GOETHE

POEME EPICE

8

EDITURA UNIVERS

Lui Goethe şi numai lui îi aparţine în Reineke Vulpoiul **ceea ce este de fapt forma poetică, aceea care vorbeşte fanteziei cititorului şi îi sensibilizează gustul artistic.**

Wilhelm von Humboldt

Hermann şi Dorothea **nu se încheie ca un basm în care tinerei perechi i se promite că va fi fericită pînă la sfirşitul vieţii. Pentru a simboliza sinteza sociopolitică, Goethe indică, ironic, în text viitoarele conflicte.**

Paul Michael Lützeler

GOETHE

GOETHE

OPERE
8
POEME EPICE

Reineke Vulpoiul • Hermann și Dorothea • Ahileea

Studiu introductiv, note, îngrijire de ediție de JEAN LIVESCU

Traduceri
de IULIA MURNU, LAURA DRAGOMIRESCU,
GRETE TARTLER

București, 1990
EDITURA UNIVERS

GOETHE ŞI TRADIŢIA EPOPEII ANTICE

CELE TREI POEME epice incluse în volumul de faţă aparţin toate perioadei clasice a lui Goethe, cînd, după călătoria în Italia, aprecia produsele epice şi dramatice ale antichităţii elene drept modele desăvîrşite, inegalate şi inegalabile, şi doar imitabile de către scriitorul modern. Lucrările teoretice din această perioadă şi în special *Poezia epică şi cea dramatică* (1797), elaborată în colaborare cu Schiller[1], separă riguros, după modelul antic, aceste două genuri literare diferite ca intenţionalitate şi deci ca modalităţi şi mijloace de transmitere a mesajului artistic. Poetul dramatic, constată autorii, prezintă evenimentul într-un timp prezent, iar mimul, intermediarul său, acţionează în aşa fel, încît spectatorul să participe cu întreaga lui fiinţă, pînă la uitare de sine, la peripeţiile şi la destinul eroului. Spre deosebire de dramaturg, poetul epic îşi concepe opera desfăşurîndu-se integral în trecut, într-o perioadă de timp revolută. Prin retrospecţie şi retardare poetul epic poate să atribuie creaţiei sale cele mai largi dimensiuni de spaţiu şi timp, lăsînd naratorului — rapsodului — răgazul de a descrie în voie lumea şi faptele, fără a fi obligat să ţină seama de necesitatea unei desfăşurări rapide care, în dramă, duce la deznodămîntul final.

Spre deosebire de perioada secolului al XVIII-lea, dominată în ce priveşte genul epic, de orientarea spre Virgil şi Teocrit, exemplul cel mai strălucit pentru scriitorul modern este, în viziunea lui Goethe, Homer şi epopeile sale. Pentru el, Homer exprimă umanitatea pură, moravurile patriarhale, satisface prin aceasta năzuinţa spre naturaleţe şi simplitate, specifice idealului clasic. În acelaşi timp, „poetul eroic al lui Homer — spune Goethe — este epic pur, pretutindeni stăpîneşte rapsodul, el este acela care narează ceea ce se întîmplă. Nimeni nu poate deschide gura dacă nu i-a dat rapsodul cuvîntul, dacă acesta nu i-a anunţat în prealabil intervenţia sau replica. Dialogurile fragmentare, care sînt podoaba cea mai frumoasă a dramei, nu sînt permise."[2]

Creaţia epică în versuri a lui Goethe, mai ales *Hermann şi Dorothea*, a stimulat reflecţia asupra genului epic şi la alţi gînditori ai timpului. În-

---

[1] *Über epische und dramatische Dichtung.* În *HA* 12, pag. 249—251. Ideile sînt reluate ulterior în *Noten und Abhandlungen zum West-Östlichen Divan. Naturformen der Dichtung*, v. *ibidem* 2, pag. 181

[2] *Noten und Abhandlungen*, *op. cit.*, pag. 188

tr-o amplă şi fundamentală cercetare, filozoful Wilhelm von Humboldt conturează esenţa epopeii antice în tendinţa spre „totalitate", „imparţialitate" şi „obiectivitate". Contemplarea calmă, atribuită rapsodului, năzuieşte să depăşească faptul singular, ocazional, să depisteze şi să pună în lumină elementele tipice, general-umane ale existenţei şi să le prezinte în conexiunea şi desfăşurarea lor largă, multidimensională, într-o viziune realistă, care dezvăluie relaţiile profunde dintre persoane şi obiecte, evitînd ataşamentul afectiv, specific subiectivismului liric, pentru una sau alta din părţi[3].

Interesant este aici elementul de istoricitate pe care Humboldt îl introduce prin observaţia că, în general, criteriile teoretice enunţate sînt valabile pentru epopeea homerică unde eroii acţionează din proprie voinţă, într-un univers unitar, în care faptele oamenilor corespund voinţei zeilor[4]. În lumea modernă, în care valorile etice şi estetice sînt supraordonate individului prin instituţionalizare, realizarea iniţiativei de acţiune şi a totalităţii individuale nu mai sînt posibile decît în forma idilei. Idila însă semnifică renunţarea intenţionată la cuprinderea prin artă a totalităţii existenţei personale şi sociale a eroilor, înseamnă amplasarea artificială, prin idealizare, a evenimentelor într-un mediu bucolic, chietist, nediferenţiat, ceea ce implică denaturarea metodei realiste cerute de înseşi principiile enunţate de Humboldt. Exemplul cel mai elocvent de idilă pentru perioada clasicismului german este *Luise* a lui Johann Heinrich Voss. Goethe însuşi foloseşte uneori pentru *Hermann şi Dorothea* denumirea de „idilă", deşi, după cum se va vedea, termenul este departe de a epuiza esenţa acestei opere.

Modelarea eposului clasicismului german pe exemplul homeric duce, din punct de vedere al formei, la preluarea şi, în bună parte, adaptarea la specificul limbii germane a hexametrului care, ca toate formele metrice antice, se baza însă pe alternanţa dintre unităţi metrice echivalente din punct de vedere al cantităţii, al valorii lor în timp, accentele naturale ale elementelor morfologice subordonîndu-se în versificaţie criteriilor de cantitate, în timp ce în limba germană, ca şi în alte limbi moderne, accentele morfologice sînt fixate pe silabe date, ca rezultat al unei puternice dinamici, care diferenţiază în principiu între valorile accentuate şi cele neaccentuate. Introducerea, în secolul al XVIII-lea, a hexametrului, care venea cu prestigiul

---

[3] Wilhelm von Humboldt: *Ästhetische Versuche. Erster Teil. Über Hermann und Dorothea*, 1799

[4] O idee similară apare şi în studiul *Poezia epică şi cea dramatică* al lui Goethe şi Schiller mai sus citat: „Personajele [poemelor epice] dispun de o anumită cultură, depind de ele însele şi nu activează după criterii morale, politice-mecanice, ci personale. Legendele din epoca eroică a grecilor erau din acest punct de vedere deosebit de favorabile poeţilor." *HA* 12, pag. 24 9

artei antice, a constituit de aceea un proces de durată şi a întîmpinat semnificative dificultăţi[5]. La Klopstock şi Voss, principalii predecesori, din acest punct de vedere, ai lui Goethe, se întîlnesc încă multe incongruenţe între schema mecanică a versului şi accentele naturale ale limbii. Goethe, sensibil la ritmul natural al succesiunii între accentuat şi neaccentuat, realizează o mai bună încetăţenire a hexametrului antic, mai ales la început (în *Reineke Vulpoiul*), cînd ascultă mai puţin de sfaturile teoreticienilor. Mai greoaie sînt uneori versurile din *Hermann şi Dorothea*, revizuite în corectitudinea lor metrică împreună cu Voss şi cu Humboldt, cu intenţia de a realiza „spondei veritabili", la nivelul modelului antic. Totuşi, Goethe nu s-a lăsat în toate cazurile convins să-şi refacă versurile, astfel că în *Hermann şi Dorothea* a rămas, cum notează el, o binecunoscută „bestie cu şapte picioare" (cîntul II, versul 186 din textul original).

Se poate remarca faptul că şi redarea în limba română a hexametrului e problematică, îndemnînd, prin amploarea lui, la utilizarea de forme lingvistice pleonastice. În *Reineke Vulpoiul* traducătoarea, pentru a-şi asigura numărul de silabe necesar ritmului dactilic, apelează la folosirea mai-multca-perfectului ca timp absolut de narare, în timp ce în *Hermann şi Dorothea* exprimarea obiectului în acuzativ este, în acelaşi scop, dublată, fără necesitate logică. Pentru a evita asemenea procedee, traducătoarea *Ahileei* aplică principiul economiei şi reduce, unde e cazul, cele şase unităţi ale hexametrului la cinci, fără să împieteze asupra sensului din textul original.

Dacă scrierile incluse în prezentul volum aparţin deceniului al nouălea al secolului al XVIII-lea şi stau sub semnul orientării lui Goethe spre antichitatea elină, se cuvine să semnalăm că, încă din tinereţe, poetul a manifestat o predilecţie pentru tratarea în versuri a unor teme epice de mare extindere. Ele au rămas însă în stare de proiect sau ne-au parvenit, în unele cazuri, ca fragmente. În *Poezie şi adevăr* Goethe îşi aminteşte de un „Iosif" conceput în tinereţe în proză, fiindcă, explică el, nu avea la îndemînă un vers adecvat unui asemenea subiect[6]. Asupra conţinutului acestui poem se pot face numai presupuneri: poetul a ars manuscrisul, cu motivarea că eroul „se rugase prea des în viaţa lui"[7].

O impresionantă anvergură putea căpăta *Jidovul rătăcitor/Der ewige Jude*, poem construit pe motivul cunoscutei legende medievale despre Ahasver care, refuzînd să ofere alinare lui Iisus, a fost osîndit să rătăcească prin lume pînă la sfîrşitul veacurilor. Ne-au fost transmise numai cîteva

---

[5] Cf. Andreas Heusler: *Deutsche Versgeschichte*. Vol. 1. Berlin/Leipzig 1925 [Grundriss der germanischen Philologie 8/1], pag. 75 şi urm.

[6] *Din viaţa mea. Poezie şi adevăr*, Traducere de Tudor Vianu, Editura de stat pentru literatură şi artă, Bucureşti 1955, vol. 1, pag. 179 şi urm.

[7] Într-o scrisoare către sora sa Cornelia, *WA* IV 1, 18 octombrie 1765

fragmente de prin 1774[8]. Goethe foloseşte aici, ca şi în prima versiune din *Faust*, versul popular „cioturos", „necioplit" *(Knittelvers)* de patru picioare. În comparaţie cu *Faust*, ale cărui temelii se pun tot în această perioadă, punctaţiile satirice sînt mult mai accentuate, iar anumite paralelisme de idei cu această dramă pot sugera că poetul a abandonat subiectul în favoarea temei faustice.

Fond filozofic relevă şi un alt poem al poetului, rămas tot în stare de fragment: *Misterele / Die Geheimnisse.* Preambulul liric al acestui poem a fost ulterior separat de textul original şi utilizat independent, sub titlul *Închinare / Zueignung*[9]. Compus în 1784/5 în stanţe, poemul are o substanţă epică redusă, intenţionînd mai degrabă să descifreze, prin disputa dintre reprezentanţi ai unor orientări religioase diferite, esenţa unei religii secularizate, care să depăşească dogmatismul şi divergenţele confesionale, cu scopul de a codifica o etică a regulilor de comportare interumană. Tema e specifică epocii luminilor, multe din ideile exprimate de Goethe se regăsesc, după Leibnitz, la Lessing (în drama *Nathan cel Înţelept)*, apoi — mai ales — la Herder. Chiar figura centrală a poemului, cu numele semnificativ de Humanus, poartă trăsături ale înţeleptului Nathan şi ale lui Herder însuşi.

Alte două intenţii de tratare epică în versuri aparţin anului 1797; ele se referă la legenda elveţiană despre Wilhelm Tell şi la o temă de invenţie proprie lui Goethe cu titlul *Vînătoarea / Die Jagd.* Aceasta din urmă va fi dezvoltată mai tîrziu (1828) şi prelucrată ca prototip al genului nuvelistic[10]. În ce priveşte legenda lui Tell, ea îi era cunoscută lui Goethe din aceeaşi cronică a lui Egidius Tschudi din care se va inspira Schiller pentru drama sa. Spre deosebire însă de Schiller, care n-a cunoscut niciodată ţinuturile helvetice, pentru Goethe, după propriile-i cuvinte, punctul de plecare pentru tratarea epică a temei au fost puternicele impresii despre oameni şi locuri căpătate în timpul celei de-a treia călătorii în Elveţia, din 1797. Peisajul elveţian, spune Goethe, „i-a obligat fantezia" să-l populeze cu personaje adecvate eroului principal, conceput ca om simplu, dar de dimensiuni uriaşe, ca „demos", simbol al forţei perene a poporului, al cărui caracter îl cunoscuse în timpul călătoriei[11]. Concentrîndu-se din ce în ce mai mult asupra lui Faust, Goethe cedează subiectul Tell prietenului său Schiller. Peste cîţiva ani observă că, sub înfăţişare epică, Tell ar fi căpătat alte dimensiuni. Conflictul cu tiranul şi-ar fi pierdut acuitatea dra-

---

[8] *WA* I, 38, pag. 53—64 şi 450—454; v. şi *Din viaţa mea. Poezie şi adevăr*, *op. cit.*, vol. 2, pag. 98 şi urm.

[9] V., în prezenta ediţie, vol. 1, pag. 105 (trad. Al. Philippide)

[10] V., în prezenta ediţie, vol. 5, pag. 465—484

[11] *HA* 10, pag. 468 şi urm.

matică, întreaga acțiune ar fi luat, după regulile genului, o desfășurare lentă, „care stă atît de bine poemului epic".[12]

Nu e lipsit de interes să menționăm că, o dată cu începutul noului secol, eforturile clasicilor de la Weimar de a revigora forma antică a eposului se epuizează. Intervine, desigur, influența dezvoltării concurente a romanului, la a cărui implementare decisivă contribuise însuși Goethe, mai ales prin *Wilhelm Meister*. Romanul se impune decisiv ca gen modern, neîngrădit de teorii estetice și de restricții regulative, accesibil, prin diversitatea formelor sale, cercurilor cele mai largi de cititori. Este momentul cînd interesul lui Goethe pentru epica în versuri dispare, el își propune chiar să dezvolte tema Tell, apoi și pe cea a *Ahileei*, sub formă de romane. În prologul la *Cortegiul mascat din 1818* / *Maskenzug von 1818* apare personificarea eposului declarînd, cu regretul cuvenit: „Îmi pare-acum că sînt chiar propria-mi fantomă."[13]

*Reineke Vulpoiul**

Primii ani ai deceniului nouă îi aduc lui Goethe experiența sumbră a campaniilor de război. În 1791 își însoțește ducele în Silezia, unde amenința să izbucnească un conflict armat între prusieni și austrieci. Dacă, din fericire, lucrurile s-au calmat pînă la urmă, în anul următor Goethe este chemat să întregească suita ducelui, obligat să intre în coaliția austro-prusiană împotriva Franței revoluționare. Însemnările sale de pe cîmpul de luptă, reunite ulterior în *Campania în Franța*, ascund, sub masca unei relatări obiective, interesul unui observator profund afectat de nefericitele evenimente la care participă: distrugeri, exod de populații, șirul îndelung de suferințe și dureri provocate de evenimentele de război, fără a uita să menționeze și intrigile dintre aliați, incompetența comandanților, aroganța și înfumurarea aristocraților francezi refugiați. După felul său, Goethe va reacționa închizîndu-se în sine, retrăgîndu-se în cortul său, preocupat de experiențe cromatice. După canonada de la Valmy, decisivă pentru soarta războiului, urmează o retragere dezastruoasă, despre care Goethe relatează

---

[12] *HA* 10, pag. 468—9

[13] *FA* 8, pag. 238

* Bibliografie: Käthe Scheel: *Goethes Reineke Fuchs und seine Quellen*. În „Mitteilungen aus dem Quickborn" 40 (1949), 3, pag. 43—45; Lothar Schwab: *Vom Sünder zum Schelmen. Goethes Bearbeitung des Reineke Fuchs*. Frankfurt 1971; Hubertus Menke: *Ars vitae aulicae oder descriptio mundi perversi? Grundzüge einer Rezeption und Wirkungsgeschichte des Erzählthemas von Reineke Fuchs*. În „Jahrbuch des Vereins für niederdeutsche Sprachforschung" 1975/6, pag. 94—136; Christian Scheffler: *Die deutsche spätmittelalterliche Reineke-Fuchs-Dichtung und ihre Bearbeitung bis in die Neuzeit*. În E. Rombatus/A. Walkenhysen (ed.), *Aspects of the Medieval Animal Epic*, Leuven 1975, pag. 85—104

prietenului său Herder: „O fugă îngrozitoare, o furişare printre noroaie şi nevoi, lipsuri şi griji, primejdii şi chinuri, printre dărîmături, leşuri şi excremente“[14].

În această stare de spirit Goethe participă în primăvara anului următor la asedierea oraşului Mainz de pe Rin, care fusese ocupat de trupele franceze şi îşi luase statut de republică, prima republică pe pămîntul german. Şi aici scenele de mizerie materială şi umană se repetă; la ele se adaugă ştirile despre evenimentele sîngeroase de la Paris, culminînd cu decapitarea fostului rege. De data aceasta interesul poetului se refugiază în cizelarea hexametrilor poemului *Reineke Fuchs / Reineke Vulpoiul*, la care începuse să lucreze din iarna anului 1793. Goethe descoperă ciudate paralelisme între „nevrednica lume reală“ în care trăia şi universul regelui Leu din medievalul poem animalier, care, spune el, îi căzuse în mînă „printr-o şansă neobişnuită“. „Era într-adevăr înveselitor să priveşti în această oglindă de curteni şi guvernanţi.“[15]

În forma ajunsă pînă la Goethe, poemul îşi are originea în vechea temă fabulistică, cunoscută încă de la Esop, despre duşmănia dintre vulpe şi lup, aceste „animale clasice“[16] din fabulele europene, personificînd alegoric confruntarea dintre iscusinţă şi viclenie, pe de o parte, şi forţa brută, pe de altă parte. În forma mai largă, a poemului epic, tema apare încă de la începuturile literaturilor naţionale, mai întîi în latină *(Ecbasis quiumque captivi / Evadarea unui captiv*, prin 940, *Ysengrimus*, pe la 1100), apoi în franceză *(Roman de Renart)*, în jurul anului 1200. Deosebit de fertilă a fost cultivarea subiectului la confluenţa dintre popoarele romanice şi cele germanice; mai ales în ţinuturile Flandrei, unde dezvoltarea mai timpurie a oraşelor a dus la crearea unei literaturi de opoziţie faţă de cultura cavalerească feudală. Numeroase sînt de aceea prelucrările în dialectele germane medievale, în care, ca notă comună, zoonimul francez al vulpii (el însuşi de origine germanică: *reinhard* = şiret, abil, îndemînatic) devine, pleonastic, cognomen la echivalentul german al termenului „vulpe“ *(fuchs, voss)*. Astfel în germana medie de sus *(mittelhochdeutsch)* poetul Heinrich der Gleissner scrie în 1192 epopeea *Reinhard fuchs*, calchiată pe primele „branches“ din *Roman de Renart*. Se relatează aci pe larg despre duşmănia dintre vulpoiul Reinhard şi lupul Isengrim, aventurile încheindu-se cu vindecarea de către vulpe a leului bolnav, căruia-i recomandă o cură de sudaţie în pielea jupuită de pe adversarii săi, lupul, ursul şi pisica. Ajuns mare şi puternic, vulpoiul îşi căpătuieşte rudele şi prietenii cu slujbe şi sinecuri de la curtea regelui. Repetat, copiat, poemul schiţează un vast tablou al ierarhiei societăţii feudale, într-o alegorie transparentă, în care fiecare animal re-

---

[14] *WA* IV, 10, 16 octombrie 1792
[15] *HA* 10, pag. 359
[16] Jakob Grimm: *Reinhard Fuchs*, 1834, pag. XIX

prezintă, ca tip, o stare sau o categorie socială, începînd cu capul statului şi terminînd cu clerul şi cu cavalerii.

Perspective mult mai largi spre secolele următoare deschide o redactare a epopeii animaliere în germana medie de jos *(mittelniederdeutsch)*, sub titlul *Reinke de voss*. Tipărită la Lübeck la 1498, ea se bazează pe o variantă tematică mai amplă, cu peripeţii şi aventuri multiple, care aduc pe vulpoi de două ori în faţa soborului regesc de judecată. Această variantă de origină neerlandeză a luat naştere pe la 1140 datorită unui Willems şi a fost tipărită la Amiens pe la 1480, în prelucrarea lui Hinrek van Alckmar. Numeroase sînt ediţiile ulterioare ale acestei redactări şi traducerile în álte limbi (latină, daneză, suedeză, engleză). Autorii, de altfel, nu se mulţumeau cu simpla relatare a faptelor: pentru a le interpreta, ei adăugau, la fiecare cînt, comentarii proprii, în spirit confesional, catolic sau protestant.

Meritul de a fi intuit valoarea acestei opere revine lui Johann Christoph Gottsched (1700—1766); în 1752 el transpune în proză, în limba germană literară, această epopee animalieră, adăugînd însă şi comentariile sale, fără să-şi dea seama că, procedînd astfel, anihila unitatea poemului, transformîndu-l într-o însumare de capitole izolate. Proza traducerii lui Gottsched este destul de plată, ea nivelează accentele, astfel că dispar nuanţele satirice şi umorul naiv, realist al textului original.

Goethe cunoştea prelucrarea lui Gottsched încă din copilărie, o aminteşte în corespondenţă, astfel că întîlnirea sa cu aventurile vulpoiului e mai puţin întîmplătoare decît afirmă el în rîndurile citate anterior. El este conştient de amploarea şi semnificaţia universului care se ascunde sub chip animalier în poem, îl numeşte la un moment dat „*eine unheilige Weltbibel*“ (o biblie păgînă a lumii), iar una din *Xenii* (1797) îi proclamă actualitatea pentru vremea sa, chiar perenitatea: „Cu secole-n urmă să-l fi scris oare poetul?/ Cum de-i posibil? Subiectu-i de ieri şi de azi!“[17]

Sub masca animalelor din poem se poate recunoaşte cu uşurinţă lumea medievală cu ierarhia ei prestabilită, cu o curte coruptă şi hămesită în jurul unui suzeran-hrăpăreţ, avid de glorie şi de bunuri materiale, lipsit de putere, influenţabil, incapabil să pătrundă şi cu atît mai puţin să domine intrigile ţesute de partidele rivale ale vasalilor săi.

În această lume în care domneşte forţa şi violenţa sînt la fel de corupţi şi oamenii bisericii: preoţii de la ţară trăiesc cu bucătăresele lor în ciuda jurămîntului de celibat, reprezentanţii papei, episcopi, clerici, duhovnici, şterg orice păcat prin pelerinaje bănoase la Roma şi Ierusalim, virtutea poate fi cumpărată prin indulgenţe, contra unor sume fixe, stabilite după

---

[17] Actualitatea poemului lui Goethe pentru epoca sa a dovedit-o faptul că, imediat după apariţie, el a fost interzis în Austria, Bavaria şi în ducatul Westfalia, aşa cum fusese interzisă şi prelucrarea lui Gottsched.

natura faptei. Relatarea este în general indirectă, ocazionată de descrierea faptelor vulpoiului la procesele în faţa adunării de judecată; poemul aduce astfel şi informaţii asupra procedurilor de drept feudal: tripla chemare la judecată, prezentarea, depunerea mărturiilor, duelul ca formă supremă de dovadă a nevinovăţiei, dreptul suzeranului de a decide asupra sentinţei. Sînt satirizate şi alte aspecte ale suprastructurii feudale: duelul dintre vulpe şi lup parodiază practicile nobiliare; ca în cîntecele lirice ale cavalerilor vulpoiul o curtează „de şapte ani" pe doamna lupoaică, fără a ezita s-o violenteze cînd se iveşte ocazia.

Tema, relativ simplă, este urmărită cu multă consecvenţă: ascensiunea vulpoiului la curtea suzeranului pînă la rangul de cancelar, deşi la început, dovedit de crime, urma să fie spînzurat. Ca ultimă pocăinţă, inventează o poveste despre o conjuraţie la care ar fi participat propriu-i tată. Mai ascultat e însă atunci cînd vorbeşte despre un imaginar tezaur al conjuraţilor, a cărui ascunzătoare o cunoaşte numai el. Trezeşte astfel lăcomia leului, care-l graţiază. Dar în loc să plece în pelerinaj la Roma şi la Ierusalim, ca bun catolic, îşi reîncepe în castelul său crimele. Adus din nou la judecată, este supus probei de duel cu lupul, pe care-l scoate din luptă prin mijloace cu totul „nesportive", descrise cu un naiv naturalism.

Cititorul care, parcurgînd cele douăsprezece cînturi, este pe bună dreptate indignat de lipsa de scrupule cu care „eroul" se pricepe să-şi manipuleze adversarii, aşteaptă, poate, la sfîrşit, o luare de poziţie a naratorului. Poetul vorbeşte însă numai despre „animalitate" explicînd de ce s-a aplecat asupra ei: „Chiar dacă omenirea se prezintă aici în animalitatea ei lipsită de făţărnicie, totul se desfăşoară dacă nu exemplar, cel puţin senin şi pretutindeni simţi prezenţa unui umor sănătos."[18] Cititorul va înţelege atunci de ce „tîlcul poemei" e enunţat în ultimele versuri numai constatativ, sintetizînd cu amară ironie numeroasele zicale şi proverbe diseminate pe parcursul poemului despre crasa discrepanţă dintre morala predicată de sus şi realitatea cotidiană, văzută şi comentată cu ochii şi înţelepciunea omului simplu:

„Preamărit e Vulpoiul acum! Spre înţelepciune
Să vă-ndreptaţi, de rău vă feriţi, virtutea slăviţi, pentru a înţelege
Zi de zi mersu-omenirii, c-aşa este ea zămislită
Şi va rămîne..."

Prelucrarea lui Goethe, apărută în 1794, a ridicat poemul popular la nivelul unei adevărate creaţii literare, asigurîndu-i astfel pentru posteri-

[18] *HA* 10, pag. 359/60

tate receptarea pe plan naţional şi universal pe care o merită asemenea producţii, adînc ancorate în spiritualitatea poporului şi care „timp de două milenii s-au dovedit adaptabile la modurile cele mai diferite de realizare, funcţiuni, conexiuni şi potenţial de exprimare, fără să se piardă ceva din semnificaţia tipică a genului“[19].

*Hermann şi Dorothea**

Goethe a explicat pe larg filiaţiunea acestei lucrări în distihurile elegiei cu acelaşi nume[20], scrisă în 1796, fiind concepută iniţial ca introducere la acest poem. Astfel, el se consideră îndatorat pe de o parte filologului Friedrich August Wolf (1759—1824), ale cărui cercetări analitice asupra poemelor homerice (în special *Prolegomena ad Homerum*, 1795) dezbărau figura mitică a cîntăreţului antic de aureola de mare poet. Reducîndu-l pe Homer la rolul relativ minor de culegător de cînturi create individual de rapsozi, spune Goethe, Wolf îi încurajează îndrăzneala de a le urma calea pentru a-şi încerca şi el, că „homerid“, puterile în epica de mari dimensiuni. „Cine-a-ndrăznit să lupte, şi cine cu Unul? / Chiar homerid să mai fiu, ultimul, nu e frumos?“ Pe de altă parte îi mulţumeşte lui Johann Heinrich Voss, clasicul traducător al *Odiseei* (1781) şi *Iliadei* (1793), care în acelaşi an 1795 publică în volum poemul său *Luise*, o idilă cîmpenească în hexametri, tratînd, adesea banal şi plat, un subiect din mediul familial al unui pastor de ţară.

---

[19] Gerd Dicke/Klaus Grubmüller: *Die Fabeln des Mittelalters und der frühen Neuzeit, Ein Katalog der deutschen Versionen und ihrer lateinische Entsprechungen.* München 1987 [Münstersche Mittelalterschriften 60], pag. 8

* Bibliografie: Josef Schmidt (ed.): *Erläuterungen und Dokumente. Johann Wolfgang Goethe, Hermann und Dorothea*, Stuttgart 1970 [Reclam Universal-Bibliothek 8107]; Heinz Helmerking: *Hermann und Dorothea. Entstehung, Ruhm und Wesen*, Zürich 1948; Hans Geulen: *Goethes Hermann und Dorothea. Zur Problematik und inneren Genese des epischen Gedichts.* În „Jahrbuch des Freien Hochstiffts“, 1983, pag. 19—30; Friedrich Sengle: *Luise von Voss und Goethes Hermann und Dorothea. Didaktisch-epische Form und Funktion des Homerisierens.* În Hans Gerd Rötzer/Herbert Walz (ed.), *Europäische Lehrdichtung. Festschrift für Walter Naumann zum 70. Geburtstag*, Darmstadt 1981, pag. 209—223; Robert Leroux: *La Révolution française dans Hermann et Dorothée.* În „Études germaniques“ 4 (1949); Melitta Gerhard: *Chaos und Kosmos in Goethes Hermann und Dorothea.* În *Leben im Gesetz. Fünf Goethe-Aufsätze*, Bern/ München 1966, pag. 52—63; Frank G. Ryder/Benjamin Benett: *The Irony of Goethe's Hermann und Dorothea. Its Form and Functions.* În „Publications of the Modern Language Association of America“ 90 (1975), pag. 437; Paul Michael Lützeler: *Hermann und Dorothea.* În P.M. Lützeler/James E. McLeod (ed.): *Goethes Erzählwerk. Interpretationen.* Stuttgart 1985 [Reclam Universal Bibliothek 1808]; Wolfgang Martens: *Halten und Dauern? Gedanken zu Goethes Hermann und Dorothea.* În Wolfgang Wittkowski (ed.) *Verlorene Klassik? Ein Symposium*, Tübingen 1986, pag. 79—98

[20] V., în prezenta ediţie, vol. I, pag. 130 şi urm. (trad. A. Covaci)

Goethe se declară entuziasmat de poemul lui Voss, îi apreciază elogios forma antică, dar mai ales fondul național, în care „ființa germană se reliefează în mod avantajos“[21]. Poemul lui Voss devine îndemn și călăuză pentru propria-i creație: „Ne însoțească-al poetului duh, ce pe iubită-i Luise / Cu un prieten prea bun, spre-a ne vrăji, o uni“, spune Goethe în aceeași elegie.

Nici subiectul, destul de simplu, nu este o invenție a poetului. Goethe a găsit într-un calendar al vremii o relatare despre bejenia unor protestanți izgoniți de arhiepiscopul catolic din Salzburg, ajunși să treacă pe lîngă un orășel german pentru a merge spre Prusia, unde urmau să fie colonizați. În acest cadru, se vorbește despre o tînără fată de care se îndrăgostește fiul unui negustor înstărit din acel orășel. Intuiția lui Goethe a întrevăzut în această istorioară similitudini cu situații analoge întîlnite în timpul campaniei în Franța și a asediului orașului Mainz. Subiectul capătă astfel o acută dimensiune de actualitate: acțiunea se plasează, după propria mărturisire a lui Goethe[22], pe la mijlocul anului 1796, avînd drept cadru epocalele frămîntări ale Revoluției franceze și evenimentele sîngeroase ocazionate de intervenția armată a puterilor europene pentru restaurarea monarhiei în Franța.

Dacă, referindu-se la *Hermann și Dorothea*, Goethe folosește uneori termenul de „idilă“ sau „idilă burgheză“, sensul pe care îl capătă această noțiune este mult diferit de acela transmis tradițional prin Teocrit sau Vergiliu scriitorilor germani din secolul al XVIII-lea. Pentru Gessner sau Ewald von Kleist idila însemna evocarea „unei epoci de aur, care a existat în mod sigur cîndva, pentru că despre ea ne conving istoria [biblică] a patriarhilor și simplitatea de moravuri pe care o descrie Homer“[23]. Această lume utopică era văzută ca „Arcadie“, ca o enclavă izolată, de cele mai multe ori cu caracter pastoral, în care nu există stări conflictuale și în care sentimente edulcorate sînt înveșmîntate într-un candid erotism. Față de această tradiție, Voss face un pas înainte, localizînd acțiunea poemului său *Luise* în actualitatea timpului și într-un mediu real, anume cel sătesc, care în multe privințe mai putea fi însă patriarhal, pentru că acolo pătrundeau mai greu prefacerile epocii.

Localizarea lui Goethe convine însă și mai mult tendințelor inovatoare; orășelul în care se desfășoară acțiunea trăiește, ce-i drept, între zidurile unui burg medieval și conservă încă, pentru nevoile proprii de consum, o economie agrară, dar, comparativ cu satul, orășelul este un mediu de viață mult mai diferențiat, mai dinamic, prin aceasta mai reprezentativ pentru progresul economic (de la început ni se spune „Fabrici și multe industrii

---

[21] În scrisoarea către Voss, *WA* IV, 10, 6 iulie 1795
[22] *HA* 2, pag. 676
[23] Renate Böschenstein: *Idylle*. Stuttgart 1967, pag. 21

îşi luaseră-avîntul în urmă", I, vers 58), reprezentativ deci pentru perspectivele de dezvoltare socială şi politică. Chiar dacă clasicul Goethe reduce cercul personajelor sale la cîteva notabilităţi burgheze ale orăşelului, generalizînd, prin tipizare, trăsăturile lor de caracter, idilicul devine problematic: pentru toate se profilează, pozitiv sau negativ, necesitatea transformării, sub presiunea propriei evoluţii şi sau sub aceea a evenimentelor din ţara vecină.

În acest mediu social, momentele idilice nu mai sînt posibile în mod realist decît în relaţiile personale dintre oameni, şi ne pare semnificativ faptul că în asemenea situaţii Goethe valorifică motive din idila tradiţională: izvorul unde fata vine cu urciorul să ia apă şi al cărui luciu oglindeşte chipurile reunite ale celor doi tineri, arborele la umbra căruia Hermann îşi destăinuieşte mamei dragostea pentru Dorothea şi sub care, mai tîrziu, se va odihni cu iubita, intimitatea crescîndă dintre îndrăgostiţi pe cărarea din vie. Sînt scene de o rară frumuseţe, rivalizînd fericit cu plasticitatea, naivitatea şi simplitatea idilei antice. Sub aspectul relaţiilor sociale însă, lumea eroilor din *Hermann şi Dorothea* este departe de a fi idilică, lipsită de tensiuni şi contradicţii. Chiar o tensiune de esenţă poetică, inventată de autor ca element de retardare, de intensificare a fluxului epic, cum e momentul din cîntul final, cînd Dorothea, angajată ca slujnică, se vede interpelată ca logodnică a lui Hermann, are o bază socială. Lumea poemului fiind o lume reală, istoric identificabilă, caracterul idilic nu mai poate fi atribuit în mod absolut, ca în idila tradiţională; el poate apărea numai comparativ, la confruntarea între situaţii sau fapte de aceeaşi natură. Viaţa din orăşel este neîndoios mai idilică decît aceea din rîndurile convoiului de refugiaţi, pastorul poate vorbi de existenţa m a i idilică a burghezilor din micul orăşel în comparaţie cu marele oraşe şi cu satele (V. vers. 31 şi urm.). Dar existenţă în însuşi orăşelul respectiv a unui comerciant, producător în acelaşi timp de bunuri industriale, semnalează prezenţa unui element de instabilitate, de disoluţie şi progres în acelaşi timp, pe care ştim că viitorul nu va face decît să-l confirme („Ce bogătaş/Iar cu fabrici şi altele, tot mai bogat e / Pe zi ce trece, căci negustorul din ce nu cîştigă?, II, vers. 190 şi urm.).

În conflictul între generaţii care îl opune pe Hermann tatălui său poziţiile normale sînt inversate: adept al înnoirii şi progresului nu este, cum ar fi firesc, tînărul, ci birtaşul. Reducerea năzuinţelor sale la arivism, avariţie filistină şi dorinţă de îmbogăţire nu epuizează trăsăturile sale caracterologice. Dacă la celelalte personaje — mama, pastorul, spiţerul — poetul stăruie asupra calităţilor lor în relaţiile interumane, pe birtaş ni-l prezintă şi în postura de cetăţean angajat în viaţa publică, mîndru de activitatea sa gospodărească în consiliu, preocupat de edilitatea şi înfrumuseţarea orăşelului. Exemplul spre care ar vrea să-l orienteze pe fiul său nu-l caută în idilism, ci în forfota marilor centre urbane, Frankfurt, Strassburg, Mann-

heim. În spirit burghez, el consideră bunăstarea materială drept indiciu şi consecinţă a vredniciei, deosebindu-se radical de spiţer care, pedant şi egoist, acceptă transformările din oraş, dar nu participă la ele nici în propria-i gospodărie, din zgîrcenie.

Asemenea tendinţe, contradicţii şi tensiuni, care schimbă ineluctabil din interior atmosfera orăşelului, vor fi impulsionate şi accelerate de evenimentele epocale de dincolo de Rin. Convoiul de refugiaţi nu face decît să le anunţe, poetul însă nu se mulţumeşte cu atît. El le semnalează apropierea şi pătrunderea, simbolizînd ieşirea din izolare a tîrgului prin „drumul cel nou", a cărui construcţie a şi început, cum relatează birtaşul, „ce va lega oraşu-n curînd cu şoseaua" (III, vers 39).

Revoluţia franceză este de aceea departe de a fi în poem un simplu fundal, cum afirmă unii interpreţi; ea constituie, teoretic, cea de „a treia lume", pe lîngă cea „fizică" şi cea „morală" şi este menită să lărgească dimensiunile epice spre orizontul ideilor generale (corespunzătoare, în epoca modernă, lumii fantastice a zeităţilor din eposul antic). Revoluţia pătrunde în miezul acţiunii prin cei doi „cetăţeni ai lumii", judele (în traducerea românească: bătrînul) şi Dorothea. Remarcabil pentru realismul funciar al marelui poet este faptul că, în ciuda ideologiei sale adepte a spiritului de lentă evoluţie, Goethe găseşte cuvintele calde, aproape patetice, pentru profundul ecou şi revirimentul spiritual pe care evenimentele revoluţionare din ţara vecină le-a produs în spiritul oamenilor. În relatarea judelui „Vremile-n care trăim se-aseamăn' cu vremile-acelea / Ce-s pomenite-n istoria sfîntă ca şi-n cea profană" (II, vers. 229 şi urm.). Tot de la el aflăm, mai apoi, de entuziasmul oamenilor la răsăritul „noului soare" şi de marile speranţe trezite de ideile de libertate, egalitate şi fraternitate formulate de programul revoluţionar: „Cine-ar putea să dezmintă că inima nu-i tresărise / De bucurie în piept şi nu şi-o simţea uşurată, / Cînd s-arătase cea dintîi rază a noului soare, / Cînd auzisem de drepturi ce-aduc înfrăţirea-ntre oameni, / De libertate în cuget, de-o egalitate cu toţi! / O viaţă nouă-aştepta fiecare, păreau nimicite / Mrejele din mîna celor apucători, hrăpăreţi, / Ce sugrumase-o mulţime de ţări, să le stoarcă la urmă. / Care popor n-aţintise în zilele-acelea privirea / Spre capitala lumii ce-atîta timp dăinuise / Şi care azi mai măreţ ca oricînd îşi poartă numele? / ...Nu încolţea-n fiecare nădejdea în suflet şi-n gînduri? (VI, vers. 6 şi urm.).

Dacă pentru jude speranţele par spulberate în urma experienţei legate de desfăşurarea reală a revoluţiei şi a războiului de intervenţie, ideile revoluţionare trăiesc vii şi convingătoare în fiinţa fetei căreia Goethe îi atribuie numele simbolic de Dorothea *(gr.* „darul zeilor").

Cerinţa de obiectivitate şi de totalitate recunoscute eposului de teoria clasicilor se concretizează în poem în cele două lumi de idei care se confruntă — mai mult chiar: se înfruntă — la întîlnirea dintre cei doi tineri. Tinerii îndrăgostiţi se manifestă ca aparţinînd unor lumi diferite. Her-

mann vine din lumea „bürgerilor", aşa cum spune subtitlul la Cîntul II. El îşi întemeiază viaţa pe motivaţii sănătoase, dar înguste, limitate la conservare *(Halten)* şi durabilitate *(Dauern)*[24], pe posesia „frumoaselor bunuri materiale *(der schönen Güter Besitztum*, IX, vers. 301). Sînt ţeluri cărora, la nivel social, nu le poate corespunde decît imobilismul. Mai aflăm din poem că, la învăţătură, Hermann a fost mediocru, că e opac la viaţa culturală, chiar la înnoirile exterioare solicitate de modă. Cît de departe sînt asemenea trăsături de neliniştea intelectuală, de aviditatea de cunoaştere şi de experienţă de viaţă a lui Wilhelm Meister, care provine din acelaşi mediu social burghez!

Dorothea în schimb aduce cu ea orizontul larg al celor trecuţi prin experienţa revoluţiei; ea face parte, ca şi judele, dintre „cetăţenii lumii" *(Weltbürger*, subtitlul la Cîntul V). Înfruntă vicisitudinile cu demnitate şi curaj, chiar cu eroism, a ştiut să mînuiască o armă pentru a-şi apăra, sieşi şi altor fete, cinstea. Idealurile de viaţă ale celor doi tineri sînt astfel departe de-a concorda. Dacă Hermann declară cu emfază că e gata să apere cu arma în mînă proprietatea, performanţa sa retorică din finalul ultimului cînt nu anulează cuvintele simple, pornite din inimă, prin care Dorothea îşi exprimă dureroasa sa experienţă şi evocă pe primul ei logodnic, căzut „în setea de libertate" (IX, vers. 259). De la acesta a învăţat — şi îşi propune să nu uite — că „toate [bunurile] sînt înşelătoare" (IX, vers. 289), că schimbarea şi transformarea lumii e inevitabilă: „Faţa lumii se schimbă / Din temelie acuma; tot ce-a fost vechi se destramă: / Legile vechi se dărîmă şi-n cele mai trainice state" (IX, vers. 262 şi urm.). Cu aceste idei, înnoitoare, Dorothea aduce în căsătoria cu Hermann un element de profundă contradicţie, latentă, deocamdată, simbolizată de poet în faptul că, la ceremonia logodnei, ea nu acceptă intermedierea pastorului şi nu-şi scoate de pe deget inelul primit de la primul logodnic: cu un gest de vădită — şi modernă — emancipare ea adaugă, cu propria-i mînă, inelul nou la cel anterior.

Pe accentuarea unilaterală şi supraevaluarea elementelor filistine şi conservatoare din poemul lui Goethe s-au bazat multă vreme în istoria literară numeroase interpretări tendenţioase şi apologetice, care concentrau pe nedrept atenţia asupra figurii lui Hermann şi a ideologiei acestuia. În epoca wilhelmină poemul ajunsese să fie, în şcoală şi în afara ei, un fel de manual al „bunului german"[25]. Şi mai tîrziu interpretările idealiste exaltă

---

[24] Cf. şi Wolfgang Martens, *op. cit.*, în cadrul unei interpretări a temei poemului ca trecere de la o ţinută religioasă la o „religie a politicului"

[25] Cf. Heinz Helmerking, *op. cit.*, în special pag. 78 şi urm. Victor Hehn denumeşte poemul „epopeea virtuţii germane, epopeea familiei şi a proprietăţii private, substanţa spiritului german" *(Über Goethes Hermann und Dorothea.* Aus dem Nachlass hrsg. von A. Leitzmann und Th. Schiemann. Stuttgart 1893, pag. 45)

în *Hermann şi Dorothea* „orînduirile eterne, marile forme naturale şi fenomenele primare ale convieţuirii umane“[26], sau, în altă formulare, „transfigurarea şi înfrumuseţarea de către Goethe a lumii burgheze“[27]. Asemenea interpretări eludează, intenţionat sau nu, distanţarea ironică a poetului de personajele sale burgheze, de ideile lor, de pretenţiile lor eroice (de exemplu: cvasiparodierea procedeelor homerice în pasajele privitoare la atelajul de armăsari al lui Hermann sau comicul reţinut, lucid şi surîzător în descrierea trăsăturilor filistine ale birtaşului şi — mai ales — ale spiţerului). Goethe însuşi mărturiseşte în felul lui în una din scrisorile către Schiller intenţia de distanţare faţă de filistinismul burghez: „Cu *Hermann şi Dorothea* am făcut o dată, în ce priveşte subiectul, pe placul germanilor, aşa că aceştia sînt acum extrem de mulţumiţi. Mă gîndesc dacă nu s-ar putea scrie în acelaşi fel şi o dramă care să se joace pe toate scenele şi pe care toţi să o declare perfectă, fără ca autorul însuşi să trebuiască să o considere astfel.“[28]

*Ahileea**

Cu privire la această operă Goethe a purtat un viu schimb de scrisori cu prietenul său Schiller. În ele poate fi urmărită, mai mult decît în cazul altor opere, mai reprezentative, problematica apropierii lui Goethe de opera lui Homer, în momentul cînd îşi propune să identifice la acesta un subiect convenabil pentru o tratare modernă. Foarte activă este participarea lui Schiller; el stimulează, pe de o parte, eforturile noului „homerid“, intervine, pe de alta, cu consideraţii critice, menite a clarifica teoretic poziţia scriitorului modern faţă de un model literar aparţinînd unei lumi de mult revolute.

Corespondenţa privitoare la *Ahileea* se situează între decembrie 1797, imediat după publicarea studiului *Poezia epică şi cea dramatică*, elaborat în comun, care defineşte deosebirile de principiu dintre aceste două genuri literare, codificate prin tradiţie. Corespondenţa se intensifică în aprilie şi

---

[26] Hermann August Korff: *Geist der Goethezeit*, vol. 2, Leipzig 1930, pag. 373

[27] Friedrich Gundolf: *Goethe*. Traducere şi note de Ion Roman, vol. 2, Bucureşti 1971 [Biblioteca pentru toţi 651], pag. 429

[28] *Briefwechsel zwischen Schiller und Goethe*, hrsg. von Franz Muncker, Stuttgart, vol. 2, Goethe către Schiller, 3 ianuarie 1798.

* Bibliografie: Ernst Maas: *Goethe und die Antike*, 1912; Max Morris: *Die Achilleis*. În *Goethe-Studien*[2], 1902, vol. 2, pag. 129—173; Karl Reinhardt: *Tod und Held in Goethes Achilleis*. În *Tradition und Geist*, Göttingen 1960, pag. 253—308; Wolfgang Schadewaldt: *Fausts Ende und die Achilleis*. În *Goethe-Studien. Natur und Altertum*, Zürich/ Stuttgart 1963, pag. 283—300; Emil Staiger: *Goethe. Band 2 (1786—1814)*, Zürich 1956, pag. 283—291; Melitta Gerhard: *Götter-Kosmos und Gesetzes-Suche. Zu Goethes Versuch eines Achilleis-Epos*. În *Leben im Gesetz. Fünf Goethe-Aufsätze*, Bern/München 1966, pag. 79—96

mai 1798, cînd discuţiile privesc mai ales aspecte teoretice ale receptării anticilor, şi în martie-aprilie 1799, cînd Goethe îi transmite lui Schiller un fragment de 651 versuri, reprezentînd Cîntul I din *Ahileea*. Acesta va rămîne de altfel singura parte realizată din poem care, în întregul lui, ar fi urmat să cuprindă circa cinci mii de versuri.

Fragmentul a fost publicat abia în ediţia din 1808 a operelor lui Goethe.

Analizînd în scrisorile sale epopeile homerice în lumina teoriei wolfiene a naşterii lor ca „rapsodii" (cînturi) independente, Goethe ajunge la concluzia că atît *Iliada* cît şi *Odiseea* sînt totuşi unităţi organic constituite, în care orice intervenţie din afară ar impieta asupra ansamblului lor. „*Iliada* îmi apare atît de rotunjită şi de închegată, încît nu se mai poate nici adăuga, nici scoate ceva"[29]. Între cele două epopei însă poetul crede că poate descoperi un „gol", un număr de cînturi „pierdute pentru totdeauna", care ar fi tratat despre moartea lui Ahile, prevestită, în adevăr, în *Iliada* şi amintită ca fapt împlinit în *Odiseea*. „Dacă cineva şi-ar propune un poem nou, ar trebui ca, într-un fel oarecare, să-l izoleze, chiar dacă, cronologic, poemul s-ar adăuga nemijlocit la *Iliada*"[30].

Este evident că, contrar principiului său artistic de-a transpune poetic un subiect corespunzător unei anumite stări afective de moment (ceea ce numea el „*Gelegenheit*", ocazie), Goethe consideră de astă dată că poate realiza o apropiere de Homer, mergînd chiar pînă la identificare, prin aprofundarea operei acestuia şi prin studiul asiduu al numeroaselor urme pe care legenda lui Ahile le-a lăsat în alte izvoare[31]. Prelucrarea tematicii privind moartea lui Ahile îi apare deci ca o operaţie pînă la urmă livrescă, o construcţie intelectuală şi poetică de „contiguitate şi continuitate" faţă de epopeea homerică.

Goethe şi Schiller discută în corespondenţa lor valoarea şi semnificaţia temei şi posibilităţile de transpunere artistică. Deşi tragic, apreciază ei, subiectul se pretează la o tratare epică prin dimensiunile acţiunii, el este totodată sentimental, „patologic", are deci trăsături moderne, capabile să impulsioneze interesul cititorilor. Numai o tratare realistă a subiectului va putea realiza un echilibru între tragic şi sentimental, deşi, în asemenea caz, se elimină de la sine „lumea a treia", a zeităţilor şi fantomelor, pe care un conţinut modern nu le mai poate admite[32].

---

[29] *ibidem*, 12 mai 1798

[30] *ibidem*, 16 mai 1798

[31] Morris, *op. cit.*, enumără izvoarele cercetate de Goethe: Homer, Sofocle, apoi *De bello et excidio Trojae* al lui Dictys Cretensis şi Dares Phrygius, lucrări despre geografia şi topografia Troiei, scurte menţiuni la Hesiod, Eschil, Euripide, Virgiliu, Ovidiu, *Lexiconul mitologic* din 1770 al lui Benjamin Hederich. În acelaşi an 1798 Goethe a considerat necesară şi o studiere sistematică a *Iliadei*, realizînd o sinteză rezumativă a celor 24 de cînturi (*WA* I 41, pag. 266–327).

[32] *Briefwechsel*, *op. cit.*, 16 mai 1795

Este interesant că, dintre cei doi poeți, Schiller este acela care întrevede ambiguitatea situației pe care și-o creează prietenul său prin lucrarea poetică pe care o proiectează. Elaborîndu-și opera, spune Schiller, Goethe va deveni „cetățean al ambelor lumi poetice", moderne și antice, rămînînd însă un „contemporan"; pentru că, avertizează el, „pentru un poet este nu numai imposibil, dar și nefast să-și propună să părăsească în întregime pămîntul natal și, de fapt, să se opună timpului său"[33]. Opera de artă e unică, produs al unui context dat de timp și loc; „după *Iliada* nu mai e posibilă o altă *Iliadă*, chiar dacă ar exista un alt Homer și o altă Grecie". Apelul la Homer poate sugera elemente de „atmosferă"; în rest, îl îndeamnă el pe Goethe, „comparați *Ahileea*, așa cum există ea în imaginația voastră, cu voi înșivă."[34] Numai inventivitatea și creativitatea proprie, numai sensibilitatea poetului pot determina valoarea artistică a unei creații poetice.

Așa cum pasiunea lui Paris pentru Elena declanșează conflictul dintre greci și troieni, tot așa urma să apară în poemul lui Goethe pasiunea lui Ahile pentru Polixena, fiica regelui troian, destinată, împreună cu sora sa Casandra, să fie cedată grecilor drept răscumpărare pentru Elena. Sub acest semn Goethe definește chiar o „idee a întregului" poem; aceasta ne este transmisă de secretarul său Riemer într-o notație din 1806: „Ahile știe că trebuie să moară, se îndrăgostește însă de Polixena și, urmîndu-și natura exaltată, își uită destinul"[35]. S-ar fi adăugat, în final, ca un al doilea motiv, soarta lui Aiax, prietenul lui Ahile: acesta-i promite că va primi, după moartea sa, armura; cînd aceasta este atribuită lui Odiseu, Aiax își pierde mințile și își ia viața.

Că efect al puternicului sentiment de iubire, Ahile, războinicul necruțător, despre care Hera spunea (vers 183) că „pustiește pămîntul", se transformă, devenind un înfocat adept al înțelegerii cu troienii. Transformarea e evidentă încă din Cîntul Întîi: Ahile apare mai puțin aprig, el face elogiul prieteniei și al vinului, considerînd războiul drept una din nenorocirile ieșite din cutia Pandorei (v. 587). Dar între greci vrajba continuă, ca și zeii, grecii și troienii sînt divizați în partizani și adversari ai continuării războiului. În ziua ceremoniei nupțiale, destinul lui Ahile se împlinește în templul din Thymbra, cu încuviințarea lui Zeus. Ahile este ucis de căpeteniile troienilor, Paris și Deiphobos, astfel că războiul va continua pînă la căderea Troiei. Urna lui Ahile va fi depusă, alături de aceea a lui Patrocle, în tumulul a cărui înălțare constituie de fapt conținutul fragmentului realizat din poem.

---

[33] *ibidem*, Schiller către Goethe, 18 mai 1798

[34] *ibidem*

[35] Friedrich August Riemer: *Mitteilungen über Goethe*. Herausgegeben von A. Pollmer, 1921, pag. 216

Elementele de mai sus, care conturează în mare acţiunea, sînt deduse din schemele întocmite de Goethe[36], ce caracterizează în acelaşi timp şi poziţia poetului modern faţă de tema antică, prin faptul că tema este transpusă din exterior spre interior, poetul fiind în căutarea unor motivaţii psihologice. Rapsodul antic relatează faptele în succesiunea lor şi îşi prezintă eroul ca întruchipare a unui mod linear de acţiune, conform unei ţinute în prealabil definite. Eroul lui Goethe în schimb se transformă, evoluează, pasiunea sa îi modifică atitudinea faţă de viaţă şi-i motivează faptele. Moartea lui Ahile nu mai apare ca o urmare consecventă a destinului tînărului erou doborît în apogeul gloriei de neînfricat războinic; ea capătă noi valenţe, tragice, pentru că intervine în momentul cînd, însoţindu-se cu Polixena, i se deschid perspectivele împlinirii în dragoste. Soarta sa este deplînsă elegiac şi comentată prin reflecţii cu caracter meditativ: destinat unei morţi de tînăr, Ahile nu va putea ajunge la o vîrstă matură, cînd, în loc să distrugă, ar fi putut să fie folositor oamenilor (v. 369 şi urm.): „Ah! Să nu crească-un bărbat din feciorul cel nobil! / Cîtă nevoie de-un astfel de prinţ e în lume, / Ca a juniei mînie şi pofta de a distruge / Să se transforme în spirit măreţ, creator / ... Ziduri înalţă, nu sfarmă; prea mulţi cetăţeni de-s, / Drum către-un nou ţărm le arată, prin larguri şi coaste / Mişună noi poporeni, spaţiu şi hrană cătînd."

Rostite de Pallas Atena, zeiţa înţelepciunii, ca replică adresată lui Ares, zeul războiului, cuvintele de mai sus capătă o şi mai mare greutate, mai ales că, în versul următor, sînt puse imediat în contrast cu tragica realitate: „El, doar, mormîntu-şi înalţă". Rezonanţa lor este mai adîncă, exprimînd de fapt însăşi repulsia lui Goethé pentru nenorocirile şi ororile războiului, aşa cum le cunoscuse direct în timpul campaniei din Franţa. Poetic, ele anticipează viziunea unei umanităţi a muncii paşnice din finalul lui *Faust II*. Există de fapt în fragmentul realizat din *Ahilcea* şi alte motive care evocă episodul final din *Faust II:* malul mării, imaginea corăbiilor care se apropie încărcate cu mărfuri, furnicarul mulţimii înălţînd diguri şi săpînd şanţuri, deplasarea în grup a oamenilor pentru a popula ţinuturi îndepărtate.[37]

În comparaţie cu eposul antic poemul lui Gothe prezintă un bogat fond afectiv, specific modern. Revelatoare este chiar scena iniţială din frag-

---

[36] Schema principală este reprodusă la sfîrşitul poemului, în corpusul de note.

[37] În legătură cu aceste motive comune Schadewaldt *(op. cit.,* pag. 288) observă: „Goethe a păstrat aşadar între 1797 şi 1800 în sufletul său figurile lui Ahile şi Faust, a proiectat şi a inventat pe rînd fie la un poem, fie la celălalt. S-ar putea de aceea ca acelaşi nucleu de imagini, conceput în una din opere să se fi înrădăcinat şi în cealaltă, dezvoltîndu-se şi acolo. Acesta este... cazul cu cercul de imagini grupat în jurul morţii lui Ahile, pe de o parte, şi al lui Faust, pe de alta."

mentul realizat, introdusă abrupt, fără apelul tradiţional la muze, ca o continuare directă de către un „homerid" modern a finalului Cîntului XXIV din *Iliada*. Privind de departe rugul care mistuie în tabăra troienilor trupul lui Hector, Ahile se gîndeşte „adînc mişcat şi blînd" la moartea prietenului său Patrocle şi îşi presimte apropiatul sfîrşit, pentru care-şi pune oştenii să-i pregătească sepulcrul. La fel, scriitorul modern nu se mulţumeşte s-o caracterizeze pe zeiţa Afrodita prin epitetul ornat de „ochioasă", ci simte nevoia unei dezvoltări, pentru a-i preciza mai îndeaproape fiinţa şi prezenţa distinctă în conclavul zeilor; ea este aceea care dimineaţa se desparte anevoie de iubit, din care cauză „dulce-obosită, de parcă ei noaptea spre-odihnă / Nu i-a ajuns, aşa cade-n braţele tronului" (v. 133 şi urm.). La rîndul lui, Oanymed, paharnicul lui Zeus, se apropie de acesta cu „priviri de copil, însă grave" (v. 144). Trăsăturile olimpicilor sînt îngroşate spre uman (gelozia Herei, controversa ei cu Thetis); Ares răspunde mamei sale cu „noblețe şi veneraţie", dar se arată puţin dispus să se amestece în sîngeroasele lupte ale pămîntenilor. Intenţiei sale de a chema în sprijinul troienilor, pe lîngă amazoane, pe îndepărtaţii etiopieni, Goethe îi opune, contrar spiritului războinic al *Iliadei*, comentariul Afroditei, care face elogiul vieţii liniştite a acestora, în „gustul iubirii... şi copii fără număr" (v. 338), pe care vrea să o vadă în continuare cultivată.

Ca şi alte teme antice, chiar homerice, începute sau proiectate de Goethe (să citäm dramele *Nausikaa*, *Pandora*, *Prometeu*), *Ahillea* a fost sortită să rămînă fragment, pentru că Goethe n-a izbutit — ca în cazul *Ifigeniei* — să se distanţeze de fascinaţia homerică şi să atribuie temei o semnificaţie ideatică proprie. Aceasta dovedeşte cît erau de îndreptăţite obiecţiunile formulate de Schiller în scrisorile sale şi demonstrează că şi pentru Goethe antichitatea capătă valoare numai în măsura în care-i stimula propria creaţie (el însuşi spune într-o scrisoare către Knebel[38]: „Pot gîndi numai în măsura în care eu însumi p r o d u c". Interesul lui Goethe pentru tematica homerică se epuizează spre sfîrşitul secolului, forţele sale se concentrează spre problematica faustică şi spre alte creaţii literare. Intervine desigur şi conştiinţa din ce în ce mai clară că epopeea, ca formă narativă tradiţională, devine desuetă faţă de impetuozitatea dezvoltării noului gen, romanul, deschis, dinamic şi mobil, pretîndu-se la cele mai diverse dezvoltări în formă şi conţinut. În 1807, cu ocazia revizuirii scrierilor sale în vederea unei noi ediţii, Goethe îşi notează în jurnalul său „Transformarea *Ahileei* într-un roman"[39], un proiect care a rămas, şi el, nerealizat.

JEAN. LIVESCU

---

[38] *WA* IV, 18, 28 noiembrie 1798
[39] *HA* 2, pag. 693

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Pentru verificarea autenticității textelor originale s-a luat ca bază ca și în cazul celorlalte volume ale prezentei ediții, *Ediția de la Weimar* a operelor complete ale lui Goethe:

Goethes Werke, herausgegeben im Auftrage der Grossherzogin Sophie von Sachsen [Patru serii: seria I, vol. 1—55, *Opere literare;* seria II, vol. 1—13, *Scrieri de științele naturii:* seria III, vol. 1—16, *Jurnale intime;*, seria IV, vol. 1—50, *Scrisori*] Weimar 1887—1919 (citată în continuare *WA* cu indicarea seriei, volumului și a paginii, respectiv, pentru corespondență, a datei scrisorii). Volumul 50 din *WA* I cuprinde *Reineke Fuchs. In zwölf Gesängen* (pag. 1—180, îngrijit de Hans Gerhard Gräf), *Hermann und Dorothea* (pag. 181—267, îngrijit de Hermann Schreyer), *Achilleis* (pag. 269—294, îngrijit de Bernhard Suphan). Pentru fragmentul *Achilleis* s-au consultat, în același volum, și paralipomenele (pag. 435—449), din care, pentru o mai bună înțelegere a intenției poetice, comentatorul prezentei ediții a tradus *Schema zur Achilleis* din 1798 (pag. 435—439).

Pentru unele preciziuni filologice și de conținut au mai fost consultate următoarele ediții mai recente din operele lui Goethe (în paranteză se indică siglele sub care aceste ediții sînt citate, cu indicarea volumului și a paginii):

Goethes Werke. Festausgabe herausgegeben von Robert Petsch, 18 volume, Leipzig 1926 *(FA);*

Goethes Werke. Hamburger Ausgabe herausgegeben von Erich Trunz, 14 volume, Hamburg 1949 și urm. *(HA).*

Respectînd succesiunea cronologică a elaborării și apariției celor trei poeme, prezentul volum include, în ordinea prezentării textelor, *Reineke Vulpoiul* în traducerea Iuliei Murnu și *Hermann și Dorothea* în traducerea Laurei Dragomirescu, ambele în redactarea apărută în colecția „Biblioteca pentru toți" (serie nouă, nr. 942 din 1978). Inadvertențele de traducere și versurile lipsă constatate la confruntarea acestor traduceri cu textele originale, mai ales în cazul poemului *Reineke Vulpoiul*, au fost, în măsura necesității, înlăturate de comentatorul ediției, prin cofecturi și completări de versuri la textul prezentat aici.

Pentru *Achilleis*, cel de al treilea text inclus în prezentul volum, s-a apelat la versiunea românească realizată de scritoarea Grete Tartler.

În ce privește receptarea în țara noastră, trimitem, pentru primele două poeme, la prefața volumului mai sus citat, în care autorul, Ion Roman, menționează și comentează (pag. XXIV—XXX) istoria traducerilor și prelucrărilor în limba română, precum și — puțina — literatură critică existentă. Din *Achilleis* există în limba română o singură încercare de traducere mai veche, în proză, stîngace și infidelă, aceea a lui Barbu Constantinescu (*Povestea lui Achille*, apărută în 1929 în „Biblioteca pentru toți" nr. 922).

J.L.

REINEKE VULPOIUL

În douăsprezece cînturi

Traducere de IULIA MURNU

CÎNTUL ÎNTÎI

Iată Rusaliile, dragi sărbători? înverzit e şi-n floare
Cîmp şi pădure; pe deal şi colnice, prin tufe şi crînguri
Guruie vesel un cîntec de păsări din nou-înviorate;
Cerul, sărbătoresc, în seninul azur strălumină
Şi, învăscut în culori aurii, scînteiază pămîntul,

Regele Leul adună divanul domnesc, şi vasalii
Grabnic cu mare alai la chemare pornesc într-acolo;
De pretutindeni mulţime de mîndri tovarăşi vin stoluri,
Piciul-cocorul şi Gai-grănicerul, şi cei mai de frunte.
Regele Leul socoate cu toată a sa baronime
O adunare măreaţă să ţină, Pe toţi îi chemase,
Mari şi mărunţi laolaltă! Să nu fie lipsă nici unul!
Unul era totuşi lipsă! Vicleanul vulpoi! Din pricina
Multor nelegiuiri s-aţinea la o parte de curte;
Cum de a zilei lumină o rea conştiinţă se teme,
Tocmai aşa de soborul domnesc se temuse şi dînsul.
Plîngeri cu toţii-aduceau, că aproape pe toţi îi jignise;
Numai bursucul, nepotul de frate, de el fusese cruţat.
Lupu-ncepu jeluirea; fiind însoţit de o droaie
De-ocrotitori, de-ai săi verişori şi cumetri cu toţii,
Se-nfăţişase la rege, rostind înţelepte cuvinte:
„Preamilostive stăpîne şi rege, ascultă-ne păsul:
Nobil şi plin de simţire-mpărţit-ai dreptate şi milă
Fieştecărui, tot astfel îndură-te şi de năpasta
Ce-am pătimit-o eu de la vulpoi cu o mare ruşine.
Dar mai întîi te îndură, că el mişeleşte nevasta
Mi-a defăimat-o adesea, ba chiar pe copii mi-i răpise
Cu murdărie-arzătoare-mproşcîndu-i, că trei dintre dînşii
Încă se chinuie-acasă la mine-n amară orbire.

Drept e că mai de demult s-a vorbit despre faptele-i rele;
Ba socotisem și ziua-mpăcării cu-asemenea plîngeri.
Gata fusese să jure, dar iute își luase el seama,
Sprinten, tiptil, strecurîndu-se pîn' la cetățile sale.
Asta prea bine o știu toți bărbații ce stau lîngă mine.
Nici săptămîni de aci înainte-n pripite cuvinte
N-ar fi de ajuns spre ați spune, înalte stăpîne,
Toate pățaniile ce ticălosul mi le pregătise;
Pînza lucrată din Gand pergament pe de-a-ntregul să fie
Nu ar cuprinde năzbîtiile-i toate, de aceea mai bine
Am să le tac, măcar că la inimă tare mă roade
De necinstirea nevestei și vreau cu-orice preț răzbunare!"

Tocmai în vremea cînd Isegrim[1] se tot văita cu obidă
Iată că vine de față la Regele Leu o potaie
Chelălăind franțuzește; zicea ce sărac rămăsese
Numai c-un boț de cîrnat îndosit în tufiș pentru iarnă;
Cum și pe-aceasta i-l luase vulpoiul viclean, Și atuncea
Sare-nfuriat un motan mîrîind: „Înălțate stăpîne,
Nimeni de tîlhăraș n-ar fi-n drept să se plîngă mai mult ca
Domnul însuși, Vă spun că în lumea de-aicea nu-i nimeni,
Tînăr, bătrîn, ca de nelegiuit să nu-i fie teamă
Cum vă e vouă! Dar pîra cotarlei nu-nseamnă nimica;
Ani au trecut de cînd ei săvîrșiră această gîlceavă.
S-ar fi căzut să mă plîng, că al meu doar fusese cîrnatul.
La vînătoare odată eram; iscodisem pe drumuri
Moara spre a înnopta; binișor, cum dormea morărița,
Luai cîrnăciorul și pot dovedi că potaia asupra-i
N-avea vrun drept în afară de-acela al trudelor mele".

„Plînsul și vorba la ce ne-ajută,-ncepu și pantera,
Nu izbutim cu nimica, destul e că rău-l cunoaștem.
Este un hoț și-ucigaș! Mă-ncumet eu însumi a spune,
Domnilor mei, și voi bine o știți că e meșter la rele.
Nobilii toți, ba și însuși măritul, puternicul rege
Poate să piardă onoruri și bunuri — și-ar rîde el bine
De-ar căpăta din claponu-ngrășat niscaiva-mbucătură.
Rog ascultați și povestea de ieri, urîcioasa purtare
Cu Iepurilă! Vedeți pe bărbatul, cel care pe nimeni
Nu a jignit. Ci smerit se pusese deunăzi Vulpanul,
Rugi de tot felul în grabă voind să-l învețe pe dînsul,
Ba și mai multe, din ceea ce numai diaconul știe.

Faţă în faţă-aşezîndu-se, *Crezu*-ncepură a-şi zice.
Nici vreun chip ca Vulpanul de vechiul năravsă se lase.
Sub stăpînirea cea paşnică, liberă,-a regelui nostru,
Pe Iepurilă îl prinde în gheare, smuceşte, sugrumă
Cu răutate pe cel mai cinstit dintre semeni. Şi-n cale-mi
Eu auzii cele două cîntări, care-abia începute
Iar amuţiră. — Foarte mirat, ajungînd într-acolo,
Numaidecît cunoscui pe vulpoi. Înhăţase de guler
Pe Iepurilă. Firește că viaţa-n primejdie i-ar fi pus-o,
Dacă eu n-aş fi trecut, spre norocu-i, pe uliţă-atuncea.
Tată-l! Priviţi-i şi rănile omului celui cucernic,
Care pe nimeni, nicicînd nu jignise. Şi dacă stăpînul
Nostru şi voi, boieri mari, îndurăţi ca a regelui pace,
Toată a sa stăpînire şi faptele sale să fie
Batjocorite de hoţ, mai pe urmă şi rege, şi fiii
Au să-şi audă mustrări de la cei iubitori de dreptate".
Lupul grăi între-aceste: „Aşa rămînea-vor cu toate,
Că din păcate, în veci nu l-om vedea îmbunat pe vulpoi.
Mort de-ar zăcea, cu atîta mai bine de paşnica lume!
De-l vor ierta de astă dată, nu mult dup-aceea vulpoiul
Neobrăzat va-nşela pe aceia ce nici nu s-aşteaptă."

Luase cuvîntu-avîntat şi bursucul, nepotul de vulpe,
Tot prefăcut ca şi dînsa, ţinu a vorbi după placu-i:
„Veche şi de adevăr e, jupîne Lupane, zicala:
«Una gîndeşte duşmanul, iar ţie de alta-ţi grăieşte!»
Astfel nici unchiul nu poate să pună temei pe-a ta vorbă.
Totuşi îi pasă puţin: de-ar fi dînsul ca tine la curte
Trecere mare să capete, cum te-ai căi tu, firește,
Că l-ai putut ponegri, înnoindu-i iar vechea poveste.
Dar răutăţile cele ce le-ai făptuit împotrivă-i
Tu le-ai trecut cu vederea, cu toate că domnii ştiură
Cum încheiarăţi voi doi legătură, dădurăţi cuvîntul
Soţi deopotrivă-amîndoi să trăiţi. Vă voi spune povestea,
Cum el, odată, în iarnă, din parte-ţi era să o pată:
Un cărăuş se ducea cu căruţa-ncărcată de peşte
Drept înainte pe cale; simţindu-l, porniseşi pe urma-i
Şi-ai fi halit cu plăcere din marfă, dar n-aveai leţcaie.
Iute-ai căutat să îndupleci pe unchiul, viclean să se puie
De-a curmezişul pe drum, ca şi mort. Şi a fost, o, Doamne,
O-ncumetată ispravă! Vedeţi de ce peşte dăduse!
Cum căruţaşul venea, pe făgaş îl zări pe unchiaşul.
Repede sabia scoase şi vru să-l străpungă de-ndată.

Dar înțeleptul din loc nu clintise, de parcă murise.
Iar căruțașul în car l-aruncase și mai dinainte
Se bucurase de piele. Iată la ce îndrăznise
Unchiu-meu pentru Lupan. Căruțașul mîna înainte,
Dar și Vulpanul pe jos azvîrlea la iuțeală din pește;
Lupul furiș din departe venea să înfulece peștii.
Nu-i mai plăcuse Vulpanului astfel să meargă-nainte,
Ci se săltă din căruță să guste și dînsul din pradă,
Însă cumătrul Lupanul o și mistuise cu totul.
Peste măsură-mbuibat, el sta gata să crape, Și numai
Oase lăsase-napoi și-mbia pe prieten cu ele.
Încă o festă, și asta vă voi povesti-o întocmai:
La un țăran, în chelar atîrnat, dibuise Vulpanul
Porcu-ngrășat, căsăpit peste zi, și de bună credință
Spuse atunci cumătrului lup c-au să meargă-ntr-acolo,
Drept pe din două-amîndoi să-și împartă cîștig și primejdii.
Numai că trudă doar și cu primejdii el singur purtase.
Se tupilă pe fereastră, cu multă-osteninţă s-arunce
Prada întreagă cumătrului lup; cum înspre nenorocu-i,
N-au fost departe zăvozii, ei adulmecîndu-l în casă
L-au hărțuit vitejește, Jupit, de abia mai scăpase,
Grabnic cătase pe lup, de durerile sale-i se plînse,
Partea-și ceruse, Acesta-i răspunse: «Păstrai o bucată,
Haide acum de o roade, ce mult o să-ți placă grăsimea!»
Prada-i aduse, era numai ciotul de lemn; măcelarul
Porcul în cui atîrnase pe el, iar gustoasa friptură
O-nghiorțăise nedreptul și hulpavul lup într-o clipă.
Glasu-i pierise vulpoiului, de mînios ce fusese.
Ceea ce dînsul gîndise, gîndiți-o și voi, și tu, rege;
Peste o sută asemenea renghiuri, Lupanu-i jucase!
Dar să le trec sub tăcere, că el însuși va ști și mai bine
Să se dezvinuie, cînd au să-l cheme pe-aci. Într-aceste,
Preamilostive stăpîne și rege, mai țin a vă spune
De cuvîntarea smintită, ce voi auzirăți cu toții,
Oare nu lupu-și jignise el singur nevasta și cinstea-i,
Ce trebuia să-și păzească de-altminteri cu prețul vieții?
Șapte ani sunt și peste, de cînd al meu unchi dăruise
Doamnei frumoase credință și dragoste mare, și asta
Se petrecuse odată la danț, într-o noapte de vară,
Cînd se pornise cumătrul la drum, Și din cele aflate,
Eu vă voi spune că față de dînsul, prietenă bună
Deseori ea s-arătase, Și ce mai atîta poveste?
Doar vieţuiește prea bine, De ce tevatura?

Cînd ar fi fost mai cuminte să tacă. Altminteri
Numai de rîs şi ocară se face", Bursucul mai zise:
„Iată povestea cù iepurul! Goale, deşarte cuvinte!
Oare nu trebuie dascălul să pedepsească şcolarul,
Dacă acesta pe el nu-l ascultă şi nu-şi dă silinţa?
Oare să nu pedepseşti pe băieţi? Cît departe să meargă
Nesocotinţa şi necuviinţa? Cum creşti tineretul?
Javra se milcuie, cum într-o iarnă cîrnaţu-şi pierduse
După tufiş, dar mai bine s-ar fi potolit pe tăcute,
Ca să n-aflăm că era de furat! Deci în dar i se dase,
Daru-i se luase, Şi cine în nume de rău pe unchiaşul
Poate să ia că el bunul furat de la hoţ şterpelise?
Astfel se cade ca domnii de viţă înaltă s-arate
Faţă de hoţ duşmănie şi ură pe veci ne-mpăcată.
De s-ar fi pus să mi-l spînzure, încă puteau să mi-l ierte:
Întru cinstirea domnească, rămase el slobod acuma
Numai puternicul domn hotărăşte pedeapsa cu moartea.
Prea puţintică-i răsplata cu care se mîngîie unchiul.
Oricum ar fi el, cu drept ar voi să împiedice răul.
Căci de cînd pacea iubitului rege ne-a fost anunţată,
Nimeni n-o ţine ca dînsul; el, traiul schimbîndu-şi, înhapă
Numai o dată pe zi, ca un schimnic trăieşte, posteşte,
Poartă-a căinţii cămaşă pe trup şi de mult se abţine
De la tot felul de carne domestică şi de vînaturi,
După cum ieri povestitu-mi-a unul ce fuse la dînsul,
La Malepartus, vulpoiul cetatea şi-ar fi părăsit-o,
Spre a-şi clădi o chilie, Şi cum mai slăbise de tare,
Sarbăd de foame, de sete, şi altele, grele spăşenii,
Ce pocăit el le rabdă aveţi să aflaţi şi voi singuri.
Ce-l stinghereşte acum, că de el fiecare se plînge,
Numai să vină încoace, va şti cum să-şi apere dreptu-i
Şi pe duşmanii săi toţi de ruşine şi-ocară să-i facă,"

Şi de-a mirare! Abia isprăvise bursucul cuvîntul,
Cînd s-arătă Cucurigu-cocoşul cu neamu-i cel mare;—
Iar pe o targă cernită era după dînşii purtată,
Fără de cap şi grumaz, o sărmană găină, pe nume
Zisă Moţata şi dintre găini cea mai bună-ouătoare,
Ah! Ce şiroaie de sînge-i curgeau, de vulpoiul vărsate.
Regele-acum să o afle, Pe cînd Cucurigu-viteazul
I se ivi dinainte cu schime tot jeluitoare,
Doi cocoşei de asemeni mîhniţi mai veniră cu dînsul,
Unul cu numele Rigu, ca el nu mai afli vreun altul

Între Olanda şi Franţa! Cellalt îi putea sta alături,
Gagu pe nume, tovarăş semeţ, de picior tare iute,
Facle aprinse purtau amîndoi şi erau frăţiorii
Soaţei ucise, Strigau văietîndu-se după cel ucigaş:
„Ah şi văleu!“ Găinuşele, două trăgeau năsălia,
Din depărtare se tot auzea tînguire şi bocet!
„Nalte stăpîne şi rege!“— începu jeluirea cocoşul:
„Pierderea noi pe vecie-o deplîngem! Fie-vă milă
De puişori şi de mine, precum şi de rănile noastre.
Iată urîta ispravă-a vulpoiului celui nemernic.
Iarna trecuse de-abia şi frunzare şi flori înflorite
La bucurie pe noi ne chemau; mă mîndream de tot neamul,
Zece feciori şi cu zece fetiţe, ce-alături de mine,
Foarte voios îşi trăiau laolaltă frumoasele zile,
Dornici de viaţă plăcută; nevastă-mea, neîntrecuta
Cloşcă-ntr-o singură vară pe toţi împreună-i crescuse.
Ei se făcură vînjoşi, şi deplin mulţumiţi îşi găsiră
Zilnica hrană în curtea bogatului schit de călugări,
Cea-mprejmuită cu ziduri şi şase zăvozi spre păzire.
Vrednici tovarăşi ai casei, iubeau şi-mi păzeau copilaşii,
Hoţul, vulpoiul, mocnea într-însul văzînd că în pace
Zile ferice trăiam şi-ocoleam uneltirea-i vicleană;
Noaptea mereu peste ziduri da raită, pîndea pe la poartă;
Cîinii luau seama şi-atunci trebuia să o rupă la fugă.
Mi-l înhăţară la urmă odată-ntr-o zdravănă harţă;
Dar le-a scăpat şi apoi un răstimp liniştiţi rămăserăm.
Daţi-mi acum ascultare! Că nu după mult poposeşte
Ca un sihastru şi-aduce o pecetluită ştafetă.
O cunoscui pe a voastră pecete şi-aflai cele scrise,
Că-ntre-animale şi pasări vestiraţi o trainică pace.
Mi se sfeti el în chip de smerelnic călugăr, de parcă
Prin jurămintele-i aspre s-ar fi lepădat de păcate,
Vinile destăinuindu-şi; şi, deci, dinaintea lui, nimeni
N-avea de ce să se teamă; că el cu sfinţenie jurase:
Nu va gusta niciodată din carne; privii a lui rasă[2],
Şi-mi arătă comănacu-i, de-asemenea şi mărturia
Dată de stareţ; şi ca să mă facă să-l cred şi mai bine,
Straiul de grea pocăinţă sub rasă. În mersu-i, îmi zise:
«Cu Dumnezeu înainte! Pe capul meu astăzi sînt multe:
Să tălmăcesc din ceaslov şi-o vecernie-apoi pe deasupra.»
Însă în mers tot cetea, născocind el a noastră pieire.
Repede şi-nveselit povestit-am odraslelor mele
De fericita solie de pace-a hrisovului vostru.

Se-nveseliră cu toţi, şi cum el se făcuse un pustnic,
Nu mai duceam nici o grijă, nici teamă; ieşeam împreună
Pînă dincoace de zid, bucurîndu-ne de libertate.
Vai! Cît de rău am păţit-o! Ascuns el pe după tufişe,
Mîrşav sări dintr-odată afară închizîndu-ne poarta;
Mi-l înhăţă şi mi-l trase pe cel mai frumos din puiendri;
Nici o scăpare, de-ndată ce-l prinse şi mi-l molfăise.
Astfel mereu ne-ncolţea şi nici vînător, şi nici cîine,
Ziua sau noaptea păzindu-i, de hac nu puteau să-i mai vină.
Smulse aproape pe toţi, că din douăzeci cîţi avusesem,
Numai cu cinci rămăsesem, pe ceilalţi, pe toţi mi-i răpise.
Fie-vă milă de marea şi-amarnica noastră durere!
Ieri îmi ucise şi fata! Copiii doar leşu-mi scăpară.
Iată-l aicea! Aceasta-i isprava! Vă cer îndurare!“

Domnu-ncepu: „Haide, vino aproape, bursuce, te uită,
Astfel posteşte călugărul tău şi-şi arată căinţa,
De-aş vieţui pîn'la anul, de tot pocăit îl voi face.
Vorba la ce-mi foloseşte! Jalnic cocoş, tu ascultă,
Nu va lipsi de la scumpa ta fiică nimica din toate
Ce se cuvin unui mort: voi pune să-i cînte priveghiul
Voi îngropa-o cu mare cinstire, iar după aceea
Voi chibzui la pedeapsă, cu domnii aceştia-mpreună.“
Regele dete poruncă atunci să se cînte priveghiul.
Domino placebo[3],-ncepu poporimea să cînte
Stihul întreg. De asemenea v-aş povesti mai departe
Cine cîntase prohodul şi cine dăduse răspunsul;
Numai că ţine prea mult şi mai bine cu asta, basta.
Moarta a fost aşezată-n mormînt, şi deasupra, frumoasă,
Netedă, lucie marmură, mare şi groasă, în patru
Muchii cioplită şi scrise au fost deslușit spre cetire:
„A Cucurigului fiică, Moţata, găina cea bună,
Mult ouătoare la cuibu-i şi mult pricepută să scurme,
Vai, odihneşte aci! dintre ai săi fiind crîncen răpită
Prin fărădelegea vulpoiului, Lumea întreagă să afle
Cît de făţarnic şi rău se purtase el faţă de dînsa,
Moarta iubită s-o plîngă!“ Aşa glăsuiau cele scrise.

Regele-atunci porunci ca să fie chemaţi înţelepţii,
Sfat împreună să ţină, ce fel de pedeapsă să deie
Pentru mişelnica faptă, prea limpede lor dovedită,
Se sfătuiră în cele din urmă un sol să trimită
Pîn' la mehenghi, negreşit el să vină la curtea domnească,

Dacă voieşte să scape cu viaţă, să nu se dosească,
Ci să s-arate duminică-ntîia lor zi de-adunare,
Crainic numiră pe ursul Martin, Şi aşa la plecare
Leul grăi către urs: „Ca stăpîn şi ca rege-ţi dau sfatul
Să te sileşti pîn' la capăt, cu bine-mplineşte-ţi solia,
Fii dar cu ochii în patru, că-i rău şi făţarnic vulpoiul.
Va iscodi, folosind de-ale lui viclenii cîte toate.
Te-o linguşi, te-o minţi neobrăzat, te-o-nşela, pe cît
poate!"
Ursu-ncrezut îi răspunse cu ifose: „Fii dar pe pace,
Numai să-i vină puţin a rînji în batjocură, uite,
Jur eu pe Domnul de sus să mă bată, de nu îl voi face,
Cu răzbunarea-mi cumplită, s-o ieie din loc într-o goană".

CÎNTUL AL DOILEA

Plin de bărbată trufie, purcese-aşadar înspre munte
Ursul Martin, străbătînd o întinsă, prundoasă pustie,
Lungă şi largă, şi-ajunse la poale de coastă, pe unde
Foarte adesea vulpoiul avea obicei să vîneze;
La vînătoare nainte c-o zi petrecuse pe-acolo,
Ursul o luase apoi mai departe pe drumul ce duce
— Spre Malepartus, la ale Vulpanului mîndre locaşuri,
Dintre cetăţile şi fortăreţele nenumărate
Ce le avea, Malepartus era cea mai bine-apărată;
Cînd se afla la ananghie, o locuia totdeauna.
Ursul sosi la cetate şi dete de porţi ferecate;
Se aşeză dinainte şi-oleacă rămase pe gînduri;
Într-un sfîrşit, el se puse să strige: „Acasă eşti, nene?
Ursul Martin e aicea, trimisul divanului însuşi.
Regele a juruit-o că fi-vei de faţă la curtea
De judecată, şi eu te-oi aduce, să facă dreptate,
Sau vei plăti-o cu viaţa, de nu te urneşti de pe-aicea,
Ştreangul şi roata te-ameninţă. Hai dar, alege,
Mă însoţeşte mai bine, să n-o pătimeşti mai pe urmă,“

De la-nceput pîn' la capăt Vulpanu-ascultă cuvîntarea;
Sta în tot chipul pîndind şi chitind oare cum să-i răstoarcă
Unui mîrlan de ursoi ca acesta-ngîmfatele-i vorbe.
Asta-i dădea de gîndit încă mult. Într-aceea cutreieră —
Toate ungherele din măiestrita zidire-a cetăţii;
Borte erau pe aci, vizuini şi-osebite cotloane
Strîmte şi lungi şi o seamă de uşi, ce puteau să se-nchidă
După nevoie şi vreme. Şi cum se ştia-n urmărire
Pentru mişelnice fapte, pe-acolo-şi afla cea mai bună
Tainiţă. Ades în meandrele-acestea căzdeau în capcană

Biete, neroade-animale, a tîlharului binevenită
Pradă. Cuvintele lui le-auzise, dar el se temuse,
S-ar fi putut ca şi alţii cu solul să fie la pîndă,
Şi-ncredinţîndu-se-n urmă că ursul sosi numai singur,
Cu şiretlicuri ieşi agrăindu-i: „Cinstite unchieşe,
Bine-ai sosit! Şi mă ierţi! Eu tocmai citeam la vecernii,
Iată de ce te făcui să m-aştepţi, Mulţumim de venire,
Poate voi trage nădejde-ntr-un bun ajutor pe la curte.
Unchiule, binevenit totdeauna să fii! Iar acuma
Cadă păcatul pe cine-ţi va fi poruncit să iei drumul
Greu şi aşa de departe. Şi cît de-ncălzit eşti! O, Doamne!
Blana ta e-năduşită şi abia de mai ai răsuflare!
Domnul puternic de ce nu-şi găsi să trimită pe-un altul,
Numai pe nobilul ins, pe-acel preamărit mult de dînsul?
Asta va fi înspre binele meu. Fii tu bun şi m-ajută
Printre acei de la curtea domnească, ce rău mă bîrfiră.
Mîine aveam chiar de gînd s-o pornesc şi eu volnic
la curte;
Mie, deşi sînt beteag, numai asta îmi este în minte,
De n-aş fi fost burduhos şi greoi tocma-n ziua de astăzi
Dintr-o mîncare ce mi s-aplecă înghioldindu-mă-n pîntec.“
Ursu-ntrebă: „Din ce fel de mîncare, nepoate?“ Vulpanul
Zise-mpotrivă: „La ce foloseşte chiar dacă ţi-aş spune,
Traiul pe-aicea e greu; precum vezi, îndurăm cu răbdare.
Nu e tot omul boier! Şi cum nu se găseşte adesea
Alta nimica mai bun să ne placă, atuncea, firește,
Noi îmbucăm numai faguri ce-avem din prisos la-ndemînă.
Mierea o mistui aşa de-anevoie, încît mă umflasem,
Tot pe nevrute-nghiţind-o, că mie deloc nu-mi priise.
Nici n-aş mai pune-o vreodată pe limbă, fereşte-mă,
Doamne!“

„Ce-mi auziră urechile? ursul i-o-ntoarse. Nepoate,
Ai tu dispreţ pentru mierea de care atîţia duc jindul?
Cît despre mine, îmi e mai presus ca oricare merinde,
Fă-mi mie rost de-olecuţă de miere, că rău n-o să-ţi pară;
Te-oi ajuta eu în schimb.“ „Nu glumeşti?“ îi răspunse
vulpoiul.
„Nu,-n adevăr! a-ntărit-o Martin, doar mi-am dat şi
cuvîntul.“
„Dacă-i aşa, încheie roşcovanul, am să-ţi aduc o grămadă
De la ţăranul ce stă-n apropiere, la poale de munte;

Are-o mulțime de faguri cu miere, că tu și tot neamul
N-ați mai văzut adunată-așa multă.“ Și ursul poftit-a
Peste măsură să capete-această dulceață, „O, du-mă,
I-a mormăit, cît mai iute-ntr-acolo; tot chibzui, nepoate
Rost să-mi poți face de miere și dacă de saț nu mi-ar ține.“
„Mergem, îi zise Vulpanul, ca mierea să nu-ți mai lipsească,
Astăzi mă doare piciorul, dar vezi că prin marea iubire
Ce-ți închinai mai de mult, amărîții mei pași îndulci-voi.
Doar nu cunosc pe nici una din toate rudeniile mele
S-o prețuiesc tot atît ca pe tine. Ci haide încoace,
Iară-duminică mă vei sluji pe la curtea domnească,
Să-i rușinez pe dușmanii puternici de multele plîngeri.
Te-oi sătura chiar de astăzi cu miere, să cari cît mai multă!“
De mai nainte-i socoate mișelul ciomegele toate
Ce-i vor căra în spinare țăranii în furia mare.

Fuga o-ntinse Vulpanul, și ursul orbiș după dînsul.
De-aș izbuti, se gîndea, rostogol pîn' lă bîlci mi te-aș duce
Încă de astăzi, să-nfuleci o miere ceva mai amară!
Astfel, ajunseră-n curtea țăranului și-așa se-ncîntase
Ursul, ca toți nătărăii ce vor să se-nșele-n speranțe.

Se înserase. Vulpanul știa că la ora aceea
Rüsteviel, harnicul meșter dulgher, se afla în odaie,
Ca de obicei, odihnindu-se-n patu-i. La dînsul în curte,
Sta doborît un butuc de stejar; trebuind să-l despice,
Două zdravene pene-nfipsese-năuntru; deasupra
Mai de un cot se căsca crăpătura. Vulpoiul, luînd seama,
Zisu-i-a: „Uite, unchiașe,-n copacul acesta se află
Miere mai multă decît îți închipui; hai, bagă tu botul
Cît mai afund, însă nu lăcomi, ca să nu ți s-aplece!“
„Mare mîncău mă mai crezi! Nicidecum mormăitu-i-a ursul,
Doară măsura în toate e lucru de preț.“ Și astfel,
El bolmojit, încîntat se lăsase, vîrîndu-și în bortă
Capul său pîn'la urechi, ba și labele cele din față.
Iute se puse Vulpanul la lucru și trase, și-ntinse
Pînă ce scoase el penele-afară, Și-așa se-ncleștează
Ursul cu cap și cu labe, că nu mai putea să-i ajute
Nici o sfruntare, și nici milogire, zadarnice toate!
Cît de semeț și puternic fusese vai, nu dovedise!
Și cu un ástfel de clenci îl prinsese nepotul pe unchiul,
Ursul urla aolind; cu picioarele cele din spate
Groaznică larmă făcea tropăind, că țăranul sărise,

Ce s-antîmplat? întrebatu-s-a, luîndu-şi cu sine toporul,
Ca să-l găsească-narmat, de-ar veni careva să mi-l prade.

Ursul în vremea aceasta intră-n sperieţi, că butucul
Îl încleştase vîrtos; se smucea şi răcnea de durere,
Chinul de nici un folos nu-i era şi credea că de-acolo
N-o să mai iasă vreodată. La fel bucuros, socotise
Şi Vulpanul, şi cum îl văzu pe ţăran de departe,
Zise: „Martine, cum merge cu mierea? Mai te potoleşte!
Place-ţi? Că uite şi meşteru-i gata să te ospăteze;
După-aşa cină, el vine cu-o duşcă, să-ţi prindă mai bine!“
Iar dup-aceea Vulpanu-o tuli frumuşel spre cetate.
Însă dulgherul sosise şi cînd pe ursoi îl zărise,
Fuga o luă către crîşmă, să cheme de-acolo ţăranii
Ce chefuiau, şi ţipă: „Hai, zoriţi, că la mine-n ogradă,
Ursul azi-noapte s-a prins! Adevăr vă grăiesc!“ Alergară
Repede şi se-narmară cu toţi, cum putea fiecare.
Unul luă furca în mînă şi grebla cellalt; iar al treilea,
Încă şi-al patrulea-n goană veniră cu ţeapa şi sapa;
Ba şi al cincilea buzna cu paru-narmat peste-olaltă,
Popa cu dascălul, care cu sculele lor poposiră.
Bucătăreasa părintelui, neîntrecută-n bucate
(Terciu-l făcea de minune), nici ea mai prejos nu rămase;
Caieru-l luă cu sine pe urs să mi-l scarmene bine.
Larma crescîndă cum de-o auzise, sărmanul, în chinuri,
Capul şi-l smulse din trunchi cu putere, lăsîndu-şi acolo
Pielea cu păr de pe faţă ce pîn'la urechi fu jupită.
Nu s-a văzut niciodată-animal mai de plîns ca dînsul!
Sîngele peste urechi şiroia; ce-ajuta să-şi sloboadă
Capul, de vreme ce-avea el picioarele prinse-năuntru?
Iute smucindu-se, şi pe-acestea le trase-n afară;
Ghearele însă cu păr de pe gaibe-i stătură-ncleştate,
De se pierdu el cu firea, tehui în durerea-i cea mare,
Astea deloc n-aduceau dar cu mierea cea dulce din care,
După povaţa vulpoiului, nădăjduia să se-nfrupte,
Nu-i izbutise nici ţinta şi drumu-i dădea-ngrijorare.
Barba şi labele tot sîngerau; nu putea să mai steie,
Nici să mai meargă. Şi meşterul şi ceialalţi împreună
Se năpustiră asupra-i, voind a-l stîlci în bătaie.
Rîvnă-nciudată aveau să-l ucidă. Şi popa cu cîrja
Lungă-l lovi de departe; cu greu şi încoace, şi-ncolo
Se răsucea, înteţit el de gloata-mbulzită în juru-i,
Care pe-aci cu ţepuşa, care colea cu securea,

Cleştele şi un baros adusese fierarul, şi unii
Sapa, şi alţii lopata; se tot întreceau, huiduindu-l,
Iarăşi lovindu-l, că-n spaimă, mi se tăvălise în scîrnă.
Toţi tăbărîră asupra-i; nici unu-napoi nu rămase,
Nici cei mai răi, cum e Ludolf cel cîrn, crăcănatul de Schlope.
Gerold rotea-ntre pocitele-i degete-n lemn, un îmblaciu,
Iar un cumnat, Kückelrei cel bondoc, îi stătea pe alături,
Şi amîndoi îl loviră din plin; nu lipsise nici Quack, şi
Talke pe urs nimeri cu ciubota, şi nu numai dînşii,
Toţi alergau, şi bărbaţi, şi femei, ce doreau a lui moarte.
Larma cea mare-o făcea Kückelrei, cel cu ifose multe,
Pentru că Willigetruda, ce şade în casa din vale,
Mamă îi este şi tatăl necunoscut îi rămase;
Totuşi sătenii credeau că e Sander, cosaşul cel negru,
Mîndru tovarăş, atuncea cînd nu e cu alţii-mpreună!
De pretutindeni cu pietre zburate pe urs l-asupriră.
Iată-al dulgherului frate, sărind cu o groasă măciucă,
Drept în cap îl izbi, de-şi pierdu şi auz şi vedere.
Dar de sub zdravăna lui lovitură putu să se scoale,
Printre femei, căpiat aruncîndu-se-n chiot de-a valma,
Ele-mbrîncite-au căzut, cîteva prăvălindu-se-n apă.
Foarte adînc fiind rîul, părintele dete un strigăt:
„Ian vă uitaţi, cum se duce la fund socăciţa-n scurteică,
Fusul îi este pe-aci, ajutaţi-mi-o, bunii mei oameni!
Bute cu bere dau două, ba şi dezlegări de păcate!“
Toţi îl lăsară pe urs ca şi mort şi-alergară la apă
După femei şi pe cinci ei le scoaseră tefere-afară.
Însă pe cînd laolaltă umblau forfotind pe la maluri,
Ursu-ngrozit mormăia de durere-n mizeria mare,
Tot tîrîindu-se-ajunse la apă. Voi să se-nece,
Nemaiputînd să îndure aceste bătăi ruşinoase.
Nu încercase vreodată să-noate; avea doar speranţa
Cît de curînd să încheie o viaţă aşa păcătoasă.
Dar împotriva-aşteptării, simţi cum plutea peste apă,
Dus fericit de şuvoi către vale. Văzîndu-l sătenii,
Deteră ţipăt: „Fi-va pe veci spre a noastră ruşine!“
De supărare-şi mustrară femeile: „Voi nu stăturăţi
Locului-n linişte acasă! Vedeţi-l pe urs cum înoată,
Cum îşi mai cată de drum!“ Iară cînd la buştean se uitară,
Blană din cap şi din labe şi gheare năuntru aflară.
Foarte şi-au rîs şi-au strigat: „Ne mai vii tu din nou pe aicea,
Doar îţi păstrăm zălogite urechile tale blegite.“

Astfel de-ocară-l făcură şi pentru ce el pătimise,
Geaba că ursul, scăpat de belea, bucuros fără margini,
Tot blestema pe ţăranii cei care-l bătuseră zdravăn,
Se văieta de dureri la urechi, de dureri la picioare
Şi-l blestema pe vulpoi de trădare şi cu-afurisenii
Cam din acestea, se duse mînat de şuvoiul cel mare;
Peste o leghe de cale făcuse în vreme puţină,
Iarăşi apoi gîfîind o porni tîrîş înspre maluri.
Nici s-a văzut vreodată animal mai de plîns pe sub soare!
Tot se gîndea că el ziua n-apucă, ci-ndată-o să moară.
Dete un ţipăt: „Vulpan mincinos, răutăcioasă lighioană!“
Mai şi-amintea şi de-ai săi bătăuşi, şi de trunchiul cu pricea,
De vicleşugul afurisit iscodit de Vulpanul.

Iar după ce cu-aşa multă iscusinţă, nepotul vulpoiul
Îl însoţise pe unchi-său pînă la tîrgul cu miere,
Fuga dădu la găini (le ştia coteneaţa), pe una
O înhăţă şi cu prada el iar o tuli către vale;
Numaidecît o-nhăpă şi grăbi după alt soi de treburi,
Tot mai la vale, la rîu; mai apoi se-adăpă şi îşi zise:
„Tare mă bucur că pînă la curte îl dusei cu şotii
Pe ţopîrlanul de urs. Şi chiar pun rămăşag că ţaranul
L-o fi croit în spinare cu vîrf şi-ndesat. Totdeauna
Ursul mi-a fost un duşman, dar şi eu i-am plătit-o.
Unchiule drag, tot mereu îi spuneam, dar acuma el zace
Mort la stejar şi mă voi bucura cîte zile avea-voi.
Nu s-o mai plînge nicicum, nici un rău nu mai poate să facă.“
Cînd să se uite în vale, pe urs tîrîindu-se-l vede.
Tare-l picneşte la inimă; cum ursul viu să mai scape?
„Rüsteviel! zise în sine, nemernic, molîu, bădărane.
Ai tu dispreţ de-o halealâ ca asta, gustoasă şi grasă
Ce şi-o doreşte tot omul cu vază, şi ţie în mînă
Ca din senin îţi căzu? Că pentru a lui ospătare,
Ursul de treabă zălog ţi-a lăsat.“ Cam din astea îşi zise,
Cînd îl zări pe Martin sîngerat şi sleit de putere.
„Iar ne-ntîlnirăm, jupîne,-i strigă el la urmă. Ci spune-mi,
Oare pierdut-ai ceva la sătean, să-l vestesc? Ce anume?
Fie iertare, dar pare-se că o grămadă de miere
Omului tu i-ai furat, sau cinstit i-ai plătit? Cum fu asta?
Vai, în ce hal te-ai boit! Pocitanie-ai ajuns, de ruşine!
Mierea nu-ţi fuse pe plac? Că în preţul acesta mai este
Încă la piaţă. Dar unchiule, spune-mi mai repede cărei

Tagme așa de curînd te-nchinași, că-ncepuși tu pe cap să
Porți comănacul cel roșu? Făcutu-te-ai oare vlădică?
Fără îndoială, bărbierul care te tunse-ți ciunti și
Urechile. Chica-ai pierdut-o, cum văd, și bărbuța,
Ba și mănușile? Unde le-ai pus?“ — Și așa își aude
Ursul la vorbe de-ocară și nu avea glas de durere.
Cum se simțea la aman, ca să nu mai audă și alte
Tot cam din astea, la rîu tăvăliș mi se duse; pluti
Tras de șuvoiul cel mare la vale și înlimăni,
Schilav, beteag în zăcare pe mal. Văietîndu-se, zice:
„Să mă omoare mai bine, că nu sînt în stare de-a merge,
N-oi mai ajunge la capătul drumului, pînă la curte;
Doar pe aci lîncezi-voi, trădat de vulpoiul cel mîrșav.
Dacă-oi scăpa cu vieață, — o să se căiască amarnic.“
Dar se sculă, tîrîndu-se-n cele mai groaznice chinuri,
Vreme de patru, cinci zile, și-n urmă sosi el la curte.

Regele Leul, zărindu-l pe ursul în marea-i ticală,
Se minună: „Milostive, să fie chiar ursul? Cum vine
Astfel batjocorit?“ Iar Martin îi răspunse: „De plîns e
Starea în care mă vezi! Ucigașul vulpoiul — așa de
Nerușinat mă trădă.“ Mînios glăsui domnitorul:
„Nelegiuirea voiesc s-o răzbun fără nici o-ndurare.
Tocmai pe-un astfel de domn trebuia el de rîs să mi-l facă?
Jur pe coroană și cinste că n-are să-mi scape Vulpanul:
Va ispăși cît mai grabnic și-așa precum ursul poftește.
De nu mi-oi ține cuvîntul. să nu mai fiu vrednic de spadă.“

Regele dete poruncă la-ntregul divan să s-adune
Spre-a chibzui pedepsirea de-ndată a faptelor rele,
Se sfătuiră, și regelui asta îi fuse pe voie:
Încă o dată să cheme Vulpanul, să fie de față,
Dreptu-mpotriva prea multelor pîre, să-și apere singur.
Iar Cotoșmanul să-i ducă solia Vulpanului grabnic,
Dînsul fiind iscusit și dibaci, Astfel hotărîră.

Regele Leul cu sfetnicii săi adunați împreună,
Zis-au motanului: „Bagă de seamă la spusele noastre!
Dacă de trei ori jupînul vulpoiul poftit se mai lasă,
El și întregul său neam pedepsit pe vecie-o să fie!
Dă-i dar povața că, dacă-i cuminte, să vină la vreme;
Față de alții el are dispreț. doar de tine ascultă.“
Zis-a motanul: „Ca eu să cîștig sau să pierd, se prea poate,

Dacă ajung la vulpoi; însă cum să încep şi de unde?
Cît despre mine, voi faceţi cum vreţi, dar îmi vine a mă crede
Prea mărunţel şi-a trimite pe-un altul socot că-i mai bine.
Ursul, mai mare şi tare, n-a scos-o la capăt cu dînsul,
Darmite eu? În ce chip s-o-nchei? V-aş ruga de iertare!“
„Nu mă înşelăciune pe mine cu asta,-i răspunse stăpînul,
Sînt printre oameni mărunţi cîte unii cu o-nţelepciune
Şi agerime arareori multora mari cunoscută.
Nu eşti deloc uriaş, însă eşti priceput şi cuminte.“
Zise supus Cotoşmanul: „Facă-se deci a ta voie!
Dacă în cale-oi găsi vreun semn pe la mîna cea dreaptă,
Va însemna că va fi izbutită a mea drumeţie.“

CÎNTUL AL TREILEA

Merse motanul o bună bucată de drum către munte,
Cînd de departe zări un croncan şi îi dete bineţe:
„Nobilă pasăre, poartă-mi noroc! Din aripe încoace
Tu mi-o cîrmeşte şi zboară-mi pe dreapta," Şi pasărea zboară
Tocmai la stînga, şi-apoi pe copac se aşează să cînte.
Cobea-i păru că aude; de tot se mîhni Cotoşmanul,
Totuşi, precum de-obicei se întîmplă, el se-mbărbătează,
Iarăşi, pornind-o pe şleaul cetăţii, şi-n urmă ajunge
La Malepartus, găsind pe vulpoi dinainte la poartă,
O plecăciune-i făcu şi aşa începu să cuvînte:
„Domnul atotmilostiv dăruiască-ţi o seară, plăcută!
Zilele-ţi sînt în primejdie, dacă nu vii pîn' la curte,
După porunca cea dată de rege, de faţă acolo
Să te dezvinui, să nu te căieşti mai apoi cu tot neamul",
Zise Vulpanul: „Fii binevenit, preaiubite nepoate!
După dorinţa-mi primeşte a Domnului blăgoslovire!"
Însă el altfel gîndeşte în inima sa trădătoare,
Noi vicleniі născoceşte, voind şi pe el să-l trimită
Sol ruşinat înapoi, Cu nepoate-i tot da înainte:
„Dragă nepoate, din care bucate osebit ţie-ţi place,
Doară se doarme mai bine sătul, şi o dată sînt gazdă,
Mîine în zori să plecăm amîndoi, după-a mea socotinţă,
Mai de încredere, eu nu cunosc dintre rude pe nimeni,
Pentru că neobrăzat îmi venise şi ursul cel lacom;
E fioros şi puternic, că n-aş fi-ndrăznit să bat cale
Lungă alături de dînsul. Acuma, firește voi merge
Prea bucuros împreună cu tine, La drum să ne-aşternem.
Mîine în zori, Chibzuială mai bună deci nici că se poate!"

Se-mpotrivi Cotoşmanul: „Socot că-i mai bine să mergem

Numaidecît către curte, cum sîntem în clipa de faţă,
Luna răsare pe după bunget şi cărarea-i uscată.„
Spuse Vulpanul: „Găsesc cu primejdie drumul de noapte,
Unii pe vreme de ziuă cu drag te salută şi totuşi,
De-i întîlneşti pe-ntuneric, e vai şi amar de tine!“.
Zise atunci Cotoşmanul: „Aş vrea să o ştiu, unchieşe,
Dacă rămînem, ce-avem de mîncare?“ Răspunse Vulpanul:
„Din sărăcie pe-aice trăim, De rămîi, îţi voi scoate
Proaspătă miere din faguri, pe cea mai curată-oi alege-o“.
„Eu d-alde-astea nicicum nu mănînc“, mîrîi Cotoşmanul;
Dacă pe-acasă duci lipsă, un şoarece adu-mi încoace,
Mă-ndestulează mai bine, iar mierea s-o ţii pentru alţii“,
„Mînci şoricei cu plăcere? Vulpanu-ntrebă, Nu e şagă?
Pot să-ţi aduc, că vecinul meu popa tot are-n hambaru-i
Şoareci ce mişună-ntruna, că nu-i mai ridici nici cu carul,
Chiar auzise pe popă că-l supără ziua şi noaptea“.
Nechibzuit se pripi Cotoşmanul: „Pe placu-mi haĭ, fă-o,
Duă-mă la şoareci! Că dintre vînaturi şi altele toate,
Şoarecii-mi plac cel mai mult!“ Iar jupînul vulpoiul răspunse:
„Ai să te bucuri aievea de ospătare faimoasă;
Gustu-ţi o dată ştiut, să nu zăbovim nici o clipă“,

Dete crezare motanul, urmîndu-l şi-ajuns-au la şura
Cea cu pereţii de lut, Doar pe-acolo, mai ieri, scormonise
Borta Vulpanul şi sfeterisise cocoşul cel mîndru
De la părinte, în vreme ce dînsul buştean adormise,
Iar Martinică,-al Sfinţiei iubit feciorel, deîndată
Vru răzbunare; el laţu-nnodase spre bortă-n nădejdea
Ca la întoarcerea lotrului, dragul cocoş să-şi răzbune,
Luatu-le-a-n seamă Vulpanul şi zise: „Iubite nepoate,
Intră în gaură, drept înăuntru, c-apoi pe afară
Stau eu de pază, în vreme ce tu vei vîna şoricimea,
Prin întuneric vei prinde-o grămadă! Auzi chiţăitul!
Cînd eşti sătul, ai să vii înapoi, mă găseşti tot pe -aicea.
Nu ne putem despărţi peste noapte, căci mîine porni-vom
Dis-dimineaţă, iar drumul scurta-vom cu vesele glume“.
„Crezi, îi mai zise cotoiul, că-i bine să intru-năuntru?
Cîteodată căşună şi popilor o răutate“.
Însă Vulpanul adaose: „Cine-ar putea să mai ştie?
Eşti chiar aşa de netot? Să venim înapoi, că nevasta-mi
Poate,-omenindu-te, foarte gustoasă mîncare să facă;
Fără de şoareci noi încă voios vom cina laolaltă“.
Dar Cotoşmanu-avîntîndu-se-n bortă, căzu în capcană.

Sub împroşcarea de vorbele-i pline de rîs şi de-ocară.
Astfel primi musafirul Vulpanului rea găzduire.

Cum o simţi Cotoşmanul la gîtu-i frînghia cea groasă,
Cutremurat se-nfrică şi pripindu-se, fără de voie,
Sus se săltă cu putere, şi laţul atuncea se strînse,
El scheuna şi chema pe vulpoi, ce-asculta din afară,
Tot veselindu-se şi, răutăcios, cam aşa glăsuindu-i:
„Cum ţi-au plăcut şoriceii? Grăsuni i-ai găsit, mi se pare!
Numai să ştie că tu îi înfuleci de-acuma vînatul,
Ţi-ar mai aduce muştar, Martinică; de treabă-i băiatul!
Cînd se cinează la curte, tot astfel se cîntă? Că-mi sună
Prea neplăcut! Vedea-l-aş pe lup tot aicea cu laţul,
Prins ca şi tine-n capcană; el va trebui să-mi plătească
Răul făcut!“ Şi cu asta Vulpanul porni mai departe,
Nu se porneşte el chip, numai după hoţiile sale,
Ci-nşelăciune, prădare, omor şi trădare, la dînsul
Nu sînt păcate! Şi iarăşi ceva cam la fel născoceşte:
Pe la frumoasa lupoaică, cu ţintă-ndoită să meargă,
S-afle întîi de la ea de ce-anume se plînge Lupanul,
Iar după-aceea păcatele vechi mai voia să-nnoiască,
Bunul prilej foloseşte că lupul plecase la curte.
Nu încăpea îndoială că doar slăbiciunea lupoaicei
Pentru acel ticălos de vulpoi îi aprinse mînia
Lupului: În locuinţa jupînei intrat, n-a găsit-o.
„Pui-măştioi, bună ziua!“ O vorbă mai mult nu le zise.
Dete din cap la lupei cu blîndeţe şi-apoi o întinse
La meşteriile sale. În zori cînd soseşte lupoaica,
Spuse copiilor: „Nimeni n-a fost să vă-ntrebe de mine?“
„Naşul Vulpanul, dorind să-ţi vorbească, plecă adineaori,
După ce nouă la toţi de pe-aci măştioi ne zise.
„Mi-o va plăti!“ se-nfurie jupînita lupoaie, grăbită
Să se răzbune pe loc de această jignire, Ea ştie
Calea pe unde Vulpanul umbla şi-ntîlnindu-l, zbucneşte:
„Ce fel de vorbe sînt astea de-ocară, ce fără de suflet
Tu dinaintea copiilor mei le-ai rostit cu sfruntare?
Vei ispăşi-o!“ Aşa glăsui mînioasă lupoaica,
O-nverşunată privire-aruncîndu-i, îl prinse de barbă;
Colţii simţindu-i, Vulpanu-o tuli, căutîndu-şi scăparea;
Sprintenă-atunci s-avîntă şi lupoaia pe urmele sale.
Iată povestea: pe-aproape era un castel în ruină;
Iute-amîndoi alergară-năuntru. Cum însă pe-acolo

Zidul la turn de vechime crăpase, atuncea vulpoiul
Se furișase printr-însul, silindu-se cu greutate,
Strîmtă fiind crăpătura. Grăbită apoi și lupoaia,
Mare și groasă precum ea era, își bagă-n crăpătură
Capul. Da ghes, împingea, dărîma, pe vulpoi să-l urmeze,
Tot mai afund se-nclește; nu putea nici napoi, nici nainte,
Cînd mai văzu și una ca asta Vulpanu-alergă
La cotitură pe partea cealaltă și-i dete de furcă.
Dar și lupoaia chiar nu se lipsi de-a-l mustra mai departe:
„Tu mi te porți ca un hoț, mișelește!“ El zise-mpotrivă:
„Nu s-a-ntîmplat niciodată, ce poate acum să se-ntîmple!“
Cinste puțină se cheamă să-ți cruți tu nevasta, cu alta,
Cum o făcuse Vulpanul, Mehenghiului totuna-i fuse.
Cînd de la turnul crăpat, mai la urmă lupoaia scăpase,
Se-ndepărtase Vulpanul, văzîndu-și de drum înainte,
Cînd se gîndise jupîna să-și facă ea însăși dreptate,
Cinstea să-și apere iată, de două ori se pierduse.

Dar să venim înapoi la cotoi! Sărmanul de dînsul,
Cum se simți înhățat, se plîngea într-un fel ca pisoii,
Foarte cu jale! Martin auzindu-l, sărise din patu-i:
„Domnului slavă! Că-n ceas fericit înnodai eu frînghia.
Hoțul s-a prins, de-a binele cred că-mi plătește cocoșul!“
Numai cu chiote de bucurie atunci Martinică
Lampa în grabă aprinse, că lumea dormea prin odaie
Și deșteptă el pe maica și taica, pe slugile toate.
„Haideți că vulpea s-a prins, le strigă, I-arătăm noi acuma!“
Mari și mai mici se porniră cu toții, părintele însuși,
Iute se scoală să-și puie-anteriul; și bucătăreasa
Fuge nainte cu două lumini; Martinică înșfacă
Repede bieiul, asupra cotoiului se năpustește,
Cu-nverșunare îl arde în creștet, că-i zdrumecă ochiul,
Toți l-au snopit în bătaie; în grabă, cu furca dințată,
Popa veni într-acolo, crezînd că pe hoț îl doboară.
Cînd Cotoșmanul gîndea c-o să moară, turbat se aruncă
Drept la părinte, îl zgîrie rău și-l mușcă-ntre coapse
Groaznic de tot vătămîndu-l, încît își răzbună el ochiul.
Popa cu strigăte se prăbuși și căzu în neștire,
Bucătăreasa lui nesăbuit suduia că la mijloc
Diavolu-și puse codița, De două ori, ba și de trei ori
Tot se jură că și de-ar fi avut o comoară-ar fi dat-o,
Fără părere de rău, Tot așa jeluia de amarnic
Starea de plîns a stăpînului, cum și prea greaua-i rănire.

Cu jăluirile multe îl duseră-apoi pîn' la patu-i,
Iar pe motanul cu laţul de gît în uitare-l lăsară.

Cînd în necazu-i motanul văzutus-a dat părăsirii,
Jalnic bătut, schingiuit şi aproape pe pragul de morte,
Drag fiindu-i de viaţă, apucă de frînghie s-o roadă.
„Cum să mă mîntui din pacostea asta?“ gîndi şi îndată
Ştreangul el izbuti să şi-l rupă, Fericea-l bătuse!
Grabnic să fugă din locul pe unde atîtea-ndurase,
Sprinten sări el din gaură-afară, zbughind-o pe cale,
Către-a regelui curte ajunse în zorile zilei,
Se dojeni, cu obidă pe sine: „O, cum te învinse
Diavolul prin viclenia vulpoiului, rău trădătorul!
Chior şi olog mi te-ntorci înapoi şi ajuns de ocară,
Jalnic stîlcit în bătaie, ce mare ruşine-o să-ţi fie!“

Aprig s-a fost mîniat domnitorul, văzîndu-l pe dînsul,
Fără-ndurare-l ameninţă pe Vulpanul cu mortea.
Sfat adună. Şi în grabă veniră cu toţii, baronii
Şi înţelepţii, iar el i-ntrebă, ce osîndă să deie
Nelegiuitului, cel copleşit de prea multe păcate.
Cum se-mbulziră-asupra vulpoiului jalbe grămadă,
Zise bursucul: „Se poate-n divanul acesta să fie
Vornici destui, care-n nume de rău pe Vulpanul să-l ieie;
Totuşi nu-i nimeni să calce vreun drept al omului liber.
Deci să se facă şi-a treia chemare, şi dacă nu vine
Nici după asta, să fie atunci pedepsit pe dreptate“,
Regele spuse: „Mă tem eu că n-o să mai meargă nici unul
Să mi-l poftească pe omul viclean. Oare cine mai are
Ochi de prisos? Oare cine cutează viaţa să-şi piardă
Pentru acest trădător? Să-şi puie în joc sănătatea,
Şi pîn' la urmă Vulpanul nici să se-arate la faţă“?

Dete bursucul răspuns răspicat: „Poftit-ai, o, rege,
Astă solie să ţi-o-ndeplinesc? Orişicum voi primi-o,
De mă trimiţi cu deplină putere-ori să merg din îndemnu-mi,
Dă-mi o poruncă!“ Şi regele-i dete încuviinţarea
„Hai, dară, du-te! Că jalbele lor auzitu-le-ai, toate
Mergi la ispravă cuminte, că ai de a face cu insul
Care îţi pune în primejdie viaţa“, Bursucul o-ncheie:
„Totuşi, mă-ncumet să merg cu nădejdea că eu l-oi aduce“,
Astfel, pornit-a pe şleaul cetăţii, înspre Malepartus,
Unde-l găsi pe jupînul vulpoi cu copii şi nevastă

„Dragul meu unchi, te salut! Tu eşti un bărbat prea cuminte,
Cel mai deştept şi-nvăţat, că pe noi ne cuprinde mirarea,
Cum de-ţi mai vine să iei în dispreţ, ba aş zice-n pofidă
Nalta chemare domnească. Nu-ţi pare că-i vremea
Capăt să-i pui? Că sporesc numai relele zvonuri şi plîngeri
De pretutindeni; eu sfatul îţi dau să pornim către curte
Fără zăbavă, că multe sînt jalbele-n faţă la rege.
Astăzi tu fi-vei poftit cea de-a treia şi ultimă oară.
Dacă tu nu te vei înfăţişa, te aşteaptă pedeapsa.
Regele-n fruntea vasalilor săi va veni spre cetate
Să vă-mpresoare şi astfel cu bunuri şi viaţă pieri-veţi
Tu şi copii, şi nevastă; vă paşte urgia regească.
Iată de ce e mai bine să vii tu cu mine la curte,
Nu îţi lipsesc oarecare tertipuri, le ai pregătite
Spre mîntuirea-ţi, C-adese la zilele de judecată,
Tu ai trecut prin mai grele-ncercări şi ai scos-o la capăt
Bine de tot, ruşinîndu-ţi potrivnicul pe totdeauna“.

Astfel bursucul grăi, şi Vulpanul îi zise la rîndu-i:
„Dragă nepoate, ce bun ţi-este sfatul, să vin pîn' la curte,
Dreptul eu singur să-mi apăr, nădejde-oi avea în iertare.
Regele ştie prea bine folosul ce-l are din parte-mi;
Ştie de-asemeni că ceilalţi de asta mă şi urgisiră.
Fără de mine, firește, nu poate fi vorba de curte.
Chiar de aş face de zece ori rele şi încă mai multe,
Ştiu că de-ndată ce-l voi aţinti cu privirea pe rege,
Voi agrăi către dînsul, mînia în pieptu-i şi-o stoaie.
Mulţi îl urmează pe rege şi vin să se-aşeze la sfatu-i:
Dară nici unul nu-i intră la inimă; toţi laolaltă
N-au nici un sfat sau părere. Ci totuşi, la oricare curte
Unde de faţă aş fi, hotărăşte a mea judecată.
Dacă apoi se adună şi rege, şi domni împreună
Sfat înţelept să găsească în treburi din cele-ncurcate,
Numai Vulpanul descurcă, Şi mulţi mai au pizmă pe mine,
Dar din păcate, mă tem de aceştia, căci moarte-mi jurară.
Sînt adunaţi cei mai răi pe la curte, De-aci-ngrijorarea.
Sînt peste zece, puternici, că singur cu mulţi, cum m-oi pune?
Iată de ce eu mereu amînasem, Mai bine e totuşi
Noi să ne ducem la curte-mpreună. Pricina să-mi apăr,
Cinste mai multă mi-aduce, decît prin continuă-amînare,
În sperieţi şi primejdii s-arunc pe copii şi pe soaţă.
Noi spre pieire am merge, căci regele-i mult mai puternic.
Orice ar fi, mă supun de îndată ce el porunceşte,

Vom încerca să-ncheiem cu ai noştri duşmani învoială".

Iar după-aceea Vulpanul a zis: „Nevestică, ia-ţi pruncii,
Cu osebire în grijă ţi-l dau pe prîsnelul Foltică;
Uite cum stau drăgălaş în al său botişor dinţişorii,
Tatăl leit sperăm că va fi! Dar Ronţel, strengărelul,
Care mi-e tot aşa drag! Şi-n lipsa-mi de-acasă, ia seama.
La copilaşi să le dai bunătăţi, iar de-asculţi a mea vorbă
Şi norocos m-oi întoarce, o bună răsplată-ai să capeţi".
Astfel vulpoiul însoţit de bursuc, la drum a pornit-o,
Grabnic de tot părăsindu-şi feciorii, precum şi nevasta,
Fără vreun alt bun-rămas, spre mîhnirea cea mare a vulpei.

După ce merseră-o bună bucată de cale-mpreună,
Prinse a zice Vulpanul bursucului: „Nepreţuite prieten,
Scumpe, nepoate,-ţi destăinui acuma că tremur de groază,
Nu pot scăpa de cumplitul meu gînd că mă duc către moarte.
Văd dinainte-mi mulţimea păcatelor ce-nfăptuit-am.
Nici nu-ţi închipui neliniştea mare ce simt eu în mine.
Dă-mi ascultare, să-ţi fac o spovadă, că nu se găseşte
Nici un duhovnic pe-aici, că pe inimă-mi stau o mulţime,
M-oi uşura şi-oi ajunge cu faţa curată la rege".
Zise bursucul: „Mai întîi să te laşi de hoţii şi de pradă,
De vicleniile zilnice şi de trădările rele.
Altfel nu-ţi poate sluji spovedirea," — „O ştiu, îi răspunse
Dînsul, de-aceea dă-mi voie să-ncep, tu ia seama şi-ascultă!

„*Confiteor tibi, Pater et Mater*[1], că eu şi la vidră,
Şi la motan, şi la mulţi, la prea mulţi, le-am făcut cîte-o şoaldă,
Mă spovedesc bucuros, să le pot ispăşi pînă la urmă."
„Zi-o mai bine, în graiul nostru-i răspunse bursucul,
Dacă tu vrei să pricep." Şi atuncea Vulpanul îi zise:
„Cît aş voi să dezmint cum că eu am greşit într-aieve
Faţă de toate jivinele vieţuitoare pe lume;
Faţă de unchiul meu, ursul, pe care-n butuc îl prinsesem.
Capul îi fu-nsîngerat şi-ndură aşa multă bătaie,
Iar pe motan îl dusesem la şoareci, ci numai că streangul
Prea îl făcuse să sufere multe, să-şi piardă şi ochiul.
Şi cu dreptate se plînse cocoşul, că eu îi răpisem
Puii, cei mici şi cei mari, înhăpîndu-i precum nimerisem,
Nu îl cruţai mai apoi nici pe rege şi nici pe regină,
Mă sumeţisem chiar faţă de dînşii cu unele şotii
Ce mai tîrziu le vor lua ei în seamă; şi am să destăinui

Cum pe Lupanul cu-osîrdia toată-l făcui de ruşine,
N-am nici răgaz de-a le spune pe toate. Mereu într-o glumă,
Unchi îi ziceam, fără-a fi rubedenii defel. Iar odată,
Ani împliniţi sînt vreo şase, de cînd el venit-a la Elkmar,
La mînăstire, unde stăteam şi-mi ceru ocrotire,
Tocmai fiindcă gîndea să se facă monah, Socotise
Bun meşteşug pentru el să se-apuce să tragă la clopot.
Dangătul l-a încîntat! Şi aşa îi legai cele două
Labe cu funia, şi mulţumit el rămase acolo;
Se-nveselea tot trăgîndu-le, parcă-nvăţa să le sune.
Totuşi se pare că nu i-a prea mers meseria aceasta,
Căci el suna prea de tot nebuneşte, prosteşte,-ncît lumea
Toată fugea-nspăimîntată pe uliţe-afară, cu gîndul
Că s-o fi fost întîmplat într-aieve o mare năpastă.
Dar cum sosiră, pe lup îl găsiră; şi mai înainte
De-a lămuri că voia-n chinovie şi dînsul să intre,
Gloata-mbulzindu-se, mort în bătaie-aproape-l lăsase,
Totuşi năucul de lup stăruia în a lui hotărîre,
Iar se rugă să-i mai dau ajutor să se tundă cît cinste.
Eu îl pîrlii aşa tare pe creştet, că pielea din capu-i
I se zbîrcise întocmai ca şi-un pîrjolit de şoriciu.
Deseori i-am pregătit chelfăneli, ţesăleli ruşinoase.
Peşte, să prindă-nvăţatu-l-am; nu i-a prea mers pescuitul.
Ba m-a urmat şi în ţara iuliană, de ne furişasem
Pînă la casele popii, chiabur din ţinutul acela.
Omul avea spre păstrare-n chelar şuncărie gustoasă,
Printre acestea mulţime de fragede hălci de slănină,
Iar în covată se-afla şi o proaspătă carne sărată.
Tot rîcîind pe sub zidul de piatră ajunsese Lupanul
Pînă la urmă să facă-o spărtură prin care trecuse
Cu înlesnire; că eu l-împinsesem la una ca astă,
E-adevărat, însă şi lăcomia-l împinse pe dînsul.
Totuşi pe-acolo el nu-şi mai putu înfrîna-ndestularea,
Şi îmbuibat cum era şi umflat pe la pîntec cu totul,
La reîntoarcere se-mpiedică anevoie-ntre ziduri.
Vai, ce amar căina el această înşelătorie.
Care flămînd îl lăsase-năuntru, sătul îl oprise
La-napoiere, Între astea făcusem o straşnică larmă
Şi înteţii omenirea pe urmele lupului; fuga
Pînă acasă la popă şi cum nimerisem la masă,
Tocmai pe cînd i-aduceau un clapon, rumenit în untură,
L-am înhăţat de pe tavă şi-apoi mă cărai de acolo,
După mine şi popa, făcînd gălăgie, dă buzna,

Masa cu toată mîncarea și cu băutura-mi răstoarnă,
«Prindeți-l, trageți-i și-njunghiați-l!» țipă cu turbare.
Fără să vadă, căzu răcorindu-și mînia-n băltoacă.
Joș în zăcere rămase. Cu strigăte toți poposiră:
«Trageți-i!» Fuga atuncea și eu, și ei toți după mine,
Toți ce-mi purtaseră sîmbete. Larmă tot popa făcuse:
«Vai, ce hoț îndrăzneț! El îmi luă de pe masă claponul!»
Eu am zbughit-o-nainte, ajungînd la chelar, pe unde,
Fără-a mea voie, lăsat-am să-mi cadă claponul, că-mi fuse
Greu anevoie la urmă; și-așa m-am pierdut de mulțime.
Pasărea-aflară, iar popa, dădu s-o ridice; cînd colo,
Prinse de veste că-i lupu-n chelar, dar și gloata-l zărise.
Popa strigă tuturora: «Haideți degrabă încoace,
Prindeți-l! Iată alt hoț ne încape acuma în mînă,
Lupul, și dacă ne scapă și ăsta, sîntem de rușine,
C-o să ne rîdă la urmă tot natul din țara iuliană,»
Ce mai pot face? gîndise Lupanul. Îi plouau deodată
Tot lovituri dintr-o parte și alta, picneli dureroase.
Cît îi lua gura cu toții țipau. Chiar sătenii din urmă
Grabnic sosiră și-ntinseră mort pe Lupan în țărînă.
Cît viețuit-a, așa mare durere el nu pomenise!
De-ar zugrăvi careva un tablou, ce ciudat să se vadă
Chipul de cum îi plătise părintelui șunca și slana,
Iute-l zvîrliră în stradă și razna apoi îl cărară;
Nici vreo urmă de viață întrînsul, Și cum se mînjise,
Îl aruncară cu scîrbă afară din sat, într-o groapă
Unde să zacă-n noroaie, căci mort îl crezură cu toții.
Astfel rămase nu știu cîtă vreme în groaznicul leșin,
Pînă își prinse de veste mizeria-n care căzuse,
Cum mai pe urmă-a scăpat, n-am aflat niciodată. Și-i anul
Totuși de cînd îmi jurase credință-n orice-mprejurare.
Dar la Lupan, nici asta n-a fost de mai lungă durată.
Oare de ce mi-o jurase, ușor o puteam înțelege:
Pe săturate-odată-ar fi ros bucuros la puicuțe.
Ca să-l înșel cît mai zdravăn pe lup, mă pusei a-i descrie
Grinda pe care știam că-n amurg de-obicei s-aciuează
Spre-a înnopta un cocoș și cu șapte găini ale sale.
Eu pe acolo-n tăcere — sunase doar miezul de noapte —
L-am îndrumat; iar oblonul, ușor sprijinit pe fereastră.
Cu un cîrlig rămăsese deschis. Mă făcusem că intru.

Însă m-am dat după unchiul, lăsîndu-l pe dînsu-năuntru.
«Mergi înainte,-i zisei, dacă vrei tu acuma cîştiguri,
Haide la lucru, că face! Găsi-vei găini îngrăşate.»
Lupul se-ntiptilă binişor, dibui pe-ndelete
Ici şi colea; mai la urmă îmi zise cu vorbe furioase:
«Unde m-ai dus aşa prost! Nici măcar vreo pană nu aflu.»
Eu răspunsei: «Pe acele găini ce erau mai în faţă.
Însumi le-am luat de curînd; dar mai sînt celelalte din spate.
Du-te-nainte şi mergi cu mai multă băgare de seamă.»
Drept e că bîrna pe care mersese era cam subţire,
Eu îl lăsai să o ieie-nainte; mă oprii la fereastră
Şi o zbughii în afară, trăgînd după mine cîrligul;
Însă oblonul se-nchise cu-aşa huruială, că lupul
Se-nfricoşă de-l trecură fiorii prin oase;-n cutremur.
Jos la pămînt de pe stinghia-ngustă căzu el cu bufnet.
Şi speriaţi se treziră-atunci oameni dormind pe la vatră.
«Ce-o fi căzut pe fereastră-năuntru?» strigară cu toţii.
Iute dădură s-aprindă o lampă şi-n colţ îl aflară.
Straşnic îi mai tăbăciseră pielea! Mă mir cum scăpat-a.

Mă spovedesc mai departe că eu şi la doamna lupoaică,
Pe tăinuite sau chiar pe vădite, m-am dus cam adesea,
Bine era să nu fie, să nu se întîmple vreodată!
Cît va trăi, ea cu greu va uita de această ruşine!

Astfel de tot spoveditu-m-am; cîte-mi veniră în minte,
Cîte avusem pe sufletul meu, Şi te rog pentru asta
Dă-mi dezlegare acumă! Că voi ispăşi-n umilinţă,
Oricît de mare şi grea îmi va fi pedepsirea din parte-ţi".

Iară bursucu-n aşa-mprejurări, totdeauna ştiuse
Să se descurce; a rupt o crenguţă din cale, zicîndu-i:
„Bate-te-n spate de trei ori cu-această vărguţă şi-aşeaz-o
Cum îţi arăt pe pămînt şi de trei ori să sări pe deasupra;
Creanga sărut-o blajin, şi ascultător după-aceea
Mi te arată. Tu vezi dar la ce fel de caznă te-oi pune
Şi te dezleg de păcate, oricîte avea-vei pe suflet,
Te-oi slobozi şi de orice pedeapsă; de-aci înainte,
Fi-vei-ntru numele Domnului nostru, iertat pentru toate!"

După ce volnic Vulpanu-isprăvi cu a sa pocăinţă,
Zise bursucul: „Prin faptele bune ţi-arată-ndreptarea,

Psalmii citeşte şi pe la biserică du-te,-ajunează,
Cui te întreabă arată-i tu calea şi dă de pomană,
Juruic-mi c-ai să te laşi de-a ta viaţă de pînă acuma,
Reaua-ţi trădare, prădare, hoţiile şi-ademenirea;
Vei căpăta tu, firește, a Domnului nostru-ndurare!"
Zise la urmă Vulpanul: „Ţi-o jur că voi face întocmai".

Astfel a fost încheiată a lui spovedire. Porniră
Tot mai departe pe drumul spre curtea domnească-mpreună,
Preacuviosul bursuc şi cumătru, şi deteră peste-o
Ţarină neagră, mănoasă, pe dreapta zărind mînăstirea,
Unde slujeau ne-ncetat dimineaţa şi seara pe Domnul
Maicele, care în curte nutreau o mulţime de pasări,
Multe găini şi cocoşi, şi claponi vreo cîţiva — o mîndreţe!
(După nutreţ uneori se răzneau pînă-afară de ziduri,)
Descori dase tîrcoale la ele vulpoiul. El zise:
„Drumul mai scurt e să trecem pe lîng-alè schitului ziduri."
Însă lui gîndu-i era la găinile ce-n libertate
Se tot plimbau, şi îşi duse duhovnicul său într-acolo.
Se-apropiară de păsări. Atuncea şi-nhoalbă Vulpanul
Ochii lui lacomi şi cruzi tot rotindu-i în cap, ticălosul.
Că dintre toate-i plăcu un cocoş grăsuliu şi mai june.
Ţanţoş mergînd după alţii şi care în ochi îi sărise,
Se năpusti el asupra-i şi penele toate-i zburară.
Însă bursucul oţărît, cu asprime-l mustră pe Vulpanul
De ruşinoasa-i cădere. — „Aşa mi te porţi tu acuma,
Unchi neferice, ca pentru un pui să cazi iar în păcate,
După ce-abia-ai ispăşit? O frumoasă căinţă ~~se cheamă~~."
„Totuşi în cugetul meu am făcut-o! i-a zis-o vulpoiul,
Scumpe nepoate, tu roagă-te să mi se ierte păcatul,
C-am să mă las bucuros şi n-am să-l mai fac niciodată!"
Astfel porniră pe-al schitului drum şi pe cînd ei să treacă
Peste o punte îngustă, Vulpanul se-opreşte şi-aruncă
Încă-o privire-napoi după pasări; în van se zgîieşte,
Dacă şi capul i-ar fi retezat şi el tot ar fi gata
După găini să mai zboare; aşa mare-i era lăcomia.
„Ochii pe unde ţi-i plimbi? îi strigă bursucul, privindu-l.
Cum se mai vede că eşti un greţos de mîncău fără margini!"
Spuse Vulpanul: „S-avem iertăciune! O, dragă nepoate,
Nu te zori într-atîta şi nu-mi tulbura rugăciunea.

Lasă-mă acum să rostesc un pomelnic de sufletul celor
Multe găini ca și gîște, pe care ou-a-mea iscusință
Eu le-am răpit din ograda măicuțelor blagoslovite.“
Molcom tăcut-a bursucul. Vulpanul nici nu-și mai întoarse
Capul de la găini, cît putu să le vadă. Ci-n urmă
Dînșii-ajunseră-n drumul cel mare aproape de curte.
Și cînd Vulpanul zărit-a un turn din domneasca cetate.
S-a întristat din suflet adînc de prea grea-nvinuire.

CÎNTUL AL PATRULEA

Cînd se zvoni pe la curte că vine jupîn vulpoiul,
Ficştecare, cei mici şi cei mari, se-mbulziră să-l vadă;
Tare puţini din aceia gîndeau ca pricteni, c-aproape
Toţi împotrivă-i aveau să se plîngă; dar asta-i păruse
Prea ne-nsemnat; cel puţin el aşa s-arătase atuncea,
Cînd îndrăzneţ şi nurliu, se ducea cu bursucul pe cale,
Mîndru şi netulburat se-ndrepta spre cetate Vulpanul,
Parc-ar fi fost chiar coconul şi slobod de orice păcate.
Astfel la regele Leu în palat el intră în mijlocul
Celorlalţi domni, proţăpindu-se nepăsător între dînşii,

„Preamilostive stăpîne şi rege,-ncepu el a zice,
Nobil şi mare eşti, vrednic de cinste ca nimenea altul!
Rogu-te astăzi să-mi dai ascultare, făcîndu-mi dreptate.
Pot să mă-ncumet a spune măriilor voastre că vouă
Nu v-a fost dat slujitor de credinţă ca mine vrodată,
Ştiu eu la curte pe mulţi ce din asta mă iau la prigoană.
Dacă duşmanii, precum li-i dorinţa, te-or face a crede
Toate minciunile, bunăvoinţa din parte-ţi pot pierde.
Din fericire îmi precumpăneşti fiece cuvîntare.
Tot aşa bine-l asculţi pe pîrît, ca pe cel ce pîrăşte.
Multe-mi mînţiră în spate; eram liniştit doar la gîndul
Că-ţi dovedisem credinţa; căci ea mi-a adus prigonirea“.

„Taci, îi răspunse stăpînu-n zadar linguşiri şi palavre;
Fărădelegile tale-s făţişe, te-aşteaptă pedeapsa;
Nu mi-ai păstrat-o nici pacea-ntre voi, poruncită de mine
Prin jurămînt. Blestemate tîlhar de vulpoi preafăţarnic!
Iată cocoşul! Tu puii-i răpiseşi pe rînd cîte unul!
Cum să te cred eu acuma c-ai vrea să-mi arăţi şi iubire,

Cînd defăimezi a mea vază şi-mi vatămi pe toţi slujitorii,
Ochiu-şi pierdu sărmanul motan! Şi cu ce-ncetineală
Ursul beteag va putea lecui amărîta-i durere!
Nu te-oi mai face de-ocară, Pe-aci-s pîrîtori cu duiumul
Şi dovedite-ţi sînt faptele. Greu vei găsi o scăpare!"

„Preamilostive, de asta-s de vină? răspunse Vulpanul,
Ce-s eu de vină că ursul s-a-ntors sîngerat în chelie? —
Că îndrăznise să dumíce şi să se-ntreacă cu mierea
Lui Rüsteviel? Bădăranii se luară la harţă cu dînsul,
Ursul fusese destul de vînjos şi de tare să lupte,
Fu suduit şi lovit, dar în loc să se bage la apă,
Piept să fi dat voinicește, ruşinea să n-o fi simţit-o.
Dacă motanul, pe care cu multă cinstire-l primisem,
După putinţă din inimă îl ospătasem şi-i dasem
Sfatul să nu se apuce de furturi la popă acasă,
S-a furişat pe-nnoptate acolo şi rău a păţit-o.
Eu meritam o pedeapsă că ei se purtară zănatic?
Adevărat e că mai ţi-ar atinge coroana domnească!
Totuşi de acuma cu mine tu poţi să te porţi cum ţi-i voia;
Cît se arată de limpede fapta, să faci după placu-ţi,
Fie spre bine sau rău, de m-ar fierbe în clocot, de-aş arde,
De m-ar orbi, spînzura, căsăpi, orişice să se-ntîmple,
Sîntem cu toţi sub a ta stăpînire, în mîinile tale.
Mare eşti tu şi puternic, cel slab nu-ţi va sta împotrivă.
Dacă pe mine voieşti să mă-omori, nu ar fi vreo scofală.
Facă-se deci pe-a ta voie; îţi stau prea supus la poruncă."

Iată-l atunci şi pe Belin aretele: „Vremea sosit-a
Noi să ne plîngem!" Cu-ale lui neamuri veni şi Lupanul,
Ursul Martin şi motanul, veniră-animale cu ceata.
Nesinchisitul asinul, precum Iepurilă, dulăul
Şi căţeluşul, şi Mehehe-capra cu ţapul nerodul,
Iar lîngă ei inorogul, hermina, ba şi nevăstuica.
Nu rămăsese-n afară nici boul, nici calul, de-asemeni
Sălbăticiuni, cum e cerbul cu-a lui căprioară, mistreţul,
Castorul, jderul şi chiar iepuraşul buzna dădură.
Şi cocostîrcul, şi Piciul-cocorul, şi Gai-grănicerul
Zborul şi-l luară-ntr-acolo; pe urmă se mai anunţară
Raţa şi gîsca, şi încă, şi alţii cu-ale lor plîngeri.
Printre aceştia şi Cucurigu-cocoşul cel jalnic

Cu puişorii răzleţi după dînsul, bocindu-se-amarnic.
Se perindară la curte atîta mulţime de păsări
Şi dobitoace, că cine putea să mai numere droaia?
Toate voiau să se ia cu Vulpanul, la harţă-n nădejdea
Nelegiuirea-i pe faţă s-o deie, să-i vadă osînda.
Dat-au năvală de-a-dreptul la rege cu aprige vorbe,
Jalbe-au ticsit peste jalbe, au pus dinainte iznoave
Vechi şi mai noi. Niciodată la ziua cea de judecată
Nu se-auzise atîtea jelanii la tronu-unui rege,
Stete Vulpanul la locu-i, ştiind iscusit să răspundă,
Luase cuvîntul şi aşa măiestrit îi curgea cuvîntarea
Dezvinuirilor sale, de parc-ar fi spus el curat adevărul.
Bine ştiuse să-nlăture tot, ticluindu-le toate.
Te minunai auzindu-l, ba încă-l credeai fără vină,
Chiar mai avea oarecare dreptate şi mult să se plîngă.
Dar se sculară la urmă şi oameni de bună credinţă,
Care-au adus mărturii împotriva Vulpanului, astfel
Limpede fărădelegile-i toate au fost dovedite.
Gata cu dînsul! La sfatul domnesc într-un glas hotărîră:
Moartea Vulpanul şi-o merită, trebuie acuma să-l prindă,
Ştreangul să-i lege de gît şi să-l spînzure, să-şi ispăşească
Grelele fărădelegi săvîrşite, prin mîrşavă moarte.

Chiar şi Vulpanul se dase cu totul bătut cînd văzuse
Că vorbăria-i aşa de-nţeleaptă deloc nu-i servise.
Regele însuşi rostise osînda. Pe cînd l-apucară,
Rău-făptuitorului îi nălucise sfîrşitul său jalnic.

Cum după acea judecată stătu în cătuşe vulpoiul,
Se dezbătură vrăjmaşii în grabă la moarte să-l ducă.
Însă prietenii-adînc întristaţi, înlemniră cu totul.
Din seminţia vulpească-o mulţime, pe lîngă bursucul
Şi maimuţoiu,-ascultau supărat judecata, jelindu-l
Cît nu s-ar crede. Că printre baroni doar Vulpanul-vulpoiul
Fost-a întîiul, şi-acuma stătea despuiat de-a sa cinste
Şi osîndit la o mîrşavă moarte, Priveliştea-aceasta
Mult răzvrătise pe-ai săi: bun rămas de la rege-şi luară
Toţi cîtă droaie erau şi în pripă goliră palatul.

Regele fu necăjit c-aşa mulţi cavaleri dintr-o dată
L-au părăsit. Că atunci se văzu ce mulţime de oameni

S-a-ndepărtat, ne-mpăcată fiind cu-a Vulpanului moarte
Regele-atunci către unul de-ai săi credincerî agrăit-a:
„Pacoste este Vulpanul, firește dar, ia te gîndește,
Lipsă vor fi de la curte-o mulțime din rudele sale“,

Se vînzoliră-ntre-aceste Lupanul, Martin și motanul
Tot împrejurul Vulpanului-nlanțuri, voind să-mplinească
Mîrșavă-osîndă, așa cum a fost poruncită de rege,
Și petrecîndu-l afară, zăriră departe stîlpanul.
Către Lupan și începu mînios Cotoșmanul a zice:
„Mai ți-amintești cum odată jupînul Vulpan se făcuse
Luntre și punte și cum izbutise în ura-i să vadă
El pe frățînele tău spînzurat! Și cu ce bucurie
Și răutate-l trăsese și mi-l izgonise-ntr-acolo.
Spre răsplătire, tu nu-ntîrzia să-i plătești datoria,
Adu-ți aminte la rîndu-ți, Martine, cum mi te trădase
De rușinos la țăran în ogradă jupîn vulpoiul
Cînd te predase atît de viclean mojicimii-nfuriate,
Unui norod de bărbați și muieri; ce bătăi, bețeșuguri,
Și pe deasupra rușinea, ce este la fel pretutindeni.
Seama luați și țineți-vă bine! Ne scapă și astăzi
Poate, cu-a sa istețime și-a sa uneltire șireată,
Nu ne va fi hărăzit niciodată un ceas așa dulce
De răzbunare, ca noi să-i plătim tot ce el făptuit-a.“

Zise Lupanul: „Lăsați vorbăria deoparte. Mai iute
Funia groasă-aduceți-mi, și-așa-i vom scurta chinuirea!“
Astfel mergînd, împotriva Vulpanului sporovăiră.

Însă Vulpanu-asculta în tăcere. La urmă le zise:
„Dacă voi toți așa crunt mă urîți și-mi doriți răzbunare,
Cum de n-o scoateți la capăt? Pe mine mă prinde mirarea,
Pentru o trainică funie un sfat doar îl știe motanul,
Care-a-ncercat-o, pe cînd se băgase la popă în casă
După vînatul de șoareci, ieșind fără cinste de-acolo,
Însă Lupane și ursule, voi către moarte-l zorîrăți
Aprig pe-al vostru unchiaș, socoti nd în a voastră-izbutire.

Se ridicară atuncea curtenii și domnul să vadă
Cum e-mplinită porunca; de-asemeni-n alaiul cel mare
Se-alăturase regina urmată de soațele sale,

Şi după dînşii porniră de-a-valma bogaţii, sărăcii;
Toţi a Vulpanului moarte doreau şi ţineau să o vadă.
Între aceste Lupanul vorbea cu prieteni şi rude,
Tot îndemnîndu-i cu ochii deschişi să vegheze întruna
La cel legat, căci mereu se temeau să nu scape isteţul.
El osebit poruncise nevesti-sii: „Jură pe viaţa
Ta! Şi ajută să-l ţinem pe nelegiuitul acesta!
Dacă ne scapă, huliţi o să fim împreună cu toţii.“
Ursului zise: „Gîndeşte-te, cît te-a făcut de ocară;
Toate-i le poţi de-astă-dată plăti cu o camătă mare.
Sus să se caţăre dar Cotoşmanul, să-i lege frînghia.
Ţine-mi-l zdravăn şi ajută-mi la scară s-o-mping şi s-o sprijin,
Numai o clipă şi gata va fi cu mişelul acesta!“
Ursul răspunse: „Aşează tu scara, că bine-l voi ţine.“

„Ia mi te uită, le zise vulpoiu,-n ce fel pe unchiaşul
Voi îl zoriţi către moarte în loc să-l feriţi de la rele,
Să-l ocrotiţi în bejenie, milă de el să vă fie!
Eu m-aş ruga bucuros de iertare. La ce să-mi ajute?
Ură prea mare-mi poartă Lupanul, că el poruncise
Chiar şi nevesti-sii de-a mă lega, să-mi împiedece fuga.
De s-ar gîndi ea la vremea trecută, vreun rău nu mi-ar face.
Dacă sositu-mi-a ceasul, voiesc s-o sfîrşim cît mai iute.
Marea primejdie-o trecuse şi tata, ca pînă la urmă
S-o isprăvească curînd, Dar, fireşte, pe dînsul la moarte
Nu-l însoţiseră mulţi, Iar pe mine o vreme-ndelungă
De mă cruţaţi, s-ar putea înspre-a voastră ocară să fie!“
„Îl auziţi“, zise ursul, „cît de-ndărătnic e hoţul“
Haideţi! sus ridicaţi-l, să terminăm cu tîlharul!“

Cu-nfricoşare vulpoiul gîndi: La ananghie-acuma
Oare putea-voi scorni ceva nou, fericit, la iuţeală,
Regele viaţa cu milă să-mi dăruie, iar pe duşmanii
Înverşunaţi, cîteşitrei mai apoi să-i ajungă pierzarea?
Trebuie să mă descurc cu-orice preţ, că în joc mi-e grumazul!
Grabnică mi-este nevoia şi cum să mă mîntui acuma?
Relele se-ngrămădesc peste mine. Se mînie domnul,
Duşi sînt prietenii, iară duşmanii-s puternici, arareori
Cîte un bine făcut-am. Puţin mai băgasem în seamă
Marea putere a regelui, sfatu-nţelepţilor sfetnici.
Multe greşit-am. Şi totuşi mai trag o nădejde ca soarta

Să mi se-ntoarcă. Ci glasul să-mi vie acuma, firește,
N-au să mă spînzure, Nu îmi pot pierde cu totul nădejdea.

Și de pe scară, întors spre popor, le strigă Vulpanul:
„Văd a mea moarte cu ochii și știu că nu este scăpare.
Însă vă rog pe voi toți, care acuma îmi dați ascultare,
Numai puțin, înainte ca eu s-o pornesc de pe lume,
Cea de pe urmă, curată, deschisă a mea spovedire
Vouă pe față s-o zic și cinstit să aduc mărturie
De răutățile toate făcute, ca nu cumva altul
Vina în locu-mi să capete, pentru vreuna sau alta
Din neștiutele-mi nelegiuiri făptuite în taină.
Astfel împiedic mai multe din rele și-oi trage nădejdea
Să dobîndesc pîn' la urmă a Domnului nostru-ndurare."

Mulți îl căinară de asta și-așa se vorbiră-ntre dînșii:
„Ruga îi este măruntă, mărunt și sorocul să-i fie!"
Ei se rugară de rege, și regele le-a-ngăduit-o.
Se ușurase la inimă-atuncea Vulpanul, căci iarăși
El mai spera-n fericită scăpare. Și se folosește
Numaidecît de răgazul ce-i fu-ngăduit, și le zice:

„Spiritus Domini! Mie ajută-mi! În marea-adunare
Nu văd pe nimeni ce nevătămat să nu fie de mine.
Eu mai întîi, de pe cînd un ortac mititel mă născusem,
Încă de-abia înțărcat, ascultasem de poftele mele.
Mă-nhăitasem cu micii și iezii cei tineri, și care
Volnici se tot risipeau de la turmă — auzeam behăitul
Prea bucuros, și atuncea rîvneam la mîncarea cea bună;
Iute din ea mă-nfruptam și mușcam mielușelul de moarte
Tot lingărindu-i din sînge, ce tare gustos îmi păruse.
Mai omorît-am și patru plăpînzi iezișori, înhăpîndu-i.
Și tot așa mă-nvățai mai departe, că defel nu cruțam
Vreo orătanie, nici o găină sau rață, sau gîscă,
Unde-o găseam, și pe multe din ele-n nisip le-ngropam
După-njunghiere, fiindcă nu-mi fură pe plac la-mbucare,
Iar mai la urmă în iarnă, pe Rin, se-ntîmplase cu lupul
Să mă-ntîlnesc și să fac cunoștință, pe cînd sta la pîndă
După copaci; de-ndată mă și-ncredință că-s din neamu-i,
Îmi numără el pe deget întreagă a noastră rudenie.
Eu l-am lăsat să vorbească; apoi încheind legătură,
Ne-am juruit între noi să pornim ca fîrtați împreună
La drumeție. Ce rele aveam să mai trag de pe urmă-i.

Noi colindarăm prin țară și dînsul se dase la marile
Furtuni, iar eu la acele mărunte; din ce dobîndirăm
Tot trebuia laolaltă să punem. Nimica noi însă
N-am putut pune deolaltă; că el împărțea după placu-i.
Nu am primit jumătatea vreodată. Aveam și mai rele
Să pătimesc, De răpea uneori un vițel sau berbece
Și-l nimeream în belșug, ori că el se-ndopa cu vreo capră
Proaspăt junghiată, vreun țap zvîrcolindu-se-n gheare-i,
El mă privea încruntat, se rînjea urîcios către mine
Și m-alunga mormăind, și-așa rămînea cu-a mea parte.
Astfel mereu o pățeam, să fi fost și o pleașcă mai mare.
De se-ntîmpla împreună să prindem un bou sau o vacă,
Numaidecît se iveau ai săi șapte copii și nevastă,
Și s-aruncau peste pradă și tot mă-mpingeau de la masă.
Nu căpătam nici o coastă, ci numai vreuna cu totul
Linsă și-uscată de roasă. Dar eu le răbdam pe toate,
Domnului slavă, din asta eu nu sufeream de foame,
Că mă hrăneam de-a bine-n ascuns din măreața-mi
comoară,
Tot numai aur și argint, ce-l păstram într-o tainiță bună.
Am din prisos într-atîta, că dacă mi-l duce cu carul
Drumul făcîndu-l de șapte ori, tot n-ar putea să mi-l care."

Domnu-auzind că e vorba de-o neprețuită comoară
Se înclină glăsuind: „Ci ne spune, de unde-ți venise?
Despre comoară, voit-am să zic". Iar Vulpanul răspunse:
„Taina eu nu-ți voi ascunde; la ce să-mi ajute doar mie?
Nu le voi duce cu mine-n mormînt, prețioasele bunuri.
Dacă porunca vei da-o, voi spune istoria toată.
Tot o să se-afle odată. Și pentru nimica în lume
Nu aș voi să ascund mai departe o taină-așa mare,
Căci doar comoara fusese furată. Mai mulți se jurară
Să te omoare, o rege, și asta era să se-ntîmple
Dacă în clipă dibaci nu gîndeam să ascundem comoara.
Seama să ții, milostive stăpîne, c-a ta viețuire
Și norocire-atîrnau de comoară. C-a fost ea furată,
Asta și tatălui meu din păcate i-aduse năpasta,
Moartea lui prea timpurie și poate veșnice chinuri,
Însă a fost spre a ta mîntuire, o, preamilostive!"

Iară regina-asculta uluită rostirea-i de groază,
Taina-ncîlcită cu-omorul bărbatului său și mai încă

Despre trădare, comoară şi tot ce-ndrugase vulpoiul.
„Eu te îndemn: socoteşte, Vulpane,-i strigă dintr-o dată;
Ești în ajun de plecarea cea mare, piciorul ţi-e-n groapă,
Inima despovărează-ţi-o prin pocăinţă acuma;
Spune-ne limpede şi-adevărat ce-i cu omorul acesta?“
Regele-adaose: „Cu toţii să tacă, Vulpane, tu dă-te
Jos de pe scară şi vino aproape, s-aud eu un lucru
Ce mă priveşte,“ Din nou căpătase încrederea-n sine,
Cînd l-auzise, Vulpanul, şi scara coboară spre marea
Ciudă-a duşmanilor, în pripă s-apropie de rege şi soaţă-i,
Care zeloşi întrebau cu-amănuntul de-această-ntîmplare.

Se pregătise Vulpanul cu alte minciuni gogonate;
Astfel chitise: Putea-voi să intru din nou în hatîrul
Regelui şi al soţiei şi să izbutesc şiretlicul
De-a nimici pe duşmanii ce-au vrut să mă ducă la moarte,
Numai aşa eu mă pot mîntui din primejdiile toate.
Asta, firește, ar fi un cîştig neaşteptat pentru mine,
Văd c-am nevoie de multe minciuni şi chiar peste măsură.

Nerăbdătoare regina-ntrebă pe vulpoi mai departe:
„Fă-ne pe noi deslușit să-nţelegem, cum vine ăst lucru?
Spune-adevărul şi cugetul tău cumpăneşte-ţi-l bine;
Sufletul despovărează-ţi.“ Vulpanu-i răspunse: „Voi spune
Totul din inimă, Trebuie-acuma să mor. Nu mai este
Nici o scăpare. Şi-ar fi nebunie ca eu, la sfîrşitul
Zilelor mele, să-ncarc al meu suflet cu veşnică-osîndă.
Să mă destain e mai bine şi chiar de-i nevoie-a mă plînge
De rubedeniile mele iubite, precum de prieteni.
Vai! ce pot face cînd mă ameninţă-ale iadului chinuri.“

Regele inimă rea îşi făcuse în timpul vorbirii;
Plin de-ndoială, Vulpanului zise: „Grăieşti adevărul?“
Cu-nfăţişare de tot prefăcută răspunse Vulpanul:
„Om păcătos ne-ndoielnic că sînt, dar voi spune-adevărul.
Nu mi-ar mai fi de folos să vă mint. Însemnează că însumi
M-aş osîndi pe vecie. Voi ştiţi că aşa-i hotărîrea;
Trebuie-acuma să mor. Şi văd moartea cu ochii. Zadarnic
Este să mint, nu mi-ar fi de-ajutor nici la rău, nici la bine.“
Toate le spuse Vulpanul cu tremur în voce şi parcă
Tot mai sleit. Şi regina vorbit-a: „Cum chinu-i mă doare,
Rogu-te, doamne, priveşte-l cu îndurare, ia seama;

Multe din rele putem ocoli dup-a lui spovedire.
Noi s-ascultăm dar temeiul istoriei cît mai degrabă.
Cheamă pe toţi la tăcere şi lasă-l făţiş să vorbească.“

Regele dete poruncă, şi-atunci amuţi adunarea.
Însă vulpoiul vorbi: „De îţi plac, milostive stăpîne,
Cele grăite de mine s-asculţi, şi deşi n-am hrisoave
Pentru a mea mărturie, va fi ea cinstită şi-ntocmai;
Voi veţi afla unelţirea, că nu voi cruţa pe nici unul“.

CÎNTUL AL CINCILEA

Dați ascultare acuma, cu ce-ntorsătură șireată
Relele fapte și-ascunse vulpoiul, dînd vina pe alții.
El născocise prăpăstii, hulindu-și pe tatăl din groapă
Și-l asuprise cu grele ponoase pe bietul bursuc,
Cel mai de treabă prieten al său, ce-l slujise statornic.
Și-ngăduise de toate, povestea să-și facă crezută
Și prin urmare să poată pe-ai săi pîrîtori să-și răzbune.
„Dat-a norocul cîndva peste taica, le spuse Vulpanul,
Ca să descopere-n mersu-i pe căi tăinuite comoara
Regelui Emeric[5] cel prea puternic. Și-nici nu fusese
Vreo pricopseală cu-aflarea-avuției atît de măreție,
Căci de trufie ajunse să nu prețuiască pe semeni;
Nici se uita la tovarășii săi de o teapă cu dînsul
Ci-și alegea din prieteni pe-aceia cu vază înaltă.
El trimisese motanul prin munții silhui din Ardenna,
Unde să-l caute pe ursul Martin; să-i jure credință
Și să-l poftească, în Flandra să vie și rege să fie.

Ursul, citindu-i răvașul, din inimă se bucurase;
Fără să pregete,-n pripă semeț o porni către Flandra;
Doar mai demult îi intrase lui una ca asta în minte.
Dete acolo de tata, și el l-a primit cu plăcere.
Iute apoi a trimis după lup și bursucu-nțeleptul.
Patru deolaltă s-au pus mai apoi să dezbată-acest lucru.
Ba mai fusese cu ei și-un al cincilea: și Cotoșmanul.
Tocmai pe-acolo era un cătun ce-i cu numele Ifta.
Chiar între Ifta și Gand se-ntîlniră cu toții-mpreună,
Beznă de noapte-ndelungă-ocrotea tăinuind adunarea,
Diavolul, nu Dumnezeu îi avea; îi avea cu el tata,
Care mi ți-i stăpînea cu întreg blestematul lui aur.

Ei hotărîră a regelui moarte, jurară-ntre dînșii
Tainică-n veci legătură; și astfel punînd chezășie
Capul Lupanului, cinci laolaltă-au jurat să aleagă
Ursu-mpărat, și-nscăunîndu-l pe tronul din Aachen[6], să-i deie
O-mpărătească coroană de aur. Și dacă vreunul
Dintre prieteni sau rudă de-a regelui sta împotrivă,
Taică-meu gata era să-l înduplece, să-l mituiască;
Dacă vedea că nu merge, îndată-n surghiun să-l trimită,
Asta prinsesem de veste, fiindcă într-una din zile,
Cînd se-mbătase bursucul, cu chef și vorbăreț, nerodul,
Tot îndrugînd la palavre nevesti-sii, taina scăpase.
Totuși crezuse că este deajuns s-o silească să tacă.
Ea se-ntîlni cu nevasta-mi curînd dup-aceea, și dînsa
Fu nevoită în numele crailor magi să i-o jure,
Dîndu-și cuvîntul de cinste că nu va sufla nimănuia,-n
Ruptul capului, vreo vorbuliță, și-așa-i se destaină.
Tot cam așa de puțin și nevasta-mi ținut-a cuvîntul;
Cum mă zări, deodată îmi și povesti ce aflase,
Încă-mi dădu și semnul, prin care puteam recunoaște
Lesne-adevărul cuvintelor; răul de-aci mi se trase.
Mi-am amintit de soborul de broaște și de-orăcăitul
Care în cele din urmă-ajunsese la cer, la urechea
Lui Dumnezeu. Își doriră cu toate să aibă un rege
Spre a trăi sub oblastia lui, după ce-n tot olatul
Se bucuraseră de libertate. Împlinindu-le ruga,
Domnul din cer le trimise-un bărzoi, dar acesta cu ură
Le prigonea ne-ncetat, că n-aveau nici o clipă de pace.
El se purta nemilos. Iar neroadele-n van se mai vaită,
Mult prea tîrziu, că acuma un rege le este stăpînul!“

Către-adunare cu glas răspicat cuvîntase Vulpanul,
Iar animalele toate-ascultau mai departe cuvîntu-i:
„Iată de ce pentru toți m-am temut. Și putea să se-ntîmple!
Doamne, purtam a ta grijă, sperînd o mai bună răsplată.
Eu cunoșteam uneltirile ursului, firea-i vicleană,
Unele nelegiuiri ale sale; de rău mă temusem!
Dacă-ajungea la domnie, piream noi cu toți laolaltă.
Regele nostru-i de viță înaltă, milos și puternic,
Zis-am în sine. Și-asta-ar fi fost cea mai tristă schimbare,
Astfel pe tron să înalți un ursoi mocofan și netrebnic!
Și cîteva săptămîni cugetai și căutai să-i împiedic.

Mai înainte de toate-nțeles-am: cît ține în mînă
Tata comoara, cîștigă pe mulți împreună cu sine;
El izbuti-va, firește, iar noi o să pierdem pe rege.
Grija mea merse-ntr-acolo, ca eu să descopăr și locul
Unde se află comoara și-apoi s-o răpesc de-a furișul.
Tata, moșneagul isteț, se ducea prin ogor, prin pădure,
Ziua și noaptea-alerga pe căldură, pe frig sau pe ploaie
Și pe zăduf; eu eram după dînsul, pîndindu-i tot pasul,

Cum într-o zi m-ascunsesem de tot gînduriu sub țărînă
Ca să descopăr comoara, de care-așa multe-auzisem,
L-am și zărit chiar pe taica cum iese furiș dintr-o bortă
Și se strecoară-ntre piet'e, urcînd din afunduri de stîncă.
Eu mă ținui neclintit, de crezu că-i stingher pe acolo.
Tot se uita primprejur; nevăzînd doar pe nimeni aproape,
Nici mai departe, se puse pe lucru, și asta aflați-o:
Borta-astupase din nou cu nisip și cu-așa măiestrie
Se pricepuse să facă totuna pămîntul, că cine
N-ar fi văzut-o, cu greu mai putea acel loc să-l cunoască.
Iar înainte de a-și lua tălpășița, dibaci netezise
Locul cu coada pe unde fuseseră urme de labe,
Și-l mușluise cu botul. Aceasta-nvățai de la tata,
Că priceput mai era în tertipuri și renghiuri tot felul.
Astfel grăbitu-s-a la meșteriile sale. Și-atuncea
Tot chibzuiam de n-o fi pe-aproape măreața comoară.
Și într-acolo-alergînd, m-așternui dintr-o dată la treabă;
Iute cu labele mele scurmînd, am deschis crăpătura
Și m-am băgat cu nesaț înăuntru. Acolo găsisem
Bunuri de preț; numai aur curat și argint cu grămada,
Cum nici chiar cel mai bătrîn dintre voi n-a văzut vreodată.
M-am apucat deci eu și nevasta de lucru: întruna,
Ziua și noaptea căram; ne lipseau cărucioare și roabe,
Multă-anevoie și trudă pe noi. Nevestica, jupîna,
Foarte supusă, răbdase. În cele din urmă duserăm
Toate odoarele-n locul ce noi potrivit îl crezurăm.
Iar între acestea și taica ținea adunarea cu-aceia
Care trădară pe regele nostru. Ce ei hotărîră
Veți auzi, și vă veți îngrozi despre cele-auzite.

Ursul și lupul îndată-au trimis olăcari prin ținuturi
Ca să ntocmească oștire; și ea trebuia să sosească
Grabnic, în gloată; Martin ar fi vrut să le deie o slujbă,

Din bunătate, cu mult înainte plătindu-le solda.
Tata prin ţări colindase; la toţi le-arătase bumaşce
De-ale comorii, firește, ce încă credea că-i ascunsă.
Iar de-ar fi fost s-o mai cate cu tot dinadinsul-mpreună
El şi-ortăcia sa toată, că n-ar fi găsit o leţcaie.

Nici o strădanie nu îşi cruţase, ci iute-alergase
Între Elba şi Rin şi prin ţările dimprejurime;
Mulţi oşteni a găsit şi pe mulţi cîştigă de parte-i.
Ce mai tărie dăduse bănetul cuvintelor sale!

Vara sosise în ţară, şi tata s-a-ntors la tovarăşi.
Le-a povestit tot, de griji, de necazuri şi temeri,
Cum chiar şi viaţa era să şi-o piardă-n Saxonia, în faţa
Unor înalte castele, pe unde îl luară la goană
Fitece zi vînătorii cu caii şi-ogarii,-ncît dînsul
Tare-anevoie scăpase cu totului teafăr de-acolo,

El, trădătorilor, patru, voios le-arătase răbojul,
Ce de tovarăşi putu să cîştige cu vorbă şi aur.
Se bucurase Martin de solie; toţi cinci împreună
Au procetit cică douăspce sute de neamuri sumeţe
De-ale Lupanului au să sosească cu clonţuri căscate,
Boturi cu colţi ascuţiţi; mai departe, că toţi cotoşmanii,
Urşii şînt daţi lui Martin şi-orice viezure sau căpcăune
De prin Saxonia ori Turingia fi-va de faţă asemeni,
De-i încredinţat cu simbria pe-o lună nainte; stau gata
Toţi la întîia poruncă în schimb să se-arate cu-oştimea.
Domnului slavă, că cu stînjenisem a lor uneltire.

După ce tata-ngrijise de toate, veni să mai vadă
Încă o dată comoara; grăbi peste cîmpuri, şi iată
Cum i-ncepuse necazul: săpa şi căta el întruna,
Însă de ce mai scurma, tot nimic nu găsea! Şi degeaba
Toată-osteneala ce el şi-o dăduse, precum deznădejdea,
Că se dusese comoara şi n-o mai afla nicăierea!
Iar de necaz şi ruşine — o, vai, cum mă chinuie groaznic
Ziua şi noaptea-amintirea — s-a spînzurat al meu tată!

Toate aceste-am făcut ca să-mpiedec o rea-nfăptuire.
Răul m-ajunse şi totuşi eu nu mă căiesc nici acuma.
Lupul şi ursul, hapsînii, îmi stau la divan lîngă rege,
Iar tu, Vulpane, sărmane! — care, în schimb, ţi-e răsplata

De-a-ți fi jertfit chiar părintele, numai să mîntui pe rege?
Unde găsești între oameni pe-aceia cu sufletul mare,
Care pe sine se pierd, să te scape pe tine cu viață?“

Regele și cu regina, cuprinși de o mare dorință
De-a stăpîni o comoară ca asta, s-au tras laoparte
Și l-au chemat pe Vulpan, osebit și pripit să-l întrebe:
„Spune-ne, unde-i comoara? Am vrea să o știm de la tine.“
El s-a lăsat întrebat: „Dar acuma la ce-mi folosește
De-a-mi arăta ale mele scumpeturi măreție-unui rege,
Ce m-osîndește și crede mai mult pe dușmani, pe tîlharii
Și ucigașii cei care,-uneltind cu minciuni împotrivă-mi,
Stăruie pe lîngă rege, cerîndu-i să-mi curme suflarea?“

„Nu! a răspuns dintr-o dată regina. Nu-i cu putință!
Regele viața de-acuma ți-o lasă și uită trecutul!
El își înfrînge mînia. De aci înainte se cade
Prevăzător să te porți, cu supunere și cu credință!“

Zise Vulpanul: „Miloasă domniță, de-ndupleci pe rege,
Dînsul de față cu tine să-mi juruie c-o să mă ierte,
Neamintindu-mi deloc tot ce eu, din păcate, făcutam,
Toate greșalele, fărădelegile ce-l mîniară,
Nu ar fi rege în vremile noastre să aibă, firește,
Astfel de-avere, cum el ar putea dobîndi prin credința-mi.
Mare-i comoara! Eu locul v-arăt. Vedea-veți minunea!“

„Nu îl mai crede a răspuns domnitorul, Doar de-ți povestește
De furtișaguri, minciuni, tîlhării să-i mai dai crezare.
Un mincinos mai mare ca dînsul n-a fost niciodată!“

Zise regina: „'Ntr-aieve că-n viața-i de pînă acuma
Și-a cîștigat puțintică încredere, dar socotiți-o
C-a-nvinuit de-astă dată pe-un tată, pe unchiul bursucul,
Fărădelegile lor vederîndu-le; de-ar fi voit-o,
Lesne putea ca pe dînșii să-i cruțe și de-alte animale
Tot să ne spuie asemeni povești; nu mințea pîn' la urmă
Nesăbuit, „Domnitoru-i răspunse: „De crezi că-i mai bine
Și din aceasta de nu s-ar isca vreun rău și mai mare,
Vinovățiile-i, pricine rele-oi lua asupră-mi.
Încă o dată și cea de pe urmă, cînd eu îl voi crede,

Să chibzuiască: o jur pe coroana-mi! De-aci înainte,
Dacă mai minte şi-ucide, căi-se-va el pe vecie!
Rudele sale, oricîte or fi, pînă-ntr-a zecea lor spiţă,
Toţi vor plăti-o, nici unul dintr-înşii nu are să-mi scape,
Ci au s-ajungă-n necaz şi ruşine şi-n grea judecată!"

Cînd îl văzu pe domn, cît de iute se-ntoarse cu gîndul,
Inima-şi luă în dinţi pîn'la urmă Vulpanul şi zise:
„Preamilostive, se poate să fac pe nebunul, spunîndu-ţi
Jitii, ce n-au să se-arate-n curînd apriat la lumină?"

Regele dete crezare cuvintelor sale, iertîndu-l.
Cel mai întîi îi iertase trădarea părintelui, pe-urmă
Fărădelegile sale. Vulpanului-i fu bucuria
Nemăsurată, că-n clipa aceea fericită scăpase
Furiei ne-mpăcate-a duşmanilor săi şi a morţii!

„Preamilostive şi nobile rege!-ncepu cuvîntarea:
Domnul vă deie răsplată şi ţie, precum şi reginei,
Tot ce-aţi făcut pentru mine, nevrednicul, n-oi da uitării,
Voi arăta mulţumire pe veci. Şi, fireşte, la nimeni,
Care viază sub soare, n-aş da-o faimoasa comoară
Mai cu mult drag decît vouă, ce-atît vă-ndurarăţi de mine.
Iată de ce cu supunere vă dăruiesc avuţia
Regelui Emeric, astfel cum fost-a de el stăpînită
Unde se află ascunsă, pe şleau vă voi spune acuma.

Daţi ascultare! Spre soare-răsare de Flandra-i pustia
Unde-i un singur tufiş: Hüsterlo i se zice; la nume,
Luaţi aminte! Mai este apoi o fîntînă, se cheamă
Krekelborn[7], bine-nţeles nu departe sînt una de alta.
Cu-anul nu calcă ţipenie de om prin ţinutul acela;
Bufniţa şi ciuhurezul îşi au doar sălaşul; acolo
Eu înngropatu-mi-am comoara. Iar Krekelborn e de asemeni
Numele locului. Semnul acesta luaţi-l aminte.
Însuţi să mergi cu soţia şi nu te încrede în altul,
Nimeni nu-i sigur de-ajuns să fie trimis în solie.
Pagubă mare se poate să iasă. Şi nu v-aş da sfatul.
Singuri voi trebuie drumul să-l faceţi. La Krekelborn treceţi
Şi-o să vedeţi doi mesteceni; dar ţineţi voi seamă că unul
Nu e departe de şipot: şi mergeţi, o, preamilostive,
Către mesteceni de-a dreptul, că-n padină este comoara.
Sapă şi scurmă pămîntul, întîi numai muşchiul găsi-vei

La rădăcină, pe urmă descoperi bogatele-odoare,
Mîndru de tot măiestrite, de asemeni coroana lui Emeric,
Dacă era după-a ursului poftă, avea el s-o poarte!
Multe podoabe vedea-veţi năuntru, precum nestemate
Numai în aur măiestru lucrate, cum azi nu se face.
Cine dă preţul? Priviţi împreună odoarele toate,
Preamilostive, eu sînt cu credinţa că voi cu cinstire
Veţi pomeni despre mine: «Vulpane, ce-aşa-nţelepţeşte
Ai îngropat o comoară sub muşchi, pretutindeni de-acuma
Fii fericit şi de-a pururi!»“ Fătarnicul astfel grăit-a.

Regele-i dete răspunsul: „Urmează-mă-acuma, căci altfel
Cum aş putea nimeri acel loc? Auzit-am de Aachen,
Ca şi de Lübeck, Colonia, Paris, şi cu toate acestea
Nici pomeneală de-un Hüsterlo, Krekelborn, nici atîta.
Teamă îmi este că iarăşi ne minţi, născocind aşa nume!“

Nu le-ascultă bucuros chibzuitele vorbe regeşti,
Ci îndrugă înainte vulpoiul: „De aicea eu totuşi
Nu te-ndrumai prea departe de parcă ai fi mers în căutare
Pîn'-la Iordan? Şi apoi ce te face să ai bănuială?
Eu cel dintîi voi susţine că totul se află în Flandra,
Dar să-ntrebăm şi pe alţii; că poate un altu-ntări-va
Zisele mele că Hüsterlo, Krekelborn sînt prin urmare
Numele aceste,“ Pe iepur strigă, însă cum Iepurilă
Tot se codea tremurînd, îl strigă încă-o dată: „Hai, vino,
Nu-ţi fie teamă, că regele cere să-i spui adevărul
Prin jurămînt de credinţă ce voi de curînd înnoit-aţi,
Dacă cumva tu o ştii, ne arată şi spune-ne acuma.
Hüsterlo, Krekelborn, unde se află? Cu toţi asculta-vom,“

Iepuru-atuncea le zise: „Eu pot să v-o spun deîndată:
Într-o pustie se află pe-aproape de Krekelborn crîngul
Hüsterlo, astfel de oameni numit, cel pe unde s-aţine
Simon-lunganul-scălîmbul, cu sóţii-ndr[illegible]ţi, ca să bată
Galbenii falşi, Am răbdat pe acolo de frig şi de foame,
Cînd fugărit de copoi, am tulit-o de mare nevoie“.
Iară Vulpanu-i răspunse: „Te poţi înturna între ceilalţi,
L-ai lămurit îndeajuns tu pe Domnul.“. Şi către Vulpanul
Domnu-agrăi: „Te împacă! Se vede că noi ne pripirăm
Cînd ne-ndoirăm de vorbele tale. Hai, du-mă-ntr-acolo“.

Zise Vulpanul: „Prea fericit m-aş socoate ca mie
Astăzi să mi se-ngăduie de-a merge alături de rege
Şi-al însoţi pînă în Flandra. Dar dau de păcat dup-aceea.
Cît mi-e de mare ruşinea, eu totuşi voi spune acuma
Tot ce voisem mai bine să tac o bucată de vreme.
Cînd mai demult drept călugăr jupînul Lupan se sfinţise,
Nu îl slujise pe Domnul, ci burta sa mare slujise;
Schitul aproape întreg mistuise,-i dădeau să înhape
Cît pentru şase şi totu-i era prea puţin; iar de foame
Se văieta cu-nciudare; la urmă-mi fu milă de dînsul,
Cînd îl văzui cam slăbit şi beteag, credincios îl ajutai
Ca pe o rudă de-aproape, încît pentru asta primit-am
Şi afurisenia papei. Cu ştirea şi-a voastră-nvoire,
Neamînat îngriji-voi de sufletul meu şi porni-voi
Pe mînecate cu soare-răsare, să-mi capăt iertare,
Calea voi bate-n hagie spre Roma şi-apoi de acolo
Şi peste mare. Păcatele-mi voi izbăvi pîn' la urmă,
Astfel că dacă-napoi sănătos m-oi întoarce acasă,
Vrednic voi fi de a merge cu tine. De-oi face-o de astăzi
Fieştecare şi-ar zice: «Ce treabă mai are stăpînul
Iar cu Vulpanul, ce-a fost de curînd osîndit la moarte
Şi pe deasupra mai e asuprit de blestemu-unui papă?»
Preamilostive, doar bine vedeţi că e peste putinţă".

Regele-atunci îi răspunse: „Aceasta. eu nu o ştiusem,
Eşti sub al papei blestem? Pentru mine ar fi o mustrare
Să te mai iau, că mă poate-nsoţi Iepurilă sau altul
Pîn'la fîntînă, Vulpane, găsesc cu folos şi chiar bine
De-afurisire să scapi şi îţi dau milostiva-nvoire
Mîine la vreme să pleci, că nu voi să-ţi împiedec hagia.
Mie îmi pare c-ai vrea să te-ndrepţi ca purtare-nspre bine.
Blagoslovit fii de Domnul, să duci drumeţia la capăt!"

CÎNTUL AL ŞASELEA

Astfel intrase Vulpanul din nou într-a regelui voie.
Regele-atunci se-ndreptă spre un loc mai înalt, pe o stîncă,
Şi de acolo vorbi poruncind animalelor toate
Linişte mare să facă şi-apoi să se-aşeze pe iarbă
Fieştecare la rînd, după cum le e neamul şi starea;
Stete atunci şi jupînul Vulpanul pe lîngă regină.
Regele, cu chibzuirea-i cea multă-ncepu cuvîntarea:

„Toţi în tăcere-ascultaţi, laolaltă-animale şi pasări,
Toţi de la mare la mic, bogătaşi, precum şi săraci.
De la baroni şi pîn' la tovarăşi de-ai curţii şi-ai casei,
Iată, Vulpanu-ntr-a mea silnicie, că noi ne gîndirăm
Să-l spînzurăm nu demult. Ci la curte el unele taine
Dezvăluindu-no şi noi cumpănindu-le bine-i dădurăm
Iarăşi a noastră crezare, precum şi iertare. Regina,
Însăşi soţia-mi, şi ea se rugă pentru dînsul fierbinte;
Asta i-a fost spre priinţă, că-n urmă deplin ne-mpăcarăm,
Bunuri şi viaţă lăsîndu-i. Sub paşnica mea cîrmuire
E ocrotit. Şi acum poruncesc sub pedeapsa cu moartea,
De-l întîlniţi pe vulpoi orişiunde de-aci înainte,
Ziua sau noaptea, cinstiţi-l pe el, cu copii şi nevastă.
Iar în privinţa-i să nu vă aud mai departe cu jalbe.
Răul ce el l-a făcut a trecut, şi-i firesc să se-ndrepte;
Mîine la vreme-o să-şi ieie toiagul cu traista să plece,
Ca un pios peregrin, şi-o să meargă pe drum către Roma,
Iar de acolo apoi peste mare, Şi n-o să se-ntoarcă
Pînă ce nu-şi dobîndeşte iertarea păcatelor sale,"

Către Martin şi Lupan mînios se-ndreptă Cotoşmanul:
„Trudă şi muncă pierdută! aşa le strigă. De-aş fi eu

Cît mai departe de-aicea! Ajuns-a la cinste Vulpanul,
Toată a sa măiestrie-şi va pune ca iar să ne piardă
Pe cîteşitrei. De un ochi despuiat, de cellalt îmi e teamă!“

„Treaba-ncîlcită-o văzui,“ încheiat-a Martin. Iar Lupanul
Zisu-i-a: „Lucru-i ciudat! Hai să mergem de-a dreptul la rege!“
Numaidecît supăraţi se-arătară cu ursul la rege
Şi la regină,-mpotriva Vulpanului aprig şi multe
Ei cuvîntară, dar regele spuse: „Voi n-aţi auzit-o?
El şi-a primit de la mine iertarea!“ Furios le-o spuse
Regele asta; îndată a pus pe-amîndoi să mi-i prindă,
Bine să-i lege şi apoi să-i închidă-amintindu-şi de vorba
Ce-o auzise din gura Vulpanului, despre trădare.

Astfel din ceasul acela deplin se schimbase sorocul:
Slobod fiind de-acuma Vulpanu,-au rămas de ocară
Toţi pîrîtorii; ştiuse atît de viclean să se poarte
Pînă ce ursului i-au jupuit o bucată de piele
Lungă cît gaiba şi lată cît laba: din ea-i se-ntocmise
Traistă de drum socotind peregrinul să nu ducă lipsă.
El se rugă de regină să-i caute-încălţări, agrăindù-i:
„Dacă mă ţii drept al tău peregrin, milostiva mea doamnă,
Mie ajută-mi să pot întreprinde cu bine hagia.
Patru ciubote din cele mai straşnice are Lupánul,
Cade-se ca o pereche să-mi lase de drum şi să faceţi
Date să-mi fie prin regele meu, milostiva mea doamnă;
Ba se mai poate prea bine lipsi de-o pereche lupoaica,
O gospodină de cele mai multe ori stă pe acasă.“

Dreaptă găsise regina această cerinţă: „Putea-vor
Să se lipsească de cîte-o pereche amîndoi“. îi spuse
Ea-nduioşată, şi el mulţumind bucuros se-nclinase.
„Totuşi acum de-aş avea cele trainice patru ciubote,
N-aş şovăi. Din tot binele ce ca hagiu îl voi face,
Partea veţi lua-o-mpreună cu preamilostivul meu rege.
De datorinţă-i, o dată ce suntem pe drumul hagiei,
Să ne rugăm pentru toţi, care-odată pe noi ne-ajutară.
A milosteniei răsplată de-acum dăruiască-vă Domnul!“

Astfel sărmanul jupînul Lupan îşi pierdu-ncălţămintea
Labelor sale din faţă chiar pînă la nod; de asemeni
Nu fu cruţată lupoaica, lăsîndu-şi pe cele din spate.

Iată-amîndoi cum pierdură piele și gheare din labe,
Iar cu Martin ei nevolnici zăceau socotind c-au să moară.
Însă fățarnicul și-a dobîndit încălțări și desagă;
Merse spre dînșii și rîse în chip osebit de lupoaică:
„Dragă, privește ce bine îmi vin ale tale ciubote,
Sper că și trainice fi-vor. Din parte-vă multă-osteneală
Voi vă dădurăți spre-a mea nimicire, și eu m-ostenisem
De-am izbutit. Și-ați avut bucurie, dar pînă la urmă
Rîndul și mie-mi veni. Că așa se întîmplă în viață
Trebuie să te pricepi cum s-o iei. De m-oi duce pe drumuri,
Drept mulțumită îmi voi aminti de iubitele-mi neamuri
Fitece zi; că-mi dădurăți aceste-încălțări cu plăcere,
Nu veți avea vreo părere de rău; din iertări căpătate,
De peste mare și Roma aduse, cu voi le-oi împarte.“

Iară lupoaica în chinul cel mare zăcea și aproape
Nici că putea glăsui; se căzni și în cele din urmă
Zise oftînd: „Dumnezeu ne-osîndi prin izbînda ce-ți dete,“
Numai Lupanul cu ursul stăteau amuțiți laolaltă
Făr' de noroc, amîndoi fercecați, betejiți, și de dușmani
Batjocoriți îndeajuns, Mai lipsea între ei Cotoșmanul;
Mult mai dorea ticălosul Vulpanul și lui să i-o coacă.

Cealaltă zi dimineața se puse fățarnicu-ndată
Să-și lustruiască ciubotele, ce le pierdură cumetrii.
Grabnic el, se-nfățișă iar la rege, zicîndu-i: „A voastră
Slugă plecată e gata s-o ieie pe calea cea sfîntă.
Veți porunci la al vostru duhovnic acum cu-ndurare
Blagoslovirea să-mi dea, să mă pot despărți cu credință,
Blagoslovite să-mi fie plecarea, precum și-nturnarea.“
Astfel vorbise. Iar regele-avea drept duhovnic berbecul,
Belin pe nume, în grijă cu cele sfințite; dar Domnul
Ca logofăt îl mai luase pe dînsul. Și pus-a să-l strige:
„Haide, citește degrabă niscareva sfinte cuvinte
Peste-al Vulpanului creștet, să-i fie drept blagoslovie
Pentru a sa pribegie spre Roma și apoi peste mare,
Spînzură-i traista-n spinare și pune-i toiagul în mînă.“
Dar i-o întoarse berbecul: „Stăpîne, eu cred c-auzit-ai
Despre Vulpan, cum că el încă nu-i dezlegat de blestemu-i;
Iar din aceasta ce rău de la al meu episcop mi s-ar trage!
Lesne-o să afle și-i stă în putere să-mi deie pedeapsa.
Însă Vulpanului nici strîmbătate și nici direptate
Nu voi să-i fac; ci de s-ar găsi vreun mijloc să nu capăt

Nici o mustrare din partea lui Fără-temei, episcopul,
Ori nu cumva să se supere Astuțiosul, arhimandritul,
Ba pe deasupra şi arhidiaconul său, Rapiamus,
Blagoslovirea i-aş da-o eu după a voastră poruncă."

Regele-n grabă-i răspunse: „Ce-ndrugi numai verzi şi uscate?
Dacă tu n-ai să-i citeşti cu dreptate sau cu strîmbătate,
Ce-mi pasă! Şi ce mă priveşte episcopul şi catedrala-i?"
Se scărpină după-ureche-nfricat logofătul de furia
Regelui său şi-ncepu peregrinului să-i procitească.
Vă-nchipuiţi cît le luase în seamă şi cît l-ajutase!

Gata de drum prefăcutu-s-a-acum peregrinul. Tot lacrimi
False-i curgeau peste obrazu-i la vale şi barba-i udară,
Parcă simţea păcătosu-o căinţă de tot dureroasă.
Bine-nţeles îl durea, că nu-i nimicise cu totul
Cîţi laolaltă erau, dintre ei numai trei pîngărise.
Totuşi mai sta să se milcuie, toţi pentru el să se roage,
Cît s-ar putea cu credinţă mai multă să fie la rugă,
El pregătit de plecare fiind şi zorindu-se foarte,
Căci se simţea vinovat şi avea pentru ce să se teamă.
Regele-i zise: „Vulpane, de ce te zoreşti într-atîta?"
„Cine începe un lucru, nicicînd el să nu întîrzie
De-a-l făptui· Şi apoi cu aceasta-ncheie Vulpanul:
Voie vă cer de plecare, o, preamilostive stăpîne,
Ceasul de lungă şi grea drumeţie sositu-mi-a mie".
„Ai învoirea", stăpînul i-a spus, poruncind totodată
Ca peregrinul făţarnic să fie urmat de curtenii
Toţi, cu alai, pe o bună bucată de cale;-ntre acestea
Ursul cu lupul, ostateci, zăceau în jălanii şi chinuri,

Astfel deplin cîştigase a regelui dragoste iarăşi
Şi de la curte plecase Vulpanul cu mare cinstire,
Ca un hagiu cu toiagul şi traista pe umăr în drumul
Pînă la Sfîntul Mormînt; nici un rost nu-şi avea pe acolo,
Tocmai ca pomul de-arminden la porţi, pe la case din Aachen[8],
Alta cu totu-i trecuse prin cap; pîn-acum izbutise
Dînsul pe regele său să şi-l ducă de nas; la plecare
Toţi pîrîtorii au fost nevoiţi să-l urmeze cu cinste
Şi neputîndu-şi lăsa vulpenia deoparte, mai zise
La despărţire: „Ai grijă, o, preamilostive stăpîne,
Să nu-ţi mai scape de-acum amîndoi trădătorii şi ţine-i

Bine legaţi la-nchisoare; că slobozi ei n-au să se lase
De ruşinoasele fapte;-n primejdie fi-va a ta viaţă!“

Astfel pornise cu paşnică, tare smerită ţinută,
Nevinovată făptură, ce n-ar fi în stare de rele.
Regele-apoi s-a sculat să se-ntoarne-napoi în palatu-i,
Iar animalele toate-l urmară şi după porunca-i,
Ele întîi însoţiră Vulpanu-o bucată de cale.
Luase mişelul o mutră atît de spăşită şi tristă,
Că pe mai mulţi dintre oameni blajini apucatu-i-a mila.
Cu osebire mîhnit între dînşii era Iepurilă.
Zise atunci ticălosul: „Iubit iepuroi, de ce oare
Astăzi să ne despărţim? Nu v-ar place ca tu şi berbecul
Belin hoinari mai departe cu mine să mergeţi pe cale?
Inimă bună îmi veţi arăta însoţindu-mă, sînteţi
Oameni cinstiţi şi plăcuţi ca tovarăşi, şi-oricine vorbeşte
Numai de bine de voi, mi-aţi aduce cu asta cinstire,
Sînteţi duhovnici cu sfinte obiceiuri. Trăiţi voi întocmai
Cum am trăit eu odată, călugăr. Ci numai cu ierburi
Vă mulţumiţi, potolindu-vă foamea cu frunză şi iarbă,
Fără să cereţi vreodată nici carne, sau pîne, sau alte
Mai osebite bucate.“ Şi astfel, cu firea lor slabă,
El pe-amîndoi încîntase cu lauda; cu dînsu-mpreună
Merseră la locuinţa-i, văzînd Malepartus, cetatea.
Către berbece-agrăise Vulpanul: „Beline, pe-afară
Tu să rămîi; după placu-ţi te pune şi gustă pe-aicea
Din buruienile multe şi ierburi, că muntele-acesta
Scoate vlăstari sănătoşi şi cu sucuri din cele mai bune.
Iau iepuroiul cu mine, dar roagă-l să-mi mîngîie soaţa
Care şi-aşa e mîhnită; iar de-o auzi că m-oi duce
Şi ca hagiu, călător pîn'la Roma, va fi disperată.“
Numai cuvinte blajine rostise Vulpanul să-nşele
Pe cîteşdoi: a dus iepuroiul năuntru şi-acolo
Ei au găsit-o pe vulpe culcată pe lîngă odrasle,
Tare mîhnită la gîndul că nu se va-ntoarce Vulpanul.
Cînd îşi văzu ea bărbatul venind cu toiag şi cu traistă,
Foarte ciudat îi păru şi îi zise: „Vulpane iubite,
Hai, povesteşte-mi, ce-a fost cu tine şi cum de-ai păţit-o?“
El îi răspunse: „Am fost pedepsit la-nchisoare şi-n lanţuri,
Regele însă arătă îndurare, lăsîndu-mă slobod;
Eu peregrin am pornit; chezăşie-au rămas laolaltă
Ursul Martin şi Lupanul. Apoi domnitorul îmi dete

Iepurul spre împăcare, să facem cu dînsul ce credem,
După cum regele-a zis-o la urmă pe bună dreptate:
«Iepurul ți-e trădătorul!» El astfel pedeapsa cea mare
Va merita, trebuind să mă despăgubească cu totul.“
Iar Iepurilă auzindu-i cuvintele de-amenințare,
Se zăpăcise de spaimă cătînd cum să scape prin fugă;
Iute-i se puse drept stavilă-n poartă Vulpanu-ucigașul
Și-l înșfăcă de grumaz pe sărmanul de iepure, care
Groaznic striga-n ajutor: „Beline,-s pierdut, hai m-ajută,
Că mă sugrumă hagiul!“ Prea mult nu strigă: de îndată
El îi zdrobi beregata. Și așa își primi mosafirul!
„Vino, îi zise nevestei, degrab' să mîncăm iepuroiul
Gras și gustos. Doar o dată fu bun de ceva și neghiobul!
Eu i-am jurat-o de mult, S-a sfîrșit! De-acum să se plîngă!“
Toți s-așternură la lucru, Vulpan, cu copii și nevastă;
Iute-l jupiră pe iepure și-nfulecară cu poftă.
Se desfătase Vulpana ținînd-o cu gura întruna:
„Slavă reginei și regelui! Lor mulțumită avurăm
Astăzi domnescul ospăț, Dăruiască-le Domnul răsplată!“
„Mîncă, îi zise Vulpanul, c-avem îndeajuns de-astă dată,
Toți o să fim săturați; chibzuiesc c-oi aduce mai multe,
Oalele sparte în cele din urmă plăti-vor cu toții,
Cei ce gîndesc cu Vulpanu-a se pune și lui îi vor răul!“

„Numai ceva aș voi să te-ntreb, îi grăi nevestica jupîna,
Cum de ești slobod și teafăr?“ Jupînul Vulpan îi răspunse:
„Nu mi-ar ajunge nici ore întregi ca să-ți spun ce subțire
Luai eu pe rege, și cum i-nșelai și pe el, și regină.
Nu ți-oi minți șubrezenia amiciei-ntre rege și mine,
Mult nu va ține. Și dacă-n curînd o să afle-adevărul,
Groaznic el o să-și răzbune. Iar dacă din nou mai m-apucă
Sub stăpînirea-i, nici aur și-argint n-ar putea să mă scape,
M-ar urmări el, firește, și ar încerca să mă prindă.
Nu mă aștept la iertare, c-o știu și aceasta prea bine,
Nespînzurat nu mă lasă, deci noi să găsim mîntuirea,

Hai s-o tulim în Suabia! Nimenea nu ne cunoaște,
Cînd mai ales pe acolo fiind, ne-om purta după datina țării,
Doamne ajută! În locul acel om afla noi de toate
Cu prisosință, bucate și dulciuri: puicuțe și gîște,
Iepuri de cîmp și de casă, și zahăr, curmale, smochine,
Cum și stafide și alte tot fel și mărimi de-orătănii;

Pîinea-o frămîntă cu unt şi cu ouă prin ţara aceea,
Limpede-i apa, curată, văzduhu-i senin şi cu farmec,
Peşte-ndeajuns se găseşte şi cărora galiţe li se mai
Zice, şi alţii se cheamă boboci, găinuşe, răţuşte,
Soi felurit, că pe toţi oare cine-ar putea să-i numească?
Sînt numai peşti după gustu-mi! Că nu e nevoie-n bulboana
Rîului să mă cufund; am mîncat din aceştia-ntruna
Cînd eram eu monah, Ca s-avem bucurie de pace,
Hai, nevestică,-nsoţeşte-mă, noi s-o pornim într-acolo.

Bine-nţelege-mă-acuma: că regele şi de-astă dată
Iar m-a lăsat ca să fug, că-l minţisem cu lucruri ciudate,
C-am să-i predau o măreaţă comoară a regelui Emeric;
Eu îmi dădusem cuvîntul şi chiar arătasem şi locul
Unde se află, la Krekelborn. Dacă s-ar duce să caute
N-au să găsească pe-acolo, nici una, nici alta, zadarnic
Ar scormoni ei pămîntul; şi-o să se-nverşune groaznic
Regele de-o să se vadă-nşelat chiar în felul acesta,
Ce de minciuni născocii înainte de fugă, gîndeşte!
Cît pe aci să ajung şi la streang! Nu fusei niciodată
Într-o nevoie mai mare cum şi în mai rea-nspăimîntare.
Nu-mi mai doresc ca din nou să mă văd în asemeni primejdii;
Scurt, orice-o fi să se-ntîmple, nu mă mai las pe la curte
Înduplecat, să mă dau într-a regelui grea silnicie.
Mi-a trebuit cea mai mare-iscusinţă-ntr-aieve, ca numai
Degetul să mi-l pot scoate, şi-acela-anevoie, din botu-i,“

Iară Vulpana mîhnită îi zise: „Noi ce-o să ne facem,
Ce nevoiaşi şi străini vom mai fi pe oricare meleaguri?
Totu-i aci după poftele noastre: că tu eşti stăpînul
Peste a ta ţărănime; nevoie-i ca tu să te-ncumeţi
Razna s-o iei şi să laşi tot ce ai pe aci ne-ndoielnic?
Nu e un lucru nici prea chibzuit, şi nici vrednic de laudă,
Siguri doar aicea trăim! Întărită-i cetatea!

Regele de ne-mpresoară cu oastea-i şi calea ne-nchide,
Spre norocoasă a noastră scăpare avem în cetate
Porţi lăturalnice multe şi multe poteci tăinuite,
Însuţi prea bine le ştii chiar pe toate, la ce ţi-oi mai spune;
Iar ca să pună el mîna pe noi cu-a sa mare putere
Trebuie mult, Nici o grijă nu duc, ci fiindcă juratu-ai
Drumul să iei peste mare, aceasta într-atît mă mîhneşte,
Firea de abia-mi stăpînesc, cînd gîndesc ce-ar putea să
se-ntîmple!“

„Dragă jupînă, să nu te mîhnești, îi răspunse Vulpanul,
Bagă de seamă și-ascultă: decît să te pierzi, e mai bine
Oricum să juri, Mi-o spuse și mie o dată un duhovnic
La spovedit: jurămîntul silit nu-nsemnează nimica.
Floare de pus la ureche: e vorba doar de juruință.
Bine-nțeles, o să fie precum o spuseși; rămînea-voi acasă,
C-adevărat socotind, nu prea am ce căta nici la Roma,
De juruiam și de zece ori, n-aș fi dorit niciodată
Ierusalimul să-l văd! Ci la tine voi sta mai în tihnă,
Loc dar mai bun ca al meu nicăiri n-oi găsi vreun altul.
De-mi pregătește ceva neplăcut, îl aștept eu pe rege.
Față de mine-i puternic și tare și poate-izbutește.
Totuși, din nou să-l mai pot încînta, îi voi trage tichia
Cu clopoței pe urechi, Mai apoi, de-oi trăi, i-am jurat-o,
O să se simtă atuncea mai rău decît chiar socotește."

Nerăbdător începu să cîrtească berbecul la poartă:
„N-ai vrea să ieși, Iepurilă? Hai, vino, că-i timpul să
mergem!"
Dar auzindu-l, Vulpanul în grabă ieși, agrăindu-i: „Iubite,
Iepurul tare se roagă să-l ierți, fiindcă el cu mătușa
Benchetuiesc înăuntru. Și crede că tu i-o îngădui.
Mergi mai domol înainte! Vulpana, a sa mătușică,
Drumul curînd n-o să-i deie! Deci nu-i tulbura veselia!"

Belin răspunse atunci: „Auzit-am strigînd, ce fu asta?
Pe Iepurilă-auzii cum striga: «Ajutor, sări, Beline!»
Nu i-ai făcut lui cumva vreun rău?„ Iară istețul Vulpan
Zise: „Ascultă-mă bine! Pe cînd le vorbeam de hagia
Ce-o juruisem, deodată nevasta-mi căzu-n disperare,
Spaimă de moarte-o cuprinse așa tare, încît leșinase.
Iar Iepurilă, speriindu-se, la zăpăceală strigase:
«Belin, ajută-mă! Belin, să nu zăbovești chiar atîta,
A leșinat mătușica, deloc nu-și mai vine în fire,»"
„După cît știu-nspăimîntat mă strigase", i-a zis-o și Belin,
„Nu-i atinsei perișor de pe blană, jură prefăcutul,
Ba e mai bine să sufăr eu însumi decît Iepurilă!
Tu mă ascultă, adaose Vulpanul, la-ntorsul acasă,
Regele ieri mă rugă să-l vestesc prin scrisori cît de multe,
Tot ce gîndesc cu privire la treburi mai de-nsemnătate.
Dragă nepoate, tu ia-le acuma cu tine că-s gata.
Lucruri frumoase-i scrisei, ca și sfaturi din cele mai bune.
Iepuru-i tare voios, l-auzeam și cu ce bucurie

Din povestirile vechi şi-amintea cu mătuşa-mpreună.
Cum mai stăteau la taifas! Şi tot beau şi-ospătau cu nesaţiu!
Se-nveseleau laolaltă în timp ce scriam la scrisoare."

„Dragă Vulpane, îi zise berbecul: se cade scrisoarea
Bine s-o-nchizi, ne lipseşte o taşcă s-o punem năuntru.
Dacă s-ar sparge pecetea, ce rău mi s-ar trage din asta."
Zis-a Vulpanul: „Asta eu ştiu cum s-o fac, Mă gîndesc că desaga
Ce-o căpătai din a ursului piele e chiar potrivită,
Tocmai că-i groasă şi tare, şi-n ea voi închide scrisoarea,
Regele te va primi cu cinstire, căci fi-vei de trei ori
Binevenit." Şi berbecu-l crezuse în toate. Iar cellalt
Grabnic intrat-a în casă şi taşca o luă ca să vîre
Capul ucisului iepure, tot deodată chitindu-şi
Cum să-l oprească pe bietul berbec s-o deschidă în drumu-i.

După aceea ieşi iar afară şi zise: „Nepoate,
Taşca anin-o de gît şi să nu mai rîvneşti nici o clipă
De-a privi la scrisoare, c-ar fi o curiozitate
Dăunătoare. Ci cum am închis-o, aşa să rămînă,
Nu mai deschide nici taşca; dibaci am legat-o cu nodul
Ce-obişnuim între rege şi mine la lucruri de seamă.
Regele dacă-o să afle curelele bine-nnodate
Ca de obicei, vei fi vrednic din parte-i de daruri şi haruri,
Cum i se cade-unui astfel de sol credincios ca şi tine.

Şi deîndată ce-ai vrea să te pui mai cu vază la rege,
Fă-l să-nţeleagă că tu îmi dăduseşi un sfat la scrisoare
Cu chibzuirea ta multă, ba chiar să o scriu m-ajutaseşi,
Numai foloase şi cinste-ai să ai de pe urma aceasta,"
Iară berbecul sălta bucuros tot încoace şi-ncolo,
Se desfăta, vorovindu-i: „Unchiaşe Vulpan şi stăpîne,
Văd cîtă dragoste-mi porţi preţuindu-mă-atîta;
Mie-o să-mi fie spre laudă de faţă cu domnii la curte
Bunele gînduri s-aduc şi podoaba de vorbe frumoase,
E de la sine-nţeles că eu nu ştiu să scriu ca şi tine
Totuşi mă vor socoti ca atare şi ţi-oi mulţumi-o.
S-a întîmplat înspre binele meu să te-urmez întracoace,
Spune-mi, ce crezi? Iepurilă nu merge o dată cu mine?"

„Nu! înţelege-mă,-i spuse mişelul, că nu-i cu putinţă.
Mergi cătinel înainte, că te-o însoţi deîndată
Ce-i-ncredinţez cîteva dintre lucruri mai de-nsemnătate.

„Domnul să fie cu tine,-i zise berbecul, m-oi duce.“
Iute apoi se tot duse; spre-amiază ajunse la curte.

Leul, dînd ochii cu el, zări totodată desaga:
„Spune, de unde îmi vii şi pe unde rămase Vulpanul?
Ce însemnează că tu-i porţi desaga?“ Iar Belin răspunse:
„El m-a rugat să-ţi aduc cele două hrisoave, stăpîne,
Care-s de noi amîndoi întocmite,-o s-aflaţi înăuntru
Lucruri de o-nsemnătate grozavă, cu vorbă subţire
Puse la cale; şi cele cuprinse cu sfatu-mi sînt scrise.
Iată-le-aici, în desaga cu nodu-nnodat chiar de dînsul.“

Regele dete poruncă îndată să vie diacul,
Castorul, ce se mai cheamă şi Bokert şi este un meşter
La deslușirea scrisorilor grele şi mai însemnate,
Să le cetească, fiind priceput la tot felul de graiuri.
Regele mai trimesese şi după motan, ca să fie
Şi dînsul de față. Cînd Bokert, cu soţu-i motanu-mpreună
Nodul l-a dezlegat, de-a mirare a scos afară
Capul de iepure şi a strigat: „Va să zică-s hrisoave?
Tare ciudat! De la cine? Şi cine să dea lămurire?
Capul i-al lui Iepurilă! Nu-i nimeni să nu-l recunoască!“

Se-nspăimîntară regină şi rege. Şi fruntea plecîndu-şi,
Regele zise: „Jupîne Vulpane, din nou de te-aş prinde!“
Peste măsură mîhniţi rămaseră regină şi rege,
Dînsul răcni: „De-a binelea ne-a prilostit Vulpanul!
Oh! cum dădurăm crezare minciunilor lui rușinoase!“
Cumpătul el şi-l pierdu, îl pierdură şi fiarele toate,

Pardosul[9], neam de aproape cu domnul, atunci început-a:
„Zău că nu văd pentru ce vă mîhniraţi cu totul,
Tu şi regina! Alungaţi-vă astfel de gînduri avane.
Prindeţi curaj! Că față cu toţi de rușine ajungeţi.
Nu eşti tu domnul? Deci trebuie toţi de pe-aci să te-asculte!“

„Tocmai de asta, i-o-ntoarse stăpînul, să nu te mai mire
Dacă-s cu inimă grea; din păcate făcui o greşeală,
Căci trădătorul, cu nerușinată de tot viclenie,
Pusu-m-a să-mi pedepsesc pe prietenii care de-ocară
Zac amîndoi, şi Martin, şi Lupanul, Căi-m-oi din suflet!
Nu îmi aduce cinstire c-atîta de rău m-am purtat
Față de cei mai aleşi din baroni de la curte şi-am dat

Nesocotit minciunosului-atîta de multă crezare.
După nevastă m-am luat prea iute că ea se-ncîntase
Şi pentru el se rugase; de ce vai n-am fost mai tare?
Însă acuma căinţa-i tîrzie, tot sfatul zadarnic!“

Pardosul zise: „Stăpîne şi rege, ascultă-a mea rugă,
Nu vă jeliţi mai departe! Că răul făcut se îndreaptă.
Ursului, lupului, ca şi lupoaicei veţi da pe berbece
Spre ispăşire, că dînsul semeţ şi deschis recunoaşte
Cum la omor a luat parte cu sfatu-i. Şi deci s-o plătească!
Vom năvăli noi asupra Vulpanului cu toţii de-a valma
Şi îl vom prinde, de vrea Dumnezeu, chiar pe loc spînzurîndu-l.
Vorba de-apucă, cu-a sa limbuţie de streang iară scapă.“

Regele mi-l ascultă bucuros, glăsuind către pardos:
„Sfatul îmi place. Hai, du-te şi grabnic îmi adu baronii
Iarăşi cu cinste la sfat să s-aşeze alături de mine.
Cheamă şi toate-animalele, care au fost pe la curte;
Toate să afle ce nerušinat ne minţi Vulpanul,
Cum ne scăpă, şi apoi cu berbecul pe iepur ucise.
Faţă de urs şi de lup, cinstit să se poarte de-acuma.
Spre împăcare le dau pe jupînul, precum sfătuit sînt,
Pe trădătorul berbece cu neamu-i întreg pe vecie.“

Pardosul s-a repezit ca să-i caute pe urs şi pe lup,
Pîn' i-a găsit şi i-a fost slobozit, Şi atuncea le zise:
„Domnilor, voi ascultaţi de la mine o bună vestire:
Liberă trecere-aduc de la rege şi trainică pace.
Dacă vreun rău v-a făcut mai nainte, acum se căieşte
Şi-amînduror vă doreşte s-aveţi mulţumire deplină.
Spre împăcare, primiţi pe berbece şi-a sa seminţie,
Toată a sa rubedenie dată vă e pe vecie.
Neamînat dibuiţi-i că poate-i găsiţi în pădure
Sau pe cîmpie, că toţi sînt ai voştri. Iar după aceea
Şi mai pre sus decît toate, milosul stăpîn vă dă voie
Pe trădătorul Vulpan să-ncercaţi cam în felul acesta:
Voi prigoniţi-l pe el cu copii şi nevastă oriunde-l
Veţi întîlni, că doar nimenea nu vă opreşte de-acuma.
Pacea aceasta de nepreţuit vă vestesc de la rege:
El şi acei care-n urmă domni-vor, cu toţi vor păstra-o.
Voi să uitaţi supărările toate ce vi se-ntîmplară,

Regelui cinste, credinţă juraţi-i, că el niciodată
N-o să vă vatăme. Vă sfătuiesc să primiţi învoiala.“
Astfel făcură-mpăcarea; cu capul plăti berbecul
Şi prigonită-ì rudenia de neamul lupesc cel puternic.
Ură pe veci se iscase. Plecară şi lupii să sfîşie
Fără ruşine şi fără sfială mieluţi şi oiţe;
Căci se credeau fiecare în drept să o facă.
Toţi căpiară şi nu se-mpăcară-ntre ei niciodată.
Însă de dragul şi-n cinstea jupînilor lupul şi ursul,
Domnul-ţinu adunare de douăsprezece zile,
Vrînd să arate pe faţă ce mult a dorit să-i împace.

CÎNTUL AL ŞAPTELEA

Curtea măreţ se vedea rînduită, gătită; -ntr-acolo
Mulţi cavaleri o porneau, păsărimea urma pe-animale,
Toţi preacinsteau pe Martin şi Lupan, ce-şi uitară de chinuri.
Cea mai aleasă-ortăcie ce-a fost laolaltă vrecdată
Se desfăta-n sărbătoare. Trompete sunau şi ţimbale,
Se dănţuia, ca la curte, cu cele mai bune deprinderi.
Totul era din belşug pregătit, ce dorea fiecare;
Soli peste soli colindau prin ţinut, să poftească pe oaspeţi;
Păsări porneau şi-animale, perechi drumeţeau într-acolo,
Ziua şi noaptea grăbite cu toate-a sosi la sărbare.

Doar minciunosul, hagiul Vulpanul, pîndea pe acasă.
Nici nu-i trecuse prin minte cumva să se ducă la curte;
Nu se-aştepta la o bună răsplată şi, după năravul
Cel învechit, el mai bine-şi făcea numai mendrele sale.
Cea mai frumoasă cîntare-auzeai răsunînd pe la curte.
Necontenit se-mbiau băuturi şi mîncări pentru oaspeţi.
Lupte şi jocuri tot felul vedeai. Cu al său fiecare
Se însoţea la cîntare şi joc şi-ospăta de minune.
Fluiere se auzeau uneori şi tilinci printre ele.
Regele le arunca amicală privire din sală,
Valma cea mare-i plăcea şi-o privea bucurîndu-se tare,

O săptămînă trecuse pe cînd se pusese la masă
Regele şi cu întîii baroni, lîngă ei şi regina,
Iată ivindu-se-n faţă-le tot sîngerat iepuraşul,
Care cu inimă tristă plîngea şi zicea tuturora:

„Rege mărite, şi voi, miluiţi-vă toţi laolaltă,
Ce-am suferit de-astă dată din partea Vulpanului; rareori

Aţi auzit o mai mare trădare şi faptă-ucigaşă.
Ieri dimineaţă pe cînd drumeţeam, dinaintea cetăţii,
La Malepartus, găsii pe Vulpan, să fi fost pe la orele şase.
Eu îmi vedeam de drum; aşezat dinainte, la poartă,
Sta îmbrăcat ca hagiu, ca şi cum el cetea din utrenii.
Vrui pîn' la curte să merg şi în grabă trecui pe acolo;
Cum mă văzu, se sculă dintr-odată venind către mine;
Eu am crezut că voia să salute, dar el cu cruzime
M-a înşfăcat între labe,-ncît gheara-am simţit-o în ceafă,
După urechi, de-am gîndit că de-a binelea capu-mi răpune.
Ghearele-i lungi şi-ascuţite fiind, la pămînt mă striviră;
Din fericire putui să mă smulg; de picior cum mi-s iute
Fuga o luai; mîrîind după mine-a jurat să mă prindă,
Molcom tăcui şi-o tulii mai departe; dar vai, o ureche
Mi-a spîrcuit-o, şi vin eu cu capul tot roşu de sînge.
Iată şi rănile mele, sunt patru, vă vor dumiri-o
Cît m-a lovit de năprasnic, că mort se putea să mă lase,
Să cugetaţi la primejdii şi-apoi la conducerea voastră;
Cine mai poate să facă un drum şi să vină la curte,
Cînd îl ataţine tîlharul din spate să-i dea lovitura?"

Vorba de-abia isprăvise, că iată, cioroiul cel gureş
Vine de zice: „Mărite stăpîne şi preamilostive,
Jalnică veste ţi-aduc: de durerea cea mare şi spaimă
Nu sînt în stare a vorbi, că mi-e teamă să nu mi se rupă
Inima, atît de amarnică-mi e întîmplarea de astăzi,
Dis-dimineaţă mergînd împreună cu Stanca, nevasta-mi,
Iată-ne-n faţă Vulpanul, zăcea ca un mort între ierburi,
Cu-ochii daţi peste cap şi cu limba de-un cot înafară,
Înspăimîntat am strigat. Ci el nu se urni. Căinîndu-l,
Iar am strigat; şi tot, vai! şi amar! mi-am pornit tînguirea;
«Vai! Răposat e Vulpanul! Oh! Cum îl deplîng şi mă doare!»
Mi se mîhni şi soţia. Şi ne jăluiam împreună,
Şi-l pipăiam pe la burtă şi cap, de asemeni soţia
Se apropie de bărbie, s-asculte cumva de răsuflă;
Toate zadarnic, că nu se vădea nici o urmă de viaţă,
Am fi jurat amîndoi. Iar acum, auziţi-mi năpasta.

Cum fără teamă, mîhnită, ea ciocu-i şi-apropie de botul
Hoţului, seama îşi ia-mpelitatul şi-o-nşfacă
Cu-nverşunare de cap şi pe loc îi retează gîtlejul.
Nu vă pot spune ce spaimă am tras! Sărăcuţul de mine!

Mă văicăream! Se repede deodată apoi și la mine,
Plin de cutremur și groază-mi iau zborul de acolo,
Să nu fi fost așa sprinten, la fel mă-nghițea și pe mine!
Tare-anevoie scăpai dintr-ale-ucigașului gheare
Fuga-n copac; pentru ce-mi mîntuii eu cernita mea viață,
Spre a vedea pe nevastă sub ale făptașului gheare!
Numaidecît mi-a-nhăpat puiculeana!-mi păru Vulpanul
Prea hămesit, ca și cum ar fi vrut să înhape mai multe.
Nici o lăbuță, măcar un oscior n-a lăsat, vai, dintr-însa.
Ce grozăvie văzui! Se zori el s-o șteargă de acolo,
Eu nu putui. Ci cu inimă tristă din zbor mă lăsai spre
Locul cu pricina, unde aflai numai sînge și pene
De-ale nevestei, ce-adus-am dovadă a nelegiurii.
Milă să-ți fie, stăpîne! De cruți trădătorul acesta
Și de-astă dată, de amîni răzbunarea cea dreaptă, ca astfel
Pașnica ta cîrmuire să n-aibă orîndul dreptății,
Multe atunci se vor spune, firește, ce n-au să-ți mai placă.
Zice-se că-i vinovat de o faptă, cum ar fi acela
Căruia-i stă în putere să deie pedeapsă și n-o dă.
Se grozăvește apoi orișicine, la fel ca Vulpanul;
A ta mărire-ți atinge, gîndește-te bine la asta."

Curtea întreagă ascultă, așadar, a cioroiului jalbă
Și-a iepurașului blînd. Atunci se-nfurie Leul,
Groaznic răcnește: „Mă jur pe a mea căsnicie cinstită,
Voi pedepsi pe acest ucigaș, că mi-o veți pomeni-o.
Nu voi răbda să îmi facă de rîs cîrmuirea, porunca;
Prea mă-ncrezui ticălosului cînd lăsatu-l-am să fugă.
Ba-l înzestrai ca hagiu și-l privii cum pornește la Roma.
Capul cît mi-l împuie, acest mincinos fără margini;
Cum a știut de ușor să cîștige cuvîntul reginei;
M-a-nduplecat și pe mine tot dînsa, încît ne scăpase.
Nu voi fi cel de pe urmă bărbat ce amar se căiește
De-a fi urmat unui sfat de femeie! Și este-o rușine
Nepedepsit îndelung să-l mai lași pe făptaș. Iar acuma,
Domnilor mei, să gîndim cum să-l prindem din nou,
judecîndu-l,
Dacă ne punem cu toată dîrzenia, vom izbuti-o!"

Fost-a pe plac lui Martin și Lupanului vorba regească.
O să-i venim noi de hac pîn' la urmă, gîndeau ei în sine.
Nu cutezau de-a o zice-n vileag, că-l văzură pe Domnul
Peste măsură-nfuriat și cu sufletul plin de obidă.

Într-un sfîrşit glăsui şi regina: „Miloase stăpîne,
Nu mai fi aprig şi nu te-nfuria, nu jura aşa lesne,
Scade virtutea cuvîntului tău şi a ta preţuire.
Noi nu vedem nicidecum adevărul ieşit la lumină,
Trebuie să-l ascultăm pe pîrît. De ar fi el de faţă,
Ar amuţi cei mai mulţi care-acuma îi sînt împotrivă.
Să-i auzim pe-amîndoi pricinaşii-ntrucît spre-a-şi ascunde
Nelegiuirile, mulţi cu sfruntare dau vina pe alţii.
Eu l-am crezut pe Vulpan înţelept şi cuminte, iar răul
Nu l-am văzut, ci doar binele tău — întîmplatu-s-a altfel.
Sfatu-i prielnic adesea-l-am urmat, măcar că pentru
Traiul lui merită aspră dojană. Apoi te gîndeşte
Bine şi la legătura cu neamul său mare. Iar graba
Strică treaba. Dealtfel, orice hotărîre vei lua-o,
Vei-ndeplini-o ca domn şi stăpîn pîn' la urmă-ntru totul."

Pardosu-adaose: „Aţi ascultat pînă acuma pe-atîţia,
Daţi-i şi lui ascultare, Să vie de faţă. Pe urmă
Cele ce veţi hotărî, împlinească-se-tocmai, De asemeni
Cred că gîndesc şi curtenii, şi nobila voastră soţie."

Lupul a zis: „Sfătuiască-ne care cum poate mai bine,
Domnule pardos, ascultă! Să fie Vulpanul în clipă aicea,
Să se dezvăluie faţă de pîrele amîndurora.
Lesne de tot îmi va fi să arăt că îşi merită moartea,
Dar am să tac pînă cînd l-apucăm. Aţi uitat cum pe rege
Rău l-a mînţit cu comoara? Că ea s-ar afla în ţinutul
Hüsterlo, aproape de Krekelborn, şi-alte minciuni grosolane?
Cum ne-a-nşelat şi de rîs şi-a făcut el cu mine şi ursul?
Capul îmi pun că acest mincinos hoinar în pădure
Traiul şi-l duce-n tîrcoale pe-acolo şi-omoară, şi pradă.
Dacă boierii şi Domnul socot că e bine, purcedem
Tocmai aşa. Să-şi fi pus el în minte să vină la curte,
Încă de mult ar fi fost pe aci. Străbătură doar ţara
Crainici pe oaspeţi să cheme, el totuşi rămase acasă."

Domnul răspunse. „La ce-am zăbovi aşteptîndu-l pe aicea?
Gata cu toţii să fiţi înarmaţi pînă-n ziua a şasea,
Voi mă urmaţi ca să punem odată jălaniilor capăt.
Este în stare să ducă de rîpă o ţară. Ce ziceţi?
Gata să fiţi ferecaţi cît mai bine, veniţi în armură.
Cu-arcuri, săgeţi şi oricare din arme. Arătaţi vitejie,

Numele vostru purtați-l cu cinste; pe cîmp de bătaie
Voi înălța cavaleri,-mpresurăm Malepartus, cetatea,
Și-o să-i vedem avuția.“ Strigară cu toți: „La poruncă!“
Rege apoi și curteni chibzuiră să deie năvală
La Malepartus, spre-a osîndi pe Vulpanul. Dar totuși
Viezurul, care fusese la sfat, repejor de-a furișul
S-a-ndepărtat, pe Vulpanul să-l caute, vestea să-i ducă.
Merse jelindu-se, sieși vorbindu-și cu astfel de vorbe:
„Unchiule, ce-o să se-ntîmple? Jeli-va pe bună dreptate
Neamul întreg pe Vulpan, căpetenia neamului nostru!
Cînd apărcai la divan, noi eram sub a ta oploșire.
Nimeni în față potrivnic nu-ți sta-n iscusința ta mare!“

Astfel gîndind el ajunse-n cetate, găsind pe Vulpanul,
Tocmai pe cînd apucase doi mici porumbei, ce-ndrăzniră
Zborul să-și ieie-n afară din cuib; cu aripe-n tuleie
Ei au căzut la pămînt și cum n-au mai putut să se-nalțe,
Îi înșfăcase Vulpanul, fiind la vînat mai adesea
Prin prejurime. Văzînd de departe pe viezur cum vine,
Îl așteptă să se-apropie și astfel el prinse a-i zice:
„Binevenit fii, nepoate, tu cel mai iubit dintre rude;
Ce-ai alergat că de-abia mai răsufli, aduci noutate?“
„Vestea ce-aduc nu prea sună plăcut, îi răspunse bursucul.
Vezi ce în spaimă gonii: pierdute-ți sînt viață și bunuri!
Martor fusei la a Domnului furie,-a jurat să te prindă
Și rușinos să te-omoare. Le-a dat tuturora poruncă
Să se-narmeze și-n ziua a șasea aci să apară
Cu-arcuri și săbii, cu puști și căruțe să deie năvală.
Ia-o la vreme! Lupanul și ursul din nou se au bine,
Tocmai cum sînt eu cu tine și toate se fac cu-a lor voie.
Drept cel mai groaznic tîlhar și ucigaș, cît îl ține fleoanca
Te probozește Lupanul si-așa-l cucerește pe rege.
În cîteva săptămîni ai să vezi că-i spătar! Iepurașul
Se-nfățișă, pe deasupra cioroiu-aducînd împotrivă-ți
Pîrele lor. De te prinde, mă tem că nu scapi cu viață.“
„Asta e tot? Pentru mine-o nimică. Chiar dac-au să jure.
Rege cu-ntregul său sfat, și de două ori, ba și de trei ori,
Numai să vin eu pe acolo, îndată pe toți îi înlătur,
Căci sfătuiesc, sfătuiesc, niciodată nu dau dezlegare.
Dragă nepoate, tu lasă-le astea și haide cu mine,
Uite ce-ți dau. Mai acum îi prinsei pe ăști doi, cei mai fragezi,
Grași porumbei, dintre toate mîncările cea mai gustoasă.

Lesne îi mistui și c-o-mbucătură-i înghiți dintr-o dată.
Oasele-s dulci, numai sînge cu lapte, topindu-se-n gură.
Astă mîncare ușoară-mi prieste și-i gustul nevestei.
Vino-năuntru și te va primi ea cu prietenie.
Numai să nu înțeleagă de ce îmi venișI tu anume.
Orice nimica îi cade la inimă și-o-mbolnăvește.
Mîine voi merge la curte cu tine și-oi trage nădejdea.
Dragă nepoate, că-mi vei ajuta cum se cere-ntre rude."

„Bunuri și viață îmi dau pentru tine", îi zise bursucul.
Iară Vulpanu-i răspunse: „Eu n-am să te uit pentru asta,
Mult de-oi trăi, tu vei trage folosul." Cellalt a-ncheiat-o:
„Mergi curajos și de față cu domnii te apără bine.
Au să te-asculte. Auzii chiar cum pardosu-și dete părerea.
Să nu primești o pedeapsă nainte ca tu să te aperi.
Însăși regina la fel socotise. Deci de-mprejurare
Te folosește". Adaose Vulpanul în cele din urmă:
„Fii dar pe pace, vom pune noi totul la cale, M-aude
Regele cînd e-n mînie, deodată se schimbă și gata."

Astfel s-au dus amîndoi înăuntru și-acolo fuseră
Bine primiți de a casei stăpînă; ea puse pe masă
Tot ce avea. Împărțiră hulubii, gustoși îi găsiră;
Partea-și hali fiecare, dar fără de sațiu, firește.
Și-o jumătate duzină de-aveau, ei ar fi înhăpat-o,
Zise Vulpanul bursucului: „Unchiule, spune-mi tu mie,
N-am eu copii minunați? I-are drag orișicine îi vede.
Cum îl găsești pe Rontel, și Foltică, micul său frate?
Vor înmulți familia. Treptat își vor face instrucția.
Ce bucurie îmi fac amîndoi, de cu zori pînă-n seară!
Unul îmi prinde un pui, celălalt îmi înhață-o găină;
Mi se cufundă în apă viteji, să-mi aducă și rațe,
Chiar și nagîți. Bucuros i-aș trimite mai des să vîneze;
Însă nainte-i voi învăța cumințenia și prevederea;
Cum să se știe feri de ogari, vînători și capcane.
Cînd or pricepe mai bine,-or deprinde-a vîna cumsecade.
Zilnic cu hrană-au să vină, că n-o să lipsească din casă.
Merg ei pe urmele mele și-mi fac niște pozne turbate
Cînd își dau drumul, rămîn mai prejos celelalte-animale.
Sar în gîtlej la potrivnic, c-acesta prea mult nu se zbate.
Ásta-i tertip de-al Vulpanului. La repezeală ei știu să înhațe,
Saltul li-i fără de greș și e tocmai de ce e nevoie!"
Viezurul zise: „E cinste să poți să te bucuri de-odrasle,

Care-s precum îi dorești și din vreme deprind meșteșugul,
Și pe părinți îi ajută. Mă bucur din inimă foarte
Că-s din a mea seminție și nu le doresc decît bine.“
„Este deajuns pentru astăzi, încheie Vulpanul, să mergem
Toți la culcare; sîntem osteniți, mai cu seamă bursucul“.
Se așezară pe jos în pridvor, pe-așternutul cel moale,
Numai de foi și de fîn, și acolo dormiră-mpreună.

Însă Vulpanul de teamă veghea: îi părea lui că lucrul
Cere mai mult de gîndit; gînditor îl găsi dimineața.
El se sculă binișor din culcuș și nevesti-si-i zise:
„Nu te mîhni, sînt rugat de bursuc împreună să mergem
Pînă la curte; dar tu să rămîi liniștită acasă,
Dacă te-ntreabă de mine cumva, ticluiește-mi-o bine.
Stai să păzești cetățuia, că noi o vom scoate la capăt.“
Doamna Vulpană îi zise: „Găsesc cam ciudat că la curte
Iar să cutezi de-a te duce; avură doar gînduri
Rele cu tine. Eu nu pot pricepe. Amintește-ți trecutul!“
„N-a fost o glumă, firește,-i răspunse la urmă Vulpanul,
Mulți îmi voiră pierzania, intras-am la mare strîmtoare!
Dar se petrec o mulțime de lucruri ciudate sub soare!
N-aduce anul ce poate aduce o clipă și-o vorbă!
Lasă-mă-n tihnă să plec, voi avea o mulțime de furcă,
Rogu-te foarte, rămîi liniștită. Să nu mi te sperii,
Dragă nevastă,-ai să vezi tu, pe cît îmi va fi cu putință,
Mă voi reîntoarce în cîteva zile, în cinci, sau în șase.“
Astfel porni el la drum, însoțit de jupînul bursucul.

CÎNTUL AL OPTULEA

Tot mai departe o-ntindeau prin pădure Vulpan şi cu viezur
Către domneasca cetate. Zise-ntre-acestea jupînul:
„Fie ce-o fi, dar presimt c-astă dată în plin îmi va merge!
Dragă cumetre, m-ascultă! De cînd spoveditu-m-am ţie,
Iarăşi căzui în păcate; ascultă-le-acuma pe toate,
Mari, ca şi mici, şi pe-acele-n spovada trecută uitate!

Trainică traistă făcui jupuind din a ursului piele;
Şi-i desculţai pe Lupan şi Lupoaie de-a lor încălţare.
Le căpătai, prin minciună, vărsîndu-mi pe dînşii necazul.
L-am întărîtat după-aceea pe rege, cumplit înşelîndu-l.
I-am povestit de un basm cu comori născocite de mine.
Încă n-a fost de ajuns, l-am ucis mai pe urmă pe iepur,
Capu-i l-am dat să i-l care berbecul; iar Domnul, privindu-l,
S-a-nverşunat, de-a plătit-o cu vîrf şi-ndesat pentru mine.
Pe iepuraş, apucîndu-l de ceafă, l-am strîns cu putere
După ureche, încît era gata să-şi piardă suflarea.
M-am necăjit că-mi scăpă. Şi cu drept se plînse cioroiul,
Deoarece înhăpasem a sa soţioară, Stăncuţa.
Astea sînt fapte de după spovadă. Dar mai înainte
Una-am uitat să ţi-o spun şi-aş voi neapărat s-o destăinui:
O păcăleală făcută de mine, ce-i musai s-o afli;
Nu aş dori să-mi mai steie pe suflet, că-n vremea aceea
Eu o pusesem pe seama Lupanului. Cînd o pornisem,
Între Kackys şi Elverdingen, zărirăm o iapă cu mînzul,
Unul şi cellalt corbii, ca şi corbul, Şi tînăr mînzocul,
Luni vreo patru să tot fi avut, Şi-n chinuri de foame
Lupul se roagă: «Întreabă pe iapă, nu-şi vinde mînzocul?
Care-ar fi preţul?» Mersei şi-ncercai într-o doară:
«Dragă cucoană,-i zisei: precum ştiu e al tău mînzuleţul,

E de vînzare? Aș vrea să o aflu,» Și ca îmi răspunse:
«Poate că da, m-aș lipsi, dacă-l vrei, dar plătește-mi-l bine;
Suma ce-o cer vei citi-o, stă scrisă pe dosul copitei,»
Seama îmi luai unde bate cu gîndul și-am zis:
«Recunoaște-oi
Că-ntr-ale scrisului și-ale cetitului nu-s tocmai meșter,
Nici nu poftesc la odrasla-ți eu însumi; jupînul Lupanul
Ține tocmeala s-o știe, că el m-a mînat încoace.»
«Spune-i să vină,-mi zise ea, răspunsul să-i dau».
Și mă-ntorsei la Lupan, ce stătea așteptînd pe aproape.
«Vrei să te saturi? zisei către dînsul. Hai, du-te, că iapa
Mînzul ți-l lasă, iar prețul stă scris pe-al său dos de copită.
Trebuie numai, mi-a zis, ca tu însuți să vezi cît te costă,
Dar spre a mea supărare, am pierdut o mulțime prilejuri
Pentru că n-am învățat a citi și a scrie. Încearcă,
Unchiule, uită-te la scriitură, că poate-i pricepe.»

Lupul răspunse: «Să nu pot citi, mi-ar părea ciudățenie,
Știu doar germana, latina, franceza, precum italiana,
Școala-am făcut-o cu dascălii cei înțelepți de la Erfurt;
Dreptul eu l-am învățat cu magiștri. Licența mi-am luat-o.
Tot ce-i scriptură citesc ca pe numele meu cu-nlesnire,
Iată de ce eu sînt sigur că astăzi o voi nimeri-o.
Stai, că mă duc să citesc scriitura — vedea-vom la urmă.»

Lupul s-a dus și-a-ntrebat pe doamna: «Cît costă mînzocul?
Fă-mi-l mai ieftin.» «Poftim, de citește, a răspuns
iepușoara.
Prețul stă scris sub copita-mi din spate.» «Să văd», încheie
Lupul, și iapa așijderea: «Iată!» Și saltă piciorul
Care avea o potcoavă bătută cu șase caiele
Și îl izbește în plin, nimerindu-l de-a dreptul în țeastă.
Se prăvăli la pămînt și rămase ca mortul de țeapăn.
Iapa-a zbughit-o de-acolo. Stătu el cam mult în zăcere;
Ceasul trecu, cînd din nou se mișcă și urlă ca un cîne.
Numaidecît mă dădui mai aproape de dînsul, zicîndu-i:
«Unchiule, unde e iapa? Plăcutu-ți-a mînzul? Sătul ești,
N-a fost frumos să mă uiți, că doar eu încheiatu-ți-am tîrgul;
După un prînz ca acesta-ți tihni somnișorul! Hai, spune-mi,
Ce îmi scria sub copită? Doar ești firoscosul cel mare!»

«Vai, mi-a răspuns, mai și rîzi? Cînd acum așa rău
eu sufăr,

Milă de mine-ar fi prins și o piatră. Lungana de iapă!
Naiba s-o ieie! Cu fier îi era țintuită potcoava,
Cifrele astea erau! Cele șase caiele în capu-mi!»

Viața de-abia și-o ținea. Spoveditu-m-am ție cu toate,
Dragă nepoate! Păcatele mele acum mi le iartă;
Mie la curte izbînda îmi e îndoielnică. Totuși
Cugetul meu e-mpăcat, și eu sînt izbăvit de păcate.
Spune-mi dar cum să mă-ndrept ca să capăt iertarea!»

Viezuru-i zise: „Din nou te găsesc încărcat de păcate.
Geaba, că morții din groapă nu vor învia. Ci firește
Bine ar fi să mai viețuie; -așa că, ținînd-o în seamă
Groaznica clipă-apropiată a morții ce tot te-amenință,
Unchiule dragă-aș voi ca duhovnic să-ți dau dezlegare!
Năzuie toți împotrivă-ți, de-aceea mă tem de mai rele.
Să ne-amintim mai întîi de-ntîmplarea cu capul de iepur;
Mare sfruntare a fost, recunoaște, să mînii pe rege,
Strică mai tare decît socotiseși cu-a ta ușurință.“

„Ba nicidecum“, îi răspunse mișelul. Cu drept ți-o voi spune
Tare-anevoie te poți descurca între oameni; știi bine,
Sfînt ca la schit să te ții, nu se poate. De umbli cu miere,
Tot te mai lingi cîteodată pe degete, Mă ispitise
Iepurul, care sărea tot încoace și-ncolo naintea
Ochilor mei, și ființa-i grăsuță cam mult îmi plăcuse;
Dragostea-am pus-o deoparte. Cu Belin la fel mă purtasem
Prea puțin bine. Cu ei era răul, cu mine păcatul!
Numai că sînt grosolani și neghiobi în orice-ar întreprinde.
Încă eram nevoit să le fac ceremonie multă,
Nu aveam nici o poftă de asta. Cînd eu de la curte
Mă mîntuisem cu frica în sîn, și una și alta
Îi învățasem, dar nimic nu prindeau. Chiar deschis ți-o voi spune
C-ar trebui fiecare aproapele să și-l iubească.
Însă pe vremea aceea nu o mai luam în seamă.
Mortul e mort, cum ai zis-o. Deci haide să spunem acuma
Și despre altele. Sîntem în vremuri de mare primejdie.
Nu purced toate de sus în jos? Nu-i vorbă prea mare,

Noi însă, cei mici, le vedem și la noi ne gîndim.

Pradă și regele ca și oricare; o știm, ce el însuși
Nu vrea să ieie, îi pune pe lupi și pe urși să-i aducă.
Crede că-i drept și nu-i nimeni să aibă curajul de-a-i spune
Tot adevărul! Atît de departe lățitu-s-a răul!
Nici un duhovnic și nici un diacon! Ei tac. De ce oare?
S-au înfruptat, de-ar fi fost să se-aleagă măcar c-o sutană.
Iar de-ar veni careva să se plîngă! Înseamnă să bată
Apa în piuă și să-și omoare doar vremea! Mai bine
Să se mai lase de-așa meserie! Ce-i luat de-un puternic
Este bun luat, înapoi nu-ți întoarce. Și jăluitorul
Nu-i ascultat, pîn-la urmă cu plîngerea lui obosește.
Leul i-al nostru stăpîn, spre-a sa cinste socoate că-i bine
Tot pentru sine s-apuce. Și după-obicei el ne zice
Slugile lui. Și de fapt ce-i al nostru tot lui se cuvine,

Unchiule, spune-ți-oi? Nobilul rege-ndrăgește-osebită
Lume să știe a chivernisi și-a juca cum îi cîntă.
Limpede chiar se și vede! Și dacă Lupanul și ursul
Iar au ajuns în divanul domnesc, încă multora strică!
Fură de sting peste tot, dar domnul mult îi iubește.
Alții văd și tac, gîndind că și rîndul lor vine.
Patru din domnii aceștia-mi stau pe-alături de rege,
Cei mai de vază, mai mari între toți la curtea domnească.
Dacă-un sărman ca Vulpanul și-ar lua un puiuț oarecare,
Numaidecît se-aruncă asupra-i și cată să-l prindă,
Toți într-un glas osîndindu-l la moarte. În felul acesta
Scapă de micii borfași, dar tîlharii le-o iau înainte
La cîrmuire, domnind peste țară și-n toată cetatea.
Toate le văd, scumpe unchi, și de gîndit ele-mi dau,
Însă de treburi îmi văd, și chiar adesea îmi spun:
Mersul lumii-i astfel, de-l fac cel mai mulți în viață.
Ziua de-apoi și mînia cerească mă pune pe gînduri,
Căci mi-amintește sfîrșitul. Oricît de mărunt ar fi bunul
Strîmb dobîndit, se cuvine a-l da înapoi. Și atuncea
Simt remușcarea în inimă; totuși prea mult nu mă ține,
Ce folosește să fii cel mai bun, cînd vremile-aceste
Oamenii buni nu rămîn nebîrfiți de popor. Doar le știe
Gloata pe toate să le scormonească în tot amănuntul.
Lesne nu uită pe nimeni; scornesc despre-una și alta.
Binele-n obște s-arată puțin; între dînșii puțini-s
Care să merite cu-adevărat pe cei buni și de treabă.

Răul îl cîntă, descîntă mereu şi mereu, măcar că
Ştiu despre marii şi micii ocîrmuitori şi de bine.
Totuşi aceste se trec sub tăcere, arar se vorbeşte.
Răul cel mare-l găsesc în orbirea trufiei deşarte
Care cuprinde pe oameni; oricine-ar putea în vîrtejul
Aprigei sale voinţe să cîrmuie lumea întreagă.

Barem de şi-ar stăpîni fiecare copii şi nevastă
Şi de ar şti cum să-şi ţie în frîu slugărimea sumeaţă,
Tot ar putea să se bucure-n paşnică viaţă tihnită,
Pe cînd nebunii înspulberă totul. Şi cum, prin urmare,
Oamenii să se îndrepte? Şi-ngăduie-orice orişicine,
Prin silnicie voiesc cu-orice preţ să subjuge pe alţii.
Ne cufundăm tot mai mult în afundul mocirlei de rele.
Nu se aude-altceva povestindu-se, numai minciună.
Strîmb jurămînt, defăimare, trădare, prădări şi omoruri,
Falşii proroci şi făţarnicii-nşeală sfruntat omenirea.

Iată cum traiul şi-l duce oricare! De vrei să mi-i
mustri,
Ei mi ţi-o iau uşurel şi îţi zic: «De-ar fi chiar păcatul
Mare şi greu cum ni-l predică ici şi colea-nvăţătorii,
Preotul însuşi l-ar fi ocolit.» Prin reaua lor pildă
Ei se dezvinuie şi se aseamănă pe de-a-ntregul
Neamului de maimuţoi, ce-s născuţi să se maimuţărească,
Deoarece ei nu judecă, suferă mari neajunsuri.

Ar trebui ca şi popii să aibă mai bună purtare.
Multe-ar putea săvîrşi, de n-ar fi făptuite în taină.
Barem pe noi ceştelalţii, mireni, nu ne cruţă, şi-n faţa
Ochilor noştri, de parcă am fi nişte orbi, ei îşi ară
Tot ce poftesc. Lămurit o vedem, c-ale lor jurăminte
Prea puţintel merg la inimă bunilor noştri duhovnici,
Tocmai cît şi păcătosului frate din lumea mireană.

Căci peste Alpi, fiecare vlădică îşi are-o iubită.
Nu-s mai puţini nici acei aşezaţi în provinciile noastre,
Care păcat săvîrşesc. Mi s-a spus că mai au şi odrasle,
Tocmai ca cei însuraţi. Că zeloşi ei le poartă de grijă
Şi se trudesc cît mai sus să-i înalţe. Apoi chiar şi ăştia
Nu se gîndesc mai departe, de unde le este-obîrşia
Nici mai prejos nu se lasă, ci merg de tot oblu şi mîndri,
Parcă ar fi dintr-o viţă înaltă; rămîn cu credinţa
C-astfel şi lor li se cade. Altădată, copii de popime

N-aveau cinstire; acuma cu toţii sînt domni şi doamne!
Atotputernic e banul, firește! Arar se găsește
Voievodat unde popii să nu ieie biruri și dijme
Şi să nu tragă cumva vreun folos de pe mori, de pe sate!
Ăștia îi strică pe oameni, prin dînșii învaţă tot răul.
Unde domnește un popă și oamenii-s plini de păcate.
Unul pe altul, ca orbii, se tot depărtează de bine.
Fapta cea bună a pioșilor popi oare cine o ia-n seamă,
Cum ei înalţă biserica numai prin pilda lor bună?
Cine se ia după dînșii? Că răul a prins rădăcină.
Asta se-ntîmplă-n popor; oare cum să
se-ndrepte-omenirea?

Dar să asculţi mai departe. Bastard de se naște vreunul,
Fie pe pace. Ce poate cu asta,-nţelege-mă bine.
Uite ce cred. Cînd vreunul din ăștia smerit mi se poartă,
Nu întărîtă pe alții-arătîndu-și deșarta purtare,
Nu-i bătătoare la ochi, pe nedrept se vorbește atunicea
Despre asemenea lume. Că naşterea nu poate face
Nici să ajungem mai buni sau mai nobili, nici cum de
rușine.
Dară virtutea sau viciul aduc deosebirea-ntre oameni.
Totuși cei răi sunt de rea pilduire. Vreunul din ăștia
Predică numai de bine, mirenii o spun pîn-la urmă:
Zice de bine și făptuie răul, ce poţi tu alege?
Şi la biserică un bine nu făptuie, predică-oricărui:
«Vă sfătuiesc, credincioși, cheltuiţi și ziditi la biserici
Spre ușurarea păcatelor.» Astfel și-ncheie cuvîntul.
Prea puţintel de la el cheltuiește, aproape nimica.
Cît despre dînsu-ar putea să se năruie-altarul cu totul.
Traiul și-l duce cît poate mai bine; îmbracă scumpeturi,
Lacom din toate se-nfruptă. Şi dacă din cale afară
El îngrijește de cele lumești, oare cînd să se roage?
Preoţii buni străduiesc orice clipă-ntr-a Domnului slujbă,
Faptele bune ei zilnic deprind și aduc folosinţă
Sfintei biserici; căci prin pilduirea lor bună, norodul
Ştiu să-l îndrume pe calea izbavei spre-a drepţilor poartă.

Dar mai cunosc și pe tunși-felegunși [10], ce se fac că tot
ţipă
Şi cîrcotesc, iar pe cei bogătani îi caută-ntruna;
Ştiu linguși omenirea; le place să meargă ca oaspe,
Chemi doar pe unul și iată că vine și-al doilea, pe lîngă

Ăsta şi alţii vreo doi sau vreo trei. Şi la schit cine ştie
Bine a sporovăi, ridicat e la treaptă mai naltă.
Dascăl sau privighetor sau egumen, ceilalţi-s deoparte.
Nu sînt servite la fel nici bucatele. Unii stau noaptea
Ca să cetească, să cînte la cor şi-mprejur la morminte.
Alţii-n huzur şi hodină îmbucă bucate gustoase.

Multe mai pot să se spună şi despre-ale papilor bunuri,
De protopopi şi de stareţi, episcopi, călugări şi maice!
Zice-se oriunde: «Dă-mi-l pe-al tău, şi pe-al meu tu mi-l lasă!»
Tare puţini-n-adevăr se găsesc să tot fie vreo şapte,
Care, dup-a lor datină-o viaţă cinstită să ducă.
Iată deci cît e de slabă şi şubredă tagma popească".

„Unchiule, tare ciudat socotesc, i-o întoarse bursucul,
Ca să destăinui păcatele altora, ce-ţi foloseşte?
Mie îmi pare că tu ai avea îndeajuns cu-ale tale.
Ce te-ngrijeşti de popime, de asta, de aia, hai, zi-o?
Fieştecare să-şi poarte povara, să dea lămurire
Cum şi-mplineşte a sa datorie, să n-o ocolească
Nici chiar bătrînii sau tinerii din slujbe prin schit sau pe-afară.
Prea cuvîntezi de tot felul de lucruri, că pînă la urmă
Poţi să mă faci să greşesc. Tu cunoşti cît se poate de bine
Mersul lumii, precum şi a ei întocmire firească.
Nimenea nu se brodeşte mai bine ca popă. De-aceea
La spovedire la tine-aş veni cu oile toate.
Spre-a-ţi ascúlta-nvăţătura,-a pătrunde a ta-nţelepciune.
Trebuie să ţi-o destain negreşit că-ntre noi o mulţime
Sînt necioplіţi şi neghiobi şi de-aceasta au mare nevoie."

Se apropiară-aşadar vorbindu-şi de-a regelui curte,
Zis-a Vulpanul cu inima strînsă: „Acuma-i acuma!"
S-au întîlnit cu maimuţa, stînd gata de ducă la Roma.
Amîndurora le dete bineţe: „Unchiaşe iubite!
Te-mbărbătează!" grăise Vulpanului, tot întrebîndu-l
Una şi alta, măcar că-i era cunoscută-ntîmplarea.
„Ce fericire pe ziua de astăzi ca eu să te-ntîmpin!
Iarăşi fusei-nvinuit de cîţiva hoţomani, printre care
De iepuraş şi cioroi cu-osebire, rostise Vulpanul.
Unu-a pierdut soţioara, cellalt are lipsă-o ureche,
Ce mă priveşte! La rege s-ajung şi-amîndoi au s-o simtă.

De papă însă s-afurisit, şi asta mă doare.
Un protopop cu deplină putere-i pe-alături de rege
Cu-astfel de treburi. Iar eu din a lupului vină mă aflu
Afurisit, chiar din vremea cînd el se făcuse călugăr
Şi de la schitul din Elkmar, pe unde şedea, o tulise;
El se jura că nu poate trăi, că îl ţine prea aspru;
Mult nu putea să postească şi nici să se roage într-una.
L-am ajutat pe atunci ca să scape, căindu-m-acuma,
Căci mă defaimă la rege, mereu îmi pricinuie rele.
Sunt nevoit de-a mă duce la Roma; dar ce-ncurcătură
Poate să iasă din asta cu-ai mei de acasă. Căci lupul
N-o să se lase, să nu mi ţi-i vatăme, unde-i găseşte.
Sînt o mulţime de răuvoitori, ca de-ai mei să s-aţină.
Numai de aş fi dezlegat de blăstem, aş putea şi mai bine,
Şi mai tihnit să-mi încerc înc-o dată norocul la curte".

„Pot să-ţi ajut, i-a răspuns maimuţoiul, că tocmai acuma
S-a nimerit să mă duc pîn-la Roma; ţi-oi da ajutorul
Cu iscusinţă în astă privinţă; căci nu voi da voie
Să te-asuprească pe tine. Ca logofăt al vlădicăi
Pare-se că-s priceput într-o astfel de treabă. Voi face
În aşa fel ca să fie chemat protopopul la Roma;
Şi voi lupta împotriva-i. Să vezi tu, unchiaşe Vulpane,
Cum mă voi pune la lucru şi-oi scoate-o cu bine la capăt,
La hotărîrea ce-oi lua vei fi dezlegat de păcate.
Am să-ţi aduc dezlegarea, încît n-or avea nici vrăjmaşii
Vreo bucurie, ci bani deolaltă cu trudă-au să piardă.
Eu mă pricep la al trebilor mers şi mi-ţi ştiu ce se cade
Sau nu se cade să fac; şi la Roma-i şi unchi-meu Simon
Tare cu vază, puternic s-ajute el bunilor platnici.
Ba şi Coţcarul e-un domn, ca şi vraciul Hrăpareţ şi alţii,
Sucă-Cojoc, Astuţiosul, pe toţi eu îi am de prieteni.
Banu-l trimit dinainte; e cel mai bun chip ca pe-acolo
Să mi te faci cunoscut. Îţi cuvîntă de-a lor judecată,
Dar nu poftesc decît bani. De-ar fi treaba cît de-ntortocheată,
Numaidecît aş putea s-o-ndreptez cu o plată mai bună.
Banul de-aduci, ai să afli o bunăvoinţă; duci lipsă.
Porţile ţi-s zăvorîte. Deci stai liniştit pe acasă;
Grijă de lucrul acesta voi duce; eu nodul tăia-voi.
Du-te la curte, c-acolo se află soţia-mi, maimuţa.
Domnul, al nostru stăpîn o iubeşte, deasemeni şi Doamna

Mintea-i e ageră și iscusită; vorbește-i, că dînsa
Pentru prieteni va ști mijloci. Mai găsește și pe alții.
Nu e deajuns totdeauna să fii cu dreptatea. Cu dînsa-s
Două surori de-ale sale și trei de-ale noastre odrasle.
Încă și alții din neamuri sunt gat-a-ți sluji după poftă.
Nu ți se face dreptate, atunci ai să-mi afli puterea.
Dac-or căuta să te-mpile, tu dă-mi cît mai uite de știre!
Afurisania oi face să cadă în țară pe capul
Regelui și-al tuturor, și copil, și bărbat, și femeie.
Le voi trimite argosire, de nu vor putea să mai cînte,
Nicidecum a sluji liturghia și nici să boteze,
Nici să îngroape; de-aceea să ai mîngîiere, nepoate.
Papa-i bătrîn și bolnav, nu mai poartă o grijă de semeni,
Prea puțin e luat în samă. Puterea o are
Fără-de-Saț cardinalul; e-un tînăr voinic și e aprig,
Gata să ia hotărîrea. Acesta iubește-o femeie,
Care îmi e cunoscută și ea îi va duce scrisoarea.
Ce poftește, ea știe cu bine s-o scoată la capăt.
Parte Ion Grămăticul cunoaște la bani ca nici unul,
Și pe cei vechi, ca pe noi; iar tovarășul său, Ascultoiul,
E un curtean. Și mai e Șlefuilă, notarul cu două
Patalamale de Drept; de ar fi să mai steie în slujbă
Pînă la anul, el scrierea practică desăvîrși-va.
Juzii mai sunt încă doi pe acolo, se cheamă Moneta
Și cu Donarius; ce ei hotărăsc, hotărît rămînea-va.

Iată dar ce uneltiri, viclenii se-ntreprind pe la Roma.
Papa nu are habar! Ci numai să-ți faci la prieteni!
Doară prin ei ți se iartă păcatele și se dezleagă
De-afurisanie-orice poporime. Te bizuie-ntr-asta,
Neprețuite unchiașe! De mult chiar și regele-o știe,
Nu te-oi lăsa să te prăbuși, te-ajut, căci îmi stă în putere
Pricina ta pîn-la urmă s-o fac să se-ncheie cu bine.
Regele poate gîndi mai departe: din bunii săi sfetnici
Mulți se-nrudesc cu maimuțe și vulpi; orice-o fi să se-ntîmple,
Ție aceasta, firește, oricum numai bine-ți va prinde."

Zis-a Vulpanul: „Mă mîngîie foarte și nu ți-oi uita-o,
Dacă mai scap de-astă-dată". Apoi bun-rămas ei își luară.
Fără vreo altă-nsoțire, Vulpan cu bursuc o porniră
Către a regelui curte, pe unde stăteau dușmănoșii.

CÎNTUL AL NOUĂLEA

Cînd ajunse la curte, Vulpanul chiti de îndată
Cum să înlăture jalbele ce-ameninţau peste capu-i;
Totuşi pe-acolo văzînd adunată mulţime de duşmani,
Toţi doritori să-şi răzbune, cerînd pedepsirea-i cu moartea,
Inima i se muie, pregetînd. Dar îşi luă îndrăzneala,
Merse întins spre baroni, şi alături merse bursucul.
Numaidecît cum sosiră la tron îi şopti bursucul:
„Nu fi sfios, de-astă dată, Vulpane. Ci doar socoteşte,
Un sfiicios niciodată nu are noroc, îndrăzneţul
Cată primejdia, o-nfruntă şi astfel găseşte scăparea!“
Spuse Vulpanul: „Adevăr ai grăit! Mulţumescu-ţi din suflet
De minunatul tău sfat. Iar dacă din nou voi fi slobod,
Mi-oi aminti-o.“ Apoi se uită către gloata din juru-i,
Multe din neamuri se-aflau, dar şi foarte puţini printre dînşii,
Care să-l ia-n ocrotire, fiindcă cu mulţi avusese
El o purtare urîtă· Ba chiar şi pe vidre, pe castori,
Mari şi mărunţi, încolţise cu-a sa vicleníe, Şi totuşi
Încă destui din prieteni zări într-a regelui sală,
El precăzu la al regelui tron, cuvîntînd cu chiteală:
„Domnul atotştiutor şi puternic vă aibă în pază,
Rege al nostru şi nu mai puţin pe a noastră regină
Şi-amîndurora vă deie o minte-nţeleaptă şi bună,
Spre-a deosebi ce e drept şi nedrept, cînd i-acum făţărie
Multă-ntre oameni. Că mulţi în afară arată ceea ce
Nu-s înlăuntru! Oh! Să fi fost fiecărui pe frunte
Scris ce gîndeşte! Şi regele s-o întrevadă! Atuncea
S-ar fi văzut că nu mint şi oricînd de slujire sunt gata.

Drept e că prea-nverșunat m-au pîrît răutăcioșii, De-a bine
S-ar fi putut ca de-a ta milostenie să mă despoaie
Ca pe-un nevrednic și cu-asta să-mi strice. Dar știu strășnicia
Dragostei pentru dreptate a regelui meu; nu-l abate
Nimeni pe dînsul din calea dreptății; și-așa va rămîne!"

Toți se-mbulziră uimiți de-a Vulpanului mare-ndrăzneală;
Fiștecare rîvnea să-l asculte; a lui fără-lege
Bine era cunoscută; cum el ar putea să mai scape?

Zisu-i-a regele: „Nelegiuite Vulpane, astădată
Vorbele tale deșarte n-au să-ți aducă scăparea,
N-au să-ți ajute-ndelung să-ți ascunzi-nșelăciunea, minciuna,
Ție sfîrșitu-ți sosi! Căci credința ce mi-ai dovedit-o
Prin iepuraș și prin cioară-i deajuns! Dintr-un capăt la altul
Mergi cu trădarea; năzbîtiile tale fățarnice, dese,
Mult n-o să dăinuie. Plin e paharul! E-ocara-mi din urmă!"
Însă Vulpanul chitea: «oare cum o să-mi meargă de-acuma?
Oh, de-aș ajunge eu iarăși acasă! Scorni-voi un mijloc?
Orișice-o fi, voi răzbate, firește-ncerca-voi de toate."

„Nobile și-atotputernice rege,-ncepu să cuvinte.
Dacă socoți tu că moartea eu aș merita-o, pricina
Nu ai privit-o prin laturea-i dreaptă. Te rog, pentru asta,
Cu-ngăduință-nainte de toate, să-mi dai ascultare.
Te-am sfătuit cu folos altădată și-am fost la nevoie
Tot lîngă tine, cînd alții dădeau înapoi, iar acuma
Vor să se pună-ntre noi, să mă piardă pe mine,
Să folosească prilejul că eu sînt departe. Se poate,
Dac-am vorbit, o preanobile rege, să faci împăcare.
Tare puțin te gîndiseși la mine-n vreme ce-n țară
Stam și vegheam în tot locul și pasul cu strașnică grijă.
Crezi că veneam pîn' la curte, de m-aș fi știut cu vreo vină
Cîtuși de mică, sau mare? Cu luare aminte atuncea
M-aș fi ferit de dușmani și de fața Măriilor voastre.
Toate comorile lumii nu m-ar fi smomit din cetate,
Să mă pornesc întracoace, în vreme ce-acolo, firește,
Liber eram și stăpîn pe pămîntu-mi. Cum nu-mi știu păcate

Eu așadar am venit. Cînd de-abia m-așezasem de strajă,
Știrea mi-aduse cumătru, ca eu să mă duc pîn' la curte.
Gîndu-mi era cum să scap de blestem, despre asta vorbisem
Multe și cu maimuțoiul, și el cu sfințenie-mi jurase
De-astă-asuprire să mă ușureze: «Voi merge la Roma,
Sarcina-ntreagă voi lua-o pe umerii mei, mi-o spuse,
Du-te la curte, căci tu ai să fii dezlegat de-anatemă.»
Iată ce sfat îmi dădu maimuțoiul și doar se pricepe,
Pentru că Fără-Temei, episcopul prea bunul, întruna
Are nevoie de dînsul cu de-a judecăților treburi;
Ani au trecut vreo cinci și mai bine de cînd îl slujește!
Astfel venit-am încoace și aflu puzderia de plîngeri.
Iar mă defaimă șoldanul Ochilă. Vulpanul e-aicea!
Vie de față acuma, să deie cu ochii de dînsul.
Lesne-i firește-a te plînge-de-acela ce este departe;
Trebuie însă s-asculți pe potrivnic nainte să-l judeci.
Zău că tovarășii-aceștia fățarnici, cioroi și-iepurașul,
Se ospătară cu bună mîncare acasă la mine.
Pe mînecate alaltăieri mă întîlni iepurașul,
Dîndu-mi binețe, pe cînd m-așezasem în fața cetății
Ca să cetesc din utrenii-mi vesti că se duce la curte.
«Domnul să fie cu tine» — am grăit. Între astea se plînse:
«Sunt ostenit și flămînd!» Întrebai: «Tu poftești de mîncare?»
El îmi răspunse: «Primesc, mulțumindu-ți.» Zisei eu atuncea:
«Te-oi îmbia bucuros!» Și o luarăm năuntru,-aducîndu-i
Unt și cireșe, că miercurea obișnuiesc fără carne.
Astfel mi s-a săturat el cu pîine și unt și cu poame.
Dară fecioru-mi, mezinul, intrase și el să se uite
Dacă la masă mai este ceva; pofticioși sînt copiii!
Dă să înhațe și iute pe bot iepurașu-l plesnește,
Că-i sîngerează și buze, și dinți. Cum vede-ntîmplarea,
Cestălalt, fiu-mi. Rontel, se repede și-apucă pe-Ochilă
Drept de gîtlej, hîrjonindu-l, și astfel răzbună pe frate.
Nici mai puțin sau mai mult, atîta a fost. Fără preget
Fuga dădui și despart anevoie băieții-osîndindu-i.
De-a căpătat cîteva, să le-ndure, că-s date pe merit,
Încă mai multe, și dacă eu aș fi gîndit la pieirea-i,
Junii numaidecît în stare ar fi fost să-l dea gata.
Iată cum el mulțumește! I-am smuls o ureche! mi-a zis-o.
S-a bucurat de cinstire, cu asta primindu-și însemnul.

Iar mai apoi a venit să se vaite cioroiul, soția
Cică-și pierduse; muri de-mbuibare fiindcă-nghițise
Pește cam mult și cu oase cu tot. El o știe mai bine,
Unde și cum s-a-ntîmplat, dar susține că eu am ucis-o;
El a ucis-o și dacă l-am pune-n adins să vorbească,
Dacă am voie și eu să vorbesc, altceva vă va spune.
Ciorile zboară-așa sus în văzduh, nici un salt nu le ajunge.

Dacă mă-nvinuie vreunul de-asemenea fapte mîrșave,
Vie cu martori cinstiți, cumsecade; așa se cuvine,
Față de oamenii nobili, să aibi o purtare onestă.
M-aș fi putut aștepta doar la una ca asta. Fiindcă
Nu se găsește nici unul, atuncea mai este alt mijloc:
Iată-mă gata de luptă pieptișă. Să se hotărască
Ziua și locul! Apoi să s-arate potrivnicul vrednic,
De-o seminție cu mine. Să ceară să-și apere dreptul
Fiștecare, Cu cinstea rămînă acel ce cîștigă.
Este un drept cîștigat de cînd lumea. Mai bun nu se poate."

Toți i-ascultau cuvîntarea și stau uimindu-se foarte
Cît de semeț le vorbea. Amîndoi se speriară, cioară
Și iepuraș. Părăsiră divanul domnesc împreună,
Făr-a-ndrăzni mai departe o iotă măcar să crîcnească.
Luînd-o pe cale, vorbeau între dînșii: „Nu e cuminte
Noi amîndoi împotrivă-i să ne răfuim mai departe,
Geaba orice încercare, că nu dăm de capăt cu dînsul.
Cine-a văzut? Eram numai noi, singurei cu mișelul,
Cine să dea mărturie? Cu paguba noi rămînea-vom.
Cît despre nelegiuitele-i fapte, așteaptă-l călăul
Să-l răsplătească întocmai cum merită. Dînsul voiește
Luptă cu noi? S-ar putea s-o pățim și mai rău pîn' la urmă.
Să ne lăsăm păgubași e mai bine, doar noi îl cunoaștem
Cît e de-abraș, de viclean și fățarnic. Cu-adeverire
Face cît cinci dintre noi pe puțin și prea scump am plăti-o."
Ursului ca și Lupanului nu le căzu tocmai bine.
Ei se uitau chiondorîș cum se duc amîndoi de-a furișul.
Regele zise: „Mai e careva să se plîngă? Să vină!
Noi ascultăm! Că mai ieri îmi stăteau s-amenințe atîția.
Unde sînt oare? C-aci e pîrîtul!" Vulpanul îi zise:
„Iar pe aceștia doi trădători, iepurașul și cioara,
Care-ar fi vrut să mă vatăme și să-mi aducă ocară,
Să m-osîndească, îi iert, că doar ei îmi cerură iertare,

Ca la venirea-mi, firește, să se răzgîndească, să fugă.
Cum i-am făcut de rușine! Vedeți ce primejdie-nseamnă
De-a asculta hulitorii-unei slugi care e-ndepărtată.
Legile răstălmăcesc. Celor drepți le e scîrbă de dînșii.
Cît despre mine, îmi pasă puțin, pentru alții mă doare."

Regele zise atunci: „Trădătorule, tu blestemate!
Haide și spune-mi, cine te-a-mpins să ucizi mișelește
Pe credinciosul meu iepure, care-mi mergea cu ștafeta,
Nu te iertasem de toate, cîte de multe-mi făcuseși?
Traistă și bîtă-ai primit de la mine,-nzestrat de hagie,
Să te pornești peste mări și la Roma; îți dasem de toate,
Nădăjduisem a ta îndreptare, Dar de la-nceput o văzurăm
Cum omorît-ai pe iepure și mi-l puseși pe berbece
Solul să-ți fie, căci el îmi venise cu capul în traistă
Și mi-a spus-o fățiș, că-mi aduce scrisoare, pe care
Voi, cu a lui sfătuire-mpreună-ați scornit-o.
Nici mai puțin sau mai mult, în desagă-i găsirăm capul.
Tu ai făcut-o-n batjocura mea, Și zălog pe berbece
Eu l-am păstrat. Și el viața-și pierdu, Dar și tu vii la rîndu-ți!"

„Ce-am auzit? Iepurile e mort? Pe Belin nu-l mai aflu?"
Zise Vulpanul. „De n-aș mai trăi, sărăcuțul de mine!
Ah! cu-amîndoi deodată-am pierdut cea mai mare comoară!
Cine să creadă că aretele o să omoare pe iepur
Și-o să te prade de-avere? Să fie nevoie de pază
Unde nu sînt bănuieli de primejdie și viclenie?"

Regele-n furie nu auzise-a Vulpanului vorbă,
Nici pricepuse prea limpede, ci se întoarse-n odaie;
Gîndul pe dînsu-l bătea s-osîndească la moarte Vulpanul.
El o găsi în iatac pe regină, șezînd cu maimuța.
Drag le era de maimuță reginei și regelui; asta
Tocmai avea pe Vulpan să-l ajute; era învățată,
Tare cuminte și tare-nțeleaptă la vorbă. Oriunde
Se arăta, stau cu ochii pe dînsa cu toți preamărind-o.
Ea-i pricepuse necazul și-i zise cu luare aminte:
„Cînd uneori, miloștive stăpîne, aplecat-ai urechea
La rugămințele mele, tu nu te-ai căit niciodată;
Cînd te-nfuriai îmi iertai cutezarea de a-ți spune o vorbă
De mîngîiere; ascultă-mă și de astă dată, măcar că
E cu privință la una din rudele mele de-aproape.

Cine-ar putea de ai săi să se lepede? Oricum să fie,
Rudă îmi este Vulpanul, și-apoi, după cum mi se pare,
Deoarece nesilit arătatu-s-a la judecată,
Pot recunoaște deschis că socot a sa pricină dreaptă.
Pînă și tat'su, că a fost sub a tatălui tău ocrotire,
Mult suferi de la gurile rele, de pîri minciunoase.
Însă mereu îi dădea de rușine, De-ndată ce lucrul
Se cerceta de-amănuntul, s-afla lămurit că pizmașii
Pînă și meritul său tîlcuiau ca o nelegiuire,
Astfel cumătru Vulpanul avea-ntotdeauna la curte
Vază mai mare decît au acuma Lupanul și ursul.
Deci ar fi fost de dorit ca aceștia să-nlăture plîngeri
Care s-aud despre ei-n repetate ori; doar că de lege
Prea n-au pricepere, cum ei s-arată în sfat și în faptă."

Regele însă răspunse maimuței: „Cum de te miră
Că-s furios pe Vulpan, pe tîlharul cel fără pereche,
Care-mi ucise pe iepur, momi pe berbecele Belin;
Ca niciodată de-obraznic, tăgăduie totul, se laudă
Că-i credincios și cinstit slujitor, cîtă vreme cu toții
Umblă cu jalba-n proțap, cu-apriate dovezi cum că dînsul
Ia cîrmuirea-n dispreț, vătămîndu-mi supușii și țara
Prin furtișaguri, prin jafuri și-omoruri; ci mult
n-oi-ndura-o!"

Zise maimuța: „Firește că nu este dat tuturora
De-a-te-ndemna-nțelepțește cu sfaturi în orice prilejuri;
Cin-izbutește cîștigă încrederea; doar că pizmașii
Cearcă pe-ascuns să te piardă și dacă ajung, o mulțime
Ies la lumină. Așa s-a-ntîmplat cu Vulpanul adesea.
Totuși ei nu pot să-ți șteargă-amintirea-nțeleptelor sfaturi
Ce ți le dete Vulpanul, în vreme ce toți amuțiră.
Mai ți-amintești, nu e mult de atuncea, un om și un șarpe
Se-nfățișară la' tine și nimenea nu-i împăcase,
Numai Vulpanu-o brodi; lăudatu-l-ai față cu toții."

După ce stete o clipă pe gînduri, stăpînu-i răspunse:
„Îmi amintesc judecata prea bine, uitai amănunte,
Parcă era încîlcită, tu dac-o mai știi, povestește-o!
Mie îmi face plăcere s-aud!" Și maimuța îi zise:
„Fie întocmai, de este porunca preabunului rege!

Iată doi ani se-mpliniră de cînd se ivi un balaur

Şi dinainte-ţi furios se jeli, milostive stăpîne,
Cum un ţăran nu dădu judecăţii-ascultare, măcar că
I se rostise de două ori după olaltă osînda.
El l-a adus pe ţăran dinaintea divanului vostru
Şi-a povestit întîmplarea cu multe şi aprige vorbe.
Şarpele printr-o spărtură de gard socotise să treacă
Însă s-a prins în capcana-aşezată în faţă la bortă;
Laţul s-a strîns, de-a crezut că acolo-i se curmă suflarea.
Un călător, spre noroc, îi ieşise nainte. Cu teamă
Şarpele se jeluia: «Îndură-te şi mă sloboade,
Rogu-te foarte!» Iar omu-i spusese: «mă prind a-ţi da drumul,
Prea îmi e milă de tine! Dar jură-mi nainte de toate
Mie să nu-mi faci vreun rău.» De-nvoire arătatu-s-a gata
Şarpele şi cu sfinţenie jurase că nu îi va face
Slobozitorului său nici un rău, şi aşa-l dezlegase.

Astfel porniră o bună bucată-mpreună, şi cum hămesise,
Şarpele se repezise la om să-l sugrume, să-l mînce.
Cu-anevoie şi spaimă grozavă scăpase sărmanul.
«Asta-i răsplata ce mi-am meritat-o?», strigase,» şi-aceasta
N-ai juruit-o cu sfînt legămînt?» Iar balaurul zise:
«N-am ce să-ţi fac, din păcate silit sînt acum de foame,
Iară nevoia nu ştie de lege, şi-aşa-s cu dreptatea.»

Omul atunci îi răspunse: «Cruţă-mă pînă ce barem
Dăm de un ins să ne judece fără de vreo părtinire.»
Zise balaurul: «Am să mai rabd chiar şi pînă atuncea.»

Ei au pornit mai departe, şi-n cealaltă parte a apei
Dat-au de corbul Pleşcarul cu fiul. pe nume Flecarul.
Şarpele spre-ajutorare-l chemase pe dînsul zicîndu-i:
«Vino şi-ascultă!» Croncanu-ascultase cu luare aminte
Pricina lor, judecînd de îndată pe om să-l înhape
Doar în nădejdea el însuşi să capete o bucăţică.
Şarpele se bucurase din cale afar-auzindu-l:
«Eu am învins, încît nimeni nu are ce zice de mine.»
«Nu! îi răspunse ţăranul, eu nu am pierdut pe de-a-ntregul!
Să m-osîndească la moarte-un tîlhar? Să mă judece unul?
Cer mai departe să fiu ascultat după cum e orîndul,
Pricina noastră să fie ascultată de patru şi zece.»

«Hai dar să mergem,» îi zise șerpoiul. Și iarăși porniră
De se-ntîlniră cu ursul și lupul și se-ntrulocară.
Omul avea și de ce să se teamă, -ntre cinci cu primejdie
Ar fi putut să mai steie și încă-ntre asemeni tovarăși.
Fost-au în juru-i un șarpe, un lup și cu ursul și corbii.
Spaima-i era tot mai mare, că numaidecît se-nvoiră
Lupul cu ursu-amîndoi să-și rostească a lor judecată:
Șarpele poate s-omoare pe om; urîcioasa de foame
N-are vreo lege, nevoia dezleagă orice juruință.
Grija și spaim-au cuprins pe drumeț, că voiseră viața
Să i-o răpună. Turbat, șuierînd și-mproșcîndu-și veninul
Șarpele i s-azvîrli, și-ngrozit feri el în lături.
«Ai săvîrșit nedreptatea cea mare, strigatu-i-a, oare
Cine stăpîn te făcu peste viața-mi?» Iar el îi grăise:
«N-ai auzit-o, de două ori juzii osînda-ți rostiră
Și judecat-ai pierdut-o de două ori.» Omu-i răspunse:
«Pradă și fură ei înșiși; eu nu-i recunosc, ci să mergem
Pînă la rege. Orice el ar spune primesc, și de-oi pierde,
Fi-vă năpasta pe capu-mi mai mare, dar voi-ndura-o.»
Batjocorindu-l, i-au spus-o și lupul și ursul: «Încearcă,
Însă tot șarpele o să cîștige, mai mult nici pofteste.»
Ei socoteau că și toată mulțimea de domni de la curte
Va hotărî ca și dînșii; și după drumeț o porniră,
Șarpele, ursul cu lupul și corbii sosiră nainte-ți,
Ba întreit se ivise lupul, că-și luase copiii,
Mațe-goale cu numele unul, cellalt Flămînzilă.
Omul mai mult cu aceștia doi avusese de furcă;
Veșnic hulpavi veniră să-și iee merticul; pe-atuncea
Cu ghiorlănie de nesuferit îți urlau dinainte;
I-ai alungat pe fîrtații ghiorlani amîndoi de la curte.
Omul ceruse măriilor voastre-ajutor și-ndurare.
Vă povestise cum șarpele ar fi voit să-l răpună,
Binele el îl uitase călcînd jurămîntul. Și astfel
Și-o milcuia mîntuirea. Nici șarpele nu dezmințise:
«Foamea m-a-mpins cu nevoia-i năpraznică, N-are vreo lege!»

O, milostive stăpîne, cum te-ngrijoraseși atuncea
Și te puseseși pe gînduri că treaba e anevoioasă,
Greu de făcut o dreptate. Prea aspru să dai o pedeapsă
Omului, care așa-ndurător s-arătase. Pe de alta
Te mai gîndiseși la foamea năpraznică. Sfatul chemaseși.
Dar înspre pierderea omului fu socoteala mai multor,

Chipuri pe șarpe s-ajute, își doreau doar a lor ospătare.
După Vulpan ai trimes o solie, că ceilalți cu toții
Multe grăiau, făr-a da dezlegare; Vulpanul venit-a
Și-a ascultat patarama; i-ai dat judecata pe mînă,
Ceea ce el hotăra, trebuia să se facă întocmai.

Cu chibzuială le spuse Vulpanul: «Nainte de toate
Cred că-i nevoie să mergem la locul cu pricina; dacă
Văd pe balaur legat de un par cum l-aflase țăranul,
Pot hotărî judecata.» Și-așa pe balaur legară
Tocmai în locul acel de la gard, cum l-aflase țăranul.

Zis-a Vulpanul: «Aci laolaltă sînteți fiecare
Iarăși ca-n starea trecută, încît dintre voi nici unul
Nu e-n cîștig sau în pierdere; cred că acum de la sine
Ni se arată dreptatea, că dacă țăranul voiește,
Poate-nc-o dată pe șarpe să-l scape, de nu, o să-l lase
Prins în juvăț, și el volnic s-a duce să-și vadă de treabă.
Pentru că la binefacerea care-a primit-o, șerpoiul
I-a răspuns cu reaua credință, călcînd jurămîntul,
Omul e liber s-aleagă. Acesta i-adevăratul
Tîlc al dreptății. Iar cine o știe mai bine, s-o spună!»

Ție, precum și la sfetnici pe-atunci vă plăcu judecata,
L-ați lăudat pe Vulpan. Mulțumi și țăranul. Și fiece
Ins preamări-nțelepciunea Vulpanului, însăși regina.
Multe de tot s-au vorbit: bunăoară cu lupul și ursul
Treaba o faci mai degrabă la pradă; c-amîndoi de departe
Sînt de temut; lor le place să fie pe unde se pradă.
Că-i fiecare puternic și mare-ndrăzneț, n-o tăgădui;
Dar le lipsește la sfat cumințenia trebuitoare,
C-adesea ei au obicei în puterile lor să se-ncreadă.
Dacă-s pe cîmpul de luptă și trebuie harța să-nceapă,
Șovăie groaznic, că nu-s mai viteji cît s-arată pe-acasă.
Mai bucuros se așază la pîndă. Și-n zdravănă luptă
Tot așa bine îi poți nimici și pe ei, ca pe oricare,
Lupul și ursul duc țara de rîpă, puțin lor le pasă
Casa de arde, ci ei să se poată-ncălzi la jăratic.
N-au nici o milă de oameni, ci doar să se umple la gușă,
Carnea o-nghiorțăie, lasă săracilor oase-n credința
De-o împărțeală cinstită. Vulpoiul Vulpanul cu neamu-i
Sînt deopotrivă dibaci-n ale sfatului și cumințeniei;
Dac-a greșit cu ceva, milostive, el nu e de piatră.

Dar niciodată un altul nu are să ştie mai bine
Sfaturi să-ţi deie; rogu-te pentru aceasta, mi-l iartă.“

Domnul răspunse: „Eu voi chibzui. După cum povestit-ai
Dată a fost hotărîrea ca şarpele s-o ispăşească.
Însă cum e din născare, Vulpoiul Vulpanul rămîne
Tot ticălos şi de nelecuit. Dacă ai face cu dînsul
Vreo legătură, îmi eşti pîn' la urmă-nşelat, căci Vulpanul
Ţi se strecoară şiret printre degete; cine-i potriva?
Lupul şi ursul, motanul, precum iepuraşul cu cioara,
N-au ca şi el agerime; îi face de rîs şi de-ocară.
Unuia-i scoate un ochi, celuilalt o ureche, şi viaţa
Celui de-al treilea-i răpune, că zău, nu pricep cum se poate
Partea să-i ţii-mpielităţatului, pricina lui să mi-o sprijini.“
„Nu pot ascunde, mărite stăpîne, încheie maimuţă
Neamu-i e nobil şi mare, -ai putea chibzui şi la asta.“

Regele-atunci se sculă ca să plece, stăteau-n aşteptare
Toţi laolaltă şi roată-mprejuru-i zări o mulţime,
De-ale Vulpanului rude de-aproape, venite anume
Să-l ocrotească pe-al lor verişor; peste poate să-i numeri,
Spre rubedenia-i mare privi, după-aceea la ceilalţi,
Partea duşmană, -i păru că e curtea-mpărţită în două.

Domnu-ncepu: „Ascultă, Vulpane! Putea-vei cu-asemeni
Fărădelegi să mi te dezvinui: că tu cu-ajutorul
Dat de berbece uciseşi pe blîndul meu iepure,-obraznic
Capul în traistă apoi l-ai ascuns ca pe nişte hrisoave,
Nu ai făcut-o decît spre batjocura mea; pedepsit-am
Unul, berbecul a şi ispăşit-o; aştept pe al doilea.“

„Vai mie, zise Vulpanul mai bine mueram înainte!
Dă-mi ascultare, şi cum vei gîndi-o, întocmai să fie,
Dacă găseşti că eu sînt vinovat, tu omoară-mă-ndată;
Tot nu mai scap de nevoi şi de griji, ci pierdut rămînea-voi;
Căci trădătorul berbec mi-a furat cea mai mare comoară,
Cum n-a văzut muritor pe pămîntul acesta vreodată!
Vai că vătuiu-a plătit-o cu viaţa; c-amîndurora
Le-o-ncredinţasem; odoarele-au fost jefuite de Belin.

Tare mă tem eu că nimeni, căutîndu-le, n-o să le afle,
Ci c-ale mele scumpeturi pe veci rămînea-vor pierdute.“
Dar îi răspunse maimuța: „De ce să te pierzi tu cu firea,
Sînt undeva pe pămîntul acesta, nu-ți pierde nădejdea.
Vom drumeți de cu zori pînă-n seară; și cu stăruință
Vom iscodi pe mireni și pe preoți. Ci cum ți-e comoara?“

Zis-a Vulpanul: „De preț cum erau avuțiile mele,
Nu le-oi găsi; le păstrează, firește, acel ce le are.
Cum va jeli nevestica; ea nu-și va ierta niciodată,
Ea doar mă desfătui să le dau prețioasele-odoare.
Tot vor scorni la minciuni, vor căta să se plîngă de mine.
Dreptul de-acuma îmi apăr, aștept hotărîrea, și dacă
Fi-voi iertat, îmi voi lua tălpășița-n căutarea comorii,
Țările, mările le-oi colinda, de mi-aș pierde și viața.“

CÎNTUL AL ZECELEA

„Rege-ntre regi cel mai nobil, grăit-a vicleanul vorbareț,
Voie să-mi dați, ca de față cu-ai noștri prieteni să-nșirui
Toate odoarele, care v-au fost hărăzite de mine;
Nu le primirăți, ci de lăudat îmi fu bunăvoința."
„Haide, vorbește, și cît mai pe scurt", îi răspunse stăpînul.

„Cinste, precum și noroc am pierdut! Veți afla acum totul,"
Zise Vulpanul mîhnit, „un inel îmi fusese-ntre toate
Cel mai de preț giuvaer. I l-am dat lui Belin, ca la rîndu-i
Regelui să i-l predeie. Inelul acesta era o minune
De lucrătură, din aurul cel mai curat făurită,
Vrednică de-a străluci într-a regelui mare comoară.
Partea dinuntru spre deget era scrijelită cu slove;
Trei osebit de-nsemnate cuvinte-n ebraica veche.
Nimeni în aste olaturi de tîlc n-ar fi dat așa lesne;
Unu-ar putea să citească, doar meșter Abryon din Treva.
Este-un evreu învățat; înțelege tot felul de graiuri
Ce se vorbesc la Poitou, în Lüneburg[11] și mai chiar departe,
Cu deosebire la ierburi și pietre cunoaște evreul.
Cînd i-arătasem inelul mi-a zis: «Înăuntru-s ascunse
Bunuri de nepreţuit, De la rai sînt aduse pe lume
Cele trei nume de către cucernicul Set, cînd cătase
Al milosteniei oleu; iară cine îl poartă la deget
Scapă de toată primejdia. Nici tunet, nici fulger sau vrajă
Nu-l va atinge». Și-a zis mai departe maestrul, că-acela
Care păstrează inelul, nu-nghează la groaznice geruri
Și va trăi bătrînețe tihnită. Aceste-mi slomnise.
Iar pe deasupra inelul avea nestemată-ncrustată,

Un lucitor diamant luminînd în străfunduri de noapte,
De se ivea lămurit orice lucru. Şi-avea scumpătatea
Multe puteri tăinuite: putea lecui chiar bolnavii;
Cine-o atingea, se simţea slobozit de oricare meteahnă
Şi asuprire; era fără leac numai faţă de moarte.
Maistru-mi descoperă şi-alte puteri minunate-ale pietrei,
Cum că acel ce-i stăpîn pe inel, fericit drumeţeşte-n
Orişice ţară, nu-l vatămă apa sau focul; nu este
Prins sau trădat, că el scapă de-oricare putere vrăjmaşă.
Dacă priveşte el treaz nestemata, doboară în luptă
Suta de oameni şi peste. Virtutea inelului face
Să se înlăture-otrava sau vătămătoarele sucuri,
Tot la un fel nimiceşte şi ura, iar dacă acela
Care-i stăpîn pe inel nu-i iubit de vrun om oarecare,
Peste puţin şi acesta îşi simte-a sa inimă altfel.

Cine-ar putea să le numere toate puterile pietrei,
Care-am găsit-o-n a tatei comoară şi care gîndisem
Regelui să i-o trimit; doar prea bine ştiam că-s nevrednic
De-astfel inel preţios; socotisem să mi-l stăpînească
Cel ce rămîne-ntre noi cel mai nobil. Şi binele nostru,
Cum şi averea pe dînsul se bizuie; iar pe de alta,
Nădăjduiam să-l feresc cît trăieşte de orişice rele.

Ci mai apoi şi Belin trebuia să-mi cinstească regina,
Piepten şi-oglindă în dar să-i aducă-amintiri de la mine.
Din părintească-mi comoară le luasem odată spre placu-mi;
Nu se găseşte pe lume mai mîndră lucrare măiastră.
O, cîte ori a-ncercat şi-ar fi vrut să le aibă nevasta!
Nu-şi mai dorea ea nimic altceva din averile lumii.
Ceartă iscarăm din pricina asta; dar ea niciodată
Nu a putut să mă-nduplece, După a mea chibzuinţă
Pieptenul şi cu oglinda-am trimis prea slăvitei regine,
Care-mi făcuse mult bine, de orişice rău mă păzise.
Deseori ea pentru mine a pus cîte-o vorbă mai bună;
Nobilă, e dintr-o viţă înaltă, podoabă-i virtutea,
Neamul cel vechi i se vede în fapte şi vorbe,
Vrednică e de oglindă şi pieptene. Dar din păcate
N-a dat cu ochii de ele; pierdute-au rămas pe vecie!

Am să vă spun despre pieptene: spre a-l făuri un maestru
Luase din oasele unei pantere, acea rămăşiţă

De zămislire prea nobilă, care își are sălașul
Tocmai-ntre India și paradis. Cu culori de tot felul
Blana îi este tărcată și-oriunde se-ndreaptă resfiră
Dulce mireazmă-mprejur. Pentru ast-animalele toate
O urmăresc bucuros după dîra ce-o lasă-n tot drumul.
Se-nzdrăvenesc cu această mîreasmă, chiar ele au spus-o,
Cum de-o simțesc. Din asemenea oase cu multă trudire
S-a făurit o podoabă de piepten lucind ca argintul,
De-o ne-ntinată alboare, aroma-i întrece garoafa
Și scorțișoara. Cînd moare, pantera împrăștie-n oase
Toată mireasma și face ca-n veci ea să nu putrezească,
Molima toată și-otrava dintr-însa fiind alungată.

Iară la piepten pe dos se vedeau-ncîntătoarele chipuri
Din ciopliturі împletite-n chenar cu podoabă de aur
Și nestemate albastre și roșii; apoi chiar în mijloc
Sta măiestrit încrustată povestea lui Paris troianul.
Cică-ntr-o zi așezat la fîntînă, văzu dinainte-i
Trei din zeițe cu numele Palas, Junona și Venus;
Mult învrăjbite-ntre ele, dorea fiecare să aibă
Mărul ce pînă atunci îl avură cu toate-mpreună.
Se-nvoiră apoi întreolaltă, ca Paris să deie
Mărul la cea mai frumoasă și ea să-l păstreze.

Junele mi le privi pe toate cu luare aminte.
«Dacă mă vei recunoaște pe mine drept cea mai frumoasă
Zise Junona, și eu voi primi acest măr, între oameni
Cel mai bogat ai să fii.» Iară Palas adaose:
«Vezi de socoate mai bine, și mie dă-mi mărul, c-atuncea
Cel mai puternic bărbat ai să fii. Auzind al tău nume
Să se cutremure groaznic cu toții, dușmani și prieteni.»
Venus i-a zis: «La ce bună puterea, comorile toate?
Nu-ți este tată doar regele Priam, n-ai frate pe Hector
Și pe ceilalți, nu-s bogați și puternici în țară?
Troia nu este păzită de-oștire, nu este supusă
Țara de jur-împrejur și norodadele mai depărtate?
Dacă mă vei prețui pe mine, ca cea mai frumoasă,
Mărul de aur mi-l vei dărui, din parte-mi atuncea
Ai să te bucuri de cea mai măreață comoară din lume;
O-ncîntătoare femeie și cea mai frumoasă din toate
Este această comoară, și e virtuoasă, cuminte;
Cine-ar putea cu cinstire s-o laude? Mie dă-mi mărul
Și vei avea pe-a elinului rege Menelau soție,

Nobila şi preafrumoasa Elena, odor între-odoare.»

Mărul el ei i-l dădu, socotind-o drept cea mai frumoasă;
Ea l-ajutase în schimb să răpească frumoasa regină,
A lui Menelau soţie, şi-a sa mai pe urmă la Troia,
Toată povestea era dăltuită la mijloc şi-n juru-i
Steme cu măiestritură de scriere-ncît cu-nlesnire
Fieştecare să poată ceti şi-nţelege povestea,

Daţi mai departe ascultare să spun şi de-oglindă la care
Sticla era cu smaragd preschimbată şi de-o frumuseţe,
De-o limpezime, c-orice răsfrîngea la o leghe departe,
Ziua la fel ca şi noaptea. De-avea cineva oarecare
Semne pe faţă, o pată micuţă în ochi bunăoară,
Cît se privea în oglindă, pe loc îi trecea tot cusurul.
E de mirare că sînt necăjit de pierzania oglinzii?
Lemn preţios de măslin i se luase spre-a face tablaua,
Sethym se cheamă şi e lucitor şi vîrtos la tulpină;
Carii nu-l rod şi cu drept mai de preţ decît aurul este,
Fildeşul vine în rîndul al doilea. Din lemnul acesta
Un măiestrit făurar de pe vremuri, sub craiul Krompardes,
Astfel de cal plăsmuise, că nu-i trebuia nici o oră
Suta de leghe s-alerge; ci nu vă mai spun amănunte,
Doară că nici s-a văzut un asemeni sirep de cînd lumea.

Iar de-un picior jumătate era a oglinzii lăţime,
Cu crestături măiestrite de jur-împrejur înflorată.
Cum se cerea, sub oricare tablou se afla o-nsemnare
Scrisă cu slove de aur. Pe scurt vă voi spune cuprinsul:
Cel mai întîi îl arată pe calul pizmaş, ce-şi dorise
Să se întreacă la fugă cu cerbul şi-n urmă rămase.
Mare-i fusese necazul! În pripă vorbi cu păstorul:
«Ai să-ţi găseşti fericirea, de m-ai asculta de îndată.
Haide, încalecă. Am să te duc în spinare ca vîntul,
Mai adineaori un cerb s-a ascuns acolea, în pădure,
Trebuie acum s-o pornim, să pui mîna pe dînsul.
Scump ai să vinzi a sa carne, cu piele şi coarne!
Haide, încalecă, mergem spre dînsul.» Păstoru-i răspunse:
«Am să încerc», Se-aruncase pe cal şi zoriră-mpreună,
Nu după mult îl zăriră pe cerb şi în grabă urmîndu-l,
L-au întrecut într-o goană şi ei întîietate avură.
Calului prea de tot greu îi venise şi omului zise:
«Haide, descalecă, sînt ostenit, am nevoie de-odihnă!»

«Nu, îi răspunse păstorul, mie să-mi dai ascultare.
Pintenii mei de-acum înainte să-i simți, că tu însuți
M-ai învățat călăria!» Și-așa-l arcăni călărețul.
Iată cum e răsplătit cel ce altuia cu răutate
Cată să-i strice, se-ncarcă el însuși cu chinuri și rele.

Am să vă fac cunoscut ce mai fu-nfățișat pe oglindă:
Cică-un măgar și un cîne se-aflau amîndoi în serviciu
La un bogat și, firește, cățelul era preferatul,
Sta cu boierul la masă,-mbuca împreună cu dînsul
Pește și carne și tot huzurea-n a stăpînului poală;
El avea grijă să-i dea cea mai bună bucată de pîne,
Cînele se bucura și dădea doar din coadă lingîndu-l.
Cum de văzuse norocul ce-a dat peste cîne, măgarul
Tare mîhnit se căina: «Oare ce tot și-nchipuie domnul,
De mi se poartă-așa prietenește cu lenesul ăsta,
Ca dobitocul să-i sară-mprejur și să-l lingă în barbă.
Treabă doar eu să le fac, în spinare cărîndu-le sacii.
Numai o dată-ntr-un an să încerce cu cinci, ba cu zece
Cîni, să muncească atîta cît mine-ntr-o singură lună?
Lui i se dă ce-i mai bun, iar pe mine mă-ndoapă cu paie,
Sînt chiar lăsat să mă culc pe pămîntul cel tare. Oriunde,
Fie că merg la căruță-nhămat, ori mă poartă călare,
Sînt de batjocură. Nici nu mai pot, și nici voi să mai sufăr.
Voiu în hatîrul stăpînului meu de asemeni să intru.»

Cînd el așa își vorbea, poposea și stăpînul pe stradă,
Coada atunci ridică și sări-ncăpruindu-se-n față,
Peste stăpîn, și cu zbierete, răgete-i trase-o cîntare;
Tocmai în chipul cățelului, vrînd drăgăstos de obrazu-i
Să s-alipească,-l pocni de se-alese cu niște cucuie.
Domnu-ngrozit, anevoie scăpă și răcni: «Să mi-l prindeți,
Să-l omorîți în bătaie.» Sosiră argații și-n ploaie
De lovituri îl mînară la iesle, snopit în bătaie.
El a rămas tot acolo, -un măgar, cum a fost mai nainte.
Se mai găsesc doar destui din a sa seminție, norocul
Altora să-l pizmuiască, nici ăștia nu stau mai bine.
Dacă vreunul din ei ar ajunge la stare chiabură,
S-ar potrivi ca și porcul la masă cu lingura-n ciorbă.
Zău că-i totuna! Măgarul să-și poarte samarul în spate.
Paie să-i fie culcușul, scaieți și ciulinii nutrețul.
Vrei să te porți cu măgarul mai altfel, rămîne acelaș.

Cînd un măgar a ajuns la domnie, nu e procopseală.
Cată să tragă folos pentru el, și de alții nu-i pasă.

Vorba de nu vă e cu supărare, o s-aflați mai departe
Ce e-ncrustat și stă scris deslușit peste rama oglinzii.
Cică părintele meu cu motanu-a-ncheiat fîrtăție,
După isprăvi să alerge-amîndoi. Au jurat împreună
Sfînt jurămînt, să s-ație deolaltă viteji la primejdii,
Orișice pradă să-mpartă. Și cum se duceau înainte
Iată-au zărit vînători și copoi peste drum nu departe.
«Bine ar prinde un sfat,» îi spusese atuncea cotoiul.
I-o întorsese părintele meu: «De minune ar prinde,
Însă nainte de toate, să nu ne uităm jurămîntul
De-a ne ajuta bărbătește.» Motanu-i răspunse-mpotrivă:
«Fie ce-o fi, un mijloc îl cunosc și de-acela m-oi ține.»
Iute apoi o țuști în copac, de copoi să se scape
Și mi-l lăsă pe cumătru-ntr-a Domnului plată. De spaimă
Locului stete părintele meu: vînătorii sosiră.
Zise cotoiul: «Ei bine, cumetre, hai, spune, cum merge?
Sacul deschide-l, e plin doar cu sfaturi și-acuma e vremea.
Hai, folosește-le!» Corn de-adunare sunară pușcașii.
Tata gonea, și copoii goneau și lătrau fugărindu-l;
Tare-asudase și-n spaimă adeseori el se scăpase;
Numai așa, ușurat, de dușmani mai putuse să fugă.

Ai auzit! rușinos ca o rudă apropiată, în care
Se încrezuse mai mult, să-l trădeze. Să-și piardă și viața!
Iuți de picior sînt ogarii și se isprăvea cu babacul,
Dacă prin minte lui nu-i cășuna de o groapă,
Să se strecoare-năuntru ca urmă să-i piardă dușmanii.
Astfel de inși sînt destui, să se poarte la fel ca motanul
Față de tata. Și cum să-l iubesc, să-l cinstesc eu pe dînsul?
Pe jumătate-i iertat, ceva rămîne însă.
Toate pe-oglindă-erau cu chipuri și vorbe înscrise.
Iată apoi de-a Lupanului șotie, astfel cum știe
Să mulțumească de binele ce-i s-a făcut. Pe-o livadă
De la un cal rămășițe de os se aflau pripășite.
Lupul fiind hămesit, se pusese prea lacom să roadă
Și-un osișor ascuțit în gîtlej îi stătuse de-a latul.
Se-ngrijorase Lupanul că el așa rău a pățit-o.
Soli peste soli a trimis după doctori să-i cheme. Dar nimeni
N-a fost în stare să-l scape, măcar că la toți îmbiase

Mare răsplată. În cele din urmă a venit cocostîrcul
Cu o scufie roşcată pe cap. Se rugase bolnavul:
«Doctore, iute mă scapă din mare nevoie. Îţi dărui
Tot ceea ce inima ta îţi poftește, de-mi scoţi osișorul.»

Se-ncrezuse,-așadar, cocostîrcul cuvintelor sale;
Pliscu-și băgase cu capul cu tot într-a lupului leorbă,
Osul îi scoase. «Vai cum mă doare — urlase Lupanul,
N-ai să mai faci altădată! Pe ziua de azi ţi-am iertat-o,
De la un altul n-aș fi păsuit cu atîta răbdare.»
«Mergi liniștit. Sănătos te-am făcut — i-a răspuns
cocostîrcul.
Dă-mi cuvenita răsplată că eu îţi fusei mîntuitorul.»
Lupul a spus: «Ascultaţi, gogomanul, cînd eu am păţit-o,
El îmi mai cere și plată, uitînd de iertarea ce-i dasem;
Nu i-am lăsat scăfîrlie și cioc înăuntru în botu-mi
Nevătămate? Şi nu buclucașu-mi făcuse durerea?
Cît despre plată, tot eu trebuia să i-o cer înainte.»
Astfel se poartă mișeii cu slugile lor prea plecate.
Toate poveștile aceste și altele încă deasemeni
Sînt pe chenarul oglinzii de jur-împrejur încrustate.
Multă podoabă și scripte de aur. Găseam că-s nevrednic
De-un giuvaier preţios, că mi-s prea prizărit și de-aceea
I-l trimisesem domniţei. În felul acesta crezusem,
Faţă de ea și de soţ, să m-arăt credincios. Dar copiii,
Dragii băieţi, se mîhniseră foarte cînd dasem oglinda.
Ei de-obicei ţopăiau și jucau dinaintea oglinzii.
Tare cu drag se uitau la codiţele lor cîrligate
Şi se hlizeau l-ale lor mutrișoare. Din nenorocire.
Moartea cinstitului iepure n-o bănuisem, fiindcă
Lui și berbecului, eu cu sfinţenie le-ncredinţasem
Aste comori. Ba îi și socoteam pe amîndoi ca pe niște
Oameni de treabă. Prieteni mai buni încă nu pomenisem.
Cadă năpasta pe cap-ucigașului! O voi afla-o
Cine ascunde odoarele, netăinuit nu rămîne.
Totuși de-ar ști careva de pe-acilea-mprejur să ne zică
Unde-s comorile, cum de mi-a fost omorît Iepurilă?

Uite, o, preamilostive, îţi trec dinainte atîtea
Lucruri de seamă că nu ţi le poţi aminti chiar pe toate.
Poate că mai ţi-amintești uimitorul serviciu ce-aduse
Taică-meu tatălui vostru și tocmai în locul acesta.
Tata-ţi zăcea de lingoare și taica-l scăpase cu viaţă.

Totuși voi ziceți că taica și eu n-am făcut nici un bine.
Dar ascultați mai departe și voie să-mi dați a vă spune:
Taica-mi era-ntre măriri pe la curtea părintelui vostru,
Vrednic de cinste ca vraci încercat, el știa cum să caute
Udul bolnavului, gata era să ajute natura.
Ochiul și cele mai nobile din mădulare betege
Le vindeca. Cunoștea de a bine tăria la leacuri
Pentru vomare și se pricepea și la dinți pe deasupra,
O jucărie era ca să scoată-o măsea dureroasă.
Mie îmi place să cred c-ai uitat-o și nu-i de mirare,
Trei anișori doar aveai. Și părintele tău pe atuncea
Se așezase în iarnă la pat, chinuit de durere,
De trebuiau să-l ridice mereu și pe brațe să-l poarte.
El se pusese să cheme pe vracii de-aci pîn-la Roma.
Toți îl crezură pierdut. Iar la urmă-au trimis după moșul.
El ascultase nevoia, văzuse primejdia boalei.

Milă grozavă-l cuprinse deodată pe taica. El zise:
«O, milostive stăpîne și rege, mi-aș pune viața
Prea bucuros, de-aș putea să te mîntui cu asta; să-ngădui
De-a mă uita la clondirul cu udul!» Iar domnu-mplinise
Vorba-i, plîngîndu-se, cum de ce trece, mai rău se simțește.
Grabnica lui-nzdrăvenire era pe oglind-arătată.
Taica cu luare aminte-agrăise: «Dorești sănătate,
Neamînat să te-apuci să mănînci un ficat, dar acela
Musai să fie de lup, de la unul anume, să aibă
Șapte ani. Nimic să nu cruți, că e vorba de viață.
Udul se-arată cu sînge, să iei hotărîrea degrabă.»

Lupul era-n adunare și nu-l asculta cu plăcere.
Zise părintele tău: «Auzit-ai, cumetre Lupane,
Maiul să nu mi-l denegi, că-i spre-a mea sănătate,
-nțeles-ai?»
Regelui se-mpotrivise Lupanul: «N-am vîrsta-mplinită,
Nici barem cinci anișori. De folos n-ar putea să vă fie.»
«Goale palavre!» răspunse babacul. «Nu-i piedică asta.
Numaidecît am să văd după maiu.» Și pe loc trebuise
Lupul să intre-n cuhnie și bun îi găsiră ficatul.
Tatăl tău l-a mistuit dintr-o dată. Din clipa aceea
Se-nzdrăvenise de tot beteșugul și boala ce-avuse.
Tatălui meu mulțumi din prisos; trebuia fiecare
Doctor să-i zică la curte și nimeni să nu i-o dezică.

Tata mereu de-atuncea la rege de-a dreapta-i şezuse.
Bine o ştiu cum părintele tău-i dărui dup-aceea
Roşie scufă cu-agrafă de aur, ca el să o poarte
Faţă de domni şi aceştia să-l proslăvească cu toţii,
Dar din păcate acuma cu fiul se schimbă povestea.
Nici pomenesc de virtutea părintelui. Ci se ridică
Cei mai hapsîni ticăloşi, la folos şi cîştig le e gîndul;
Stau mai prejos cuminţenie, dreptate. Slugoii ajuns-au
Marii boieri şi, cum e obiceiul, săracul îndură.
Are vreunul din ăştia putere, se luptă orbeşte
Tot cu-omenirea sărmană şi nu-şi aminteşte obîrşia,
Ci-şi aminteşte folosul ce poate să-şi tragă pe spuză.
Printre cei mari se găsesc o mulţime din soiul acesta!
Ruga n-ascultă, de nu-i-mbelşugat însoţită de daruri,
Lumea de-amînă înseamnă: Adă de două ori, de trei ori.

Astfel de hulpavi lupani bucuros pentru ei îşi păstrează
Cea mai gustoasă bucată şi stau la-ndoială de-i vorba
Chiar cu o pierdere mică să scape a domnului viaţă.
N-ar fi voit nici Lupanul să-şi deie ficatul, pe rege
Să mi-l servească, şi ce e ficatul? Oi spune pe faţă:
Nu-i nici o pagubă, lupii cu zecile viaţa să-şi piardă,
Regele numai, cu scumpa-i soţie, pe-a lor s-o păstreze.
Chipuri ce bun ar putea să producă o proastă sămînţă?
Doamne, june eraţi, şi cele-ntîmplate uitat-aţi,
Dar eu bine le ştiu, de parc-ar fi fost chiar ieri.
Pe-oglindă povestea-i înscrisă, după a tatei voinţă,
Podoabe-i erau nestemate, în cadru-aurit înrămate.
Viaţa mi-aş dărui-o, oglinda s-o pot întreba.

Regele zise: „Vulpane, ţi-am ascultat cuvîntarea,
Nu mi-a scăpat nici o vorbă din toată a ta povestire;
Dacă părintele tău va fi fost aşa mare la curte,
Va fi împlinit o mulţime de fapte atîta de bune,
Poate să fie cam mult de atuncea, că nu mi-i aminte.
Nimeni deasemeni nu-mi dete vreo ştire de una ca asta.
Vrajbele tale în schimb îmi veniră ades la ureche,
Tu eşti întruna în joc, cel puţin după cum mi se spune.
O nedreptate de ţi s-a făcut, şi e vechea poveste,
Voi doar o dată s-aud şi de bine, c-arar se întîmplă.“
„Doamne,-i răspunse Vulpanul, se cade ca eu dinainte-ţi
Pricina să lămuresc, mă priveşte asta pe mine.

Binele însumi ţi l-am făptuit, însă nu ca mustrare.
Doamne ferește! Mă simt datorat să-ţi slujesc cît se poate.
Nu ai uitat-o isprava, desigur: odată, cu lupul
Într-un noroc înșfăcarăm un porc și cum el guițase,
Noi îi venirăm de hac. Ai sosit, milcuindu-te foarte,
Cum că din urmă venind cu soția, puțină mîncare
V-ar destula, de-ar voi careva cu-amîndoi să o-mpartă.
«Daţi puţintel din al vostru cîștig,» ne zisesești atuncea.
«Da,» murmură între dinți, că de-abia-nţelegeai pe
Lupanul.
«Facă-se-a voastră voință-adăogasem și eu dimpotrivă.
Spuneți: cine din porc să împartă, de-ar fi cu toptanul?»
«Lupul,» răspunseși și foarte mi se bucurase Lupanul.
Făr-obrăzare-mpărți, după cum îi era obiceiul:
Tocmai un sfert îți dădu, mai apoi și soției pe cellalt
Și năpustindu-se cu lăcomie-n jumatea rămasă,
O-nghiorțăi, îmbiindu-mi, afară de-ureche și nasul,
O jumătate bojoc; ce-a rămas a păstrat pentru dînsul.
Bine-ai văzut-o doar, cît de puţin și-arătă dărnicia.
Știi și aceasta, stăpîne, că partea-ţi curînd mistuiseși;
Luasem în seamă că foamea ta nu-ţi potoliseși și numai
Lupul acesta de loc n-ar fi vrut s-o mai iee în seamă.
El clefăia, dumica, nu ți-ar fi îmbiat o ciozvîrtă.
Zdravăn atuncea cu laba-l pocniseși pe după ureche;
Pielea jupindu-i; iar lupul cu ceafa de tot sîngerată,
Capul umflat de cucuie-a tulit-o, urlînd de durere.
Dar ai strigat după el: «Să te-ntorci și să-nveți ce-i
rușinea.
Faci o-mpărțeală, brodește-o, c-altminteri îţi voi arăta-o!
Cară-te acum și mai adu-ne încă ceva de mîncare.»
«Doamne, aceasta-i porunca?, am spus, de-ndată-l urmez
Și, spre a ta mulțumire, găsim noi cîte ceva.»
În acea vreme, stîngaci la vînat s-aținuse Lupanul.
El sîngera, suspina și se tot văita către mine.
Ghes îi dădui și-amîndoi fugărind, un viţel înhăţarăm.
Hrană pe placu-ţi. Și gras, s-a văzut după ce-l adusesem.
Tu mi-ai zîmbit și mi-ai spus niște măgulitoare cuvinte.
M-ai socotit c-aș fi fost cel mai bun de trimis la nevoie.
Zis-ai: «Împarte viţelul!» Răspuns-am: «I-al tău
jumătate,
Și jumătate-al reginei, iar ce se găsește în trupu-i,
Cum e bojocul, ficatul și inima sînt cu dreptate
Ale odraslelor voastre. Picioarele iau pentru mine,

Tare sunt bune de ros și îmi place a roade la ele;
Iar căpățîna, gustoasă bucată, să-și ție Lupanul.»

Cum mi-auzișî cuvîntarea-ai întors-o: «Ci spune, să aflu,
Cine mi te-a învățat să împarți cu așa curtenie?»
Și-ți răspunsesem la rîndu-mi: «Aproape îmi e-nvățătorul,
Este acel ce cu capul și ceafa-nroșită de sînge
Mintea-mi deschise, că luasem în seamă de azi-dimineață
Cum împărțise purcelul și atunci pricepusem de-a bine
Noima-mpărțelii; găsesc că nu-i greu de-i vițelu-ori purcelul,
Astfel eu n-am să mai dau niciodată vrun greș la-mpărțire.»

Din lăcomia-i cea mare, cu pagubă și rușinare
Se alesese Lupanul. Destui sînt de o seamă cu dînsul;
Mistuie ale pămîntului bunuri, belșugul de roade
Cu supușenia-mpreună. Tot binele-l năruie lesne.
N-aștepți cruțare. Și vai e de țara ce lor le dă hrană.

Iată, o rege, mărite, că eu v-am cinstit adesea.
Tot ce-i al meu și mai pot cîștiga, vi-l închin cu plăcere,
Ca și reginei; de-i mult ori puțin, veți avea de la toate
Partea mai mare; gîndind la viței și purcel, numai astfel
Lua-veți în seamă-adevărul și unde e bunacredință.
Să se măsoare Vulpanul cu lupul cumva? Din păcate
Cel mai înalt dregător e Lupanul, pe toți asupreste.
Nu se-ngrijește decît de cîștigu-i; în tot sau în parte
Știe pe-al său să și-l ceară; firește că el și cu ursul
Au un cuvînt; a Vulpanului vorbă-i puțin prețuită.

I-adevărat că-s pîrît; nu mă dau laoparte, stăpîne,
Musai să merg pîn' la capăt, v-o spun lămurit deci și vouă;
Este vreunul s-aducă dovadă de cele ce crede,
Vie cu martori, vîrtos să-și susție pricina oricine
La judecată, punîndu-și chezașe-avuția, urechea,
Viața de-ar pierde; și eu mi le-oi pune. De cînd e pămîntul,
Astfel a fost judecia, și azi să purcedem întocmai.
Cele ce-s zise-mpotrivă sau pentru, în felul acesta
Fi-vor din nou dezbătute cu-ncredere; cer cu tot dreptul."

„Fie ce-o fi." îi răspunse stăpînul. „Din calea dreptății

Nu pot ştirbi cu nimica, nici vreau, şi nici sufăr vreodată
Una ca asta. Dar mare îmi e-ntr-adevăr bănuiala,
Nu cumva fost-ai părtaş la omorul cinstitului crainic,
Iepurul. Dragoste deosebită aveam pentru dînsul.
Pierderea-i m-a-nduioşat. Mă-nfurîsem din cale afară
Cînd îi scoseseră capul din traistă tot roşu de sînge.
A ispăşit-o pe loc şi berbecele, răul tovarăş.
Prin judecată-ai să poţi mai departe să-ţi aperi pricina,
Cît mă priveşte pe mine, ierta-voi Vulpanului toate,
Pentru că la-mprejurările grele el partea-mi ţinuse.
Dacă mai e careva să se plîngă, îi dăm ascultare.
Martori cinstiţi să-mi aducă şi plîngerea s-o-nfăţişeze
Cum e la lege-mpotriva Vulpanului, că-i de faţă."

Zis-a Vulpanul: „Din suflet ţi-aduc mulţumirile mele,
O, milostive stăpîne, ce-asculţi fiecăruia păsul
Şi fiecare se bucură de binefacerea legii;
Jurui pe tot ce-i mai sfînt că pe inimă-aveam greutate
Cînd îi lăsasem pe iepure şi pe berbece să plece.
Cred că era presimţirea de tot ce avea să se-ntîmple
Amîndurora; căci cu duioşie pe dînşii-i iubisem."

Şi-nzorzonase vulpoiul cu-astfel dichisuri şi dresuri
Vorbele şi povestirea-i, că fieştecare-l crezuse;
El descrisese atîta de gingaş comorile toate,
Aspră-i fusese ţinuta, de parc-ar fi spus adevărul.
Ba căutau să-l şi mîngîie, aşa înşelase pe rege
Care-ndrăgise comorile, tare dorind să le aibe.
Zise Vulpanului: „Mergi liniştit! De-a lung şi de-a latul
Cată să afli avutul pierdut. Tot ce-ţi stă în putinţă
Fă-o şi dac-ai nevoie de-al meu ajutor ai să-l capeţi."

„Mila cu recunoştinţă primesc, îi răspunse Vulpanul.
Vorbele tale îmi dau-mbărbătare, precum şi speranţă.
Ţinta -ţi cea naltă e spre-a pedepsi tîlhăria şi-omorul.
Trebile par încurcate, dar le-oi limpezi, că la urmă
Toată silinţa şi zelul-mi voi pune să umblu pe drumuri
Ziuă şi noapte-iscodind, descusînd omenirea întreagă;
Dacă am ştire pe unde-s şi nu voi putea să le capăt
Dată fiind slăbiciunea-mi, te rog să m-ajuţi la nevoie.
Binevoieşti ajutorul să-mi dai? Izbîndirea e gata.
Dacă cu bine-oi aduce de faţă comoara, la urmă
Truda-mi va fi răsplătită, credinţa-mi va fi-ntemeiată."

Regele l-a ascultat pe vulpoi cu plăcere, în toate
L-a-ncuviințat, că-și urzise minciunile cu măestrie.
Mi l-au crezut deasemeni ceilalți, de putea-n slobozie
Iar să se plimbe pe unde-i e placul și fără să-ntrebe.

Nu mai putu să se țină Lupanul, scrîșnind glăsuit-a:
„O, milostive stăpîne, din nou îl mai crezi pe hoțoiul
Care-ndoit și-ntreit te-a mințit. Oare nu-i de mirare?
Nu ai văzut cum mișelul te-nșală, pe toți păgubește?
Nu îți vorbește-adevărul, ci goale minciuni născocește?
N-am să-l mai las ca să fugă ușor; aflați-o că este
Un ticălos și fățarnic. Din faptele rele ale sale
Trei le cunosc, și să nu ne mai scape, ci hai să ne batem.
Martori e bine că ni s-au cerut, dar la ce folosește?
Dacă or sta și-or vorbi aducînd mărturii cît e
Ziua de mare, la ce-ar mai sluji? Că de cap tot își face.
Mărtori adeseori nu poți să pui, iară nelegiuitul
Va-nfăptui răutățile ca mai nainte. Că cine
S-ar mai încrede să sufle o vorbă? Pe vrun oarecare
De-l defăimează, cu toții se tem de a lui răutate,
Voi și ai voștri-ați simțit-o de-a binelea toți laolaltă.
Azi îl voi ține, că nu va clinti pînă ce nu-mi va face
Mie dreptate; și n-are decît să se apere-acuma.“

Lupul vorbi căinîndu-se: „O, milostive stăpîne,
Știi că vulpoiul odată viclean, tot același rămîne,
Gata să spună cuvinte ocarnice, să-mi necinstească
Neamul, precum și pe mine. Așa s-a purtat totdeauna,
Chiar cu nevastă-mea, de-i pregăti o rușine s-o simtă.
Astfel odată-a-ndemnat-o să treacă-ale iazului vaduri,
Loc mlăștinos, cu făgada că ea peste zi o să prindă
Pește buluc; trebuia să-și afunde doar coada în apă
Și spînzurată acolo s-o lase, că peștii ciorchine
Au să se-agațe; nici patru cît ea n-or putea să-i înhape.
Soața mi s-a înglodat printre smîrcuri-notînd pîn' la capăt,
La iezătură pe unde sta apa-n afund adunată,
Și îi ceruse Vulpanul acolo să-și spînzure coada.
Frigul creștea simțitor, peste noapte începu să înghețe;
Ea de-abia mai putea să se țină și-n vreme puțină
Coada fiindu-i sloită, de nu mai putea să și-o miște,
Și-nchipui cum că peștii-ar fi grei și-ar fi mers pescuitul,
Luase în seamă vulpoiul, viclean hoțoman, ce făcuse
Nici nu pot spune, că a batjocorit-o cu sila,
N-o să clintească din loc! Cum ne vezi tu pe ziua de astăzi,
Unul din noi va plăti-o cu viața această nelege.
Nu va scăpa cu palavre; eu însumi cu fapta-l prinsesem,
Căci mă dusese-ntîmplarea pe drumul colinei-ntr-acolo.
După-ajutor auzisem cum strigă, sărmana-nșelată,
Nu mai putea să se apere, sta încleștată în gheață;
Toate acestea eu însumi cu ochii văzui la sosire.
Mare minune fusese că inima nu mi-o zdrobise!
«Ce faci, Vulpane?»-i strigai. Auzind că veneam, el o șterse.
Eu mă dusei-nfrigurat și cu inima strînsă-ntr-acolo,

C-a trebuit să înot, peste vadul cu apa cea rece;
Gheața din jur anevoie am spart, slobozindu-mi nevasta
N-am izbutit întru tot, căci smucindu-se din răsputere,
Coada pe-un sfert i s-a rupt rămînînd agățată în sloiuri.
Mult aolea și jelea, că din sat auziră țăranii;
Unii pe alții strigîndu-se-o luară pe urmele noastre,
Goană dădeau spre zăgaz înarmați cu securi și cu țepe;
Ba mai veniră cu furci și femeile-n gura cea mare;
«Haide, ațineți și trageți! Snopiți-i!» răcneau îndeolaltă,
Spaimă ca asta n-am tras niciodată, de-asemeni nevasta,
Viața cu multă trudire de-abia ne-o scăpăram prin fugă.
Blana-ncepu să ne fumege! Fuga sosi chiar atuncea
Și-un drăcușor de băiat, un ortac înarmat c-o țepoaie,
Sprinten de tot la picior ne-nțepa, ne zorea cu-ndîrjire.
Noapte de nu se lăsa, nu trăiam pînă-n ziua de astăzi!
Rele muieri vrăjitoare țipau cum că noi le mîncarăm
Oile lor. Și-atîta de mult ar fi vrut să ne prindă,
Tot suduiau aținîndu-ne urma. Dar noi o cotirăm
Iarăși spre apă și-n stuf ne-oploșirăm. Din urmă țăranii
N-au cutezat mai departe cu noi să s-ație-n coclauri.
Cum s-a-nnoptat, pe la casele lor ei cu toți se-nturnară.
Astfel cu chiu și cu vai am scăpat. Milostive stăpîne,
Iată că-i vorba de grea silnicire, trădare și moarte,
Fărădelegi ce Măria-ta va pedepsi cu asprime."

Plîngerea regele i-o auzise și astfel răspunse:
„Vom judeca după pravilă, dar s-ascultăm pe Vulpanul".
Zis-a Vulpanul: „Întocmai de-ar fi, nu mi-ar face vreo cinste;
Însă ferească-mă Domnul să fie cum el povestește.
Totuși nu vreau să vă mint, c-o-nvățai pescuitul,
Și-i arătai cum s-ajungă pe calea cea bună spre baltă,
Cum auzi că e vorba de pește, așa lăcomise,
Ea își uită cumpătarea și drumul, și lecția toată.
Țeapănă-n gheață rămase, pesemne fiindcă mîncase
Cam multișor, trebuia mai din vreme să iasă din apă.
Pește-ar fi prins îndeajuns, ca să aibă de-o masă gustoasă.
O lăcomie prea mare aduce belea-ntotdeauna.
Inima se-obișnuiește mereu cu nesațul, dorindu-și
Multe întruna. Și cu-ngrijorare trăiește acela
Care-i cu duhuri spre pofte. Și nici nu-l mai satură nimeni.
Coana Lupană-a-ncercat-o, pe cînd se sloise în baltă.

Nu-mi mulţumi de-ostenealã. Şi iatã ce am de pe urma
Faptului c-am ajutat-o cinstit. Cãci cu toatã puterea
O împinsei cãutînd s-o ridic. Doar cã dînsa fusese
Grea pentru mine-anevoie;-n aceastã a mea strãduinţã,
Mã nimerise Lupanul pe cînd cobora înspre maluri.
Sus se opri şi urlã, suduindu-mã cu-nverşunare.
Mã-nfricoşai, ce e drept, auzind miluirea-i frumoasã.
El, înteţit de o furie sãlbaticã, mã nãpãdise
Cu-ngrozitoare blesteme, o datã, de douã ori, de trei ori,
M-am chibzuit cum prea mult sã n-aştept, ci sã-mi iau tãlpăşiţa.
Fuga e ruşinoasã, dar e sãnãtoasã. Altminteri
Gata-ar fi fost sã mã sfîrtice. Tocmai precum se întîmplã,
Cînd de la os se încaierã douã potãi şi se muşcã,
Unul va pierde. Mai bine sã scap de mînia-i turbatã;
Lupul era mînios, şi mai e, n-o tãgãduie nimeni.
N-am de a face cu acest mincinos, întrebaţi-i nevasta.
Dînsul de cum îşi zãrise nevasta-ncleştatã în gheaţã,
Tot cu sudãlmi şi ocãri i-ajutase sã scape de-acolo.
Dacã ţãranii s-au luat dupã dînşii, a fost înspre bine;
Sîngele lor şi l-au pus în mişcare şi nu degerarã.
Ce sã mai spun mai departe? E-o proastã purtare,
Tot cu asemeni minciuni sã mai umbli naintea nevestei?
Ea e de faţã,-ntrebaţi-o, de el ar fi spus adevãrul,
Nu s-ar lipsi sã se plîngã ea însãşi. Vã rog într-aceste
O sãptãmînã voi daţi-mi rãgaz sã vorbesc cu prieteni,
Despre rãspunsul ce s-ar cuveni la a lupului jalbã."

Zise atuncea Lupana: „Prea bine o ştiu c-a ta fire,
Ca şi purtarea îţi e ticãloasã şi afurisitã,
O-nşelãciune, minciunã, amãgire, precum şi sfruntare.
Cine se-ncrede cuvintelor tale viclene, la urmã
E pãgubit. Foloseşti numai vorbe-ncîlcite şi goale.
Eu la fîntînã-am aflat-o, pe unde stãteau spînzurate
Douã gãleţi. Te-aşezaseşi într-una — ce naiba-ţi venise —
Şi ajunseseşi la fund; sã te urci înapoi nu putuseşi.
Te vãietai cît de tare. În zori am trecut la fîntînã
Şi te-ntrebai: «Oare cine mi te-a coborît înãuntru?»
«Dragã cumãtrã,-mi ziseşi: La vreme ai venit pe aicea,
Din ale mele gheliruri şi tu sã te-nfrupţi totdeauna!
Urcã-n gãleata de sus şi coboarã-te jos în fîntînã,
C-ai sã înfulici la peşti sã te saturi.» Venisem,

Spre nenorocu-mi, căci cu te crezusem, ba mi-ai și jurat-o
C-ai dumicat, o mulțime de pești, de te doare la pîntec.
Proastă fusei. Mă lăsai ispitită, urcai în găleată.
Ea cobora către fund și cealaltă suia în afară.
Noi ne-ntîlnirăm. Ciudat îmi păru și-ți zisei cu mirare:
«Ce e?» Răspuns-ai: «Cînd sus și cînd jos, cam așa se întîmplă;
Și cu-amîndoi deașijderea, mersul în lume așa e;
Unul se-nalță, iar altul coboară și fiștecare
După a lui vrednicie.» Din ciutură-apoi îmi săriseși;
Eu am rămas amărîtă-n fîntînă și ziua întreagă
Am adăstat. Ba și multă bătaie-am mîncat pe-nserate,
Mai înainte să scap. Că niște țărani poposiră
Și mă zăriră în puț, chinuită de foame cumplită,
Stînd pe acolo-n jălanie și spaimă, să-mi plîngeți de milă.
Zis-au țăranii-ntre dînșii: «În ciutură jos mi te uită,
Șade al nostru dușman, hrăpărețul oițelor noastre.»
Unul le spuse: «Să-l scoateți, că-s gata la gura fîntînii
Să mi ți-l iau în primire, plăti-va mieluțele noastre.»
Cum mă primiră, a fost, vai, o jale; curgea peste mine
Ploaia de bîte; de cînd vieţuiesc, așa zi ticăită
Nu avusei niciodată; abia am scăpat de la moarte.“

Zis-a Vulpanul: „Mai bine gîndește-te tu la urmare,
Ai să găsești că bătaia ți-a fost ție folositoare,
Mă pot lipsi bucuros din parte-mi, c-așa cum stă treaba,
Numai unul din noi se cădea să se-ncarce-n ciomege;
N-am fi putut amîndoi dintr-o dată de-acolo s-o ștergem.
Cum ai văzut, îți va fi de folos de aci înainte,
Bine-i să nu te încrezi nimănui cînd te afli-ntr-o astfel
De-mprejurare, că lumea e plină de ticăloșie!“

„Nu e nevoie de altă dovadă, a-ntors-o Lupanul,
Nimenea nu m-a jignit cît acest trădător. O poveste
Nu vă spusesem, cum el în Saxonia m-a dat de rușine
Printr-al maimuțelor, neam sfătuindu-mă cum să mă tupil
Într-un bîrlog, căci știa dinainte ce rău vei păți-o.
Dacă n-o luam binișor la picior, îmi lăsam pe acolo
Ochi și urechi; dinainte mi-a zis cu fățarnice vorbe
C-am s-o găsesc pe a sa verișoară, adică maimuțe.
L-a supărat că eu teafăr de-acolo-am scăpat. Vicleneşte
Mă trimisese în cuibul greţos, de gîndeam că e iadul!“

Zise-ntre-acestea Vulpanului în fața curtenilor astfel:

„Lupanul vorbește aiurea, nu pare cu mintea întreagă!
Vrea de maimuță să zică, ci mai lămurit să ne-o zică.
Trei anișori și jumătate-s de cînd o porni spre Saxonia,
Unde și eu îl urmasem, să ducă o viață de chefuri.
Iat-adevărul, și restu-i minciună. Că n-au fost maimuțe,
Macaci[12] au fost despre care vorbește și n-oi recunoaște
Macacii drept verișori, ci numai maimuța mi-e rudă.
Eu o cinstesc ca pe o vară, la fel îmi e văr maimuțoiul.
Mîndru-s de dînșii; căci el e notar priceput într-a legii.
Ceea ce lupul a zis de făpturile acele,-i să-și rîdă;
Nu-s înrudite cu mine și nu am de-a face cu ele,
Tălpile iadului, goale-goluțe. Și-apoi că pe-atuncea
Vară i-am zis băbătiei, a fost cu a mea chibzuială.
Drept vă destăinui că n-avui ce pierde, ci mă găzduise
Prea de tot bine; sta gata altminterea să mă sugrume.

Iată, boieri, că lăsarăm șleaul deoparte și-am luat-o
Dup-un muscel, de-am zărit văgăuna cea lungă, adîncă
Și-ntunecoasă și ca de obicei se lihnise Lupanul.
Cînd l-a văzut cineva vreodată sătul într-atîta,
Ca mulțumit să se-arate? I-am zis-o: în peștera asta
Este mîncare deajuns, și localnicii au s-o împartă
Fără-ndoială cu noi, căci sosirăm la țanc. Dar Lupanul
Mi-a și întors-o: «Te voi aștepta pe aicea, cumetre,
Subt un copac, căci doar ție îți e mai îndemînă a face
Noi cunoștințe, și cînd cu mîncarea ei au să te-mbie,
Veste să-mi dai.» Ticălosul așa se gîndea să aștepte
Ce-o să urmeze pe-a mea socoteală. Și nu fără frică
M-am strecurat înăuntru-n bîrlog, străbătînd nesfîrșitul,
Lungul, cotitul cotlon, și ce spaimă am tras pe acolo.
Nici pentru galbeni bănet, cîte zile oi avea înc-o dată
N-oi încerca-o; ce cuib înțesat de dihanii pocite,
Mari și mărunte. Ba încă și muma, crezui că e naiba!
Botul cogeamite, dinți fioroși, iar la mîni și picioare
Unghiile lungi și o coadă mai lungă adusă pe spate.
Nici cunoscusem în viață ceva mai scîrbos la vedere.
Negri de tot puișorii, erau ca moroii cei tineri.
Stranie-arătare! Ce crunt m-a privit. Aș fi șters-o de-acolo
Fuga! Era de-o statură mai mare ca lupul, chiar unii
Dintre copii. Din fîn mucezit un culcuș așternuse
Și înota-n bălegar pîn' la gît cu prăsila scîrnavă,
Ce duhorea-n tot cuprinsul mai tare ca smoala drăcească.
Spune-oi curat adevărul, ce nu mi-a plăcut de acolo:

Droaie erau, și eu singur. Făceau schimoseli urîcioase.
Tot mai chitii și căutai o scăpare, ce nici n-o crezusem:
Mă-nfățișai cu binețe ca un cunoscut sau prieten:
«Coană verico», zisesem baborniței, și la odrasle
Veri de asemeni, și nu mi-au lipsit fel de fel de cuvinte:
«Domnul atotmilostiv dăruiască-ți noroc, sănătate,
Ani îndelungi. Oare-ai tăi sînt copiii? Dar ce întrebare!
Cu-adevărat mă încîntă! Că zău! Ce frumoși și ce veseli!
Parcă-s coconi de-mpărat! Să ne fii tu dar prea lăudată
C-ai înmulțit seminția cu-asemenea vrednice-odrasle,
Peste măsură mă bucur și sînt fericit de-nrudire
Cu-astfel de neamuri, de care-ai nevoie în vremuri de cumpeni.»

Cînd o cinstisem atîta, cu toate că altfel gîndisem,
Ea mi-arătase din parte-i aceeași cinstire.
Unchi îmi spunea, ca și cum ne cunoaștem, cu toate că toanta
Nu-mi era rudă de fel. De astă dată eu nu mă greșisem
Totuși să-i spun verișoară, deși mă trecea nădușala.
Ea, ca prietenă-mi zise: «Vulpane, cinstite cumetre,
Binevenit fii aci! Cum o duci cu a ta sănătate?
Viața mea toată-ți voi fi-ndatorată, c-ai fost pe la mine.
De-azi înainte-mi-nveți pe copii la mărire s-ajungă.»
Astfel grăise și-asta făcusem cu vorbe puține,
Pentru că vară-o numii și-ascunsei adevărul, de aceea
Am meritat-o deplin. Dar mai bine-aș fi fost în afară.
Nu mă lăsase să plec, ci îmi spuse: «Nu te vei duce,
Unchiule, neospătat, să rămîi spre-a-ți servi de mîncare.»
Și de mîncare-mi dădu îndeajuns; ce e drept că acuma
Nici n-a mai știi să le-nșirui pe toate; din cale afară
M-am uluit de merindea ce-aveau: căprioare și pește,
Și-alte vînaturi cu poftă mîncai; le găsii minunate.
După ce fui săturat din prisos, pe deasupra-mi aduse
Și o bucată de cerb, să o duc la ai mei de acasă;
La revedere-mi luai. Mai adaose baba la urmă:
«Vino, Vulpane, mai des.» Și-orișice ar fi vrut de la mine
I-aș fi promis, ca să plec cît mai iute din gropnița-aceea.
N-a fost deloc o plăcere acolea pentru ochii și nasu-mi,
Duhul era cît pe ce să mi-l dau; am întins-o la fugă
Și-am tot fugit prin cotlon pîn' la bortă, la arbori afară.
Lupul zăcea și gemea. Îi grăii: «Ce-i cu tine, jupîne?»
«Nu tocmai bine, îmi spuse, sortit sînt să mor eu de foame!»
Milă de dînsul avui îmbiindu-i gustoasa friptură,

Care-o adusesem; cu poftă mîncă, mulţumindu-mi din suflet.
Dar a uitat-o; căci cum a fost gata-ncepu să mă-ntrebe:
«Cine sălăşluie-n peştera asta? Şi cum e-năuntru?
Bine sau rău?» I-am adus la ştiinţă curat adevărul:
Este un cuib urîcios, dar mîncarea-i gustoasă şi multă,
Dacă doreşte şi el un mertic, cu-ndrăzneală să intre,
Dar mai presus adevărul nu care cumva să-l grăiască,
După dorinţă-o să-i meargă, de-i scump cu-adevărul la vorbă.
Şi-i mai zisei că acela ce foarfecă-ntruna cu gura,
Vorba îi scapă şi e prigonit pe oriunde se-ntoarce;
Stă pretutindeni-ndărăt, şi ceilalţi au să vină în locu-i .
Astfel i-am spus să se ducă şi l-am dăscălit: de vorbeşte
Despre lucruri pe care le-ascultă voios orişicine,
Bine va fi primit. Astfel, milostiv domn şi rege,
Foarte deschis i-am vorbit, după a mea cunoştiinţă.
Dar s-a-ntîmplat pe dos, iar dacă pe urmă-a pătit-o,
N-are decît s-o primească; el trebuia să m-asculte.
Sură îi e blana, înţelepciunea însă de-o cauţi
Nu-i deloc de găsit. Căci oameni de felul acesta
Nu prea ştiu ce e mintea şi nici ce sînt gînduri alese.
Am stăruit fără greş ca tot ce-i adevărat să ascundă.
«Ştiu şi eu ce se cade», mi-a spus la tot ce-am vorbit
Şi-n vizuină-a intrat; cum a ieşit, îl priveşte.

Tocmai la fund o văzu aciuiată pe hîda muiere,
Iazma crezu că-i stătea dinainte; apoi şi copiii!
Prinse-a striga uluit: «Ajutor! Ce scîrboase dihănii,
Áştia ţi-s plozii, că parcă-s scursură din iad. Ci mai bine
Du-i şi-i îneacă, să nu se întindă sămînţa pe lume;
Gîtul le-aş frînge să fie ai mei; -n adevăr, cu dînşii,
Numai să-i legi de o trestie la baltă, că prinzi spiriduşii.
Sluţii, murdarii, strengarii! S-ar cădea să se cheme mai bine
Moimele bălţii, că numele acesta li se potriveşte!»

Muma degrabă i-a-ntors-o, zicîndu-i cu vorbă oţărîtă:
«Care satană-mi trimise pe-acest vestitor? Oare cine
Mi te-a chemat pe aicea, aşa grosolan să ne-ntîmpini?
Şi pe copii? De-s frumoşi ori urîţi, ce tot ai tu cu dînşii?
Ne-a părăsit adineaori Vulpanul, Vulpoiul cel care-i
Un bărbat încercat; o zisese chiar el cu tărie -
Cît de frumoşi şi cuminţi şi de binecrescuţi mi-s copiii
Şi-i recunoaşte de neamuri. Acilea, în locul acesta
Ne-a-ncredinţat despre toate, şi nu a trecut nici o oră.

Dacă copiii nu-ţi fură pe plac, precum lui, doară nimeni
Nu te-a rugat ca să vii; ai ştiut-o prea bine, Lupane!»

Lupul pe loc îi ceru de mîncare, acestea rostindu-i:
«Adu-mi-o-ncoace, altminteri ţi-ajut eu s-o cauţi! Că vorba
Nu foloseşte!» S-a pus el cu japca s-apuce merindea.
Rău a păţit-o, că ea s-azvîrli furioasă asupra-i
Şi-l încolţi, sfîşiindu-i sălbatic cu ghearele pielea.
Ba şi copii-l muşcară şi crunt mi ţi-l jărcuiră.
Lupul cu bucile însîngerate-aoli într-un urlet.
Nu se-apără, ci el pasul iuţi şi fugi spre ieşire.
Eu l-am văzut cum venea zdrumicat, spîrcuit şi cu blana
Zdrenţe-atîrnînd, o ureche crăpată şi nasul cu sînge;
Blana era scămoşată mai toată de rănile multe.
L-am întrebat, cînd ieşise afară: «Ai grăit adevărul?»
El mi-a răspuns: „Am grăit ce-am văzut, Dar pe loc zgripţuroaica
Rău m-a făcut de ruşine. Aş voi să poftească afară;
Scump mi-ar plăti-o! Ce-ţi pare, Vulpane, văzut-ai vreodată
Plozi mai pociţi şi mai răi? Şi de-abia, cît i-am zis-o,
Gata, nici chip de iertare — am păţit-o de-a binelea-n bortă.»

«Eşti deşucheat? i-am răspuns, eu un altfel de sfat îţi dădusem;
Cu plecăciune! aşa trebuia să i-o spui. Cum îţi merge?
Şi drăgălaşii, iubiţii copii, cum o duc? Eu mă bucur
Foarte să-mi văd nepoţeii cei mari şi cei mici.» Iar Lupanul
Iute mi-a-ntors-o: «Să-i zic verişoară muierii, de-asemeni
Sluţilor ei copilaşi, nepoţei? Să se ducă la naiba!
Groază îmi e de aşa înrudire! O pleavă scîrboasă!
Pfui! De n-aş mai vedea-o în ochi!» Pentru asta-am păţit-o!
Judecă-l, rege! Dreptate-ar avea, cum că eu îl trădasem?
Poate să spună că nu s-a-ntîmplat după cum povestisem?

Lupul grăi hotărît: «Fireşte că numai prin vorbe
Nu contenim cu sfădirea; de ce între noi hîrială?
Doară dreptatea rămîne dreptate. S-arată la urmă
Cine o are. Ci haide, Vulpane, şi mi-o dovedeşte,
Poate-i avea-o. Luptăm voiniceşte şi o să se vadă,
Multe-ai ştiut să îndrugi; că naintea sălaşului moimei,
Foamea cumplit mă curma, pe atuncea cu-a ta bunătate,

Tu m-ai hrănit, Dar cu ce, nici nu știu. Căci un os fusese
Ce-mi aduseseși. Mi-nchipui că tu te-ndopaseși cu carnea,
Unde te afli, mă faci de batjocură; cu-obrăznicie
Cinstea-mi defaim, prin minciuni rușinoase-ai făcut să se bănuie
Cum că aș fi uneltit împotriva stăpînului nostru,
Viața voind cu-nadins a-i răpune; iar tu, dimpotrivă,
L-ai încîntat cu niscaiva comori, ce cu greu se descopăr;
Mi te-ai purtat mișelește cu soața și vei împăși-o!
Vină ți-aduc pentru aceste pricini, și gîndul îmi este
Și pentru vechi ca și noi să mă lupt. Și îți zic înc-o-dată:
Ești un tîlhar, ucigaș fără seamăn. Pe viață și moarte
Mă voi lupta, să pun capăt odată cicalei și-ocării.
Iată mănușa[13], așa cum de drept pîrîtorul o-ntinde.
Poți s-o păstrezi ca zălog, în curînd ne-ntîlnim împreună,
Regele a auzit și boierii ceilalți de-asemeni.
Martorii luptei acesteia sper eu că ei au să-mi fie,
Pînă se ia hotărîrea, tu n-ai să dai bir cu fugiții.
Iar după-aceea-om vedea.“ În sine Vulpanul gîndit-a:
Văd că la mijloc în joc mi se pune putere și viață!
El coșcogeamite, eu mititel, s-ar putea să nu birui;
Nu mi-ar mai fi de folos loviturile mele viclene.
Dar s-așteptăm. Socotindu-mă, mai cîștigat sînt ca dînsul:
Pînă acum și-a pierdut el picioarele dinainte.
Dacă nebunului mintea nu are să-i vină, atuncea
Nici pe-a lui voie să nu i se facă deloc pîn' la urmă.

Lupului îi agrăise vulpoiul: „Lupane, ești însuți
Un trădător, orice vină gîndești să-mi aduci, e scorneală.
Vrei să te lupți? Mă-ncumet cu tine, nu stau la-ndoială.
Oh, că de mult mi-am dorit-o. Iată din parte-mi mănușa!“

Regele astfel primi chezășiile, ce cu trufie
I le-au întins amîndoi; le rosti totodată: „Se cade
Martori să puneți, că mîine voi nu veți lipsi de la luptă.
Părțile, eu le găsesc pe-amîndouă-ncîlcite; că cine
Poate-nțelege cuvintele toate.“ Pentru Lupanul
Martori s-au pus de îndată jupînii Martin și motanul.
Pentru Vulpanul-vulpoiul de asemeni au dat mărturie
Vărul Moneke, băiatul maimuței, precum și bursucul.
Zis-a maimuța: „Vulpane, rămîi liniștit și cuminte
Soțu-mi și unchi-tu-n, clipa de față plecat către Roma,
M-a învățat rugăciunea părintelui Hapca; acesta

Bunăvoință-arătase, scriindu-mi-o pe țidulă.
«Ruga ce-ți dau, îi zisese părintele, e mîntuirea
Omului care pornește la luptă. Pe nemîncate
Trebuie desdimineață citită, că-n ziua aceea
Ea de nevoi și primejdii te scapă. Apărătoare de moarte,
Ca și de răni și dureri. Să fii liniștit, nepoțele,
Mîne, la vreme, eu ți-o voi citi-o; și fii fără grijă."
„Dragă mătușă, din inimă îți mulțumesc, i-o întoarse
Iute vulpoiul, și nu-ți-oi uita-o. Trebuie totuși
Eu să mă bizui în pricina-mi dreaptă pe-a mea dibăcie."

Noaptea prietenii și-au petrecut cu Vulpanu-mpreună.
Ca să-i alunge din cap gărgăunii cu vesele vorbe.
Cea mai cu grijă și treabă din toți fu cocoana maimuță.
Grabnic s-a pus să mi-l tundă din coamă și pînă la coadă
Iară pe piept și pe burtă să-l ungă cu-olei și unsoare,
De-mi arăta rotunjor, grăsulean și vînjos de picioare,
Ea între altele-i zise: „Ascultă-mă și socotește
Ce-ai de făcut! La prieteni deștepți tu ascultă-le sfatul,
Care-ți va fi de-ajutor. Să te pui pe băut voinicește,
Pînă la ziuă s-oprești apăria în tine; pe urmă
Cînd vei intra în ocolul de luptă, să fii-ndemînatic,
Bine de tot să stropești a ta coadă stufoasă și cată
Să mi-l lovești pe potrivnic. În ochi de-ai putea să mi-l mirui
Mai nimerit o să fie. Aproape o să-și piardă vederea.
Ești în cîștig. Pentru el dimpotrivă e-o piedică mare.
La început fricos să te-arăți. De dînsul să fugi.
Vîntul însă în față să-l ai. De te urmărește,
Colbul stîrnește-l, și-n ochi au să-i intre nisip și gunoaie
După aceea tu dă-te în lături, pîndește-i mișcarea.
Cînd se va șterge la ochi, ia aminte și aghezmuiește-l
Încă o dată cu apa-arzătoare deplin să orbească,
Nici să mai știe pe unde se află și-a ta-i biruința!
Iubite nepoate, să dormi puțintel, te sculăm cînd e vremea,
Am să-ți citesc preasfințitele vorbe de care-ți spusesem!"
Mîna de-ndată i-o puse pe creștet, rostind cuvîntarea:
„Rău să nu faci, ajută, pe credincios întărește-l![14]
Hai cu noroc! Mi te aibă în pază!", de-asemeni urase
Unchiul bursucul, apoi mi l-au dus amîndoi la cûlcare.
El adormi liniștit. Iar cînd soarele da să răsară,
Vidra cu viezurul au poposit să-l deștepte pe vărul.

Ei îi dădură bineţe şi-i ziseră: „Te pregătește!“
Vidra i-aduse-o rățușcă,-mbiindu-i-o spusă: „Mănîncă,
Cu-alergătură atîta de multă ți-am prins-o pe iazul
De la jitarul găinilor. Vere, să-ți fie de bine!“
„Cè mai saftea îmi e asta!, voios îi răspunse vulpoiul.
N-o poți respinge ușor! Dumnezeu hărăzească-ți răsplată,
Că te-ai gîndit și la mine!“ Se puse să mînce cu poftă,
Mai și bău pe deasupra. Apoi o porni cu rudenia
Către ocolul întins cu nisip, unde-avea să se lupte.

CÎNTUL AL DOISPREZECELEA

Regele, cînd îl zări pe vulpoi arătîndu-se-n preajmă,
Tuns pîn' la piele chilug, năclăit cu-alifii și oloiuri,
Uns de la creștet în tălpi, izbucni într-un hohot de rîset:
„Cine te-o fi învățat să faci una ca asta, Vulpane?
Deci ți se zice pe bună dreptate vulpoiul vicleanul.
Descurcăreț știi să fii orișicînd; tu cunoști în tot locul
Cîte-o portiță pe unde te poți strecura la nevoie."

Se ploconi înspre rege Vulpanu,-ndeosebi spre regină,
Și dintr-un salt îndrăzneț poposi în ocol, iar acolo
Lupul cu rudele lui l-adăstau, fiecare dorindu-i
Groaznic sfîrșit. Auzea o mulțime de vorbe-arțăgoase
Și-amenințări. Dar străjerii încintei, un linx și un pardos,
Scoaseră moaștele-afară; pe ele amîndoi luptătorii,
Lup și vulpoi, au jurat, întărindu-și a lor pricinare.

Lupul din ochi fulgerînd și cu aprige vorbe-atestase
Cum că vulpoiul ar fi trădător și tîlhar, ucigașul,
Cel vinovat de nelegile toate, fățarnic în totul,
Prins cu-adulterul, cu siluirea; pe viața-i jurase.
Iar Vulpanu-mpotrivă pe loc i-a întors-o, că dînsul
Nu-și recunoaște vreo vină din asta, și ca-ntotdeauna
Lupul minte, cum are-obiceiul, el strîmb juruiește;
Dar că de data aceasta încaltea deloc n-o să-i meargă
Drept adevăr să-și mai treacă minciuna. Astfel rostiră
Străjile taberei: „Faceți-vă datoria. Dreptatea
Numaidecît vi s-arată!" Și mari, și mărunți părăsiră
Ocolul, ca să se-nchidă-amîndoi luptătorii năuntru.
Iute-i șopti maimuțica: „Ia seama la cele vorbite,

Adu-ţi aminte de sfatu-mi!“ Voios îi răspunse Vulpanul:
„Bunul îndemn ce mi-ai dat, mă va face să merg
cu-ndrăzneală.
Fii fără grijă! Că nu mi-oi uita nici acum cutezarea
Şi viclenia prin care am scăpat de la multe primejdii,
Căci izbutisem adeseori, pe veresie aducîndu-mi
Una şi alta, şi mă-ncumetasem punîndu-mi chiar capul.
Darmite-acum ticălosului cum nu i-oi sta împotrivă?
Sper că-l voi da de ruşine, pe el şi rudenia-i toată!
Cinste voi face alor noştri. Mînciuna pe nas i-o voi scoate.“
Intrară-n ocol amîndoi, priviţi din afară de ceilalţi.

Lupul cu botul căscat şi cu labele stînd răşchirate,
Se arătă înverşun sălbatic în aprige salturi.
Însă mai sprinten vulpoiul scăpă de duşmanul năvalnic,
Repede coada-i stufoasă-a udat-o cu apă-arzătoare,
De-a tăvălugul a dat-o prin colb, cu nisip să şi-o umple.
Lupul gîndea că l-a prins: blestematul atuncea cu coada
Drept peste ochi îl lovi, de-şi pierdu el vederea şi-auzul.
Nu-ntîia oară, cînd el folosea vicleşugul acesta.
Şi-alte făpturi pe-a lor piele-ncercară tăria-arzătoare;
Cum la-nceput s-a fost spus, pe lupei tot aşa îi orbise.
Iată-l chitind şi pe tatăl să-nsemne. Şi după ce astfel
L-a miruit pe duşman peste ochi, a sărit mai departe.
Vîntului el împotrivă s-a pus, şi nisipiul stîrnindu-l,
Praful zvîrli drept în ochii Lupanului, care în grabă
Tot cu frecatul şi ştersul mai rău îşi mărise durerea.
Iară vulpoiul, în schimb, a ştiut cum să-şi poarte codoiul
Cu dibăcie, din nou nimerindu-l, de mai să-l orbească.
Rău a păţit-o Lupanul! Folosul îl trase Vulpanul!
Cum de zări ai vrăjmaşului ochi lăcrimaţi de durere,
Se năpusti el cu toată puterea în aprige salturi;
Mi-l zgîrie, îl muşcă şi din nou peste ochi îl atinse.
Oarbecă lupul tehui, şi obraznic îl rîde vulpoiul:
„Mulţi din blajinii mieluţi înhăţat-ai pe vremuri, jupîne!
Multe din neprihănite-animale în viaţa ta-ntreagă
Le-ai mistuit! Am speranţa că ele de-aci înainte
Pace-or avea! Potolindu-te, le vei lăsa liniştite
Şi vei primi drept răsplată din parte-le blagoslovirea.
Sufletul tău pocăit îţi va fi mîntuit, mai cu seamă
Dacă ţi-aştepţi cu răbdare sfîrşitul. Din mînile mele
Nu-mi vei scăpa de-astă dată. De vrei să mă-mpaci, e nevoie

De rugăminți și atuncea de-abia te-oi cruța eu cu zile".

Astea le-a zis la iuțeală. Vîrtos înșfacă dup-aceea
Dușmanul de beregată. Pe cînd socotea să-l înfrîngă,
Lupul, mai zdravăn ca el, se smunci dintr-odată din gheare:
Două smunceli și fu slobod; ci iarăși de-obraz îl prinse
Crunt vătămîndu-l pe lup, că și ochiul din cap i-l smintise.
Sînge-i țîșni peste nas; atuncea Vulpanu-a dat răcnet:
„Lupe, Lupane! Așa mi te vreau! A mea e izbînda!"
Se vlăguise Lupanul de tot sîngerînd. Ci doar numai
Pierderea ochiului l-a mîniat. Și uitînd de durere,
Se azvîrli pe dușman și-l trînti la pămînt cu putere.
Rău a pățit-o vulpoiul! Că nu-i mai pria istețimea!
Laba din față, cea care-i slujea ca o mînă, Lupanul
I-o înhăță la iuțeală, ținînd-o-ntre dinți. Și Vulpanul
Jos la pămînt necăjit lîncezea și cu grija de mînă,
Ce năpristan se putea să și-o piardă, c-o mie de gînduri
Ce-l năpădeau. Pe-nfundate-ntre astea îi mormăie lupul:

„Ceasul din urmă-ți sosi, măi tîlhare, în clipă predă-te,
Ori am să-ți vin eu de hac, să te-omor! Pentru tot vicleșugul
Am să-ți plătesc, că doar nu-ți folosi prăfăria s-o scormoni,
Coada s-o moi în udeală și blana să pui să ți-o tundă,
Și să te ungi năclăindu-te! Vai și amr e de tine!
Rele atîtea-mi făcuși, m-ai mințit, m-ai chiorît, că de-acuma
Nu-mi vei scăpa; te predai, saù te sfîșii bucăți-bucățele!"

Rău îmi mai merge, de unde s-o iau; socotit-a vulpoiul:
Nu mă predau, mă sugrumă, iar de mă predau, pe vecie
Sînt rușinat. Dar îmi merit pedeapsa, căci față de dînsul
Foarte urît mă purtasem, de tot grosolan îl jignisem.
Blînde cuvinte căuta, ca potrivnicul să și-l îmbune:
„Dragă cumetre, îi zise. Vasal îți voi fi de îndată,
Cu bucurie ți-oi da tot ce am și voi merge-n hagie
Pînă la Sfîntul Mormînt, prin biserici în țara cea sfîntă
Și voi aduce de-acolo iertări de păcate, izbavă
Pentru al tău sufletel și al tatălui tău, și al mamei ;
Le-or rămînea îndeajuns să se bucure de fericire
Pînă și-n viața cea veșnică. Cine nu are nevoie?
Te voi cinsti ca pe papa; cu sfînt legămînt, de pe-acuma
Și-ntru apoi, voi jura împreună cu-ntreagă rudenia
Ție să ne închinăm și să-ți fim prea supuși la poruncă.
Nu-i juruii nici lui vodă prinoasele ce-ți voi aduce;

Să le primești, că odată-ai s-ajungi domnitor peste țară.
Tot ce pricep să vînez, ți-oi aduce: și rațe, și gîște,
Puice și pește; nainte să gust din asemeni merinde
Nici chiar pe sponci, te-oi lăsa cu nevastă, copii, să v-alegeți.
Sfetnic în viață-am să-ți fiu, nu cumva vreun rău să te-atingă.
Mie îmi zice istețul, iar tu mi-ești novacu,-mpreună
Lucruri mărețe putem făptui. Să ne facem tovarăși,
Tu cu puterea, și cu cu glagorea — și cin' să ne-nvingă?
Rău pentru noi că-mpotriv-am luptat. N-o făceam niciodată,
Dacă pe voie mi-era-aș fi știut ocoli sfădălia.
Tu mi-ai cerut-o, și eu m-am supus, fiind vorba de cinste.
Dar m-am purtat cumsecade, și în timpul luptării
Nu mi-arătai voinicia întreagă; ziceam doar în sine-mi
C-are să-mi fie spre mare cinstire să cruț pe cumătru.
Altfel de tot ți-ar fi mers, de-o porneam împotrivă-ți cu ură.
De-ai-ndurat olecuță, și din nebăgare dé seamă
Ochiul ți-a fost vătămat, mă mîhnește din inimă foarte.
Cel mai bun lucru din parte-mi e totuși ca eu să te vindec.
Leacul îl știu, și de cum ți l-oi spune, îmi vei mulțumi-o.
Chior de rămîi, după-a ta-nzdrăvenire, vei duce-o în tihnă,
Cînd te vei pune să dormi, vei avea de închis o fereastră,
Noi ceilalți ne-ostenim îndoit. Să te-mpace pe tine,
Gata e toată a mea rubedenie, să ți sè-nchine.
Față de rege și-această-adunare, copii și nevasta-mi
Vor precădea dinainte-ți, rugîndu-te cu milostenie
Viață să-mi dărui, precum și iertarea. Deschis recunoaște-oi
Cum am grăit neadevărul și te-am defăimat cu minciuna,
Te-am înșelat peste poate. Ți-o jur că de-aci înainte
Rele n-oi ști despre tine și nu te-oi jigni niciodată.
Ce împăcare mai mare ai putea să dorești decît asta?
Iată-mă gata. Iar dacă mă omori, la ce bun? În urma-mi
Vor rămînea rubedeniile mele, precum și prieteni
Care întruna te vor îngrozi; de mă cruți, dimpotrivă,
Vei părăsi cu cinstire și glorie cîmpul de luptă,
Vei apărea tuturora drept cel mai cuminte și nobil.
Nimenea nu se înalță mai tare, decît dacă iartă!
N-are să-ți vină curînd un asemeni prilej, folosește-l.
Mie de-altcum îmi este totuna de mor sau de vieții!"

Numaidecît i-a întors-o Lupanul: „Vulpoi preafățarnic,
Cum ai mai vrea să fii liber! Ci lumea de-ar fi aurită,
Toată de mi-ai îmbia-o răscumpăr și nu ți-aș da drumul.
Deseori-mi-ai juruit în zadar, preafățarnic tovarăș.

De te-aș sloboade, eu nu voi primi niciun os de la tine.
Nu-ți prețuiesc seminția, aștept să o văd cam ce poate,
Lesne îi voi înfrunta dușmănia. O, tu, blestemate!
Ce te-ai mai rîde, de te-aș slobozi pe cuvintele tale!
Cin' nu te-ar ști, ar putea să se-nșele. Ai spus-o, tîlhare;
Cum că de tine eu azi sînt cruțat și un ochi îmi scoseseși,
Nelegiuitule! Pielea-mi răniseși în douăzeci locuri!
Nu m-ai lăsat să răsuflu, pe cînd îți veni la-ndemînă.
O neghiobie ar fi să am milă acum și iertare
Pentru ocară și pagubă! Tu, trădătorule-adus-ai
Mare năpastă nevestei și mie! Plăti-vei cu viața!"

Astfel grăise Lupanul. În vremea aceasta întinse
Procletul laba cealaltă-ntre șolduri pe lup apucîndu-l
Tocmai de partea acea simțitoare și crunt îl smuncise.
Nici nu pot spune mai mult,-ncepuse să zbiere, să urle
Bietul Lupanul, cu gura cît șura. Degrabă vulpoiul
Laba-i din colți descleștă și-l ținu pe Lupan cu-amîndouă,
Tot mai vîrtos îl picni, și-mbrînci, că atuncea
Lupu-ncepu a răcni și-a urla cu atîta putere,
Sînge scuipă, de durere sudoarea-i trecu și de spaimă
El se scăpă. Bucuros, dar, Vulpanul spera-n biruință.
Strîns îl ținea și de mîni, și cu dinții. Necazul cel mare,
Chinul cel mare-l ajunse pe lup și pierdut se văzuse.
Sînge din ochi pe obraz șiroi și căzu în neștire.
De la o trîntă asemenea, nici chiar c-o ghiotură aur
Nu-l mai opreai pe Vulpanul, așa de vîrtos l-apucase:
Mi-l tîrnuia, îi da brînci, îl mușca, îl zgîria pe sărmanul
Care cu geamăt mocnit, tăvălindu-se-n colb și în scîrna-i,
Se zvîrcolea de durere cu fața de tot schimosită.
Tare-l jeliră prietenii lui: se rugară de rege
Capăt să puie luptătorii, de binevoiește și dînsul.
Regele lor le răspunse: „Dindată ce ăsta vi-i păsul,
Toți o doriți să se facă, va fi și spre a mea mulțumire."

Regele-apoi porunci celor doi păzitori ai incintei,
Linxul și pardosul, spre luptători înăuntru să meargă.
Ei au intrat în ocol, și Vulpanului, biruitorul,
Spus-au că-i voia stăpînului lupta dindată să curme,
Vrajba s-o vadă-ncheiată. Și-au zis mai departe: „Dorește
Să i-l predai pe dușman, biruitului viața să-i dărui.
De-o să se-ntîmple ca unul să cadă în luptă pieptișă,

Ar fi păcat de oricare. Cîștigul e-al tău! Doar cu toții,
Mari și mărunți, au văzut-o, și oamenii cei mai de seamă
Stau să se-alăture ție, că tu i-ai cîștigat pe vecie!"

„Le-oi mulțumi tuturor pentru asta", grăit-a Vulpanul.
„Prea bucuros m-oi supune voinței regești, datoria
Mi-oi împlini. Am învins! Mai frumos, cît trăiesc n-oi dori-o,
Regele una să-ngăduie, ca să întreb pe prieteni."
Iară prietenii-atuncea-i strigară: „Și-a noastră părere-i
Voia stăpînului s-o-ndeplinești." Cu duiumul veniră
Spre-nvingător rubedeniile toate, bursucul, maimuța
Castorul, vidra, hermina și dihorul, veveriţoiul
Și nevăstuica și mulți ce l-au fost dușmănit mai nainte.
Nu-i pomeneau măcar numele; acuma-i veneau ca prieteni
Și alergau să-l întîmpine. Ba se găsiră și rude
Cei ce-l pîrîseră-odată. Aduceau și copii, și neveste;
Mari, mijlocii, mititei, prichindei, se-mbulzeau către dînsul
Care de care și nu conteneau măguleala și lauda.

Chiar și în lume-i la fel! Fericitului i se urează:
Bată-l fericea! Și el cu duiumu-și găsește prieteni.
Tocmai așa s-a-ntîmplat și aicea: tot insul voise
Să mi se umfle în gușă pe lîngă acel ce-nvinsese:
Unii-ncepură să zică din fluier, și alții să cînte,
Ba mai sunau și din trîmbiță, ba mai băteau cu ţimbalul.
Către Vulpan agrăiră prieteni: „Te bucură, astăzi
Te-ai înălțat și pe tine, și neamul tău! Mult ne-ntristase
Să te vedem biruit. Ți se-ntoarse degrabă sorocul!
Strașnica șotie!" Vulpanul le zise: „Cu mine-i norocul!"
El mulțumi la prieteni. Iar după aceea porniră
Toți hărmălaie, în frunte Vulpanul și-ai cîmpului paznici.
Astfel sosiră la tronul regesc. Genuncheat-a Vulpanul.
Domnu-i ceru să se scoale, zicîndu-i de față cu ceilalți:
„Ziua îți fuse prielnică. Ți-ai împlinit datoria!
Iată de ce eu te iert de pedeapsă și-ți dau libertatea.
Toate pedepsele cad, voi discuta despre-aceasta
În consiliul ce în curînd am să-l țin cu boierii
Cînd lupul zdravăn va fi. De azi pricina e gata."

Sfatul e bun de urmat, milostive stăpîne și rege",
Cu modestie i-o-ntoarse Vulpanul. „O știi tu mai bine!

Cînd am sosit sumedenie mă-nvinuiră de dragul
Lupului, dușmanul meu preaputernic, ce-a vrut să mă piardă!
Laba pusese pe mine, cînd ceilalți strigară: «La moarte!»
Capu-mi puneau, ca să-i fie pe plac; și-mpreună cu dînsul
Mă-nvinuiau; căci puteau doar să bage de seamă că lupul
Vază mai bine ca mine avea la măriile voastre.
Nu s-a gîndit careva, la sfîrșit, nici cum stă adevărul!
Eu îi aseamăn cu cîini pripășiți dinaintea cuhniei,
Haite flămînde-n nădejdea că vrun bucătar mai cu milă
Se va-ndura să le-arunce niscaiva ciolane. Iar cîinii
În așteptare fiind, au zărit dintre-ai lor un tovarăș,
Care i-a luat bucătarului halca de carne prăjită.
Dar spre al lui nenoroc, n-a tulit-o mai iute de-acolo
Și-l opări bucătarul cu apă fierbinte pe coadă;
Prada din bot n-a lăsat-o să-i pice, o luă spre tovarăși,
S-amestecă printre dînșii; aceștia însă-l lătrară:
«Ian mi te uită-ntre toți cum pe el părtini bucătarul,
Uite ce bună bucată îi dete.» Iar el le răspunse:
— «Voi nu pricepeți nimic și-mi aduceți o laudă-n față,
Unde-i firește plăcut să privești la gustoasa friptură;
Însă uitați-vă-n spate și-mi veți prețui fericirea,
Numai să nu vă schimbați voi părerea.» Dar cînd îl priviră
Groaznic de ars și cu părul căzut și cu pielea zbîrcită,
Spaima-i cuprinse și nimeni nu vru să mai intre-n cuhnie;
Toți o zbughiră, lăsîndu-l acolo. Mărite stăpîne,
Printre aceștia socot pe hapsîni; cîtă vreme-s puternici,
Fiește care îi vrea de prieteni; îi vezi pe clipită
Cum se perindă și-și cară o halcă de carne în gură.
Cine nu vrea să se dea după-aceștia, scump o plătește.
Trebuie-ntr-una să-i lauzi, chiar rău de se poartă, și astfel
Le-ncurajezi răutățile. Iată dar care-i purtarea
Celui ce nesocotește sfîrșitul; asemeni tovarăși
Deseori sunt pedepsiți; din puterniei ajung în răstriște:
Nimenea nu îi mai suferă; părul le cade pe lături,
Ăștia-s prietenii cei din trecut și mai mari, și mărunții,
— Care acuma se leapădă și despoiat mi te lasă.
Tocmai cum cîinii cu toți părăsiră tovarășu-ndată
Ce mi-l văzură beteag, cu jumate de trup pîngărită.
Preamilostive stăpîne, vei-nțelege că despre Vulpanul
Nu s-ar vorbi niciodată în felul acesta; de mine
N-au să roșească prietenii noștri. Măriilor voastre
Le mulțumesc de iertare; oricînd v-aș cunoaște voința,

M-aș socoti fericit să v-o pot împlini pe de-a-ntregul.“

„Vorbele multe ne sînt de prisos! îi răspunse stăpînul,
Tot ce-ai grăit auzii, ce gîndești pricepui; voiu pe tine
Ca și-altădată un nobil boier să te văd pe la sfaturi;
Ai datoria de-acuma să intri-n divanul meu tainic,
Parte să iei orișicînd cu deplină putere și cinste.
Sper că o meriți; ajută-mi ca totul să iasă cu bine,
Nu se mai poate ca tu să lipsești de la curte și dacă
Cu-nțelepciunea tu vei îmbina și virtutea, atuncea
„Nimenea nu te va-ntrece. Ne vei îndruma cu sfaturi,
Tot mai cuminți și apriate. De aci înainte la pîre
Nu plec urechea. Vorbește în locu-mi și ocîrmuiește,
Fii logofătul cel mare al țării. Primește pecetea,
Ceea ce faci și ce scrii, bun făcut și bun scris va rămîne!“
Astfel de drept se săltase Vulpanul în culmea măririi,
Orișice sfat, hotărîri de-ale lui, fie bune sau rele,
Toate erau ascultate și-aduse pe loc la-mplinire.

Regelui îi mulțumește Vulpanul: „Mărite stăpîne,
Multă cinstire-mi făcurăți și nu voi uita niciodată,
Cît voi rămîne cu mintea întreagă, o voi dovedi-o!“

Ce-a îndurat între astea Lupanul, pe scurt vă voi spune:
Jos la pămînt îmi zăcea în ocol, chinuit de durere;
Toți alergară spre dînsul, nevastă, prieteni, motanul,
Ursul Martin și copii, slujitori și cu toată rudimea,
Și jăluindu-l l-au pus pe o targă, ce-a fost căptușită
Toată cu fîn ca să-i ție de cald, și l-au scos din incintă.
L-au căutat pe la răni; numărîndu-i-le toate, găsiră
Douăzeci șase; veniră-o mulțime de vraci, și aceștia
Numaidecît l-oblojiră, de leac picături îi dădură.
Lupul era ologit. L-au frecat în urechi deasemeni
C-o buruiană de leac. Strănută mai apoi cu putere,
Pe dinainte și pe dinapoi. Se vorbeau împreună:
„Hai să-l lăiem și să-l ungem“. Și tot cam în felul acesta
Se mîngîiară-ale lupului rude mîhnite. Cu grijă
Mi ți-l culcară-ntr-un pat. Și acolo-ațipise Lupanul,
Nu îndelung; se trezi buimăcit, smăcinat de-ngrijare
Că-l prididi suferința, rușinea; dădu să se vaite,
Parcă era la aman. Grijulie veghea și lupoaica,

Tare mîhnită în suflet, gîndea la pierzania mare;
Sta copleșită de jale, căinîndu-și copii și prieteni,
Cum și pe sine; privea la bărbatul în chinuri, că dînsul
Nu se va mai-nzdrăveni niciodată, turba de durere,
Chinu-i era cumplit și jalnică agonizarea.

Despre Vulpan să vă spun, că-i tihnea cît se poate de bine;
Sta cu prietenii săi la taclale, primea temenele.
El a pornit-o semeț; milostivul stăpîn trimesese
Pază cu dînsul, și la despărțire cu drag îi spusese:
„Vino curînd.“ Dinainte la tron genunchiat-a Vulpanul:
„Vă mulțumesc din tot sufletul, și milostivei domnițe,
Sfatului vostru, boierilor toți; Dumnezeu să vă deie
Parte de multă cinstire s-aveți. Și tot ce pofti-veți
Fac cu plăcere, firește de drag, ca și din datorie.
Dacă e voie acuma, aș da pîn-acasă o raită,
Țin să-mi revăd copilașii, nevasta; cu jale m-așteaptă.“

„Ia-o la drum, îi răspunse stăpînul, și fii fără teamă.“
Astfel, ca nimenea altul, cu-alai o pornise vulpoiul.
Mulți de un soi cu vulpoiul pricep la tertipuri din astea,
Toți nu-s cu bărbile roșii, dar știu la liman să ajungă.

Mîndru porni de la curte cu neamuri, cu patruzeci rude;
Se bucurau de înaltă cinstire cu toții. Vulpanul
Oblu nainte umbla ca un domn, ceilalți după dînsul.
Tare voios s-arătase; el coada din nou-mpăunase.
Trecere mare la domn căpătase, la sfatu-i intrase.
Tot se chitea, oare ce chilipir ar putea să mai tragă;
S-or bucura și le-o fi de folos celor dragi și prieteni.
Iar se chitea: o mai mare comoară ca auru-i mintea.

Astfel urmat de prieteni, Vulpanul o luase pe drumul
Spre Malepartus cetatea; dădea tuturor mulțumită,
Celor ce-n vremuri de cumpănă-au fost și au stat lîngă dînsul
Și le-mbia cu servicii în schimb; despărțitu-s-au-n urmă,
Fiștecare mergînd către-ai lor; în a lui locuință
Zdravănă și sănătoasă află pe Vulpana, nevasta;
Veselă-i dete binețe-ntrebînd de necazuri, cum dînsul
Iar de-a scăpat? „Izbutii, îi răspunse Vulpanul,
M-am ridicat cîștigîndu-l pe rege, din nou pe la sfatu-i

M-oi-nființa ca nainte și gintea-mi va fi proslăvită.
Regele m-a rînduit logofătul cel mare al țării;
Mi-a-ncredințat el de față cu toții pecetea domnească.
Tot ce Vulpanul se pune să scrie, să dreagă, rămîne
Veșnic bun scris și dires: și nu care cumva să se uite!

Lupului numai-n puține clipite i-am dat o lecțiune,
Nu mai mi-aduce vreo vină. E orb și rănit. Defăimată
E seminția-i întreagă; de-a binelea i-am arătat-o.
Dînsul nici pe viitor nu va fi de folos omenirii.
Noi ne luptarăm, și eu l-am răpus. Anevoie-o să poată,
Să se-ntremeze din nou. Și ce-mi pasă? Fruntaș voi rămîne
Peste Lupan și tovarășii săi ce se țin îndeolaltă.“

S-a desfătat și Vulpana, precum amîndoi fecioreii,
Inima-n piept le crescu de a tatălui lor înălțare.
Veseli vorbeau între dînșii: „Ce zile deplin fericite
Vom vieți de acum prețuiți de o lume întreagă.
Să ne-ntărim în cetate, să ducem un trai fără grijă.“
Preamărit e Vulpoiul acum! Spre înțelepciune
Să vă-nturnați, de rău vă feriți, virtutea slăviți!
Iată dar tîlcul cîntării, în care poetul îmbină
Fabula și adevărul, tot insul să poată discerne
Răul de bine, să dea-nțelepciunii a sa prețuire.
Cei care cumpără-această bucoavnă, de asemeni să-nveție
Zi de zi mersu-omenirii, c-așa este ea zămislită
Și va rămîne. Astfel se-ncheie a noastră poemă
Despre-a Vulpanului fire și dresuri. Ajută-ne, Doamne,
Spre-a dobîndi fericirea cea veșnică. Amin, vă zic vouă!

1 *Isegrim*: zoonim al lupului (în germ. medie *isengrim* însemna „cel cu coif de fier"); apare în repetate rînduri în textul original

2 *rasă*, aici în sens de sutană călugărească

3 *Domino placebo* (lat. medievală): „mă las în voia domnului", formulă catolică de funeralii

4 *confiteor tibi, pater et Mater* (lat. medievală): „îţi mărturisesc, părinte" (adăugat: „şi mamă"), formulă catolică pentru ritualul spovedaniei

5 *regele Emeric:* nume derivat din Emanaric, rege al ostrogoţilor, intrat în legendă

6 *tronul din Aachen:* tronul lui Carol cel Mare, considerat sacru

7 *Hüsterlo, Krekelborn:* localizări imaginare

8 *pomul de-arminden* referire la un obicei păgîn, considerat nepotrivit într-un oraş cu tradiţii sacrale precum Aachen.

9 *pardosul:* panteră (învechit)

10 *tunşi-felegunşi*: referire la călugării ce poartă tonsură

11 *Poitou*, veche provincie a Franţei cu capitala la Poitiers; *Lüneburg*, regiune de cîmpie din Saxonia Inferioară

12 *macaci*, germ. *Meerkatzen*, literal „pisici de mare": vulpoiul profită de ignoranţa adversarului şi a auditorului pentru a renega înrudirea dintre aceste specii de maimuţe

13 *mănuşa*: aruncarea mănuşii era, în codul cavaleresc, simbol al provocării la duel.

14 În original scris invers, literă cu literă, de la dreapta la stînga (impronunţabil), pentru a fi socotit limbaj secret.

HERMANN ŞI DOROTHEA

Traducere de LAURA DRAGOMIRESCU

DESTIN ŞI COMPASIUNE

„Uliţi şi piaţă nu ştiu să fi fost mai pustii vreodată!
Gol şi ca mort e oraşul! Poate nici cincizeci de oameni
N-au mai rămas pe la casele lor din atîţia localnici.
Ce e şi setea să afli! Mare şi mic dau năvală,
Vor ca să vadă sărmanii pribegi care trec cu convoiul.
Pînă la diguri, încolo, cale de-un ceas şi mai bine,
Dau toţi fuga prin praful încins de dogoarea amiezii!
Pentru nimic nu m-aş duce, eu unul, să văd tot amarul
Bieţilor oameni, ce numai cu bruma de lucruri scăpate
Cu-ndurerare frumosul ţinut peste Rin părăsindu-l —
Dincoace trec, înspre noi, prin tihnitele, verzile plaiuri,
Şi-n unduirea văilor noastre mănoase coboară.
Bine-ai gîndit tu, nevastă, cînd pe băiat l-ai pornit cu
Îmbrăcăminte şi rufe, cu vin şi de toate-ale gurii
Ca să le-mpartă la lume, căci dat e bogatul s-ajute:
Straşnic mai mînă flăcăul — şi caii cum îi struneşte!
Bine ce-arată trăsura nouă şi încăpătoare!
Patru au loc înăuntru, şi vizitiul pe capră.
Azi s-a dus singur. Lesne ce-ntoarce la cotitură!“
Astfel grăi stînd pe banca din poarta ce da înspre piaţă,
Mîndru de sine, birtaşul cu firma „La leul de aur“.
Spuse atunci înţeleapta şi vrednica lui gospodină:
„Tată, prea bucuroasă n-am dat-o eu rufăria,
Că nici cu bani, uneori, nu ai găsi-o,
Şi la nevoie e bună; însă cu drag am dat astăzi
Lucruri mult mai de preţ decît haine şi decît pînzeturi,
Cînd am aflat că bătrîni şi copii umblă-n zdrenţe pe drumuri.
Dar, mă ierţi tu? L-am cam golit şi la tine dulapul
Şi-am dăruit şi halatu-nflorat cu desemnuri indiene,

Cu bunătate de ştofă şi căptuşit cu flanelă;
Nu se mai poartă şi preа se-nvechise şi se subţiase."

Cu-ngăduire surîse atunci bătrînul şi zise:
„Greu oricum, mă despart de haina mea veche de casă,
Moale şi caldă; nu mai apuc eu asemenea haină.
Drept e că n-o mai purtam. Astăzi se cere să umbli
Tot spilcuit, cu haină pe trup, de croială străină,
Tot în pantofi. La naiba s-au dus şi papuci, şi tichie!"

„Uite-i luă vorba femeia, iar văd vénind cîte unii
De la convoi; pesemne or fi sfîrşit toţi să treacă.
Ce-ncălţăminte prăfoasă, ia vezi-i; şi feţele, bieţii,
Cît sînt de-aprinse şi-ntruna cum şi le şterg de sudoare!
Nu mi-ar veni să alerg prin arşiţă aşa de departe
Şi-apoi să văd o asemenea jale! Mi-ajunge din spuse".

Şi îi răspunse mişcat şi cu bunătate bătrînul:
„Rar s-a văzut la aşa seceriş o asemenea vreme!
Grîul ne intră uscat în hambare, tot ca şi fînul.
Ceru-i ca lacrima, un norişor nu e, cît vezi cu ochii;
Din răsărit adie o boare de vînt răcoroasă
A vreme bună; grînele toate sînt bine coapte,
Mîne începem din zori secerişul plini de nădejde."
Dar în răstimp tot mai dese s-adună pe piaţă şi-n stradă
Pîlcuri, pîlcuri bărbaţi şi femei grăbind înspre casă.
De după colţul din fund, în trăsură,-nsoţit de copile,
Trece în goană acum şi bogatul vecin, negustorul,
Cel mai cu vază-ntre toţi din oraş, înspre casa lui nouă;
Trece-n caleaşcă deschisă (era la Landau[3] făcută),
Străzile-nvie deodată, căci plin e-orăşelul de lume;
Fabrici şi multe industrii îşi luaseră-avîntul în urmă.

Astfel stăteau înde ei, în tihnă, bătrînii la poartă,
Dîndu-şi părerea-mpreună, de unul, de altul, în voie.
Vrednica lui gospodină luă cuvîntul şi zise:
„Uite, s-a întors şi părintele — e cu vecinul
Nostru, spiţerul; au să ne spună cu de-amănuntul
Cîte-au văzut pe acolo, de chinuri şi de restriştе".

Iată-i că vin amîndoi să le dea la bătrîni bună-ziua,
Apoi în timp ce s-aşază pe banca de lemn de la poartă,
Praful şi-l şterg de pe ghete şi îşi fac vînt cu batista.

După ce-şi dară bineţe, rupse tăcerea spiţerul.
El cel dintîi începu să le spună aproape cu ciudă:
„Cum sînt şi oamenii, zău! Şi parcă toţi deopotrivă
Simt o plăcere să vadă că pe-altu-l ajunge năpasta,
Fug gură-cască la foc cînd se-nc inge şi arde năprasnic,
Iar cînd aud de un biet osîndit dus la moarte, vin droaie.
Iacă aşa şi acuma: aleargă să vadă amarul
Bieţilor oameni — şi nu se gîndesc că într-una din zile,
Poate pe ei să-i ajungă o soartă la fel de cumplită!
De neiertat este uşurătatea, dar scrisă-e-n oameni.“

Spuse atunci preacinstitul şi vrednicul nostru părinte,
Fala oraşului, om încă tînăr şi plin de putere;
Ştie ce-i viaţa şi ştie să le vorbească la oameni
Este pătruns de puterea şi taina Sfintei Scripture,
Ce ne dezvăluie nouă şi soarta, şi înţelesu-i,
Dar totodată cunoaşte şi judecă şi scrisul laic.
Spuse-aşadară: „Greu mi-ar veni s-o învinui în oameni
Nevinovata pornire pe care firea le-o dete;
Căci uneori ceea ce nu pot pătrunde cu mintea,
Prind alteori cu instinctul, care mai sigur îi mînă.
Setea să vadă orice dacă n-ar fi să-mbie pe oameni,
Ar mai simţi ei cît de măreţ se îmbină-ntre ele
Lume şi lucruri? La început noutatea-i atrage,
Apoi aleargă să vadă unde e folosinţa,
Şi pîn' la urmă la bine se-opresc, căci el ne înalţă!
În tinereţe, vesel tovarăş li-i uşurătatea
Care le-ascunde multe primejdii şi vindecă iute
Pînă şi urma de rău, de îndată ce răul dispare.
Vrednic e însă, de cinste omul care cu timpul
Schimbă uşurătatea pe-o judecată cuminte,
Ce-n fericire ca şi-n durere munceşte şi speră.
Binele singur atunci se-alege, răul se duce.“

Prietenește le zise gazda nerăbdătoare:
„Spuneţi, ce aţi văzut? Căci nouă de asta ne arde“.

„Greu, îi răspunse spiţerul atunci apăsînd pe cuvinte,
Foarte cu greu te mai simţi mulţumit după cele văzute!
Nici că-ţi mai vine să spui atîta noian de durere!
Norii de praf de departe-i vedeam, de dincoace de lanuri,
Iar convoiul abia-l mai zăream, din dealuri în dealuri;

Șir nesfîrșit de-omenire, pierzîndu-se parcă în zare.
Dar cînd am dat să trecem de-a curmezișul prin vale,
Ce forfoteală, ce larmă de oameni și de căruțe!
Tot am mai prins să vedem pe destui cum trecură, sărmanii,
Ca să-ți dai seama cît e de-amară și grea pribegia,
Și cît se bucură omul că scapă măcar cu viața!
Vai, ce-ntristare să vezi atîta mulțime de lucruri
Cîte încap într-o casă bine chivernisită
Unde un bun gospodar a știut ce fel să le-așeze,
Gata să-i fie-ndemînă, căci de folos îi sînt toate!
Numai cînd vezi aruncate de-a valma-n căruțe și-n care,
Claie peste grămadă, în pripă și gata de fugă:
Sus pe dulap un ciur și plapoma groasă de lînă.
Apoi în albie patul, cearceaful și el peste-oglindă,
Ah, te ia groaza, ca și atuncea demult, cînd cu focul,
Cînd vezi primejdia cum le ia mintea la oameni cu totul:
Numai cu fleacuri se-ncarcă, cele de preț și le lasă.
Aidoma ca și acum: grijulivi, dar cu nesocotință,
Cară doar troace, îngreunîndu-și caii și boii:
Scînduri, butoaie, coteţul de gîște și colivia...
Gîfîie-atîtea femei și copii subt povara de coșuri
Pline cu lucruri fără de nici o însemnătate.
Că bucuros nu își lasă un om nimic din ce are.
Astfel silește convoiul pe drumul prăfos tot-nainte,
Învălmășit fără rost, căci unul cu vitele slabe
Ar fi mînat mai cu milă, iar altul mai cu sîrguință.
Țipă striviți de-mbulzeală copii și femei de-a valma,
Vite flămînde mugesc laolaltă cu cîini care latră,
Gem sus pe paturi suite în carele împovărate
Peste măsură, bolnavi și bătrîni zdruncinați una-ntruna.
Însă la un povîrniș deodată, ieșită din șleauri,
Pîrîie roata și sare, în șanț se răstoarnă căruța —
Cît despre oameni, pe toți îi azvîrle cît colo-n cîmpie,
Unde se vaită-amarnic măcar că toți sînt teferi.
Lăzile se prăvălesc mai tîrziu, cad alături de care.
Să-i fi văzut cum cădeau, ai fi zis că de bună seamă
Vor fi zdrobiți sub povara atîtor cutii și dulapuri.
Iat-o căruță sfărmată; oamenii-s fără de sprijin,
Căci ceilalți se grăbesc să-și vadă de drum înainte,
Nemaigîndindu-se decît la ei și împinși cu șuvoiul.
Am alergat și-am găsit pe bolnavii și pe bătrînii

Care şi-acasă zăceau cu bietele oase trudite,
Însîngerați și cu-amar văitîndu-se jos prin țărînă
Înăbușiți printre norii de praf și bătuți de arșiță."
Şi îi răspunse mișcat gospodarul, cu omenie:
„De le-ar ieși-n cale Hermann, să-i ospăteze și-mbrace!
Mie mi-e greu să mă duc, îmi face prea rău întristarea.
Cu-nduioșare, de cum s-a zvonit că e jale cumplită,
Am și trimis din prisosul nostru o parte, ca barem
Să-ndestulăm pe cîțiva, iar cugetul să nu ne mustre.
Dar de atîta durere să nu mai ne-aducem aminte;
Parcă-ți strecoară fiorul în suflet și-ncepe deodată .
Şi-ngrijorarea, ce mi-e mai urîtă chiar și decît boala.
Ia să trecem mai bine în fund, la răcoare-n săliță:
N-ajunge soarele și nu răzbate căldura prin ziduri,
Ia să ne-aducă măicuța un vinișor de-ala tare
De pe la treizeci și opt, doar așa, să gonim cele gînduri!
N-ai nici o poftă afar' unde bîzîie muște-n pahare!"
Şi trecură cu toții în fund, în răcoarea tihnită.

Gospodărește-aduce măicuța vinul cel strașnic,
Pus într-o sticlă frumos șlefuită, pe-o tavă lucioasă,
Cu păhărele verzui, pentru vinul de Rin chiar anume.
Stau cîte trei la o masă rotundă și cafenie
Dată cu ceară și bine proptită-n picioarele groase.
Veseli ciocnesc ei paharul pastoru-ntîi cu birtașul,
Iar cel de-al treilea așteaptă și el nemișcat să ciocnească,
Dar îl îmbie-atunci gazda prietenoasă-ndemnîndu-l:

„Haide, vecine să bem! Dumnezeu ne-a ferit pîn-acuma
Şi milostiv ne-o feri și de-aci înainte de rele!
Nici n-am putea să ne plîngem; de cînd cu focul năpraznic
Ce ni l-a dat spre pedeapsă, ne-a bucurat una-ntruna;
Ne-a apărat de atuncea mereu, cum își apără omul
Ochii din cap ce-i sînt mai presus de-orice bun de pe lume.
N-o să ne apere el tot așa și de azi înainte?
Căci l-am văzut noi acuma cît poate el în primejdii!
Cum! Orășelul nostru cel drag, ce cu oameni destoinici
Nou-nouț l-a-nălțat din cenușă, blagoslovindu-l,
Să-l nimicească el iar și munca s-o zădărnicească?"

Blînd și voios luă apoi cuvîntul bunul părinte:
„Tari să fiți în credință, și tari în gînduri s-o țineți:
În fericire ne dă înțelegere, statornicie;
În nenoroc ne alină și-nvie cerească nădejde!“

Zise birtașul cu bărbăție și înțelepciune:
„Cît de adesea eram în uimire cînd vedeam Rinul,
Cînd tot pe drum cu negoțul stăteam să-l privesc de aproape!
Mare-mi părea totdeauna, și pieptu-mi umplea de mîndrie;
N-aș fi crezut însă țărmul lui drag în curînd să devină
Zid nepătruns ce pe gali ar putea în loc să-i oprească,
Și nici ca albia-i largă stavilă-n drum să le fie!
Ne ocrotește Natura, ne ocrotește și oastea,
Ne ocrotește și Domnul — cine-i nebun să nu spere?
S-au ostenit luptătorii și totu-acum merge spre pace.
Fie-n biserică-aici sărbătoarea cea mult așteptată
S-o prăznuim, apoi clocot și orgă deolaltă să sune,
Glasul de trîmbiți, și el, laolaltă cu slujba divină!
Fie, părinte, ca Hermann, în ziua aceea să vie
Și la altar să-ți stea-n față, mînă în mînă cu-aleasa,
Iar sărbătoarea cea scumpă, în tot ținutul slăvită,
În viitor să îmi pară ca ziuă de praznic a casei!
Însă mă doare cînd văd că flăcăul atît de destoinic
În ale casei, e-atît de sfios și de moale-n afară;
Nu-i spune inima să se arate prin lume, ca alții,
Ba încă fuge și-aproape că nu vrea s-audă de fete,
Și nici de joc, după care rîvnește atît tineretul!“

Astfel vorbind, își pleacă urechea: s-aud de departe
Tropot de cai, apoi zgomotul unei trăsuri ce s-apropie,
Duruie în goana mare și-oprește în fața porții.

II

TERPSICHORE

HERMANN

Dar iată mîndrul flăcău se-arătă trecînd pragu-n odaie;
Pastorul îl măsură îndelung cu privirea, să vadă
Ce fel se înfățișează, și care îi este purtarea,
Ca și cunoscătorul ce de pe față te vede.
După aceea surîse și cu încredere-i spuse:
„Strașnic mai văd că te-ntorci de schimbat de la drum! Niciodat'
Nu te-am văzut așa vesel și cu privirea-așa vie!
Vii mulțumit și voios că pesemne-ai dat daruri acolo
Pe la săraci, iar acum ei toți te ridică în slavă!“

Dar cumpănit și firesc îi răspunse atuncea flăcăul:
„Vrednic de laudă-am fost? Asta nu știu, eu știu doar atîta:
Inima, ea m-a-ndemnat, și-am să vă spun pe-ndelete:
Mamă, cît timp ai tot căutat tu prin rufele-acelea
Ca să le-alegi! Se făcuse tîrziu pînă ce să le strîngem,
Apoi și vinul, și berea pîn' să le-nfășuri cu grijă!
Cînd am ieșit eu pe poartă și am cotit după piață,
Roi se-ntorcea, cu femei și copii, mulțimea de oameni;
Drumul pieptiș mi-l croiam, iar convoiu-ajunsese departe.
Iute atuncea m-am luat după el și-am zorit înspre satul
Unde pribegii aveau să răsufle și să înnopteze.
Dar cînd s-apuc să intru încolo spre ulița nouă,
Ochii-mi căzură pe-un car cu bîrnele bine-ncheiate,
Tras de boi mari și zdraveni, cum nu sînt la noi pe aicea.
Pe lîngă ei-nainta cu pași hotărîți o copilă,
Care cu bățul în mînă-și strunea plăvanii puternici,
Cu socoteală, aci îndemnîndu-i, aci domolindu-i.
Cum mă văzu, copila veni înspre cai mai aproape,
Apoi îmi spuse: «Să nu crezi c-am fost vreodată căzută»
În deznădejdea care ne poartă pribege pe drumuri,

Nici n-am întins eu mîna ca să cerșesc de la alții
Daruri ce unii le-mpart la săraci doar să scape de dînșii;
Ci de nevoie o fac, căci în car, și întinsă pe paie,
Zace soția unui avut gospodar ce, lehuză,
Numai cu greu am suit-o în carul cu boi și-am scăpat-o.
Tot cu încetu-am venit, dar abia mai răsuflă, sărmana,
Iar copilașul, micuțul, gol și-l ține în brațe.
Ne-am rătăcit de ai noștri care puteau să ne-ajute;
Chiar de-am ajunge în satul vecin unde-am vrea să
rămînem,
Tot îmi e teamă ca ei să nu fi plecat mai departe.
Dac-ați avea de prisos ceva rufe ori pînză și dacă
Sînteți cumva de pe-aicea, vă rog dăruiți-o femeii».

Pe cînd vorbea, istovită, iat-o, se saltă din paie
Biata femeie, privindu-mă, dar eu îi iau înainte:
«Celor mai buni dintre noi, le spune pesemne un înger
Greul în care se zbate vreodată un semen de-al nostru.
Tot așa mama: v-a presimțit-o parcă durerea
Cînd îmi dădu legătura cu lucruri ce sînt mai de lipsă.»
Îi desfăcui căpătîiele, dîndu-i în grabă halatul
Tatălui meu, iar la urmă cămăși și ceva rufărie.
Îmi mulțumi bucuroasă și zise: «Ah, fericiții
Nu se încred în minuni, ci doar în năpastă văd mîna
Domnului care-i trimite pe-alesii-i unul spre altul!
Ceea ce faceți acum pentru noi, Dumnezeu să vă-ntoarcă!»
Și am văzut pe femeie cum pipăia rufăria,
Dar mai cu seamă lînica cea moale a hainei de casă.
Să ne grăbim, spuse fata, ca să ajungem în satul
Unde ai noștri s-or odihni și-or rămîne la noapte;
Și-apoi îi cos cu copilului rufele cum e mai bine.
Îmi mulțumi din tot sufletul, îmi strînse mîna, și-n urmă
Își smuci boii — și carul se puse-n mișcare. Eu însă
Tot am mai stat și-am ținut caii în frîu, cu-ndoiala
Dacă-i mai bine să mîn înspre sat și merindele toate
Eu să le-mpart pe la lume, sau să le dau toate fetii,
Ea să le-mpartă, mult mai cu rost și mai cu chibzuială.
Repede m-am hotărît și m-am dus după car pe-ndelete,
Și luîndu-i urma — am ajuns-o degrabă pe fată.
«Dragă copilă, i-am spus, mama mi-a dat și-alte lucruri,
Nu numai haine cu ce să se-mbrace cei în nevoie,
Ci mi-a mai dat și ceva de mîncare și de băutură.

Vino și vezi cît e de plină cutia trăsurii!
Și mă gîndeam că poate-ar fi bine ca și pe acestea
Să ți le dau, căci mi-ar fi-ndatorirea îndeplinită;
Tu ai să știi cui să dai, pe cînd eu am să dau la-ntîmplare.»
«Bine, răspunse copila, poți să te duci fără grijă;
Din cele date au să se bucure toți nevoiașii.»
Astfel rosti, iar eu deschizînd cutia trăsurii,
Iute am scos dinăuntru pîinile, șuncile grele,
Sticlele cele de vin și de bere, pe toate de-a rîndul.
Oricît de mult i-aș fi dat, dar se golise cutia.
Toate le-a pus la un capăt de car și apoi au pornit-o;
Cît despre mine-am mînat spre oraș ca s-ajung mai degrabă.

Însă cînd Hermann sfîrși, vorbărețul vecin luă cuvîntul
Dîndu-și părerea: „În astfel de zile de grea restriște,
De pribegie și lipsă, ferice de cine e singur
Și n-are-n grijă nevastă ~~ori~~ copii să se-agațe de poale!
Multul cu multul să dai, numai tată să nu fii! Uite,
Bine de mine că nu-mi plînge-n prag nici copil, nici femeie.
Mi-o-nchipuisem cîndva pribegia și știu că-mi strînsesem
Ce-aveam de preț, ca monedele vechi și lanțul de aur
Al bietei mame; le țin cu sfințenie pînă și astăzi.
Multe-ar rămîne acasă ce greu le mai cumperi vreodată.
Și de o rădăcinuță de flori adunată cu trudă
Poate că m-aș întrista, măcar că n-ar fi lucru mare!
Dac-aș lăsa om în loc, mai ușoară ~~mi~~-ar fi despărțirea.
Banii și pielea, de-s ele scăpate, sînt toate scăpate,
Unuia singur mai lesne îi vine-ndemînă să fugă!“

„Nu cred, vecine, îi spuse cu patimă tînărul Hermann.
Altfel îl judec eu lucrul și-mi pare că nu ai dreptate:
Om este-acela ce în fericire și-n nefericire,
Se-nchide el în el, iar bucurii și-ntristare
Nu și le-mparte cu nimeni, și-n suflet nimica nu-l mișcă?
Eu cred mai mult ca oricînd că azi are rost căsnicia:
Fata cea vrednică are nevoie de-un braț de-apărare,
Iar un bărbat — de-un surîs al femeii, cînd este-n restriște!“

Tatăl voios îi răspunse: „Bravo, așa-mi placi, băiete;
De cînd te știu n-ai vorbit cu atîta înțelepciune.“

Iat-o că intră în vorbă acuma și draga măicuță:
„Bine ai zis tu, copile: așa am pornit noi, părinții!
Că nici noi doi nu ne-am luat în zile prea fericite:
Însă durerea mai mult ne-a legat pe unul de altul.
Știu că era într-o luni; cu o zi înainte fusese
Focul de pomină ce mistuise întreg orășelul.
Douăzeci de ani sînt, duminecă, tot ca și astăzi,
Cald și seeetă mare, apă puțină pe-aproape,
Lumea ieșise-n oraș, îmbrăcată ca de sărbătoare,
Se risipise prin cîrciumi, la moară și-n sate vecine.
De la un capăt de-oraș s-a încins și-ntr-o singură clipă
Focul se-ntinse pe uliți, vîntul stîrnindu-și-l singur:
Ard fără milă de-a rîndul hambarele pline cu grîne,
Ard acum străzile pînă în piață, și casa tatii
Învecinată cu-a noastră, iar asta cu ea dimpreună,
Mai nimic n-am scăpat, și noaptea întreag-am trecut-o
Într-o livadă lîngă oraș, păzind mese și paturi.
Știu numai că-ntr-un tîrziu m-a prins somnul, și că spre ziuă
Cînd m-am trezit de răceala din zori și-am privit împrejuru-mi,
Fum era totul și flăcări, ziduri crăpate și hornuri.
Inima parcă mi-a stat, însă soarele iată-l, se-nalță,
Mai mîndru ca-n alte dăți, și îmi toarnă în suflet nădejdea.
Iute-am sărit; mă chema parcă locul rămas gol al casei
Și aș fi vrut ca să văd și găinile, dacă scăpase;
Prea mi-erau dragi, căci mintea pe-atunci îmi era de copilă.
Și cum umblam prin grămada aceea de zgură încinsă
Ce fumega încă, și o priveam toată jalea din preajmă,
Iată, prin cealaltă parte și tu ai venit să vezi locul.
Ție ți-arsese calul în grajd și doar grinzile-aprinse
Se mai vedeau și scrumul, iar cal parcă nici nu fusese.
Stam amîndoi față-n față, îndurerați și pe gînduri,
Zidul care fusese-ntre curțile noastre căzuse.
Mîna mi-ai luat-o atunci într-a ta și mi-ai spus cu mirare:
«Lieschen, ce cauți tu pe aici? Îți arzi tălpile, du-te;
Zgura e încă fierbinte. Eu unul o simt și prin cisme.»
M-ai luat degrabă pe sus și m-ai dus în ogradă la tine;
Poarta casei, boltită, ea tot mai era în picioare
Ca și acuma; numai ea singură mai rămăsese.

M-ai lăsat jos, apoi m-ai sărutat, dar te-am dat la o parte,
Însă-n cuvinte pline de tîlc mi-ai spus tu atuncea:
«Casa, vezi-o, s-a dus; rămîi să clădim alta nouă;
Apoi i-ajut eu și tatălui tău ca să și-o reclădească!»
Dară eu n-am înțeles pîn-ce maica cerîndu-mă tatii
N-am prăznuit-o cu-alai logodna aproape de nuntă.
Parcă cu drag le revăd și acuma grinzile-aprinse,
Ele și soarele ce răsărea atîta de falnic,
Căci ziua-aceea, ea-mi dete soțul — iar primele timpuri
De pustiire și de grozăvii îmi dădură copilul.
Hermann, de-aceea te laud, că plin de avînt și nădejde,
Tu te gîndești să te-nsori în zile atît de amare
Și te-ncumeți în timp de război, cînd e totul ruină."

Înviorat îi răspunse degrabă-atunci tatăl și zise:
„Bun ți-este gîndul, adevărată e și întîmplarea
Spusă de tine, măicuțo! Întocmai așa au fost toate;
Dar cînd sporești e mai bine! Nu-i este dat fiecărui
Iar să muncească să ia de la cap greutățile vieții,
Ori să se chinuie tot ca noi doi și ca alții, pe vremuri.
Bine de-acela cărui' părinții i-au și pregătit-o
Gospodăria, iar el, an de an tot mereu și-o mărește!
Orice-nceput este greu, dar mai greu de-nceput căsnicia.
Cîte nu trebuie-n casă — și tot se scumpesc de ce trece!
Omul de-aceea să se gîndească la ban să-l adune.
Asta aștept de la tine, Hermann; cînd va fi timpul,
Țin ca atuncea să-mi vii cu o noră cu zestre frumoasă:
Pentr-un flăcău de nădejde se cade o fată-nstărită!
Ce mulțumire să vezi că odată cu miresica,
Intră în casă-o mulțime de lăzi încărcate cu daruri!
Nu în zadar s-a trudit biata mamă, o viață, s-adune
Fetii atîtea pînzeturi trainice și arătoase;
Nu în zadar i-au ales-o nașii argintăria
Și i-a pus tata-n sertar deoparte galbeni din vremuri,
Tot ca odată și-odată, cu zestrea și multele daruri
Să-l mulțumească flăcăul pe care-ntre toți a pus ochii.
Lasă că știu cît de bine se simte în casă femeia
Oricînd se vede-ntre lucruri aduse de ea-n căsnicie
Și cînd cu fețele ei își acoperă masa și patul,
Numai o noră cu zestre aș vrea să ne intre în casă,
Căci pe aceea săracă n-o ia nici bărbatul în seamă:
Dac-o intra cu-o boccea ca o slugă, slugă rămîne;
Asta-i bărbatul, la urmă, cînd trece înflăcărarea.

Ce fericit m-ai face tu, Hermann, la bătrîneţe,
De mi-ai aduce cît mai degrabă o noră în casă,
De prin vecinii de colo, din casa vopsită în verde!
Ce bogătaş! Iar cu fabrici şi altele, tot mai bogat e
Pe zi ce trece, căci negustorul din ce nu cîştigă?
Numai trei fete are: averea-ntre ele se-mparte.
Cea mare e logodită, dar cea de-a doua şi-a treia
Sînt încă libere; poate-n curînd e a noastră vreuna.
Eu dac-aş fi-n locul tău nici n-aş fi lăsat pîn-acuma
Şi-aş fi adus-o pe una, cum am adus eu pe maica."

Dar cumpănit îi răspunse fiul grăbitului tată:
„Drept e, şi eu ca şi voi mă gîndisem la una din fete,
Ale vecinului; doar am crescut împreună-ntr-o vreme,
Şi ne jucam la fîntîna din mijlocul pieţii pe-atuncea;
Ştiu că tot eu le-apăram de băieţi arţăgoşi şi obraznici.
Copilăria s-a dus însă — sînt fete mari, potolite,
Şi sînt rămase acasă; le supără jocuri prea aspre.
Nu pot să spun — au o creştere-aleasă. Şi fiindcă-doriseţi,
Am căutat să mă duc pe acolo, ca vechi cunoştinţe, —
Însă cu ele nu m-am simţit niciodată în voie,
Căci îmi găseau totdeauna numai cusururi în toate:
Ba că mi-e haina prea lungă, ba că e stofa băţoasă,
Ba nu le place culoarea şi nu mi-este părul cu freză;
Am încercat dar odată ca să mă-mbrac tot la modă,
Ca domnişorii ce vin în dumineci mereu pe la ele'n
Haine de vară subţiri şi cravata legată în voie,
Dar mi-am dat seama şi-atunci că şi aşa tot rîd de mine;
Asta, spun drept, mă costa, mă rănea oarecum în mîndrie
Şi mă durea — fiindcă, sigur ştiau ce simţeam pentru ele,
Dar mai ales pentru Mina, ea, cea mai mică din toate.
Ultima oară, de Paşte, cînd m-am mai dus pe acolo,
Nou şi-ngrijit îmbrăcat, cu costumul de sus din odaie
Şi pieptănat cuviincios, ca băieţii de-o seamă cu mine,
Cum am intrat, au pufnit, dar nu mi-am luat-o asupră-mi.
Mina cînta la pian; era şi tatăl de faţă
Ca să-şi asculte odrasla, şi nu mai ştia de-ncîntare.
Nu-nţelegeam tocmai bine de ce era vorba în cîntec,
Tot auzeam însă, cînd de Pamina şi cînd de Tamino[4].
Şi-apoi la ce să fi stat ca un mut! Cînd sfîrşi ca să cînte,
Am întrebat-o să ştiu cine-i unul şi cine e celălalt?
Toţi au tăcut şi-au surîs, iar tatăl se-ntoarse spre mine:

«Hai, spune drept, nu-i așa că tu-i știi doar pe-Adam și pe Eva?»
Toți izbucniră atuncea: fetele rîseră-n hohot,
Rîseră-n hohot băieții, pîntecul și-l ținea tat-său;
Simt că o scap, pălăria, din mînă, dar ei tot timpul
Cît ținu cîntecul, nu încetară să tot chicotească.
Eu, rușinat și-ndîrjit, am luat-o în goană spre casă,
Haina mi-am pus-o-n dulap, freza mi-am luat-o-n răspăr, dar
M-am și jurat să nu mai calc pragul acela vreodată.
Se și cădea să le-o fac: sînt prea de tot reci și-ncrezute;
Unde mai pui, am auzit că și-acuma îmi zic tot Tamino."

Spuse măicuța atuncea: „Hermann, prea multă vreme
Ții supărare pe niște copile; căci sînt tot copile;
Mina e bună și ține la tine, ea și mai deunăzi
Mă întrebă ce mai faci. Să mă crezi, eu pe ea aș alege-o!"

Dar îi răspunse pe gînduri flăcăul: „Nu știu, dar prea mult
Și prea adînc mi s-a întipărit jignirea în suflet;
N-aș mai putea s-o mai văd stînd la pian și cîntînd cîntecele.

Tatăl îi spuse atunci înciudat și pornit pe răsteală:
„Vreo bucurie nici n-am s-aștept de la tine! Spuneam eu,
De cînd de mic tot cu caii umblai și la arătură!
Treaba ce-o face-un rîndaș la un om cu dare-de-mînă,
Asta faci tu; și-ntre timp eu duc dorul de-orice bucurie,
Să mă arăt cu flăcăul și să mă mîndresc pe la lume.
Geaba căta biată maică-ta să m-amăgească pe mine
Cînd te dădusem la școală, iar tu cu cititul și scrisul
Nu te țineai de ceilalți și mereu rămîneai tot la coadă!
Vezi, uite-așa e cînd nu ai în tine imboldul, ca alții,
Și nu te roade mîndria s-ajungi cît mai sus și departe.
Tată-meu dacă m-ar fi trimis și pe mine la școală
Și mi-ar fi pus, ca eu ție, dascăli la învățătură,
Azi aș fi altceva decît birtașul La leul de aur!"

Fiul atunci se sculă și se duse tăcut către ușă,
Încetișor, fără zgomot, dar tatăl din nou se aprinse
Și îi strigă: „Du-te! Te știu eu ce-ți poate capul!
Du-te și gospodărește întruna, să n-auzi ocară;

Dar nici cumva să-ţi închipui c-ai să-mi aduci vreo ţărancă-n
Casă la mine ca noră, ori poate cumva vreo toantă!
O viaţă-ntreagă, cu-atîta lume-am avut de a face!
Ştiu şi clienţii de seamă să-i ospătez cum se cade,
Ca şi-altădată să vină, şi ştiu să-i împac şi străinii;
Dar pîn' la urmă vreau ca şi eu s-am o noră drăguţă,
Să mă mîngîie şi grijile toate să mi le-ndulcească!
Da, şi la pian vreau să-mi cînte, şi vreau ca oameni de seamă,
Cîţi îi avem în oraş, bucuroşi să ne-vină în casă,
Cum vin dumineca şi se adună cu toţi la vecinul!“
Hermann deschise-ncet uşa şi se furişă din odaie.

III

THALIA

BÜRGERII

Astfel gîndise supusul flăcău să înlăture cearta,
Însă bătrînul, pornit, nu se lasă cu una, cu două:
„Focul cînd nu-l ai în tine, nu iese nici în afară!-
Greu e să-mi văd împlinindu-se visul ce mi-l făurisem:
Fiul să nu fie-asemeni tatălui, ci să-l întreacă!
Ce-ar mai fi casa, ce-ar fi orașul, dacă-n oricare
N-ar fi pornirea să întreţină și să-ndrepteze
Ori să-nnoiască chiar, așa ca-n alte țări, cum cere timpul?
Omul să nu fie ca o ciupercă, să crească-n țărînă,
Și tot pe locul care-o hrănise să mucegăiască
Fără să lase o urmă de ce a lucrat într-o viață.
Judeci stăpînul tot după cum îi arată și casa,
Iar un oraș după așezămintele sale îl judeci.
Unde se năruie turlă și ziduri, și unde prin șanțuri
Stă murdăria, iar pe străzi stau grămezi de gunoaie,
Unde din ziduri cad pietre și nimenea nu le mai pune,
Unde vezi grinzi putrezind și casa-n zadar mai așteaptă
Sprijinul și înnoirea — acolo nu-i bun gospodarul.
Unde, vai, sus nu e nici curăţenie, nici rînduială,
Și cetățenii se-nvață-n tînjeală și-n murdărie,
Cum se învață un cerșetor să umble în zdrenţe.
De-asta gîndeam c-ar fi bine și Hermann să călătorească,
Și să apuce ca barem să vadă Strassburg și Frankfurt,
Precum și veselul Mannheim[5] cu străzile lui regulate.
Cine-a văzut mari orașe-ngrijite, nu are odihnă
Pînă nu-și vede orașul natal, cît de mic, că-nflorește.
Nu ni le laud' străinii porţile noi reclădite,
Turnul curat zugrăvit și biserica noastră-nnoită?
Nu ni-e vestit caldarîmul? Canalele pline cu apă,

Acoperite şi bine-mpărţite spre folosinţă,
Care să poată să stingă incendiul de cînd izbucneşte?
Nu s-au făcut toate astea de cînd cu focul cel groaznic?
În consiliul obştii edil de şase ori fost-am,
Iar mulţumirea concetăţenilor mi-am meritat-o.
Tot ce am luat în primire, cu rîvnă am dus pîn' la capăt,
Chiar şi lucrările pe care alţii nu le sfîrşise.
Astfel pornirăm cu avînt şi nădejde tot sfatul la lucru,
Toţi pe-ntrecute, şi-am hotărît ca pe dată să-nceapă
Drumul cel nou ce-o să lege oraşu-n curînd cu şoseaua.
Numai nu ştiu dacă s-or arăta de-nţeles şi cei tineri:
Parte din ei doar la lux se gîndesc şi plăceri trecătoare,
Parte, ori moţăie-n casă, ori rumegă după vreo sobă;
Tare mi-e teamă să nu-mi facă una ca asta şi Hermann."

Dar îi luă vorba atunci înţeleapta şi buna măicuţă:
„Tată, tu-ntotdeauna ai fost cam nedrept cu băiatul;
Însă în felul acesta, să ştii că n-ajungi la nimica.
Nu îi putem noi schimba pe copii după cum ne stă gîndul:
Cum ni i-a dat Dumnezeu, să-i iubim, să ni-i ţinem, şi pace!
Creşte-ţi-l cum ştii mai bine, dar las' să se mişte în voie:
Unul se naşte c-un dar, altul se naşte cu altul.
Se foloseşte fiecare de-al lui şi îi ies toate bine;
Dar tu pe Hermann al meu să nu-l ocărăşti tot întruna,
Căci este vrednic de moştenirea ce tu-i vei lăsa-o:
Bun este şi ca birtaş, şi vrednic de cinste-ntre toţi,
N-ai tu grijă că el nici în sfat nu va fi cel din urmă.
Numai că tu cu mustrări şi ocară îi tai tot avîntul,
Bietul copil, aşa i-ai făcut-o şi azi, şi-altădată."
Şi cu obidă ieşi din odaie şi-n fugă se duse
După băiat ca să-l caute, ca să şi-l ia cu încetul
Şi să-l împace, căci bun copil este şi i se cuvine.

Dar surîzînd spuse tatăl îndată ce ea-nchise uşa:
„Cît de ciudate mai sînt şi femeile, ca şi copiii!
Fiecare îşi face de cap şi de nimeni nu-i pasă.
Şi-apoi ar vrea ca întruna să-i lauzi şi-ntruna să-i mîngîi.
Dar uneori, vezi, mai vine şi zicătoarea din vremuri:
Cine nu merge-nainte dă îndărăt. Şi asta e!"

Îl întrerupse însă spițerul rămas tot pe gînduri:
„Cred, ai dreptate, vecine, nu zic; căci și eu totdeauna
Tind spre mai bine, cînd pot mai ieftin, să fac o-nnoire.
Dar cînd n-ai bani cu grămada, ce folosești să-ți spargi capul,
Cum să îndrepți ici ori colo, afară ori pe dinăuntru?
Prea strîmtorați sînt toți cetățenii. O au năzuința,
Dar n-au putința s-o îndeplinească: slabă li-e punga,
Mari trebuințele, și-i vezi atunci că amînă întruna.
Cîte n-aș fi făcut eu! Dar parcă te sperii cît costă
Orice schimbări, mai cu seamă pe timpuri grozave ca astea!
De cîtă vreme tot umblu să-mi înnoiesc și eu casa,
De cînd tot vreau s-o văd cu ferestrele largi și-arătoase!
Da... însă cine-ar putea să se-ntreacă cu negustorul,
Care pe lîngă avere mai are-nlesnirile toate?
Vezi-i-o casa cea nouă de peste drum! Pe fond verde,
Ce minunat sînt turnate din ghips ornamentele albe
Și cît de largi sînt ferestrele, sticla cît e de lucioasă!
Parcă le-ntunecă pe toate, casele ce dau în piață!
Totuși atunci, după foc, ale noastre erau mai frumoase,
Și farmacia „La înger“, și birtul „La leul de aur“!
Și-apoi grădina? A mea-n tot ținutul era renumită;
Cine-arunca ochii-n treacăt, printre stacheții cei roșii,
La cerșetorii de piatră și la piticii din iarbă —
Ori cînd serveam eu cafeaua în grota cea minunată
Care-o vezi astăzi împrăfoșată și părăginită —
Îl minuna strălucirea de scoici frumos presărate
Ce scînteiau în tot felul de fețe! Oricît de meșter,
Sta-n loc privind la mărgean și la luciul din pietrele grotei.
Și tot așa se mirau de pictura de-afară, din sală —
Domni eleganți ce se plimbă cu doamne, frumoase-n grădină
Și țin mănunchiuri de flori, cu degete lungi, subțirele!
Astăzi doi bani nu mai fac: să mă crezi, nici să ies nu-mi mai vine
De supărare! Azi toate sînt altfel, și altul e gustul,
Vor și stachetul, și băncile-n alb să fie vopsite,
Toate tot drepte și simple, fără-aureli și zorzoane,
Ca la sfîrșit lemnăria străină mai scump să te coste.

Ei, ce n-aș da să pot face-nnoiri și altele multe.
Și să mă țin după modă, să schimb poate mobila-n casă!
Da... însă parcă ți-e groază s-atingi cel mai mic lucru.
Cine mai poate plăti lucrătorii în ziua de astăzi?
Mă tot gîndeam într-un timp, ca măcar pe arhangelul care
E agățat sus ca firmă să pui să mi-l aurească,
Și-nfricoșatul balaur ce-i stă-ncolăcit la picioare;
Dar i-am lăsat tot așa înnegriți, mă gîndeam că prea costă."

IV

EUTERPE

MAMĂ ŞI FIU

Astfel vorbeau bărbaţii-ntre ei, iar mama se duse
Ca să şi-l caute fiul, întîi pe banca de piatră
Din faţa casei, unde avea obiceiul să şadă.
Apoi văzînd că nu e acolo, se duce la grajduri
Unde-şi ţinea telegarii lui mîndri ce şi-i cumpărase
Tineri de tot şi nu şi-i dădea nimănuia din mînă.
Însă argatul îi spuse: „Nu e, s-a dus în grădină.“
Repede-atuncea trecu prin ogrăzile lungi, amîndouă,
Grajduri şi bine-oblonite hambare lăsîndu-le-n urmă.
Iat-o-n grădina întinsă pînă sub zidul cetăţii,
Trece prin ea, bucuroasă de-atîta pomet ce-ntîlneşte
Sprijină-araci, pe care, pline de rod, se apleacă
Crengile mărului, precum şi grelele ramuri cu pere,
Smulge în grabă omizi de pe verzele mari şi-ndesate,
Căci o femeie ce-i vrednică îşi chibzuieşte tot pasul.
Astfel ajunse tocmai la celălalt cap al grădinei,
Pîn' la umbrarul cu viţă, dar tot nu-l găseşte pe Hermann,
Cum nu-l putuse găsi nicăierea, nici în grădină.
Dar, mai din jos de umbrar, deschisă-i portiţa pe care
Cu învoiri de la Sfat o făcuse în zidul cetăţii
Vrednicul lor străbunic, ce fusese primar pe atuncea.
Sprinten trecu peste şanţul din preajmă, care secase,
Dînd în şosea, ce face hotarul cu via-ngrădită
Care se-ntinde pe coasta rîpoasă, cu faţa spre soare.
Şi pe aceasta o suie, cu bucuria în suflet
Pentru mulţimea de struguri ce-abia se ascund printre frunze.
Plină-i de umbră cărarea ce trece prin mijlocul bolţii
Şi care urcă pe trepte făcute din lespezi de piatră.
Grei atîrnă ciorchinii de coarnă şi de tămîioasă

Neagră-albăstrie, pe-alături, cu boabele mari și brumate,
Struguri cu trudă-ngrijiți pentru mesele cele de oaspeți.
Dar în cealaltă parte a coastei sînt joarde răzlețe:
Struguri cu boabe mai mici, din cei ce dau vinuri vestite.
Suie gîndindu-se la mulțumirea nespusă a toamnei
Și-a sărbătorii în care întreg tineretul culege
Struguri — și chiuie-n timp ce din teasc curge mustu-n butoaie,
Iar dintr-un capăt într-altul al viei sar artificii
În cinstea celei mai îmbelșugate dintre recolte.
Se-ngrijoră însă cînd după ce și-l strigase băiatu-n
Cîteva rînduri, numai ecou-i răspunse-ngînînd-o
Gălăgios și-ncurcat din răzlețe turnuri din vale.
Nu-l căutase nicicînd pe băiat; îi spunea oricînd pleacă,
Tot cu gîndul să n-o-ngrijoreze cumva pe buna
Și drăgăstoasa măicuță, s-o cruțe de orișice teamă.
Însă tot crede că o să-l găsească îndată pe-aproape,
Căci și portița de jos, și portița de sus ale viei,
Sînt amîndouă deschise, și astfel ieși în cîmpia
Ce se întinde departe încolo, pe culmea-nsorită.
Tot pe ogoarele lor mai umbla, și ochi-i rîdeau pe
Semănături și pe holdele lor cu spicele grele,
Care și-o leagănă cît vezi cu ochii povara-aurie.
Printre ogoare trecu în cărarea din rînd cu răzorul,
Ochii-ațintindu-i spre părul cel mare de sus de pe coamă
Ce sta de strajă-n hotarul cîmpiei ținînd tot de casă.
Cine-l sădise, nimeni nu știe, dar din depărtare
Toți îl vedeau, iar perele lui n-aveau seamăn de bune.
Se bucurau să prînzească sub el la amiază cosașii,
Turmele acolo și le păzeau, stînd la umbră-i ciobanii,
Toți găseau loc de ședere, pe bănci și pe brazde de iarbă.
Nu se-nșelase: Hermann acolo-și găsise odihnă,
Sta sprijinindu-se-n coate, părînd că se uită în zare,
Dincolo parcă de munte, iar mama-l vedea doar din spate.
Se strecură-ncetinel și, ușor, îl atinse pe umăr.
El tresări și se-ntoarse, dar ea îi văzu ochii-n lăcrămi.

„Mamă, îi spuse mișcat, m-ai speriat“, și iute își șterse
Lăcrimile pornite din simțul lui mîndru și tînăr:
„Fiule, cum, tu plîngeai? întreabă măicuța uimită;
Asta, zău, n-aș fi crezut-o; nu te-am văzut niciodată!
Spune-mi, ce ai tu pe suflet? Ce e de stai deoparte,

Tocmai aicea sub păr? Şi ochii de ce-ţi sînt în lăcrimi?“

Dar, stăpînindu-se, bunul copil îi răspunse atuncea:
„Ah, împietrită trebui' să fie o inimă astăzi
Ca să nu simtă durerea sărmanilor oameni pe drumuri!
N-are simţire, nici cuget acela ce-n astfel de zile
Nu se gîndeşte la binele obştei, ca şi la el însuşi!
Ce mi-a fost dat să văd astăzi, să crezi, m-a mişcat pînă-n suflet.
Stau şi de-aicea nu mai mă satur privind pîn' departe
Văile rodnice şi minunate ce ne-mpresoară,
Aurul holdelor care se leagănă-n vînt pînă-n zare,
Ca şi belşugul de poame ce ne vor umple cămara!
Ah, dar duşmanul cît e de aproape! Ne apără Rinul,
În adevăr, dar ce mai înseamnă fluviul şi munţii
Faţă de neamul cel cotropitor care vine năvalnic,
Care şi-i cheamă de pretutindeni toţi luptătorii:
Tineri, bătrîni, vin în gloate şi-mping cu putere încoace,
Moartea-nfruntînd-o, vin iureş întruna mereu alte gloate.
Cum să mai rabd şi să stau eu acasă în astfel de zile?
Ori să gîndesc cum să fug din faţa năpastei ce vine?
Mamă, tu nu ştii ce-adîncă mîhnire simt astăzi în mine,
Că m-au scutit de oştire deunăzi cînd le venise
Rîndul la ceilalţi. Drept e, sînt singurul fiu la părinţi, iar
Gospodăria ni-e mare şi cere braţe negoţul:
Însă nu crezi tu că mie la graniţi, acolo mi-e locul,
Decît să stau şi s-aştept deoparte ca un netrebnic?
Cugetul meu mă îndeamnă şi simt din adînc cum se-nalţă
O îndîrjire şi-o sete, ca ori să trăiesc pentru ţară,
Ori să mor pentru ea — şi să fiu pentru alţii o pildă!
Căci dac-ar fi tineretul german să-şi adune la graniţi
Toată puterea deolaltă şi pe duşman să-l înfrunte,
N-ar mai veni să ne-ncalce streinul glia cea dragă,
Nici să ne ia de subt ochi bogăţiile toate-ale ţării,
Nici să ne bată la toţi din picior şi să-şi rîdă de fete!
Mamă, din suflet ţi-o spun că eu mi-am şi luat hotărîrea
Să-nfăptuiesc de îndată tot ce mi-am pus azi în minte!
Cine stă prea mult la gînduri, n-alege bine. Se ştie.
În orice caz eu acasă nu mai mă-ntorc: de aicea,
Drept în oraş mă voi duce, vreau ca şi eu să dau oastei

Brațul și inima-aceasta și să le-nchin pentru țară.
Tata să vadă că și pe mine mă însuflețește
Simțul mîndriei și pot și eu să mă-nalț spre mai bine!“

Dar cu pătrundere-i spuse buna și dreapta măicuță;
Înflăcărată-n tăcere, plîngea de orișice lucru:
„Dragul meu, ce te frămîntă și ce te-a schimbat într-atîta,
De nu-i mai spui mamei tale, cum îi spuneai pîn' acuma,
Tot ce-ai pe suflet, fără înconjur, cum ți-e și gîndul?
Dacă te-ar auzi un al treilea, de bună seamă
Ți-ar lăuda pînă-n slăvi nobila ta hotărîre,
De-ar fi să judece după cuvinte așa-nflăcărate!
Însă eu una te mustru, căci te cunosc mult mai bine;
Tu îmi ascunzi adevărul și altceva e ce te roade.
Asta e sigur, că nu-ți arde-a trîmbițe și nici a tobe,
Nici nu-ți abate cumva să te vadă vreo fată călare:
Tu ești făcut ca, oricît ai fi de viteaz și ager,
Să-ți vezi în tihnă de-avut, de ogor și de gospodărie.
Hai, spune drept, ce-i cu tine, de te-ai schimbat deodată?“

Fiu-i răspunse: „Nu-i așa, mamă: zilele nu sînt
Una cu alta la fel: se-ntregește-un flăcău și bărbat e.
Poate că-n tihnă mai lesne ajunge să treacă la faptă,
Ca în vîltoarea și-n freamătul vieții ce-i strică pe-alți tineri,
Pașnic m-ați socotit totdeauna, însă în pieptu-mi
Bate o inimă care urăște orice nedreptate
Și care știe să vadă în viață ce-i rău și ce-i bine.
Munca, și ea, mi-a oțelit și brațul, și trupul;
Sigur mă simt pe ce spun și de-asta o spun sus și tare!
Și totuși, mamă, ai tu dreptate cînd vrei să mă mustri:
Da, căci m-ai prins cu ascunzișuri și jumătăți de-adevăruri.
Mărturisesc că din casa mea părintească eu nu plec,
Fiindcă mi-e țara-n primejdie sau că mi-e-n gînd ca s-o apăr,
Ori ca să-i fiu de folos și să fiu nendurat cu dușmanul.
Vorbe erau, îmi dau seama, prin care să-ți pot doar ascunde
Adevăratul temei ce inima simt că-mi sfîșie.
Lasă-mă, mamă, să plec dar! Dacă temeiul acesta

Este zadarnic, zadarnică poate să-mi fie şi viaţa!
Căci este sigur: cel care stăruie de unul singur,
Sie însuşi îşi face un rău, dacă ceilalţi nu-l sprijin.“

„Hai, spune-mi totul acuma, zise cu înţelegere mama.
Spune-mi degrabă ce ai pe inimă, cu de-amănuntul!
Ştiu că porniţi sînt din fire bărbaţii şi lesne le-abate;
Nu sufăr împotrivirea, ba încă îi scoate din fire
Dar o femeie face ce face, îi ia pe departe
Şi nicidecum nu se lasă pîn' ce n-ajunge la ţintă.
Spune-aşadar: ce a putut să te-nfurie atîta
De-ţi clocoteşte tot sîngele-n vine şi nu-ţi vii în fire,
Ochii de ce ţi se umplu de lăcrămi, gata să curgă?“

Toată durerea copilului bun izbucni — atunci plînse,
Plînse cu-amar la sînul măicuţii şi-i spuse din suflet:
„Tu nici nu ştii ce jignit sînt de vorbele tatei de astăzi!
N-am meritat-o eu asta nici azi şi nici vreodată!
Sfînt îmi era, de copil, să-i cinstesc pe părinţi: ştiu că nimeni
Nu îmi păruse mai bun şi mai înţelept ca aceia
Care cu chin m-au trecut prin tot greul copilăriei.
Multe-am àvut de-ndurat de la tovarăşi de joacă.
Ce-mi răsplăteau deseori bunătatea prin făţărnicie.
Nu le-am întors niciodată, nici îmbrînceli şi nici ghionturi;
Însă, dacă-ndrăzneau să-şi rîdă de tata-n dumineci
Cînd îmbunat şi pe gînduri se întorcea de la slujbă,
Ori de şiretul scufiei şi de halatul cu care
Atît de mîndru era şi l-a dăruit abia astăzi,
Pumnul atunci se-nclešta, mă aprindeam de mînie,
Şi îi snopeam în bătaie, fără să ştiu, în orbire,
Unde loveam. În urlete toţi şi cu nasul în sînge,
Nu nimereau cum să fugă sub ploaia de pumni şi de palme;
Toate le-am îndurat de copil, ca tata acuma
În loc pe alţii, numai pe mine mereu să-i căşune,
Ca şi-naínte cînd se certase în adunare,
Şi-am ispăşit numai eu hărţuielile lui cu colegii.
Ştiu că şi tu îmi luai partea cînd mă vedeai cîte sufăr
Numai cu gîndul că-n felul acesta-i respect pe părinţii
Care se-ntrec cum s-adune şi să sporească întruna,

Şi se lipsesc de orice, ca să-şi îndestuleze copiii.
Ah, dar şi numai îndestularea aceea nu-ţi poate
Da fericirea, nici grămădirea de-averi peste-avere,
Şi nici ogoarele peste ogoare, oricîte s-ar strînge.
Căci deodată cu tatăl, îmbătrîneşte şi fiul:
Pierzi bucuria de astăzi, iar grija de mîine rămîne!
Spune-mi, le vezi cît de mîndre se-nşiruie pînă departe,
Cît vezi cu ochii: via, grădina cu pomi, iar devale,
Şure şi grajduri, întregul nostru cuprins de-avuţie?
Dar cînd mă uit înspre casă, acolo unde coboară
Acoperişul — şi unde-i fereastra camerii mele,
Îmi vin în minte nopţile mele de veghe, cînd luna
Sta să răsară, ori zorii, cînd soarele-avea să s-arate
Şi cînd un somn fericit mă-ntrema doar în cîteva ceasuri.
Cît de streine îmi par, deodată, casă, grădină,
Curte, cîmpia mănoasă ce se întinde pe coamă!
Toate-mi par astăzi pustii — simt că-mi lipseşte soţia."

Dar îi răspunse blîndă şi cu înţelegere mama:
„Fiule, nu ţi-o doreşti tu mai mult ca s-o ai lîngă tine
Soaţa care ţi-ar face din noapte o jumătate
Dulce a vieţii, precum şi din munca de zi o plăcere,
Cît o dorim noi, părinţii! Ştii că noi doi totdeauna
Te-am sfătuit şi te-am îndemnat chiar: alege-ţi o fată!
Asta din vremuri o ştiu, şi inima-ntruna mi-o spune:
Ceasul cel mai bun cînd nu vine — şi fata ce-ţi este sortită
Cînd nu s-arată în ceasul acela — alegerea-amîn-o,
Altfel te bîntuie-ntruna teama că nu alegi bine.
Eu însă, fiule, nu ştiu ce-mi spune, dar cred c-ai ales-o:
Prea răscolită ţi-e inima, prea tulburată ţi-e firea;
Nu-mi mai ascunde acuma, căci presimţirea mi-o spune:
Fata aceea pribeagă, simt că pe ea ai ales-o!"

„Ea este, mamă! răspunse fiul cu înviorare.
Ea este! Şi dacă nu mi-o aduc ca logodnică-n casă
Astăzi chiar, pleacă,-i pierd urma şi n-o mai găsesc niciodată,
În toată zarva războiului şi într-atît du-te-vino!
Mamă, atuncea zadarnic mi-aţi da voi averile toate,
Şi tot zadarnică e rodnicia din ani ce-au să vină.
Casa şi înconjurimea atunci nimic nu-mi mai spune,

Pînă și dragostea mamei n-ar mai putea să m-aline!
Oricare-ar fi legătura, dragostea-ndată-o dezleagă
Cînd e s-o-nnoade pe-a ei, iar atuncea, nu numai fata
Pleacă și-și lasă părinții ca pe bărbat să-l urmeze,
Dar și flăcăul nu vrea să mai știe de tată și mamă.
Cînd își dă seama că-i pleacă ființa mai dragă-ntre toate!
Lasă-mă, mamă, să plec dar unde mă mînă durerea!
Tata cu vorbele-i aspre de astăzi și-a dat hotărîrea!
Nu mai mă vede în casă la el dacă n-o vrea pe fată,
Singura-n lume sortită ca să mi-o iau de soție."

Dar se grăbi să-i răspundă-nțeleapta și buna măicuță:
„Dîrzi amîndoi ca o stîncă stați doi bărbați față-n față.
Mîndru și nenduplecat, nu-ntinde mîna nici unul,
Nu vrea nici unul să spună întîiul o vorbă mai blîndă.
Tu însă-ascultă, copile; sînt cu nădejdea în suflet:
Dac-o fi fată cuminte și bună, vă lógodește,
Chiar de-i săracă și dacă așa hotărît n-a voit-o!
Cîte nu spune el la mînie și apoi deodată
Se liniștește și-i trece; las-o să vezi că se-ntoarce!
Însă o vorbă mai bună ți-o cere; e-n drept să ți-o ceară,
Căci ți-este tată! Și știi tu bine cum se aprinde
El după prînz, cînd nu mai e chip să-nțeleagă pe nimeni.
Lasă, tu nu lua în seamă, căci vinul vorbește atuncea
În fierbințeala cînd nu mai ascultă ce spune și altul,
Ci numai el totdeauna vrea ca să aibă dreptate!
Dar mai pe seară, încolo, după ce-a stat mult de vorbă,
Între prieteni, a obosit și și-a scos tot năduful,
Se domolește îndată ce-i trece amețeala, și-și vede
El nedreptatea ce-a spus-o-n aprindere, știu eu prea bine.
Haidem la el chiar acum! Pînă e cald batem fierul!
Ne-or ajuta și prietenii, cred că or fi tot acolo;
Dar mai ales pe părinte l-aș vrea-n ajutor să ne vină."

Astfel îi spuse și repede se ridică de pe piatră;
Cît despre fiu-i supus și el se sculă de pe bancă,
Și scoborîră-n tăcere, gîndindu-se ce au să spună.

V

POLYHYMNIA

CETĂŢEAN AL LUMII

Tot nu plecaseră încă cei trei şi vorbeau între dînşii,
Pastorul cel cuvios, spiţerul şi cu birtaşul,
Iar convorbirea mereu tot aceeaşi era, într-atîta
O întorseseră, cînd pe o faţă, cînd pe cealaltă.
Însă le spuse-ntre timp cu smerenie bunul părinte:
„Eu n-am nimic împotrivă: trebuie omul să tindă
Înspre mai bine, aşa cum dealtfel vedem că şi tinde.
Tot spre mai sus, or atunci cel puţin spre ce-i nou năzuieşte:
Dar să nu treacă măsura. Căci firea ne dete odată
Cu simţămîntul acesta şi mulţumirea, s-o ţinem
Datina care ne leagă de ce-am apucat şi ni-e dragă.
Orişice stare e bună, firesc şi temeinic clădită!
Multe-şi doreşte un om şi puţine îi sînt de nevoie!
Omului scurtă-i e viaţa şi îngrădită-i e soarta!
Nu-i fac o vină celui ce, ager, nu are astîmpăr
Pîn' nu cutreieră mări şi toate căile lumii.
Cu stăruinţă s-adune-avuţii, să le îngrămădească
Jur-împrejurul lui şi al celor de pe lîngă dînsul.
Dar preţuiesc deopotrivă pe cetăţeanul cel paşnic
Care îşi vede tihnit de moşia lui strămoşească,
Muncindu-şi glia din greu, aşa cum timpul i-o cere.
Nu îi alunecă-ntruna pămîntul de sub picioare,
Nici nu aşteaptă ca pomul abia împlîntat, dintr-o dată
Să şi le-ntindă la cer crengile pline de muguri.
Omul să ştie s-aştepte, să ştie să aibă un cuget
Drept şi statornic, senin, şi o judecată cuminte,
Căci nu puţine seminţe-i rodeşte pămîntul atuncea,
Vite puţine-nţelege să crească şi să le sporească,
Nu se încarcă; ci are doar folositoru-n vedere —

Bine de cel înzestrat de natură cu astfel de fire;
El ne dă hrana..Dar bine și de cetățeanul din tîrguri
Cînd are-n mînă și meserie de-oraș, și de țară!
Nici nu se simte atîta de strîmtorat ca țăranul,
Nici nu se ia la întrecere cu orășanul cel lacom,
Cu bogătași și fruntași, pînă-și pierde și bruma ce-o are,
Cum mai ales fac femeile cînd se întrec între ele.
Domnul să-ți țină flăcăul, munca lui cumpănită
Și pe soția ce și-o va alege la fel de-nțeleaptă."

Astfel le spuse. Mama-ntre timp intră în odaie,
Și luînd de mînă băiatul, îl puse cu tatăl de față:
„Tată, îi zise, știi tu cum stam noi de vorbă-mpreună
Și cu ce drag ne gîndeam la ziua cînd Hermann al nostru
Își va alege-o logodnică și s-o-mplini bucuria!
Știi cu ce grijă-alegeam dintre fete pe una, pe alta,
Tot sfătuindu-ne care să fie mai bună-ntre toate!
Ziua multașteptată-a sosit, căci fata sortită
Cerul i-a scos-o în cale. În suflet și-a luat hotărîrea.
Nu spuneam noi totdeauna să și-o aleagă el singur?
N-aveai dorința și mai deunăzi, ca vesel și liber
Să îndrăgească o fată! Iacă, ți-e voia-mplinită!
El și-a ales-o și nestrămutată îi e hotărîrea.
Fata aceea pribeagă pe care-a văzut-o, ea este!
Dă-i-o, căci, cu jurămînt, el cu alta nu se însoară!"

Spuse și fiul: „Da, tată, dă-mi-o! În curăție
Și în credință-am ales-o, vrednică fiică să-ți fie!"
Tatăl tăcu însă; pastoru-atunci ridicîndu-se-n grabă,
Luă el cuvîntul și zise: „Clipa, doar ea hotărăște
Și de viața întreagă a omului, ca și de soarta-i.
Oricît am sta noi la gînduri, clipa, tot ea hotărăște!
Dar înțeleptul, el știe să și-l desprindă-adevărul!
Ce dăunează într-o alegere e șovăirea
Care pe-alături te-abate și bunul simț ți-l înșală.
Suflet cinstit este Hermann, îl știu de copil. Știu că mîna
N-ar fi întins-o-ntr-aiurea după dorințe deșarte:
Orice dorință-i era cumpănită, dar și neclintită!
Nu pierdeți cumpătul cînd vă răsare deodată în față
Visul ce vi-l făuriseți. Poate că voi îl văzuseți
Altfel în minte, și nu mai e-așa ca în închipuire:
Însăși dorința parcă-ți învăluie ce îți doriseși.

Darul ne vine de sus, și cum credem așa se-ntrupează.
N-o-ndepărtați pe copila care trezește întîiul
Tainic fior în sufletul fiului drag și destoinic!
Bine-i cînd draga d-întîia mîna degrabă ți-o-ntinde,
Și cea mai caldă dorință nu-ți lîncezește în suflet.
Eu de pe față-i citesc că pecetluită-i e soarta!
Adevărata iubire îl face bărbat pe un tînăr.
Nu-l poate clinti, și mi-e teamă că dacă-i sînteți împotrivă,
Anii cei mai frumoși i se trec într-o viață pustie."

Dar se grăbi să răspundă cu prevedere spițerul:
(Ah, că de cînd tot așteaptă să spună ce are pe limbă!):
„Poate-ar fi bine s-o luăm și acuma tot calea de mijloc,
Și zic „grăbește-te-ncet", cum zicea și-August împăratul!
Eu bucuros aș fi gata să-i îndatorez pe vecini
Și să le fiu de folos, atît cît m-ajută puterea.
Tinerii, ei cu atît mai mult au nevoie de sprijin.
M-aș repezi pîn-acolo, ca s-o văd cum e fata
Și să-ntreb pe la cunoștințele ce-i stau în preajmă,
N-au să mă tragă pe sfoară, știu ce s-aleg din ce-or spune.
Aprig răspunse flăcăul, iar vorbele par că au aripi:
„Da, da, vecine, du-te și-ntreabă; dar poate-ar fi bine
Ca și părintele să fie bun și să meargă s-o vadă!
Altfel atîrnă părerea-a doi martori ca dumneavoastră.
Tată, să știi că nu este-o fată să umble pe drumuri,
Să bată ulița-ncoace și-ncolo, după dezmățuri,
Ori să le-ntoarcă la tineri capul ca apoi să-i joace.
Soarta cea crudă și neînduratul război e de vină
Că năruită e lumea și casele sînt dărîmate
Din temelie; soarta-i de vină că fata-i pe drumuri.
Nu pribegesc azi prin lume oameni de viță aleasă?
Nu fug ei prinți subt alt nume? Nu-s izgoniți pîn' și regii?
Ah, tot așa e și dînsa, cea mai presus dintre toate,
Căci izgonită din țară, uitîndu-și de propria durere,
Altora dă ajutor și, lipsită de sprijin, dă sprijin.
Mare e jalea și lipsa care-au cuprins omenirea!
Ce-ar fi să iasă și o fericire din nefericire:
Mînă în mînă să merg cu soția cea de nădejde,
Pe noi războiul să ne-mpreune, ca pe voi focul?"

Însă cu tîlc în cuvinte îi spuse tatăl atuncea:
„Fiule, cum de ți s-a dezlegat ție limba deodată

Cînd înainte părea că se împleticește în gură?
Astăzi abia îmi dau seama ce îl așteaptă pe-un tată:
Fiului dacă-i abate de-un lucru, mama nu știe
Cum să mai umble pe lîngă el, și vecinii-i iau partea,
Fără să țină în seamă că tatăl e capul familiei.
Ar fi-n zadar să mă împotrivesc cînd voi sînteți atîția.
Văd dinainte ce mă așteaptă: dîrzenie și lacrămi.
Hai, ce mai stați? Vedeți-o și aduceți-mi-o, fata,
Dacă-i să vină; iar dacă nu, atuncea s-o uite."

De bucurie flăcăul nu-și mai găsește astîmpăr:
„Tată, pînă deseară ți-aduc cea mai bună din fete,
Vrednică de-orice bărbat cu judecata întreagă.
Are să fie și ea fericită, așa trag nădejde;
În veci îmi va mulțumi că în voi îi dau tată și mamă
Cum și i-ar vrea un copil ce-și dă seama de toate și simte.
Nu mai e vreme de stat. Alerg să-nham caii degrabă,
Apoi să-i iau pe prieteni, să mergem pe urma iubitei.
Mă las cu totul în seama și la-nțelegerea voastră;
Pot să vă jur că voi face așa cum v-o fi hotărîrea
Și că pe fată am s-o revăd doar cînd mi-o veți da-o."
Apoi se duse să-și vadă de treburi, lăsîndu-i pe ceilalți
Ca să le pună pe toate înțelepțește la cale.

Hermann alergă la grajd unde caii lui mîndri și ageri
Rontăie-n tihnă ovăzul strașnic, deolaltă cu fînul
Bine uscat și cosit din livezi cu pășunea mai grasă.
Iute le-așază în gură zăbala cea lustruită,
Trece degrabă curelele prin catarămi argintate,
Și le-ntărește prinzîndu-le-n cele mai lungi de la hățuri.
Scoate-apoi caii în curte, unde argatul, cu grijă,
O și-mpinsese, cu-ncetul, trăsura de oiște-afară.
Cu chibzuială prinde de trăsură curatele șleauri
Ce-i înlesnește în fugă pe caii cei iuți de picioare.
Hermann apucă biciușca, se suie și mînă spre poartă,
Cînd s-așezară vecinii-n trăsura încăpătoare,
Iute porniră-nspre sat, lăsînd caldarîmul în urmă,
Lasă în urmă și zidul cetății, și turnuri-nălbite.
Astfel gonește Hermann pe calea cea răsștiută,
Fără de preget și făr' de popas, cînd la deal, cînd la vale.

Însă acuma, cînd turnul din sat începu să se vadă
Şi s-apropiau de căsuţele cele cu grădiniţă,
Nu mai avu nici un gînd, decît să oprească trăsura.

Jos, la umbra cea plină de taină a teilor falnici,
Care de veacuri stăteau de strajă pe-acele meleaguri,
Se întindea-n faţa satului pajiştea largă şi verde,
Unde-o mulţime de lume venea din oraş în plimbare.
Dar în răcoarea de pe sub copaci era o fîntînă.
Cînd scoborai de pe trepte, puse erau bănci de piatră
Jur-mprejurul izvorului limpede şi plin de viaţă,
Cu-mprejmuire joasă de zid, ca să poţi scoate apa.
Hermann se hotărî ca în umbra aceea să-i ţină
Caii în loc şi s-oprească. Aşa şi făcu, apoi spuse:
„Dragi prieteni, duceţi-vă şi întrebaţi şi pe alţii
Dacă e vrednică fata de mîna ce i-o voi întinde.
Sigur sînt mai dinainte că nou nimic n-o să-mi spuneţi.
Eu, dac-ar fi după mine, m-aş duce în sat chiar acuma,
Şi ea din două cuvinte mi-ar hotărî-o ursita.
Dintr-o privire-ţi vedea că numaidecît o cunoaşteţi:
Greu ar putea să îi semene-n port vreuna din fete.
O s-o cunoaşteţi şi după îmbrăcămintea-ngrijită:
Cît de frumos i-l ridică ei pieptul şi i-l arcuieşte,
Şnurul ce-i strînge pieptarul negru lipindu-l pe sînu-i!
Cît de cu grijă cusuţi îi sînt creţii la gîtul cămăşii
Ce-i înconjoară bărbia rotundă şi plină de farmec!
Ce rîzătoare-i e faţa deschisă şi-ovalul ei gingaş!
Bine-i sînt prinse în ace-argintate cosiţele grele!
De sub pieptar iese fusta albastră, în falduri bogate,
Care în mers îi atinge gleznele ei subţirele.
Însă ceva tot mai am să vă rog ca s-aveţi în vedere:
Nu-i vorbiţi fetii, să nu-şi dea ea seama ce-am pus noi la cale,
Ci întrebaţi-i pe alţii şi să vedeţi ce-au să spună.
Iar de-ţi afla ceea ce-i liniştește pe tata şi mama,
Înapoiaţi-vă-ndată, şi-atunci om vedea ce să facem.
Drept să vă spun, eu aşa mă gîndisem pe drumul încoace.“

Cum le vorbi, prietenii-ndată plecară în satul
Unde-n grădini, în hambare şi-n case, o mulţime de oameni
Parcă roiau, şi car lîngă car umpluseră strada.
Unii-ngrijeau de vite ce rag şi de cai la căruţe,

Biete femei întindeau pe-apucate rufe pe garduri,
Iară copiii făceau mare haz bălăcindu-se-n gîrlă.
Astfel vîrîndu-se printre căruțe, oameni și vite,
Se tot uitară în dreapta și-n stînga iscoditorii,
Doar le-o ieși de pe la vreo răspîntie copila în cale.
Însă nici una nu semăna cu minunea de față.
Din ce în ce mai deasă mulțimea: Se iscă o ceartă
În jurul carelor, între bărbați, iar femeile țipă.
Iute, cu pas hotărît, un bătrîn venerabil se-arată
Între acei ce se ceartă; pe loc înceteaz-orice zgomot,
Dar după ce-i liniști și-i mustră părintește, le spuse:
„Credeți că nu ne-a-ncercat încă îndeajuns nenorocul,
Ca să-nțelegem să fim cu răbdare unii cu alții
Și să iertăm cînd nu știe vreunul din noi să se poarte?
Las' fericiții să facă nazuri! Nici pribegia
N-o să vă-nvețe să nu vă certați ca-nainte cú frații?
Îngăduiți-vă printre streini, și orișice lucru
Să-l împărțiți între toți, altfel nu veți afla îndurare."

Astfel le spuse bătrînul, ei ascultară-n tăcere,
Deteră care și vite-ntr-o parte și se domoliră.
Pastorul cînd auzi ce fel le rostise bătrînul,
Cînd se pătrunse de cugetu-i larg și senin, se și duse
Drept către dînsul și în cuvinte-nțelepte îi zise:
„Bine-ai spus, tată. Cît timp este omul acasă și-n tihnă,
Cînd din ogoru-i trăiește, ce rodnicul sîn și-l deschide
Ca să-l îmbie tot anul cu daruri mereu înnoite,
Toate-și au rostul! Poate atunci să se creadă oricine
Cel mai de seamă și bun, și se pot învoi laolaltă;
Și cel cu cap, ca și ceilalți, sînt toți priviți deopotrivă.
Orice se-ntîmplă atunci e firesc și venit de la sine.
Dar cînd năpasta te scoate din calea tihnită a vieții,
Smulge clădiri, pustiește grădini și ogoarele toate,
Și cînd alungă bărbați și femei din căminul lor pașnic
Ca să-i tîrască pe toți în vîrtejul de griji zi și noapte,
Numai atunci știi s-alegi pe acela mai cu judecată.
Orice cuvînt îi dă roadă, nimic nu va spune zadarnic.
Tată, nu ești tu cumva căpetenia acestor oameni
În pribegie, de i-ai putut liniști dintr-o dată?
Azi tu-mi apari ca bătrînii conducători de pe vremuri
Care-au mînat prin pustie popoarele vechi izgonite,

Pare că am înainte-mi pe Iosua chiar, ori pe Moise.“

„Într-adevăr“, îi răspunse bătrînul, cu-adîncă privire:
„Vremile-n care trăim se aseamăn' cu vremile-acelea
Ce-s pomenite-n Istoria Sfîntă ca și-n cea profană.
Cui i-a fost dat ca să treacă prin ziua de ieri și de astăzi,
Parc-a trăit înc-o viață, atîtea sînt cele-ntîmplate.
Cînd mă gîndesc înapoi, îmi pare că ani și ani sînt
Care-au trecut peste mine, măcar că puterea-i aceeași.
Astăzi și noi ne putem socoti de o seamă cu-aceia
Cărora Domnul li s-a arătat în tufișul de flăcări.
Tocmai așa ni s-arată și nouă, prin fum și văpaie.“

Dar pe cînd pastorul se pregătea să întrebe de soarta,
Și a bătrînului, ca și a celora ce sînt cu dînsul,
Iată că-i spuse degrabă spițerul, șoptit la ureche:
„Adu și vorba de fată, dacă mai stai cu bătrînul,
Eu mai mă uit încoace și-ncolo, pîn-oi vedea-o,
Iar de-oi găsi-o, mă-ntorc eu.“ Pastorul dete din cap, iar
Iscoditorul căta prin grădini, printre garduri și-n șure.

VI

CLIO

EPOCA

După ce pastorul îl întrebă pe bătrînul cel vajnic
Ce pătimise pribegii de cînd își lăsaseră casa,
El îi răspunse: „Multe au fost suferințele noastre,
Am îndurat tot amarul ce-l poți îndura într-o viață,
Mult mai cumplit, cînd toate nădejdile-au fost spulberate
Cine-ar putea să dezmintă că inima nu-i tresărise
De bucurie în piept și nu și-o simțea ușurată,
Cînd s-arătase cea dintîi rază a noului soare,
Cînd auzisem de drepturi ce-aduc înfrățirea-ntre oameni,
De libertatea în cuget, de-o egalitate cu toții!
O viață nouă-așteaptă fiecare, păreau nimicite
Mrejele din mîna celor apucători, hrăpăreți,
Ce sugrumase-o mulțime de țări, să le stoarcă la urmă.
Care popor n-atintise în zilele-acelea privirea
Spre capitala lumii ce-atîta timp dăinuise
Și care azi mai măreț ca oricînd își poartă numirea?
Nu erau numele-ntîilor soli de bună-vestire
În toată lumea cinstite și ridicate în slavă?
Nu încolțea-n fiecare nădejdea, în suflet și-n grăiuri?

Noi, ca vecini, cei d-întîi ne-am înflăcărat de idee.
Apoi războiu-ncepu, iar convoaie de gali înarmate
Se-apropiau, părînd cu prietenie să vină.
Nu ne-nșelam, căci pe toți îi însufleți mișcarea:
Plini de ardoare-mplîntau ei steagul eliberării,
Dînd fiecăruia drepturi și cîrmuirea de sine.
Ce-nsuflețire pe tineri! Ce-nsufleți sînt bătrînii!
Aprig se-ncinge o horă pentru-așezarea cea nouă.
Astfel ne cîștigară galii în număr mai mare,
La început pe bărbați, prin înflăcărarea mișcării,

Iar mai apoi pe femei, prin acea gingăşie şi farmec.
Nici nu-l simţeam ca povară războiul cu-atîtea cerinţe:
În faţa ochilor noştri, nădejdi fluturau de departe,
Toţi îndreptasem privirea spre zările noi de lumină.

Oricît ar fi de frumoase vremile cînd doi logodnici
Par că zboară şi dornici aşteaptă doar ziua de nuntă,
Tot mai frumoasă-a fost clipa cînd idealul dorit cu
Înfrigurare vedeai că îl poţi deodată atinge!
Toţi şi-l dezleagă-acum graiul: bătrîni şi bărbaţi, tineretul,
Toţi într-un gînd sînt însufleţiţi de aceeaşi pornire!
Cerul se-ntunecă însă. Uzînd profitor de putere
Urmaşi decăzuţi se-nvrăjbesc, nedemni ei bine să facă.
Ei între ei se omoară, pe fraţii vecini împilează,
Chiar şi-ntre ei, iar spre noi mulţimi ahtiate trimit.
Se lăfăiră în ţară cei mari şi prădară în mare,
Se lăfăiră şi cei mici, prădînd sărăcimea:
Toţi se gîndeau doar atîta cît să le-ajungă pe mîine.
Mare şi grea era jalea, întruna creştea apăsarea,
Strigătul nimenea nu-l auzea căci al lor era totul.
Dar tresări şi s-aprinse mînia în toată suflarea.
Mare şi mic se jură să-şi răzbune de tot ce-ndurase,
Şi de nădejdile care le-au fost îndoit spulberate.
Şi se întoarse norocul de partea germanilor iară,
Cît despre gali, se retrag în grabă goniţi de pe urmă.
Ah, dar atunci am văzut numai cît e de groaznic războiul!
Învingătorul e bun şi milos — cel puţin aşa pare —
Ştie să-l cruţe pe-nvins ca pe unul de-ai lui, cîtă vreme
Zilnic îi e de folos şi-i aduce orice la picioare.
Însă fugarul nu ştie de lege: de moarte doar fuge.
Iute atunci vrea să-apuce orişice-i iese în cale;
I se întunecă mintea-ntr-o clipă, iar deznădejdea
Scoate atunci şi i-o dă în vileag josnicia din suflet.
Sfînt nu-i mai este nimic, îşi vrea prada! Ca un sălbatic
Se năpusteşte după femeie, plăcerea e groază,
Căci peste tot vede moartea şi-ar vrea să mai prindă o clipă;
Înverşunat, îi trebuie sînge, scrîşnet şi vaiet.

Aprig se-ncinse atuncea mînia în oamenii noştri
Ca să-şi răzbune de pierderi, să apere ce mai rămîne.
Toţi se-narmară văzînd că duşmanii dau zor ca să fugă
Şi că aleargă cu ochi rătăciţi şi cu feţele supte.

Fără-ncetare răsună clopote-n glas de furtună;
Spaima de ce-avea să vină n-o ține-n loc îndîrjirea.
Iute unelte de muncă pașnică-n cîmpi se schimbară-n
Arme de luptă; picură sînge din furci și din coase.
Fără de milă-omorîră dușmanul și făr' de cruțare;
Ura, doar ea stăpînește și neputința vicleană.
Ah, n-aș mai vrea să apuc să-i mai văd niciodată pe oameni
În așa hal de cădere, mai cruzi decît fiara din codru!
Cum de mai cer libertate, cînd n-au stăpînire de sine?
Dezlănțuită iese-n vileag, de cum sparge zăgazuri,
Sălbăticia ținută de lege, în frîu în adîncuri".

„Om minunat, îi răspunse cu-ardoare părintele-atuncea;
Nu-ți fac o vină din faptul că-i judeci cu-asprime pe oameni;
Prea multe ați pătimit de la începutul prigoanei!
Dac-ai privi însă bine-n trecut spre cumplitele zile,
Te-ai minuna ce ades ai văzut și cîte un bine,
Gesturi frumoase care-ar rămîne ascunse în suflet
De nu le-ar scoate-n iveală năpasta ce-ndeamnă pe oameni
Ca să s-arate ca îngeri și să se-ajute-ntre dînșii".

Dar surîzînd îi răspunse bătrînul cel venerabil:
„Blînd tu mă mîngîi, întocmai ca după ce arde o casă,
Iar păgubitului îi mai vorbești de aur și-argintul
Care-au rămas topite și-mprăștiate prin zgură!
Cît de puțin mai înseamnă, tot prețuiește și-aceea!
Sapă, sărmanul, să-l scoată; se bucură de-orice găsește.
Astfel și eu; înseninat întorc gîndul în urmă
Înspre puținele fapte frumoase ce-mi vin încă-n minte.
Drept este, nu pot să spun: dușmani am văzut cum se-mpacă
Numai să scape-un oraș. Am văzut apoi dragostea-aceea
Pînă la jertfă, dintre părinți și copii — ori prieteni.
Am mai văzut cum flăcăi sînt bărbați deodată, moșnegi, cum
Întineresc, iar copiii adolescenți se arată,
Pînă și sexul cel slab, cum de obicei i se spune,
Vrednic de laudă-a fost, viteaz și plin de-agerime.
Numai ascultă fapta frumoasă pe care-a făcut-o,
Plină de mărinimie, o minunată copilă,
Singură ea rămase-ntr-o fermă cu cîteva fete,
Căci toți bărbații-alergaseră-n grabă s-alunge dușmanul.
Niște nemernici de dezertori intraseră-n curte
Cu gînd să pradă și deteră buzna la fete-n odaie.

Cînd se treziră în faţa mîndreţei de fată înaltă
Şi-a drăgălaşelor fete, aproape ca nişte copile,
Îi apucă o turbare şi se năpustiră cu toţii-n
Ceata de fete speriate şi tînăra cea inimoasă.
Ea însă-i smulse unuia sabia ce-i sta de o parte,
Apoi lovindu-l deodată, îl rostogoli jos în sînge.
Plină de foc apără vitejeşte fetele toate;
Patru tîlhari mai răni, dar aceia scăpară cu viaţă.
Apoi se-nchise-n conac, aşteptînd ajutor înarmată.

Dar pe cînd pastorul îl asculta lăudînd pe copilă,
Îi încolţise în minte nădejdea ce-avea pentru Hermann
Şi se gîndi să-l întrebe ce se făcuse copila?
Mai apucase să fie printre pribegii aceştia?

Tocmai atunci însă, iată-l că vine în grabă spiţerul
Şi, apucîndu-l de braţ pe părinte, îi spuse în şoaptă:
„Ştii c-am găsit-o pe fată; aş fi găsit-o-ntre-o sută,
Cum ne spusese, aşa e! Vino cu mine şi vezi-o.
Şi pe bătrînul să-l luăm cu noi, să ne spună ce ştie".
Dar cînd dădură să plece, pe conducător îl chemară
Unii şi alţii de-ai lor, căci la toţi numai el le da sfaturi.
Însă părintele şi cu spiţerul plecară îndată.
Printr-o spărtură de gard se uitau amîndoi cu fereală:
„Spune, nu-i asta fata? Vezi cum înfaşă copilul?
Uite-l halatul de casă şi faţa de pernă albastră
Ce i-o dăduse în legătură Hermann al nostru.
Repede le-a prefăcut! A ştiut ce să facă din daruri.
Cîteva semne le-avem noi; se potrivesc însă toate,
Vezi ce frumos i-l ridică pieptul şi i-l arcuieşte
Şnurul ce-i strînge pieptarul cel negru lipindu-l pe sînu-i!
Cît de cu grijă cusuţi îi sînt creţii la gîtul cămăşii
Ce-i înconjoară bărbia rotundă şi plină de farmec!
Ce rîzătoare-i e faţa deschisă şi-ovalul ei gingaş!
Bine-i sînt prinse în ace-argintate cosiţele grele.
Chiar cînd s-aşază, se vede toată făptura-mplinită,
Şi de sub sîn cum se lasă fusta albastră în falduri
Pline şi grele în jos, peste gleznele ei subţirele!
Fără-ndoială că ea e! Să cercetăm mai de-aproape
Dacă e şi înţeleaptă, şi bună femeie de casă".

Pastorul însă-i răspunse privind-o-ndelung pe cînd şade:
„Că l-a putut fermeca pe Hermann, spun drept, nu mă mir,

Vezi că încîntă privirea și-a omului în toată firea!
Bine-i de cel înzestrat de natură cu frumusețea,
Căci te îmbie și n-are să stea-nstreinat deoparte.
Îl cucerește pe fiecare, de uită să plece,
Cînd deodată cu frumusețea are și farmec.
Te-ncredințez că flăcăul a și găsit-o pe-aceea
Care să-i înveselească zilele de-aci-nainte
Și credincioasă femeie-n putere tot timpul să-i fie!
Într-o așa frumusețe de trup și sufletul pare
Tot nentinat. E voinică, ajunge adînci bătrînețe".

Însă rămas cam pe gînduri, îi spuse atuncea spițerul:
„De, ce lucește înșeală! Pe din afar' nu te-ncrede!
Întemeiată găsesc că e zicătoarea cînd spune:
Multă sare mănînci cu un om și abia-l poți cunoaște!
Nu te încrede, dar, cu ușurință, căci numai cu timpul
Vezi dacă-i rost să se-mpace și să trăiască-mpreună.
Bine-ar fi fost mai întîi ca să fi-ntrebat și pe alții
Care-o cunosc și care-ar putea să ne spună mai multe".

„Da, ai dreptate", îi spuse părintele; „te-ai gîndit bine;
Doar nu petim pentru noi, și de, pentru altul mai pregeți."
Și o porniră-amîndoi spre conducătorul cel vajnic
Care văzîndu-și de treburi, tocmai urca iarăși strada.
Spuse-nțeleptul părinte, luîndu-l mai pe departe:
„Fii bun, o fată pe care-am văzut-o colo în grădină
Stînd subt un măr și cosîndu-i unui copil rufărie
Dintr-un halat vechi de casă, un dar de la alții pesemne.
Mult ne-a plăcut fata asta — și pare să fie de treabă.
Spune-ne, ce știi de ea — îi gîndim amîndoi numai bine".

Dar cînd se-ntoarse bătrînul ca să privească-n grădină,
„Vi-e cunoscută, le spuse, doar despre ea vă vorbisem
Eu cînd cu fapta frumoasă a unei tinere fete
Care-a smuls sabia și-a apărat pe copilele-acelea.
Asta era! O vedeți? Și să știți că pe cît de vitează-i,
Tot pe atît e de bună. Avea ea o rudă bătrînă:
Pînă la moarte-a-ngrijit-o, pînă atunci cînd prăpădul
Ce se-abătuse-n oraș i-au smuls-o cu-averea deodată.
Tot cu același cuget senin a primit și durerea
Morții aceluia care-i fusese logodnic și care,
Plin de avînt pentru nobila cauză a dezrobirei
Singur porni spre Paris, găsindu-și o moarte cumplită,

Căci și acolo avu de luptat tot cu ura tirană.“
Astfel le spuse; cei doi mulțumiră, iar cînd fu să plece,
Preotul scoase o piesă de aur, căci tot argintul
Îl împărțise cu dărnicie în cîteva ceasuri,
Cînd îl văzuse convoiul cel jalnic de oameni pe drumuri —
Și întinzînd-o bătrînului, spuse: „Banul împarte-l
Între cei mai nevoiași, iar Domnul mai mult să le deie!“
Însă bătrînul nu vru să-l primească și zise: „Avem noi
Puși deoparte și bani, și ceva lucrușoare scăpate:
Poate ne-ntoarcem-nainte s-avem vreo nevoie de ele!“

Spuse părintele-atuncea, vîrîndu-i-l banul în mînă:
„Nu, să nu pregete nimeni să dea în astfel de vremuri;
Nimeni să nu zică «nu», cînd mila-i întinde o mînă!
Nimeni nu știe cît timp îl mai are prisosul ce-l are,
Nici cît i-e scris să mai umble-n streini, încoace și-ncolo,
Fără adăpost și făr' de ogorul care-i da hrana.“

„Eu ce pot face“? Răspunse atuncea degrabă spițerul:
„Să am banii colea deoparte pe toți vi i-aș da, la
Mare și mic; și la mulți dintre voi poate-ar fi de nevoie,
Însă ceva tot vă dau, căci bunăvoința o am eu
Cîtă mi-o-ngăduie ce mai rămîne-ndărătul putinței.“
Astfel le spuse și scoase-o punguță de piele brodată
Unde ținea el tutun, o deschise de băieri cu grijă
Și i-l dădu să-l împartă, era pentru cîteva pipe.
„Mic este darul, îi spuse“, însă-i răspunse bătrînul:
„S-or bucura de-o țigară niște bieți oameni pe drumuri.“
Apoi spițerul îl lăudă cît de bun e tutunul.

Pastorul însă îl trase de mînă, și dînd ca să plece,
„Să ne grăbim“, spuse dînsul, „căci ne așteaptă flăcăul,
Stînd ca pe ghimpi să audă mai iute ce veste-i aducem“.
Și se grăbiră s-ajungă. Sub tei îl găsiră flăcăul
Stînd rezemat de trăsură, iar caii băteau din copite,
Fremătători. Cu gîndul aiurea-i ținea el de hățuri
Și cu privirea pierdută, nici nu-i văzu pe prieteni
Pînă ce dînșii-i făcură semne voioase cu mîna.
Nerăbdător, de departe, spițerul dădu să vorbească,
Dar cînd ajunse aproape de tot, părintele-i strînse
Mîna flăcăului, luîndu-i spițerului vorba din gură.
„Să trăiești, tinere! Bine-ai ales! Sănătos ți-este ochiul,
Cum ți-e și sufletul! Fii fericit dar, și tu, și soția!

Vrednică este de tine! Haide, întoarce trăsura
Şi să pornim înspre capătul satului cît mai degrabă
Ca să ne ducem s-o cerem şi s-o putem lua acasă."

Însă flăcăul stătea nemişcat, nesimţind bucuria;
Trist ascultase solia cerească şi mîngîietoare
Şi suspină din adînc: „Pe sus am venit şi în goană,
Ca să ne-ntoarcem poate încet şi mîhniţi către casă.
Grijile m-au năpădit în timp ce stăteam deoparte:
Mii de-ndoieli ce-şi fac loc într-o inimă prea iubitoare.
Credeţi că fata, cînd ne-o vedea, o să vrea ea să vină
Doar,fiindcă sîntem bogaţi, iar ea e o biată pribeagă?
Cînd pe nedrept eşti lovit şi sărac, ai mîndrie. Iar fata
Vrednică e şi modestă, poate răzbi dar prin viaţă.
Credeţi c-o fată atît de frumoasă şi-n chip, şi-n purtare,
Nu a putut ea să-l farmece pe orice tînăr de treabă?
Inima ei oare nu s-a deschis pîn' acum la iubire?
Nu alergaţi, dar! Căci s-ar putea ruşinaţi să ne-ntoarcem.
Ci tot la pas să ni-i ţinem caii în drumul spre casă.
Altul mi-e teamă ca inima ei să n-o stăpînească
Şi, învoiţi, ea să nu fi jurat altui tînăr credinţă.
Ah, cît de greu mi-ar veni după-aceea să-i stau înainte!"

Pastorul tocmai gîndea în ce fel să mîngîie flăcăul,
Cînd vorbăreţul tovarăş îi luă cuvîntul şi zise:
„N-am fi văzut noi, pe vremuri, o stînjenire într-asta,
Cînd orice lucru cu şart îl făceai, după datini anume;
Dacă părinţii ochise pe fata ce-avea s-o ia fiul,
Repede îl şi chemau pe prietenul casei, în taină,
Şi-l trimiteau în peţit acas' la părinţii miresei,
Iar el atunci se-mbrăca în hainele cele mai bune
Şi-n vreo duminecă după-amiazi se ducea pe la socri,
Unde spunea mai întîi gentileţuri şi alte de toate,
Apoi, cu dibăcie ducea şi schimba convorbirea,
Ca în sfîrşit, după multe ocoluri, să laude fata,
Şi să îşi laude şi pe prietenul ce-l trimisese.
Cei mai deştepţi pricepeau unde bate, şi-atunci peţitorul
Iute vedea el cum merge lucrul, şi-i da înainte.
Cînd se-ntîmpla să nu prindă, îşi lua coşuleţul[6] de toartă;
Dar de cădeau la-nvoială, se ştie că cel mai de seamă
Oaspe din casă era peţitorul, la orice ospeţe.
Tinerii n-ar fi uitat niciodată mîna dibace

Care-a-nnodat între dînșii acea dintîi legătură!
Însă în zilele-noastre, multe din datini de-atuncea
Nu se mai țin și se duce-n pețit fiecare el singur,
Chiar dac-ar fi să și-l ducă la urmă tot singur și coșul,
Ce-ar fi primit de-ar fi stat rușinat înaintea miresei.“

„Fie ce-o fi“, zise Hermann, care abia ascultase
La flecăreala aceea și-și luase acum hotărîrea.
„Singur mă duc — și tot singur vreau ca să-mi aflu și soarta;
Vreau să mi-o spună chiar fata în care-mi pun toată nădejdea,
Cum n-a mai pus un bărbat în nici o femeie din lume.
Sfînt va fi orice mi-o spune și plin de înțelepciune.
Chiar de-aș vedea-o de ultimă oară, vreau înc-o dată
Să-i mai revăd privirea deschisă, a ochilor negri!
Chiar de n-aș strînge-o la pieptu-mi, umerii-aceia și sînul
Să le revăd, ce atîta de aprig le vreau ale mele:
Gura s-o văd, ce c-un «da» și-un sărut fericirea mi-ar da-o,
Iar cu un «nu» deznădejdea pe toată viața mi-ar da.
Singur lăsați-mă, nu m-așteptați; ba poate-ar fi bine
Voi să vă întoarceți la tata și mama — și să le spuneți
Că am știut ce aleg și că vrednică-i fata de mine!
Singur aș vrea să mă duc. Dac-o iau pe cărarea ce suie-n
Coama de deal, de sus de la păr, și scobor pe la vie,
Drumul spre casă-l scurtez. O, dac-ar fi cu aleasa
Drumul să-l fac împreună! Se poate însă ca singur
Să mă întorc și să nu-l mai străbat fericit niciodată.“

Astfel le spuse, trecîndu-i părintelui hățuri din mînă.
Care le luă-ndemînatic, caii-nspumați stăpînindu-i,
Iute sui în trăsură și se-așeză ca să mîne.
„Ce-mi stai la gînduri, vecine, de parcă ți-e frică? îi zise.
N-aș sta la gînduri să-ți dau în seamă și cuget, și suflet,
Dar cînd e vorba de trup și oscioare, drept e că preget,
Duhovnicească-ți mînă cînd ține lumeștile frîne.“
Însă surîse-nțeleptul părinte și îi răspunse:
„Hai și te suie și-ncredințează-te — și trup, și suflet!
Mîna de mult mi-e-nvățată să țină lumeștile frîne,
Ochiul și el mi-e deprins cu cotiturile grele.
Încă de mult, de la Strassburg, sînt învățat să mîn caii,
De cînd în fiece zi îl plimbam pe baronul cel tînăr,

Cînd răsuna duruitul trăsurii prin gangul intrării,
Apoi prin drumuri prăfoase, pînă-n parcul cu teii
Unde mulțimea cît ziulica de mare petrece".

Parcă un pic liniștit se suie-n trăsură vecinul,
Cam într-o dungă, și gata să sară, de-o fi nevoie —
Fug telegarii în goană spre casă, trăgînd la grăunțe;
Drumul se umple de norii de praf răscoliți de copite...
Mult timp rămase flăcăul privind după praf, cum se suie
Și după praf, cum se lasă, cu mintea goală de gînduri.

VII

ERATO

DOROTHEA

Ca şi drumeţul ce-n faţa soarelui stînd s-afinţească,
Plin de nesaţ îl mai soarbe din ochi în timp ce apune,
Apoi privind, pe negura unui tufiș ori pe-o stîncă
Tot îi mai stăruie chipul în ochi, orișicum s-ar întoarce,
Joacă, îi tremură și i s-aprinde-n culori minunate —
Astfel îi trece lui Hermann scumpa imagine-a fetei
Pe dinainte și-l urmărește-n drumul spre sat.
Dar se trezi din dulcea-i visare și-agale coti spre
Sat, însă iarăși crezu că visează, căci iarăși o vede
Cum îi răsare în faţă înalta statură a fetei,
Nu-și crede ochilor însă: nu-i o vedenie; ea e.
Vine cu două urcioare: unul mai mare-ntr-o mînă,
Altul mai mic în cealaltă, vine grăbind spre fîntînă.
Vesel se duce spre dînsa, se înviorase văzînd-o,
Şi pe cînd ea îl privea cu mirare, el îi răspunse:
„Harnică fată, din nou te găsesc muncind fără preget,
Numai la alții gîndind să le fii de folos şi să-i mîngîi?
Cum de tu singură vii la izvorul acesta departe,
Cînd altă lume e şi cu apa din sat mulţumită?
Drept e că asta-i o apă uşoară, cu gust şi tărie.
Spune, aşa e c-o duci la bolnava pe care-ai scăpat-o?“

Cu bucurie întîmpinînd pe flăcău, spuse fata:
Mi-e răsplătit cu prisos tot drumul făcut spre fîntînă
Cînd îmi e dat să-l mai văd pe tînăru-atîta de darnic!
Dacă te bucură darul, te bucură şi cine-a dat darul.
Vino să vezi cît de veseli sînt toţi de cele-mpărţite,
Vreau însuţi tu să primești mulţumirea şi recunoştinţa.
Dar fiindcă-ntrebi de ce viu să iau apă de-aci de departe
Unde izvorul cel limpede, neobosit curge-ntruna,

Am să-ți răspund și la asta; oamenii, nesocotiții,
Au tulburat toată apa din sat, cu caii și boii
Care tot trec prin pîrîul ce îndestulă și pe oameni.
Ba încă-ntruna spălînd albituri și altele multe,
Au întinat toate vasele-n sat și fîntînile toate,
Căci fiecare la el se gîndește, iar ce vrea să aibă
Iute își ia — și de cel care vine la rînd nici nu-i pasă".

Astfel îi spuse în timp ce coboară pe largile trepte
Înspre fîntînă în jos și amîndoi se așază
Pe zidulețul cișmelii. Ea se plecă să ia apă,
Prinse și el un urcior; aplecîndu-se peste fîntînă:
Ca-ntr-o oglindă le tremură chipul pe cerul albastru,
Se apropiară și își surîseră în luciul apei.
„Dă-mi să beau", spuse tînărul, înviorat deodată.
Ea îi întinse urciorul, apoi stătură pe gînduri
Jos, lîngă vasele pline. Dar ea-l întrebă pe prieten:
„Ce te aduce pe-aici, așa făr' de cai și trăsură?
Cum de-ai venit atît de departe de unde-ai fost astăzi?"

Hermann rămase tăcut și cu ochii în jos, însă iute
Se stăpîni și-i privi drept în față, cu prietenie,
Calm și-mpăcat — dar de dragoste, pentru nimica în lume
N-ar fi vorbit, căci nu era dragoste în ochii fetei,
Ci doar o seninătate ce și de la altul o cere.
Se reculese de-ndată și încrezător spuse fetei:
„Bine, îți voi răspunde la întrebare, copilă:
Ca să-ți vorbesc — de aceea-am venit; pentru ce aș ascunde-o?
Căci mulțumit îmi duc viața, cu dragii părinți laolaltă,
Cărora eu le-ngrijesc de casă și gospodărie,
Fiindcă sînt singurul fiu, iar treburi la casă sînt multe.
Eu văd de-ogor și de vie, tata, el vede de casă,
Neobosită e mama, și greul mai mult ea îl duce.
Însă îți dai și tu seama ce-nseamnă astăzi o slugă:
Fie că-i leneșă ori necinstită, biata stăpînă,
Dînd ca să scape de una, alta mai rea nimerește.
Mama de cînd tot visează să aibă la casă o fată,
S-o tragă inima-n totul, nu numai treaba s-o facă,
Să-i fie-aproape de suflet, ca fiica pe care-a pierdut-o!
Cînd te-am văzut azi la lucru, voioasă și fără de preget,
Plină de sănătate și brațul plin de putere,
Cînd m-am pătruns de înțelepciunea cuvintelor tale,

Iute m-am dus și te-am lăudat la părinți și prieteni,
După cum meriți. Și vin ca să-ți spun ce ar vrea ei cu toții,
Bine-nțeles că și eu. Ah, mă-ncurc, nu e chiar așa lesne".

„Nu te sfii, îi răspunse, spune te rog mai departe!
Nu mă jignește, să crezi; sînt plină de recunoștință.
Spune-mi acum pe de-a dreptul, căci nu mă sperie cuvîntul.
Vrei ca să viu servitoare pe lîngă tata și mama,
Ca să-ngrijesc cum se cade de una și alta-ale casei,
Și te-ai gîndit că sînt tocmai ce trebuie, bună de muncă
Și pricepută la toate, ba chiar și supusă ca fire.
Cererea ta a fost scurtă, scurt îmi va fi și răspunsul:
Viu de îndată acolo unde mă cheamă ursita.
Mi-am împlinit datoria și pe bolnavă am dus-o
Iar lîngă-ai săi, și cu toții s-au bucurat c-am scăpat-o.
S-au regăsit cei mai mulți, și s-or regăsi ei și ceilalți.
Toți trag nădejde că poate-n curînd s-or întoarce acasă.
Cu toții așa se mîngîie, sărmanii de ei, în restriște.
Eu însă nu mă-amăgesc cu asemenea vise deșarte,
Și tocmai cînd vezi că ne-așteaptă doar zile amare:
Totul e rupt din zăgazuri pe lume; cine s-adune
Toate la loc, decît jalea cumplită în care ne zbatem!
Dacă îmi pot cîștiga într-o casă cinstită o pîine,
Lîngă-o femeie atîta de bună, o fac cu plăcere;
Căci nu e bine văzută o fată cînd umblă pe drumuri.
Da, vin la voi chiar acum; să le duc la prieteni doar apa,
Numai atîta întîrzii — și cît să-mi ureze de bine.
Vino să-i vezi, căci aș vrea înșiși ei să mă dea în primire."

Cu bucurie aude flăcăul vestea cea mare,
Stînd la-ndoială dacă să-i spună sau nu adevărul.
Dar se gîndi că-i mai bine s-o lase-n credința aceea,
Iar de iubire, numai acasă, acolo să-i spună.
Ah, dar îl vede inelul de aur din degetul fetei!
Nerăbdător parcă-i soarbe fiece vorbă i-o spune.

„Să ne întoarcem, îi zise ea-ngrijorată, căci lumea
Judecă rău pe o fată care stă mult la fîntînă;
Totuși atît de plăcut stai de vorbă cînd curge izvorul!"
Se ridicară atunci și din nou amîndoi s-aplecară
Să-și vadă chipu-n fîntînă, și-un dulce fior îi cuprinse.

Fata-n tăcere își luă urcioarele pline-amîndouă,
Merse pe scară în sus, iar Hermann îi merse în urmă.
El îi ceru un urcior, ca s-o împartă povara,
Dar ea îi spuse: „Se cumpănesc mult mai bine-amîndouă,
Și nu se cade stăpînul să mă servească pe mine.
Nu te uita așa jalnic, de parcă de plîns mi-ar fi soarta.
De timpuriu este bine femeia să-și știe menirea.
Numai prin muncă ajunge adevărată stăpînă,
Vrednică-n totul de cîrma ce-n casă de drept ar avea-o.
Încă de mică, o fată-ngrijește pe frați și părinții;
Viața întreagă îi este o veșnică alergătură
Și frămîntare, numai să-i îndestuleze pe alții.
Bine de-aceea căreia nu îi mai pare-o povară,
Căreia ceasuri de noapte ori ceasuri de zi-i sînt totuna.
Fără s-aleagă-ntre munca mai grea și cea mai ușoară,
Numai de alții-ngrijind și uitîndu-și cu totul de sine.
Dacă e mamă, cîte vîrtuți e nevoie să aibă,
Cînd copilașu-o deșteaptă bolnavă și-i cere să sugă
Chiar de-i slăbită! N-ajunge durerea, mai vine și grija!
Nici douăzeci de bărbați la un loc n-ar duce povara.
Nu cere nimeni s-o ducă, dar mulțumitori pot să-i fie!“

Astfel vorbindu-i, iar el ascultînd-o-n tăcere, ajunse,
Dînd prin grădină, în dreptul ariei din fața șurei
Unde-o lăsase stînd pe lehuză-ntre fiicele sale,
Nevinovate copile pe care ea le scăpase.
Pe cînd intrau, de cealaltă parte iată că intră
Conducătoru-ntre doi copilași care-l țin strîns de mînă:
Se rătăcise-amîndoi de biata lor mamă-n mulțime
Și pînă la urmă cu greu îi găsise bătrînu-ntre lume.
Cum mai săriră s-o-mbrățișeze pe draga lor mamă
Și să-l vadă pe noul frățior și tovarăș de joacă!
Apoi săriră s-o îmbrățișeze și pe Dorothea,
Și să îi ceară pîine și poame, dar mai ales apă!
Ea le întinse urciorul la rînd, și băură copiii,
Apoi lehuza cu fetele, și mai la urmă bătrînul,
Se desfătară și o lăudară apa cea bună,
Rece și întăritoare, care-i dă omului viață.
Fata le spuse atunci, privindu-i cu înduioșare:
„Dragi prieteni, de ultima oară v-astîmpăr eu setea,
Ultima oară vă-ntind azi la gură urciorul acesta.
Cînd veți mai bea de acum înainte în zilele calde
Și veți sorbi din izvorul cel limpede-n tihnă, la umbră,

Să vă gîndiţi şi lá mine, că de v-am fost de vreun sprijin,
E că pe toţi v-am iubit, ca pe nişte rude de-aproape.
Tot ce-aţi făcut pentru mine, nu voi uita niciodată,
Greu plec, dar unul-altuia astăzi ne-am fi o povară,
Nu mîngîiere, s-o credeţi; şi pînă la urmă ajungem
Tot risipiţi prin streini de nu ne-om putea reîntoarce.
Iată-l pe tînărul căruia să-i mulţumim şi de daruri
Pentru copil, şi pentru merindele binevenite.
M-a întrebat dacă vreau să-l urmez la dînşii acasă
Şi să-i ajut pe părinţii lui buni în gospodărie.
Eu bucuroasă-am primit, căci nu-mi este teamă de muncă
Nici n-aş putea eu să stau, şi alţii să vadă de mine.
Merg dar voioasă, căci pare să fie un tînăr de treabă.
Astfel or fi şi părinţii; bogaţilor li se şi cade.
Scumpă prietenă-ţi zic bun rămas şi să ai bucurie
De copilaşul ce-aşa de vioi şi de cald te priveşte.
Cînd îl vei strînge la piept, în faşa asta-nfloratá,
Adu-ţi aminte de tînărul darnic ce cu bunătate
Îmi va purta de aci înainte şi mie de grijă —
Iar dumitale", spuse-ntorcîndu-se către bătrînul,
„Îţi mulţumesc, căci un tată mi-ai fost în orice-mprejurare".
Se aplecă spre lehuză care plîngea de mîhnire
Şi-o sărută, pe cînd ea îi şoptea o urare de bine.
Însă cinstitul bătrîn îi spuse atuncea lui Hermann:
„Scumpe prieten, vrednic şi bun gospodar mi te-nchipui,
Plin de îndemn pentru oamenii harnici de pe lîngă casă!
Mă uit adesea la lume cînd este să cumpere vite:
Cai ori oi — ce cu grijă le-alege şi le cîntăreşte.
Da! Dar pe om care-ascunde în el ce e bun şi destoinic
Şi îţi ia ochii te miri cu ce strălucire-n afară —
Omul îl iei la-ntîmplare, în casă ţi-l bagi într-o doară,
Chiar dacă-n urmă te vei căi de alegerea proastă.
Dar dumneata te pricepi, văd, căci fata pe care-ai ales-o
Să-ţi îngrijească de casă şi de părinţi, e-nţeleaptă!
Fii fără grijă! Cît timp vei avea-o să-ţi vadă de toate,
Ţie-ţi va fi ca o soră, iar la părinţi ca o fiică."

Mulţi veniră-ntre timp la lehuză, din rubedenii,
Unii să-i spună că i-au găsit o-ncăpere mai bună,
Vestea o auziră şi-l lăudară pe Hermann
Cu înţeles în privire şi cu nădejde în gînduri,
Căci îşi şopteau unul altuia, mulţi dintre ei, la ureche:
„De-o fi să iasă-un logodnic de-aci, e scăpată de grijă."

Hermann la urmă o luă pe copilă de mînă și zise:
„Hai să plecăm, se întunecă, văd, și orașu-i departe!“
Vin guralive femeile s-o-mbrățișeze pe fată,
Hermann o trase spre el, dar ele-i fac semne cu mîna.
Apoi veniră copiii plîngînd și-agățîndu-se-n fuste:
Cu nici un preț n-o lăsau pe mămica de-a doua să plece.
Dar se răstiră la ei cîteva din femei și le zise:
„Hei, copii! N-auziți? Se duce-n oraș să v-aducă
Zaharicalele care le-a fost poruncit mititelul
La cofetar pentru voi, cînd l-a adus astăzi barza.
Cînd s-o întoarce, v-aduce punguțe frumos poleite!“
Numai așa o lăsară copiii să plece, iar Hermann
Numai cu greu o desprinse, în fluturări de batiste.

VIII

MELPOMENE

HERMANN ŞI DOROTHEA

Astfel porniră-amîndoi spre soarele care apune
Şi se ascunde în norii prevestitori de furtună,
Iese din neguri ici-colo, ca suliţi de raze-arzătoare,
Zarea-mpînzind-o într-o lumină plină de taină.
„Numai de nu ne-ar veni vreo furtună", îi zise Hermann,
„Sau vreo grindină, Doamne fereşte! Păcat de recoltă!"
Se bucurară de grînele-nalte şi învălurate
Care acum le ajung pînă aproape de umăr.
Spuse-atunci fata către prietenul de lîngă dînsa:
„Tu, ce-mi vei da de aci înainte cămin şi-ngrijire,
Cînd sînt atîţia pribegi pe care-i va prinde furtuna,
Fii bun şi spune-mi-nainte de toate, cum sînt părinţii
Cărora trup şi suflet aş vrea să le fiu preasupusă?
Dacă-l cunoşti pe stăpîn, îl mulţumeşti mult mai lesne.
Ştii atunci la ce ţine şi ce-i pare lui mai de seamă,
Ştii pe ce-i stăruie gîndul şi care-i va fi hotărîrea,
Spune-mi, te rog, cum aş face ca să-i plac tatii şi mamii?"
Blînd şi cu înţelegere-i spuse la rîndu-i flăcăul:
„Cîtă dreptate îţi dau, fată-nţeleaptă şi bună,
Cînd, înainte de toate, vrei ca să ştii cum li-e firea!
Cît m-am muncit în zadar să-l pot mulţumi eu pe tata,
Luînd-o asupră-mi gospodăria întreagă eu singur
Şi-apoi muncind din zori pînă-n noapte în cîmp şi la vie!
O mulţumeam eu pe mama, şi-mi preţuia toată truda;
Cred că şi tu ai să-i pari ca o minunată copilă
Cînd te-o vedea că lucrezi pentru noi, cum lucrezi pentru tine.
Tată e altfel: îi place şi strălucirea în viaţă.
Dragă copilă, nu sînt nici nesimţitor şi nici rece
Cînd ţi-l dezvălui de-ndată, ţie-o streină, pe tata.

E-ntîia oară, ţi-o jur, că-mi scapă asemenea vorbă.
Mie, ce n-am obicei să vorbesc de prisos niciodată.
Tu însă, nu știu de ce, îmi scoţi orice taină din suflet.
Tata se-ncîntă, vezi tu, de anume maniere în viaţă;
Vrea și-n respect, și în drag, gesturi ce vin din afară.
Poate că l-ar mulţumi slujitori mai nendemînatici
Dacă le știe pe astea, și l-ar supăra poate cei buni.“

Veselă însă-i răspunse copila, pașii iuţindu-i
Și ușurică săltînd pe cărarea cea întunecată:
„Sper să-i împac pe-amîndoi, dacă e să rămînă pe-atîta:
Mama îmi pare să fie cam de o fire cu mine;
Cît despre bune-maniere,de mică-s deprinsă cu ele.
Trebui' să știi că-nainte, vecinii noștri, francezii,
Mult preţuiau politeţa: nobili, burghezii, ţăranii,
Toţi o cinsteau deopotrivă, și între ei, și în casă.
Obișnuirăm cu timpul și noi pe copii, dimineaţa,
C-un compliment și urări să sărute părinţilor mîna,
Un obicei care zilnic și-n casă la noi îl păstrarăm,
Tot ce-am putut să învăţ, de copil, și cu care-s deprinsă,
Tot ce-am în suflet, vreau ca părintele tău să vadă.
Da, însă cine mă-nvaţă cum să mă port să-ţi plac ţie,
Care eşti singurul fiu la părinţi, și de mîine stăpînul?“

Astfel ajunseră ei la părul de sus de pe coamă.
Ce strălucire revarsă din ceruri luna cea plină!
Noapte-i acuma: orișice rază de-amurg este stinsă,
De toate părţile îi înconjoară, mereu schimbătoare,
Cînd luminișuri de zi, cînd neguri adînci și-nnoptate!
Vesel aude Hermann din umbră-ntrebarea cea dragă,
Tot de pe locul acela cu părul, atîta de scump lui,
Unde chiar astăzi plînsese, cu gîndul la draga-i pribeagă.
Cînd între timp s-așezară-amîndoi s-odihnească o clipă,
Îndrăgostitul flăcău îi luă mîna-ntr-a lui și îi zise:
„Inima ta să ţi-o spună: pe ea doar ascult-o în toate!“
Dar mai departe nu merse, oricît i-ar fi fost de prielnic!
Tot se temea să n-audă cumva un „nu“ prea degrabă.
Ah, și în deget i-l simte inelul ce-l îndurerează.
Astfel stătură tăcut și tihnit amîndoi laolaltă.
Spuse atuncea copila: „Ce dulce-ncîntare-mi strecoară
Raza de lună în suflet“ O vezi, luminează ca ziua.
Uite-l orașul: stai să pui mîna pe curţi și pe case;

Sub acoperişul acela, fereastra ce bine se vede!“

„Colo ce vezi, îi răspunse cu stăpînire flăcăul,
E casa noastră, unde vom merge acuma devale;
Iar fereastra aceea de sus, e a camerii mele
Care-n curînd va fi poate a ta, căci schimbăm rostul casei.
Cîmpu-i al nostru, gata de secerişul de mîine:
Chiar în umbra aceasta ne-om odihni şi-om lua prînzul.
Dar să pornim înainte, prin vie, şi-n jos prin grădină.
Fulgeră, uite; se pregăteşte să-nceapă furtuna
Şi în curînd ne-o întunecă blînda lumină de lună.“
Se ridicară şi scoborîră de-a lungul cîmpiei,
Printre grînele-nalte, cu raza de lună în suflet.

Astfel ajunseră-n vie, sub întunericul bolţii
Unde flăcău-o-ndrumează prin nenumăratele lespezi
Puse ca trepte, care se lasă în jos pe sub boltă,
Ea tot cu-ncetul coboară, pe umerii lui ţine mîna,
Blîndă le tremură-n ochi printre frunze lumina de lună,
Norii însă o-nghit şi rămaseră în întuneric.
Plin de grijă-o susţine puternic pe fată în reazim,
Ea însă necunoscînd-o cărarea cea bolovănoasă,
Alunecă şi, sucindu-şi piciorul, fu gata să cadă.
Îndemînatic întinse degrabă tînărul braţul
Şi-o sprijini pe iubită; uşor îi căzu ea pe umăr,
Pieptul la pieptul lui şi obrazul lîngă obrazu-i.
Tare ca stana de piatră şi nestrămutat în voinţă,
N-o strînse-n braţe mai tare, ci-i susţinu greutatea.
Simţe întreaga dulce povară, căldura din sînu-i
Şi răsuflarea suavă a buzelor întredeschise:
Cu bărbătească simţire îşi duce odorul de fată.

Ea ascunzîndu-şi durerea, cercă să îi spună în glumă:
„Rău semn şi a supărare, aşa zice lumea la ţară,
Cînd eşti aproape de casă şi-n prag se sucește piciorul!
Nu ştiu, dar parc-aş fi vrut ca să mi se facă mai bun semn!
Stai să răsuflu o clipă; n-aş vrea să te certe părinţii
Că le-ai adus pe o şchioapă să vadă de gospodărie.“

IX

URANIA

PERSPECTIVE

Muze, care cu drag ocrotiţi duioasa iubire
Şi călăuze i-aţi fost pîn-acum minunatului tînăr,
Fata punîndu-i la piept înainte chiar de logodnă,
Faceţi ca legătura-ntre ei să le fie deplină
Şi-ndepărtaţi-i şi norii ce vin peste-a lor fericire:
Dar mai întîi să ne spuneţi şi ce se întîmplă acasă!

Nerăbdătoare, măicuţa nu-şi mai găseşte astîmpăr,
Iese şi intră-n odaia bărbaţilor, îngrijorată
Că se-nnorează şi nu mai e lună, că vine furtuna,
Că întîrzie băiatul şi noaptea sînt multe primejdii;
Aspru-i mustră pe prieteni că făr' să vorbească cu fata,
Nici s-o peţească se despărţiseră-n grabă de tînăr.

„Ah, dar mai lasă şi tu, îi răspunse-atunci tatăl în silă;
Parcă nu vezi că şi noi aşteptăm şi ne zbatem de grijă!"

Dar tacticos, stînd pe scaun, intră şi vecinul în vorbă:
„Oricînd văd oameni ce-aşteaptă-n nelinişte, îmi vine-n minte
Bietul meu tată care de mic încă, din rădăcină
Orişice urmă de nerăbdare-a stîrpit-o din mine
Şi m-a-nvăţat să aştept mai mult decît toţi înţelepţii."
„Spune, răspunse părintele-atuncea, cum? Prin ce mijloc?"
„Am să vă spun bucuros, căci este de învăţătură:
Într-o duminecă, eram copil, aşteptam la fereastră
Nerăbdător ca să vină trăsura, şi n-aveam astîmpăr,
Căci trebuia să ne ducem la cîmp, la fîntîna cu teii,
Dar nu venea: alergam ca un viezure de colo-colo,
Ba-n sus şi-n jos fug' pe scară, ba de la geam pîn' la uşă,

Ba îmi frîng mîinile-ntruna şi zgîrii pe faţa de masă,
Treapăd şi mă învîrtesc şi numai în gît îmi stă plînsul...
Nu-şi pierdu cumpătul tata, dar cînd văzu mai la urmă
Că-n nici un fel nu e chip să m-astîmpăr, m-a luat de mînă,
Drept la fereastră m-a dus, şi parcă îl văd cum îmi spuse:
Vezi prăvălia tîmplarului colo? Astăzi e-nchisă:
Mîine-o deschide el iar, şi-ai s-auzi ferăstrău şi rîndeaua:
Una întruna, din zori pînă-n noapte sileşte la lucru.
Dar tu ascultă la mine: vine şi ziua aceea
Cînd îşi adună meşterul toţi ucenicii-mprejuru-i
Şi se apucă să ţi-l încheie şi ţie sicriul,
Şi cum e gata, ţi-o şi trimite cutia de scînduri
Care şi pe grăbit şi pe cel negrăbit îl înghite.
Nu stă la gînduri, şi cît ai clipi ţintuieşte capacul.
Nu ştiu de ce-n clipa-aceea, parc-am văzut chiar aievea
Scînduri gata-ncheiate şi toate în negru, deoparte,
M-am liniştit şi-aşteptai cu răbdare să vină trăsura.
Azi, cînd se-ntîmplă să văd iarăşi lume care aşteaptă
Fără de-astîmpăr, îmi vine în minte-ntîmplarea aceea."

Spuse părintele: „Tulburătoarea imagine-a morţii,
Pentru-nţelept nu-i o spaimă, pentru creştin nu-i sfîrşitul,
El îl împinge pe unul spre viaţă şi înfăptuire,
Celuilalt îi dă credinţa, nădejdea că e înc-o viaţă,
Şi amîndoi văd în moarte tot viaţă! Nedrept a fost tatăl
Ca să-nspăimînte copilul spunîndu-i că moartea e moarte.
Cată s-arăţi celui tînăr că vrednic de cinste-i bătrînul,
Celui în vîrstă arată-i pe tînăr, deoltă să intre-n
Cercul cel veşnic şi viaţa cu viaţă să se întregească:

Dar se deschise-atunci uşa şi mîndra pereche s-arată;
Se minunară prietenii, se minunară părinţii
De frumuseţea miresii pe o potrivă cu fiul.
Uşa aproape nu-i poate cuprinde pe falnicii tineri
Care trec pragul acum împreună intrînd în odaie.
Hermann le-o arătă la părinţi şi cuvintele-au aripi:
„Iat-o, le spuse, pe faţă aşa după cum v-aţi dorit-o.
Tată, primeşte-o cu drag, căci i se cuvine. Mamă,
Poţi s-o întrebi de pe-acum tot ce vrei despre gospodărie
Ca să te încredinţeze cît de aproape de noi e."

Repede luîndu-l apoi pe pastor deoparte, îi spuse:
„Scoate-mă, rogu-te, tată părinte, din încurcătură:
Vezi şi-l dezleagă tu greul care-mi apasă pe suflet:
Nu am adus-o pe fată ca pe logodnică-n casă;
Ea e-n credinţa că vine ca doar să slujească. Mi-e teamă,
Mi-e să nu fugă dacă i-oni spune de căsătorie.
Fie însă ce-o fi, dar nu pot s-o mint mai departe,
Tot cum, dealtfel, nici eu nu mai pot ca s-o rabd îndoiala.
Înţelepciunea de totdeauna arat-o şi astăzi!“
Iute atunci se întoarse pastorul către prieteni,
Dar, din păcate, sufletul fetii îl tulburase
Felul glumeţ de-a vorbi al tatălui, care-i spusese
Cam într-o doară, e drept, dar fără vreun gînd rău dealtfel:
„Ei, aşa da! Asta-mi place! Mă bucură cînd văd că fiul
Are aceleaşi gusturi cu tata, în tinereţe:
Pe-a mai frumoasă-am jucat-o la horă, şi pe-a mai frumoasă
Mi-am şi adus-o să-mi fie mireasă, vedeţi, de măicuţa.
După logodnică-l judeci pe om. După cum şi-o alege
Vezi cîtă stofă e-n el şi singur cam ce-i poate capul.
Nu-i vorbă, n-ai stat la gînduri, şi repede-ai luat hotărîrea;
Cînd ai în faţă astfel de flăcău, e şi greu să mai pregeţi“.

Hermann în fugă-auzi şi simţi că-l cuprinde un tremur,
Însă şi ceilalţi din jurul lor amuţiră deodată.

Dar minunata copilă, uimită de-asemenea vorbe,
Nu mai ştiu ce să creadă, şi pînă-în suflet jignită,
Simte cum i se suie roşeaţa-n obraji pînă-n frunte,
Totuşi se stăpîni cît putu şi se reculese,
Dar cu adîncă mîhnire rămasă în glas, îi răspunse:
„Fiul, ce-i drept, nu-mi vorbise de o primire ca asta
Cînd îmi spusese că tata este un om plin e suflet.
Ştiu că mă aflu-în faţa cuiva care-n viaţă destule
A învăţat şi ştie ce fel să se poarte cu-oricine;
Totuşi n-aveţi nici un pic de cruţare pentru sărmana
Care vă trece azi pragul cu gînd de folos să vă fie.
Altfel nu văd ce rost are gluma care s-arate
Deosebirea de soartă-ntre voi, fiul vostru şi mine.
Drept e, sărac-am intrat, cu-o legăturică în mînă,
Într-o casă de oameni avuţi şi voioşi, fără grijuri.

Nu e nimic! Eu mă simt şi ştiu ceea ce ne desparte.
Însă se cade să mă primiţi cu astfel de glume
Şi să mă-ntoarceţi din pragul casei în care intrasem?

Hermann speriat tresări şi îl trase de mînă pe pastor,
Poate intrînd el la mijloc, să ştie să-ndrepte greşeala.
Iute se duce-nţeleptul spre fată, îi vede mîhnirea,
Lacrămile din ochi şi durerea abia stăpînită,
Dar chibzui că e bine să nu lămurească pe dată,
Ci să-l dezvăluie întregul zbucium din sufletul fetii.
Spuse atunci înadins şi cu vorbele care s-o-ncerce:
„Poate că n-ai cugetat îndestul, copilă pribeagă,
Ce însemnează ca să slujeşti într-o casă străină,
La un stăpîn care are tot dreptul să-ţi poruncească.
De învoiala făcută, soarta pe-un an îţi atîrnă.
Cîte nu ai de-ndurat pentr-un «da», şi de cîte te leagă!
Poate că alergătura n-ar fi greutatea cea mare,
N-ar fi nici munca istovitoare de fiece clipă:
Căci nu munceşti doar tu singură; şi gospodarul munceşte.
Dar ca să rabzi să te mustre nedrept şi cu toane stăpînul,
Şi să te sîcîie-ntruna — ce vrea, cînd el singur nu ştie,
Ori s-auzi certuri şi-ocări de femei, cînd li se năzare,
Şi rîzgîieli de copii rău-crescuţi, arţăgoşi şi obraznici,
Astea mai greu le înduri, dar n-ai încotro, ţi le cere,
Iute şi fără de preget, şi fără să stai ursuză!
Dar tu se vede că nu poţi să-nduri, dac-o glumă a tatii
Te-a supărat într-atîta! Lumea, se ştie, adesea
O necăjeşte pe fată spunînd că îi place vreun tînăr!“

Astfel vorbi, însă fata, pătrunsă de tot ce-i spusese,
Nu mai avu stăpînire. Toată simţirea-ncălcată
Se răsculă; din pieptul ce-i bate, un suspin se ridică
Şi printre lacrămi fierbinţi şi amare, îi spuse atuncea:
„Ah, înţeleptul ce crede că ne mîngîie-n durere
Nu ştie cît de puţin izbuteşte cuvîntul lui rece
Să uşureze din suflete greul ce soarta ni-l dete.
Voi sînteţi veseli, firesţe: o glumă pe voi nu vă doare.
Pe cine suferă însă, îl doare oricè îl atinge.
Bunăvoinţa îmi este-n zadar; nu pot fi prefăcută.
Rup mai degrabă acum, decît alte dureri să se-adune,
Iar mai tîrziu să ajung ca să sufăr întruna-n tăcere.

Da, vreau să plec; eu nu pot rămîne aicea în casă:
Plec chiar acum la ai mei, ca să mi-i găsesc pe sărmanii
Ce i-am lăsat în amar, negîndindu-mă decît la mine.
Asta îmi e hotărîrea; pot să vă spun de aceea
Tot ce-mi stătuse pe suflet şi ce-aş fi tăcut multă vreme:
Dacă de gluma aceea, atît m-am simţit de jignită,
Nu e că-s mîndră şi supărăcioasă, căci sluga-i să rabde,
Ci fiindcă în adevăr îmi simţisem un fel de-nclinare
Faţă de tînărul ce ca un mîntuitor mi-apăruse.
De la-nceput, de cînd ne-am despărţit, nici o singură clipă
Gîndul nu l-am mai luat de la el. Fericisem pe fata
Ce-o fi avînd-o în suflet, cu gîndul s-o ia de soţie,
Cînd l-am văzut la fîntînă-am simţit o aşa fericire
Că îl mai văd înc-o dată, de parcă din cer îmi venise,
Şi cu ce drag l-am urmat ca să-i văd de gospodărie!
Drept este, nu mint; în sufletul meu năzuisem o clipă
Pe drumu-ncoace, să pot ajunge vreodată să-l merit,
Cînd v-aş fi fost mai tîrziu ca un sprijin temeinic al casei.
Ah, dar la timp văd primejdia care era să m-aştepte
Dac-aş fi stat pe un loc cu acel ce iubeam în tăcere.
Astăzi abia pot să văd ce departe e-o fată săracă,
Oricîte merite are, de un băiat cu avere.
Toate le-am spus ca să nu-l înţelegeţi-greşit bietu-mi suflet
Greu încercat de împrejurări ce-mi deschid acum ochii,
Căci mă puteam aştepta ca în timp ce-l iubeam eu în
taină,
El să-şi aducă într-una din zile logodnica-n casă.
Ar mai fi fost cu putinţă s-o ţin ascunsă durerea?
Bine că ştiu ce m-aşteaptă şi bine că taina se duce,
Iese din suflet la vreme, pîn' se mai vindecă răul.
Tot ce m-apasă v-am spus. Nimica nu mă mai ţine-n
Casa în care mă simt ruşinată şi îngrijorată
Că mi-o cunoaşteţi şi taina, şi năzuinţa-mi nebună.
Nu mă opreşte nici noaptea cu umbrele ei destrămate,
Nu mă opreşte nici tunetul care s-apropie-ntruna,
Nu, şi nici ploaia ce răpăie-acuma şi bate în geamuri,
Nici vîjîitul furtunii — căci sînt deprinsă cu ele
Din pribegia amară cînd ne gonise duşmanul.
Iar plec pe drumuri, unde de mult sînt obişnuită,
Să mă despart iar de toate, prinsă-n vîrtejul de vremuri.
Plec şi vă zic să rămîneţi cu bine. Aşa-a fost să fie!"

Astfel le spuse şi iute se-ntoarse să iasă pe uşă,

Cu legătura în mînă, cum o ținuse tot timpul,
Însă măicuța degrabă o strînse în brațe pe fată,
Și cuprinzînd-o de mijloc, îi spuse nedumerită:
„Ce-nseamnă asta? Ce lacrimi sînt astea, așa pe degeaba?
Cum îți închipui să pleci? Ești logodnica fiului meu doar!“
Tatăl atuncea se ridică de pe scaun cam în silă
Și plictisit că le vede plîngînd pe-amîndouă, le spuse:
„Asta-i răsplata, poftim, pentru toată bunăvoința:
Să mai și plîngeți acuma, ca încheiere a zilei,
Ah, și urîte-mi mai sînt lacrămi și-ocări de femeie,
Vorbe aprinse și văicăreală, și tevatură,
Cînd cu-o fărîmă de minte, toate-ar fi fost împăcate!
Mie mi-ajunge pe astăzi, și zăpăceală, și larmă!
Voi, descurcați-vă singuri, eu unul mă duc la culcare.“
Și se întoarse în loc, grăbind ca să plece-n odaie,
Înspre patul lor bun de pe vremuri, ca să se culce.
Însă flăcău-l opri și rugîndu-l fierbinte, îi spuse:
„Tată, fii bun, nu pleca! Și să-ți treacă mînia pe fată:
Vina e-a mea, căci eu am făcut-o încurcătura,
Și-apoi părintele, nu știu de ce, și mai mult a mărit-o.
Spune-le totul, părinte, căci ție mă încredințasem,
Și nu mai pune și gaz peste foc; ajunge acuma!
Crede-mă, n-aș mai putea să te respect ca-nainte
Dacă ne strici bucuria, în loc tu s-aduci o lumină!“

Însă surîse atuncea vrednicul pastor și zise:
„Care înțelepciune-ar fi scos la iveală frumoasa
Destăinuire și firea aleasă a bunei copile?
Nu ți s-a-ntors în plăcere acum toată îngrijorarea?
Spune-le tu ce-ai de spus: la ce să vorbească streinii?“
Hermann atunci se duse cu fața deschisă și spuse:
„Nu-ți pară rău și nu plînge de aste dureri trecătoare;
Ele-ntregesc fericirea-mi, și pe a ta, trag nădejde.
Nu; n-am venit la fîntînă ca s-o tocmesc servitoare
Fata cea dragă, ci am venit ca să-i caut iubirea.
Însă privirea-mi sfioasă n-a izbutit să desprindă
Dragostea ta din privire, ci numai prietenie,
Cînd surîzînd amîndoi ne-am oglindit în fîntînă.
Să te aduc dar acasă eram fericit jumătate,
Dar sînt acum pe deplin. Dumnezeu să te aibă în pază.“
Fata atunci îl privi pe flăcău pînă-n suflet mișcată

Şi îi primi sărutarea, această culme-nsorită
Ce-ndrăgostiţii o văd ca pecetia multaşteptată
A fericirii ce vine, şi lor li se pare eternă.

Cît despre ceilalţi, pastorul îi lămuri de îndată,
Însă copila veni către tată cu drăgălăşenie
Şi sărutîndu-i, plecată, mîna ce el nu şi-o lasă:
„Iartă-mă, tată, îi spune, din tot ce nu înţelesesem,
Lacrămi amare dintîi, şi lacrămi voioase din urmă,
Iartă-mi pornirea de-atunci, şi iart-o şi cea de acuma,
Ca să mă pot pe deplin regăsi-n fericirea cea nouă!
Ah, cea dintîi supărare de care am fost vinovată,
Fie şi cea de pe urmă! Tot ce crezusem, supusă,
Să-ndeplinesc ca streină în casă, voi face-o ca fiică!“
Tatăl o strînge la piept şi lacrămi în ochi i se suie,
Vine acum şi măicuţa, cu dragoste ca s-o sărute,
Mîna i-o ia într-a ei şi plîng amîndouă-n tăcere.

Repede prea-nţeleptul părinte întîi se duse,
Luă mîna tatii şi-i scoase inelul de cununie
(Lucru nu tocmai uşor; se cam îngrăşase tăticul);
Apoi îl scoase pe-al mamii, şi logodindu-i copiii:
„Fie, le zise, inelul din nou s-o aibă menirea
Ca să-ntărească o legătură la-fel cu cea veche.
Tînăru-acesta, adînc este îndrăgostit de copilă,
Fata, mărturiseşte şi ea că-ndrăgeşte băiatul.
Vă logodesc chiar acuma; blagoslovirea vi-e dată
Cu învoirea părinţilor şi c-un prieten ca martor.“

Se înclină după-aceea să facă urări şi vecinul,
Însă cînd pastorul dete să-i pună fetii inelul,
Mult se miră că mai are înc-un inel pus în deget,
Cel care-l îngrijorase pe Hermann întîi, la fîntînă,
Şi încercă să glumească atuncea prietenește:
„Cum asta? Te logodeşti înc-o dată? Vezi să nu vină
Primul logodnic şi chiar la altar să ne strice logodna.“

Ea însă spuse: „Îngăduiţi-mi să-nchin amintirii
Celui ce mi-l dărui doar o clipă! Se cade, sărmanul!
La despărţire mi-l dete şi nu mai se-ntoarse în ţară.
Toate le-a prevestit cînd, în setea de libertate,
Precum şi-n dorul să lupte în noua prefacere-a lumii,
Se avîntă spre Paris, spre închisoare şi moarte.

«Rămîi cu bine, îmi zise, căci faţa lumii se schimbă
Din temelie acuma; tot ce-a fost vechi se destramă:
Legile vechi se dărîmă şi-n cele mai trainice state,
Iară pămînturi se duc de la cei care le stăpînise.
Toţi se despart: prieteni, se rupe iubit de iubită,
Astfel şi eu plec departe — iar unde te văd, cine ştie?
Poate că-n clipa aceasta vorbim pentru ultima oară!
Drept au grăit cînd au spus: călător este omul pe lume,
Dar niciodată n-a fost aşa călător ca acuma.
Fuge pămîntul de sub picioare, comorile fug, iar
Aur şi-argint le topesc din vechile sfinte odoare.
Totul e-n freamăt, ca şi cînd lumea aceasta clădită
Iar intră-n haos şi-n noapte, din nou iar clădită să fie.
Ţine-mi-o inima ta! De ne-om mai vedea vreodată
Peste ruinele lumii — alţi oameni sîntem atuncea,
Alta simţirea cea liberă, descătuşată de soartă.
Ce îl mai leagă pe-un om cînd trece prin astfel de zile?
Dar de-o fi scris să nu scap cu bine din aste primejdii
Şi bucuroşi să putem să ne mai întîlnim vreodată,
Ah, amintirea-mi ca o icoană să-ţi tremure-n suflet,
În fericire şi-n nefericire să te întărească!
Iar dac-o altă nădejde şi-un alt cămin ţi-o surîde,
Bucură-te din plin de aceea ce soarta-ţi întinde!
În curăţie şi-n cinste să ţii la cin-te iubeşte.
Dar nici atunci să nu pui mult temei pe ce-ţi calcă piciorul,
Ca să nu suferi prea mult dac-ar fi să-ncerci iar o durere.
Sfîntă să-ţi fie-orice clipă; n-o socoti însă viaţa
Ca mai presus de-orice bun, căci toate sînt înşelătoare».
Astfel îmi spuse, şi dragul meu suflet s-a dus pe vecie.
Totu-am pierdut între timp, dar sfatul îmi stăruie-n minte,
Azi mai ales cînd iubirea-mi surîde şi îmi pregăteşte
Noi fericiri, şi din plin îmi deschide nădejdile vieţii.
Iartă-mi, prietene scump, dacă însuşi la braţul tău tremur,
Ca şi luntraşul ce după un lung timp, la ţărm, cînd ajunge,
Şovăie încă şi-l simte pământul că nu este tare."

Astfel vorbi şi inelul îl puse alături în deget,
Însă logodnicul spuse mişcat şi cu însufleţire:
„Da, Dorothea, cu-atîta mai trainic va fi legămîntu-n
Freamătul lumii. Tare s-o întemeiem căsnicia;
Strînşi laolaltă să-l stăpînim şi să-l ţinem avutul!

Omul ce-n vremi șovăielnice este și el șovăielnic,
Răul mai mult îl sporește și mai departe-l întinde!
Cel care stăruie-n gîndu-i, își făurește o lume.
Nu se cuvine germanilor ca să-ntețească grozava mișcare,
Nici ca să șovăie-ncoace și-ncolo, lăsîndu-i făgașul.
Noi cu al nostru! Asta s-o spunem, mereu, cu tărie!
Cinste și astăzi popoarelor cari hotărîte să lupte
Pentru credință și lege, părinți, copii și femei,
L-au înfruntat pe dușman cu jertfa însăși a vieții!
Tu ești a mea; cu atît e ce am mai al meu de acuma.
Nu vreau cu grijă, ci-n tihnă să-mi stăpînesc tot avutul,
Iar la nevoie, să-l apăr! Dușmanul de-o fi să ne-ncalce,
Tu pregătește-mă; singură pune-mi arma în mînă!
Dacă ești tu ca să vezi de dragii părinți și de casă,
Fără de teamă-naintea vrăjmașului voi pune pieptul.
Toți de-ar gîndi ca și mine, toți am porni cu putere
Contra puterii dușmane, și-ar fi-n omenire iar pace!“

1 În original cele nouă cînturi nu sînt numerotate. Cifrele romane au fost introduse de editori pentru a facilita consultarea textului.

2 Fiecare cînt este pus sub auspiciile uneia din cele nouă muze, deşi legătura dintre muza invocată şi acţiunea din cîntul respectiv este de cele mai multe ori numai vag conturată. Caracterul epic al poemului şi tema majoră („destin" şi „compasiune") din Cîntul I stă sub semnul *Calliopei*, muza poeziei epice. *Clio*, muza istoriei, este invocată (Cîntul VI) pentru evocarea evenimentelor determinante ale epocii (Revoluţia franceză, războaiele de intervenţie contra Franţei), la fel *Polyhymnia*, muza cîntării serioase, pentru a descrie soarta omului sub impactul acestor evenimente (Cîntul V). *Erato*, muza poeziei erotice, patronează declaraţia mută de dragoste a celor doi tineri la fîntînă (Cîntul VII), după ce *Terpsichore*, muza dansului, semnalează prima lor întîlnire (Cîntul II). Intima comuniune de sentimente dintre mamă şi fiu este relevată de *Euterpe*, muza poeziei lirice (Cîntul IV), iar *Urania*, muza astrelor, acordă auspiciile sale viitoarei însoţiri dintre Hermann şi Dorothea (Cîntul IX). În Cîntul III, apelul la *Thalia*, muza comediei, face aluzie, probabil, la distanţarea ironică cu care poetul descrie unele particularităţi de caracter ale înstăriţilor şi filistinilor burghezi, mai ales zgîrcenia spiţerului. În sfîrşit, *Melpomene*, muza tragediei, este chemată să rezolve aparentul conflict din Cîntul VIII, în ce priveşte raportul dintre Dorothea şi familia birtaşului.

3 *Landau:* oraş în Palatinat, cunoscut pe atunci pentru meşterii ce construiau caleşti şi alte trăsuri de lux.

4 *Pamina, Tamino:* pereche de îndrăgostiţi din opera *Flautul fermecat* de Mozart, compusă în 1791 şi prezentată pentru prima oară pe scenă la Weimar în 1793. Era foarte apreciată de Goethe care proiecta să scrie o continuare.

5 *Strassburg, Frankfurt, Mannheim:* dacă primele două din oraşele citate erau încă de pe atunci milenare, Mannheim devenise centru urban abia în secolul al XVII-lea şi fusese amenajat pe baza unui plan de sistematizare, în eşichier, cu cartiere şi străzi regulate.

6 *coşuleţul:* referire la o veche datină germană prin care cavalerului refuzat i se oferea un coşuleţ cu flori pentru a îndulci puţin ofensa. De aici, în germana modernă s-a statornicit expresia „*jemandem einen Korb geben*" (a da cuiva un coş) cu sensul de „a refuza pe cineva".

AHILEEA

Traducere de GRETE TARTLER

CÎNTUL ÎNTÎI

Arse-n flăcări spre-nalturi rugul măreț înc-o pală,
Țința-i cerul era și-nroșite din Ilios[1] ziduri
Noaptea cea sumbră-o răzbiră; stive de-ntreagă pădure
Din uriașul schelet prăbușindu-se-ncins-au
Jarul măreț. Atunci se topiră-a lui Hector
Oase și scrum cel mai nobil troian sta-n țărînă.

Numai atunci lîngă cort ridicatu-se-Ahile,
Ore noptatice treaz își trecuse cu ochii-n
Flăcări, la jocul lor crunt, depărtat-schimbătorul,
Fără-a-i întoarce din roșul cetății Pergamos[2].
Ură adîncă simțea încă față de mortul
Care-i ucise prietenul, însuși azi pulberi.

Dar cînd scăzu a hulpàvelor flăcări mînie
Rînd după rînd și cu deget de roze zeița
Mare și țărm zugrăvi, că păli focul groaznic,
Blînd și mișcat se întoarse Pelidul[3], măritul,
Spre Antiloh[4] și grăi aste vorbe de seamă:
„Ziua veni-va cînd numai ruine din Ilios
Greu fum urca-vor, gonit de vîntoasele tracice[5],
Lungile creste-ale Idei[6] umbrind, culmea Gàrgaros[7];
Însă eu n-am să-l mai văd! Zeea Eos, trezinda,
A lui Patrocle-oseminte-adunînd m-a găsit, azi
Frații lui Hector aflat-a-ntr-aceeași smerire,
Și în curînd, credincios Antiloh, și pe tine
Te va afla jelind restul din bunul prieten.

Dacă-i să fie așa, cum îmi dau zeii veste[8],
Fie! Să nu ne gîndim decît ce-i de făcut.
Mie, alături de bunul prieten Patrocle
Mîndră colină spre cinste-nălțați-mi pe țărmuri,
Sus, monument pentru neamuri din vremi viitoare.
Harnici, voinici, mirmidonii[9] îmi și-ncercuiră
Spațiul menit și pămîntu-aruncînd spre-năuntru
Zid de-apărare-mplinesc totodată-mpotrivă
Valmei dușmane. Cu sîrg spațiul larg cercuiră,
Însă vreau totul să crească! Grăbit de pe-acum sînt
Grupuri să vină, ce-s gata să toarne țărînă
Peste țărînă și poate ridic jumătate;
Voi să-mpliniți ce-o mai fi, cînd voi sta eu în urnă."

Astfel grăi și porni printre rînduri de corturi,
Semne făcînd către unii, pe alții chemîndu-i.
Toți deîndată stîrniți apucară unelte tari,
Sape, lopeți, cu elan, să răsune metalul,
Chiar uriașa prăjină, pîrghii ce pietrele mișcă.
Astfel porniră din tabără strînși ca șuvoiul
Blînda cărare urcînd și tăcuți se grăbiră.
Cum pentru-atac înarmați trec oștenii, aleșii,
Noaptea-n tăcere, cu pașii grăbiți se strecoară,
Rînduri, și pașii-și măsoară ținînd răsuflarea
Spre a pătrunde-n dușmanul oraș, rău-păzitul;
Astfel porniră și ei, iar tăcerea din fapte
Treaba-nsemnată cinstea și a regelui jale.

Cînd însă-ajunseră-n spatele 'naltei coline
Linse de valuri, și-n față sta marea deschisă,
Eos[10] cu drag îi privi dintre aburii
Sacrilor zori, depărtați, bucurîndu-le inimi.
Toți către șanț năvăliră-atunci, dorniei de muncă,
Bulgări rupînd din țărîna călcată-n picioare,
Unii-aruncînd cu lopeți, alții-n coșuri ducînd-o-n
Sus. Îi vedeai chiar pe unii cum cară în coifuri,
Scuturi, și alții nu-n vase, ci-n poala vestmintelor.

Porțile cerului Horele[11] aprig căscară,

Helios caii sălbatici îi şi înalţă, cu mult vuiet.
Iute spre neamu-Etiopiei[12] raza-şi împarte,
Celui din toate popoarele-aflat mai la margini.
Bucle-n văpăi clătinînd prin codrii Idei coboară
Jalea troienilor, vajnicii-ahei să-nlumine.

Hore, tinzînd spre eter, estimp şi aflară
Casa Cronidului[13], sacra, ce-n veci o salută.
Cum au intrat, le ieşi înainte Hephaistos,
Grabnic şi şchiop[14], cu àstfel de vorbe stîrnindu-le:
„Înşelătoarelor! Iuţi fericitului, lente-aşteptîndului!
Ştiţi c-am clădit astă sală pe-a tatălui voie,
După măsura divină-a sublimului cîntec de muze;
Aur, argint, minereu, pal metal nu cruţasem;
Cum am plinit-o, perfectă rămase şi astăzi,
Timpul n-o frînse. Aici n-o ajunge rugina,
Praful, nici el, ce-nsoţeşte drumeţul prin lume.
Tot am făcut, ce vreo artă e-n stare a face.
Stă neclintit preaînaltul tavan al zidirii,
Pasu-l invită podeaua-ndelung netezită.
Orice stăpîn e urmat de-al său jilţ, cum îi cere,
Ca de-un ogar vînătorul, băieţi merg, de aur,
Ce i-am creat să-l susţină, cînd vine, pe Crònion,
Cum mi-am făcut şi copile de bronz. Dar n-au viaţă!
Fostu-v-a dat numai vouă şi-apoi la Carìtii[15]
Farmecul vieţii s-aduceţi în moartele chipuri.
Sus deci! Zgîrcite nu fiţi, din cornul sfînt cu balsamuri
Vraja iubirii turnaţi, încît să mă bucur de operă,
Zeii-ncîntaţi să mă laude ca la-nceputuri“.
Ele surîseră blînd, mişcătoarele, dînd din
Cap, amical, spre bătrîn, dînd lumină şi viaţă
Cît muritori n-ar răbda, dar pe zei îi încîntă.

Àstfel porni către prag cu grăbire Hephaistos,
Gîndu-i la muncă, doar munca în inimă poartă.
Hera-l întîmpină-alături de Pallas Athena
Vorbe schimbînd; îndată ce fiu-şi zăreşte,-n

Loc îl opreşte pe dată şi-i zise divina:
„Fiule, fala cea vană-n curînd o vei pierde
Arme c-ai face pe oameni să-i scape de moarte,
Arta că nu-ţi cruţi defel cînd te roagă-n zeiţă[16];
Fiindcă-i aproape-acea zi cînd Pelidul cel mare-n
Praf va cădea, arătînd muritorilor graniţa.
N-au cum să-l apere coifu-ţi, armura, nici scutul
Cînd şi-l dispută chiar sumbrele Kere-ale morţii".

Dar zeul-meşter, Hephaistos, în schimb îi răspunse:
„Mamă, de ce-ţi rîzi de mine că faţă de Thetis
Vrednic am vrut să m-arăt făurind cele arme?
Om muritor n-ar fi dat de pe-a sa nicovală
Arme la fel, şi nici zeii cu-a mea n-ar fi-n stare
Alte să facă: turnate pe corp, precum aripi
Urcă eroul, nefrînte, bogate, privirii-s miracol.
Fiindcă un dar dacă zeul le face la oameni
Bună-ocrotire-i, nu moarte ca darul duşmanului.
Învingător şi Patrocle desigur, ferice
S-ar fi întors, dacă Phoebus chiar coiful din creştet
Nu i-ar fi smuls, despicîndu-i armura: căzu deci.
Fost-a să fie, căci soarta pe om îl desfide,
Arma divină nu-l scapă şi nici chiar Ageis[17],
Scutul ce zeilor tristele zile le-alungă.
Dar ce să-mi pese! Al armelor faur aduce
Totuşi războiul şi sunet de citeri n-aşteaptă".
Astfel plecă mormăind şi zeiţele rîseră.

Zeii ceilalţi între timp se-adunară în sală.
Prima, Artemis, zorita, voioasă de-acum de săgeata
Ce la izvoarele Idei răpuse cerb falnic.
Hermes cu Isis sosi şi preanobila Leto
Veşnic de Hera urîtă, semena ei, dar mai blîndă.
Phoebus urmează, de fiu-i se-ncîntă divina.
Ares[18] soseşte măreţ, el, războinicul ager,
Crunt către toţi, numai Kypris[19] cea dalbă-l supune.
Vine tîrziu şi-Afrodita ce-aruncă ocheade,
Cea care-n zori mult prea greu de iubiţi se desparte.

Dulce-osteniță, de parcă ei noaptea spre-odihnă
Nu i-a ajuns, așa cade-n brațele tronului.

Halele blînd străluciră, șoptirile-eterului
Din depărtări veste-au dat despre pasul Cronidului.
El din înaltu-i lăcaș veni spre-adunare'
De-a lui Hephaistos făpturi sprijinit. Mîndru lunecă.
Stă-n tron de aur frumos făurit: din picioare
Ceilalți se-nclină și-apoi se așează pe jilțuri.
Cupe să umple sosiră grăbiți iscusiții
Zei ai juniei, Carìtii și Hebe, în juru-le
Darnic turnînd, împărțind mult bogata ambrozie,
Plinul să-l guste Uranicii și nu preaplinul.
De Ganymed cu priviri de copil, însă grave,
Zeus slujit fu, de el bucurîndu-se foarte.
Toți fericirea gustară din plin, în tăcere.

Iată că Thetis, divina, cu jale-n privire,
Mare la trup, a Nereului fiică[20] înaltă
Vine spre Hera, ce spatele-ntoarse, și-i spuse:
„Zee, cînd vin nu te-ntoarce, învață-a fi dreaptă!
Fiindcă, îți jur pe aceia ce-n Tartar lăcaș au
Stînd lîngă Cronos, deasupra izvorului stygic,
Juzii tîrzii ai minciunilor din jurăminte:
Nu am venit pîn'aici nicidecum să-nfrîn soarta
Sigură-a fiului, nici să amîn ziua tristă;
Nu; ci urcat-am din casa de purpuri a mării
Dusă de jale ne-nvinsă,-ntrebîndu-mă, oare-n
Vîrful olimpic mai mic fi-va-al temerii vaier?
Nu mă mai cheamă feciorul, pe țărm stă uitîndu-mă
Și amintindu-și cu dor doar prietenul[21] care
Primul porni spre lăcașul cel sumbru-al lui Ais[22],
Unde și el printre umbre tînjește s-ajungă.
Da, nici să-l văd, să-i vorbesc nu mai pot. Oare-ajută
Răul de neocolit de l-am plînge-mpreună?"

Aprigă Hera se-ntoarse, cumplită-n privire,
Plină de ciudă jignind-o pe cea întristată:
„Tu, ipocrito, ascunsă ca mări ce-ți dau viață!
Vrei să te plîng? Vrei prietenă chiar să te-ntîmpin?

Tu, ce de-o mie de ori m-ai jignit, nu de mult chiar
Cei mai aleși din războinicii-mi dus-ai la moarte
Spre-a-ți măguli fiul nesuferit, fără minte!
Crezi că nu știu cine eşti, că te-a vrut la-nceputuri
Crònion însuși, cel mîndru, ca mire, în stare
Sora-soție să-și lase, în schimb Nereida
Arsă de vane mîndrii se voia-n cer regină?
Dacă se-ntoarse divinul, de spaima Titanilor
Iarăși s-a-ntors, că-i vestiră-nțelepții primejdii
Fiul din pat blestemat că-l va-ntrece[23]. Promèteu
Bine-a știut! Căci născut-ai cu-acel muritor un
Monstru în loc de Himeră, de-amarnic balaur.
Tată un zeu să-i fi fost, ar mai sta-n eter zeii?
Cum pustiește pămînt, pustiit-ar fi cerul.
Totuși nu văd să te-apropii fără ca vesel
Semne Cronidul să-ți facă, pe-obraz te mîngîie;
Voia oricare-ți plinește, doar cheful să-mi taie.
Pofta nestinsă nu trece din pieptul oricărui bărbat!"

Spuse-a Nereului fiică, a prezicătorului:
„Crunto! Ce vorbe trimiți! Ce săgeți ale urii!
Jalea de mamă n-o cruți, mai cumplită-ntre toate,
Cea care plînge curîndul sfîrșit al feciorului.
Sigur, tu nu ai aflat cum durerea aceasta
Sfîșie pieptul atît muritoarei, cît zeei.
Căci te-nconjoară superbii feciori ai Cronidului,
Veșnic voinici, juni, te bucură deci preaînalții.
Însă și tu lăcrimat-ai, topindu-te-n temeri
Cînd, mînios din pricîna-ți, zvîrlit-a chiar Zeus
Pe credinciosul Hephaistos în jos, pînă-n Lemnos,
Ca muritorii superbul rănit la picior stînd.
Ce-ai mai strigat către nimfe din umbrele insulei,
Ce l-ai chemat pe Paeòn[24], îngrijind însăți răul!
Ba, chiar și-acum te-amărăști că feciorul tău șchioapătă
Vrednic de-aleargă, mereu săritor, să le ducă
Zeilor dulcea licoare, și cupa de aur
Poartă clătind-o-ngrijit, nu cumva să n-o verse,
Iar preaferîcii de zei ne-ncetat rîd privindu-l.
Singură tu îi arăți gravitate și milă.

Eu să nu caut deci vaier să-mi sting lîngă alţii,
Astăzi că moartea pe unicu-mi, mîndrul, l-aşteaptă?
Căci mi-a vestit-o prea sigur Nereul, căruntul,
Gură rostind chiar de zei, ce-i aşteaptă,-adevărul,
Spuse în ziua cînd voi, cei eterni,. coborît-aţi
În pelionicii codri-a petrece anume
La-mbrăţişarea ce-n silă mi-a smuls muritorul.
Încă de-atunci falnic fiu c-o să am îmi prezise,
Ce-şi va întrece părintele, cum vrea destinul,
Însă că zilele-i scurte şi triste-or să fie.
Astfel trecură lovindu-mă anii, fugarii,
Fiu-mi gonind către poarta cea neagră-a lui Ais.
Ce mi-au slujit viclenii, artă? Foc, spre călire[25]?
Strai femeiesc[26], la ce bun? Pe preanobil în lupte
Pofte de glorii, nestinse, l-au dus, firul sorţii.
Zile mult triste-a trăit, ce-n curînd dau de capăt.
Ştiu ce condiţie puse înaltul, destinul.
Gloria-n veci îi e dată dar armele Kerelor
Vin de aproape; nici Zeus nu poate să-l scape".
Astfel grăi aşezîndu-se-alături de Leto
Cea care-un suflet de mamă mai are în pieptu-i
Printre Uranici; şi-acolo se plînse în voie.
Crònion grav îşi întoarse-atunci chipul, divinul,
Către jelindă şi-i spuse astfél, părinteşte:
„Vorbe-aşa grele, copilă, s-aud de la tine
N-aş fi crezut; ca Titanii, ce-n necuviinţă
Zeii blestémă, stăpînii de sus, din Olympos.
Viaţa feciorului singură-i negi, nebuneşte?
Dar linguşinda speranţă-nsoţită-i cu viaţa
Şi-i mai plăcută ca mulţi dintre demonii vrednici
Care străbat lîngă om schimbătoarele zile.
Ei nu-i e-nchis niciodată Olimpul, chiar Ais
Sumbrul lăcaş i-l deschide, surîde destinul de
Bronz, de-l alintă ea, dalba, intens linguşindu-l.
Pe-a lui Admetos[27] soţie n-a-ntors-o iar bezna
Fiului meu cel ne-nfrînt? Printre vii n-a urcat iar
Protesileu[28], să-şi cuprindă jelinda soţie?

Nu se-ndură Persephone-auzind din adîncuri
Orficul cînt, de-acel dor care-nvins nu se lasă?
Nu l-a ţinut oare-n frîu pe Asklepios[29] raza-mi
Cînd, prea-ndrăzneţ, aducea pe cei morţi iar la viaţă?
Chiar pentru morţi speră viii. Iar tu să disperi vrei
Cît cel ce-n viaţă-i mai stă sub lumina de soare?
Graniţa vieţii nu-i bine-ngrădită; alungă
Kerele morţii un zeu, ba, se-ntîmplă, şi omul.
Deci îndrăzneala nu-ţi scadă! Opreşte-ţi din blèstem
Gura şi-nchide-ţi urechea duşmanei batjocuri.
Duce adesea la groapă bolnavul pe-un doctor
Ce i-a cobit; sănătos şi voios iar sub soare.
Oare Posèidon nu-mpinge adesea corăbii
Către abisul din sirtă[30], spărgînd scînduri, coaste?
Mîna vîslaşilor cade, din vasul ce crapă
Oameni prind resturi ce zeul le-mprăştie-n valuri.
Toţi sînt daţi morţii, dar daimonu-i scapă pe unii.
Deci eu socot că nici zei, nici întîia-ntre zee
Nu ştiu din lupta din Ilios cine s-o-ntoarce".

Astfel grăi şi tăcu; însă Hera, divina,
Iute din jilţu-i ţîşni, stînd ca muntele-n mare,
Cel luminat de eter peste nobile piscuri.
Spuse de sus, cu mînie, ea, Unica, demna:
„Crunte ce-n cuget te clatini! De ce-nşeli cu vorbe!
Zise-s mînia să-mi scurmi iară ţie-ncîntarea
Că-s supărată, şi àstfel de rîsul cereştilor?
Altfel nu cred că ţi-e vorba-ndelung judecată.
Ilios cade! Şi tu mi-ai jurat, şi-ale sorţii
Semne arată la fel, deci să cadă şi-Ahile!
El, cel mai bun dintre greci, îndrăgit de toţi zeii.
Cine se-aşează în calea destinului, care
Groaznic spre ţelu-i aleargă, în praf va cădea, caii-l calcă,
Roata preasfîntului car, cel de bronz, îl zdrobeşte,
Deci nici că-mi pasă de vrei îndoială să semeni,
Poate s-o-mpaci pe nevolnica pradă durerii.
Una şi bună îţi spun însă, pune-o la suflet:
Zei ca şi oameni urăsc deopotrivă-arbitrariul

Dacă se-arată în fapte sau numai în vorbe.
Cît stăm de sus, mai presus decît zeii cei veşnici
Themis[31] e, cea mai eternă, şi-i dat să dureze
Chiar cînd imperiu-ţi, oricît de tîrziu, o să cadă-n
Mîna Titánilor care demult forţe-nfrînă".

Dar neclintit şi voios îi răspunde Cronidul:
„Spui înţelept, nu la fel făptuieşti, căci mustrat e
Ca şi în cer pe pămînt orice soţ al stăpînului
Care trecu la duşmani, chiar de-o face în fapte
Sau în cuvinte: căci solul lucrării e vorba.
Iată ce-ţi spun: dacă vrei, ne-mpăcato, chiar astăzi
Parte să ai de imperiul de jos al lui Cronos,
Pleacă-ntr-acolo şi-aşteaptă jos ziua Titanilor
Care, îmi pare,-i departe de raza eterului.
Vouă, la ceilalţi, vă zic însă: nu e pieirea
De neoprit, prăbuşirea zidirilor Troiei,
Sus deci! Cei Troia ce-o apără, şi pe Ahile
Apere-l; celorlalţi, tristă, îmi pare, li-e treaba
Cel mai ales din aleşii Danai a-l ucide".
Astfel grăi şi plecă de pe tron spre-ncăperile-i.

Leto şi Thetis la rîndul lor locul lăsîndu-şi
Merseră-n halele-adînci, numai ele să-mpartă
Jale-n extazul vorbirii; de nimeni urmate.
Dar către Ares se-ntoarse preanobila Hera:
„Ce crezi, feciorule, voia ce nu-ţi ţii în frîne,
Dînd ajutor cînd la unii, cînd tocmai la ceilalţi
Cu schimbătorul noroc al cumplitelor arme?
Ţie nu ţelul ţie-n minte, oriunde se află,
Ci numai forţa clipitei, mînia şi vaierul.
Astfel gîndesc că-n curînd, fiindcă ţii cu troienii,
Însuţi lupta-vei cu-Ahile, pînditul de soartă,
Ce nu-i nedenm să se stingă de-a zeilor mînă".

Ares atunci, în respect şi noblețe, răspunse:
„Mamă, nu-mi cere-un sfîrşit ce nicicînd n-a fost grija
Zeului. Las' să se taie-ntre ei muritorii,
După-a victoriei poftă ce-i mînă în luptă.

Mie mi-e dat să-i stîrnesc de departe, din pacea
Casei în care-și trăiau fără griji mîndre zile
Harnici strîngînd de la Ceres, atothrănitoarea.
Dar eu, de Ossa[32]-nsoțit, îi îndemn; la ureche
Zgomot de lupte din zări le aduc, de vuiește-n
Jur încleștarea ca vîntul și tulbură spirite
Fără măsură; nimic nu-i reține și vajnic
Merg înainte-nsetați de primejdia morții.
Àstfel deci plec să-l îndemn pe feciorul frumoasei
Eos, pe Memnon[33], ca și etiopice neamuri,
Și pe-amazoane, ce ură bărbaților poartă",
Zise și-i gata de ducă; dar Kypris cea dalbă
Rîse sublim apucîndu-l și-n ochi drept privindu-l:

„Cum pleci chemînd, sălbatice, capătul lumii
La un război ce-i purtat numai pentru-o femeie[34]?
Du-te, eu nu te opresc! Pentru cea mai frumoasă
Lupta e mai cu temei decît pentru-avere.
Dar etiopice neamuri nu-mi place să-mi tulburi,
Ele ce zeii-ncununã-n pioase petreceri
Viață curată ducînd; căci le-am dat multe daruri,
Gustul iubirii mereu și copii fără număr.
Însă te laud de mîni spre-ncleștările morții
Nefemininele, crude-Amazoane sălbatice;
Căci le urăsc, necioplite fugind de-a bărbaților
Dulce-nsoțire, lipsind de curatul lor farmec
Pe-mblînzitoare de cai care neagă podoaba femeii".

Àstfel grăbitului spuse; dar iute-și întoarse
Ochii, să-l vadă pe Phoebus ce drumuri apucă,
Unde, spre care pămînt înflorit dinspre-Olympos
Trece prin mări, ocolind cîte insule toate:
Către thymbràica vale[35], unde are un templu
Mîndru, semeț, mult bătut de popoarele Troiei
Pace pe cînd mai era și iubeau sărbătoarea.
Fără petreceri acum, fără-ntreceri, pustiu stă.
Còlo-l zări priceputa, isteața de Kypris,
Gînd de-ntîlnire avînd: multe inima-i cere.
Herei, atunci, spuse Pallas Athena cea sobră:

„Pică să nu-mi pierți, zeiță. Cobor chiar acum la
Cel ce de soartă răpus fi-va,-n preajmă să-i stărui.

Merită viața-i frumoasă nu trist să se-ncheie.
Ție — cu drag recunosc: dintre bravii vechimii
Ori din vitejii de azi, cel mai drag mi-e Ahile;
Poate iubirea de el m-ar lega,-mbrățișarea,
Tritogeneia[36] în fapte de-ar fi precum Kypris;
Dar cum la un prieten ținu el cu mare tandrete,
Astfel la rîndu-mi îl țin; cum îl plînse pe-acela,
Plînge-voi eu muritorul ce piere, ca zee.
Ah! Să lipsească-așa iute frumoasa-i făptură
De pe pămîntul cel plin de chipuri comune!
Trupul superb, minunata zidire a vieții,
Pulberi să treacă-n văpăi care mistuie totul!
Ah! Să nu crească-un bărbat din feciorul cel nobil!
Cîtă nevoie de-un astfel de prinț e în lume,
Ca a juniei mînie și pofta de a distruge
Să se transforme în spirit măreț, creator, în
Ordinea lumii pe care mulțimi o urmează.
Cel împlinit nu-i precum furtunatecul Ares,
Dornic de lupte doar, ucigător! Ci e seamăn
Însuși Cronidului ce bunăstării izvor e.
Ziduri înalță, nu sfarmă; prea mulți cetățeni de-s,
Drum către-un nou țărm le-arată; prin larguri și coaste
Mișună noi poporeni, spațiu și hrană cătînd.
El, doar, mormîntu-și înalță. Nu pot și nedat e
Dragul să-mi chem înapoi de la poarta lui Ais
Ce-o cercetează, prietenul vrînd să-și ajungă,
Ce-i stă aproape deschisă, dar încă în beznă".
Astfel rosti și cumplit și-aținti ochii-n zare.
Zeii se uită cumplit, unde plîng muritorii.

Hera răspunse,-atingîndu-i prietenei umărul:
„Jalea, copilă, ce-acum te-a cuprins, mi-e-nțeleasă;
Fiindcă în multe asemeni noi sîntem, și-n faptul
Că ocolesc, iar tu detești a bărbatului brațe.
Însă la cinste, cu-atît mai mult, ținem pe vrednic.
Multe femei plac pe flravi, ca blondul Anchise,
Sau ca Endýmion[37], care în somnu-i doar place.
Vino-ți în fire deci, demnă copilă-a Cronidului,
Către Pelid să cobori și cu viață zeiască

Pieptul să-i umpli, încît dintre toţi muritori
Cel mai ferice să fie, cu gîndul la glorie,
Ora să-i toarne belşugul ei de veşnicie“.

Pallas grăbită atunci puse de aur sandale,
Cele ce-n vastele ceruri o duc şi pe mare,
Àstfel porni a străbate eterice spaţii
Că şi văzduhul de jos, şi pe culmea Skamandrului[38]
Iute descinse, chiar lîngă mormîntul ce-l ţine
Pe Aesyetes. Şi nu spre cetate priveşte,
Nu către cîmpul de luptă-acum calm, ce se-ntinde
Între-a lui Xanthos[39] cel sfînt curgătoare podoabă şi larga
Matcă uscată-a lui Sìmois[40], plinul de pietre pe maluri.
Văzu-i nu rînd de corăbii şi corturi străbate,
Nu pre mulţimea ce mişună-n taberi pîndeşte;
Doar către mare se-ntoarce şi culmea sigeică
Ochiul i-l umple şi vede cum vajnic Pelidul
Harnicii săi mirmidoni cu porunci îi îndrumă.

Cum mişcătoare furnici tulburate-s din trudă
De-al vînătorului pas ce grăbeşte-n pădure
Şi muşuroiul se surpă,-ndelung înălţatul,
Iară mulţimea cea harnică-n grupuri cu miile
Mişună-ncolo şi-ncoace, se-agită-nde-ele,
Ia fiecare ce-n preajmă-i şi-aleargă spre mijloc
Spre labirintul cel conic în vechea-i zidire:
Àstfel pămînt pe pămînturi aştern mirmidonii
Zidu-nălţînd dinafară, ca valul să crească
Clipă de clipă mai sus, după cercul înscrisul.

Însă Ahile stă-n centrul pocalului, urcă-n
Jurul său valul surpat ce-i va fi monumentul.
Vine din spate Athena şi-al lui Antiloh chip
Zeea-l îmbracă, dar nu întru tot, căci mai mîndră-i.
Cum se întoarse-şi zări deci Pelidul prietenul,
Vesel ieşi înainte-i, de mînă luîndu-l:
„Vii să m-ajuţi, credinciosule, şi tu în lucrul
Cel însemnat, împlinit hărnicind de cei tineri?
Uite cum digul tot creşte şi cum către mijloc
Bulgări căzînd şi pietriş îngustează tot cercul.

Asta e treaba mulțimii, dar ție ți-aș cere-al
Urnei tavan, ce-o umbri la mijlòc, să-l zidești tu.
Iată! aici două lespezi gigantice-ales-am
La săpături; prin cutremur Posèidon îmi pare
Că dintr-un munte le-a rupt, aruncîndu-le-aicea-n
Țărmul de mare, cu pulberi și pietre-ascunzîndu-le.
Gata sînt, doar să le-așezi sprijinite-ntre ele,
Trainicul pod să-l zidești! Dedesubt să stea urna-n
Locul de taină păstrată, cîte zile mai fi-vor.
Umple-apoi golul adîncului spațiu cu bulgări
Tot mai departe, încît să se sprijine-n sine
Conu-mplinit, către lumi viitoare aminte".

Zise, și fiica lui Zeus cu ochi clari, Atena,
Mîinile strîns îi ținea, preacumplitele, care
Nici cei mai vajnici n-ar vrea să le-apropie-n luptă.
I le strîngea repetat, cu zeească tărie,
Vorbe grăind ca prieten, plăcute,-alinînde:
„Dragule, ce-ai poruncit împlinit fi-va-n preajmă-ți
De către ultimul viu, eu, un alt, nu se știe.
Hai însă-acum să lăsăm acest cerc ce ne-apasă,
Hai să urcăm sus, pe-a digului nobilă coamă.
Marea vedea-vom, și țărmul, și insule-n zare".
Astfel grăi, dîndu-i iară curaj, și de mînă-l

Duse ușor spre mai sus și umblară pe margini
Mîndre-ale valului cel de pămînt, crescătorul.

Spuse zeița cu ochi de sclipire albastră
Marea privind, vorbe bune, ce pun la-ncercare:
„Oare ce pînze-s acelea ce-n rînd, numeroase,
Tind către țărmuri, în șir tot mai larg răsfirate?
Grabnic eu nu cred c-atinge-vor țărmul cel sacru
Căci dinspre plajă bat vînturi de zori ce le-alungă".

„Ochiul de nu mă înșală, răspunse Pelidul,
Multele vase-n culori dacă nu mă înșală,
Bravii bărbați din Fenicia-s, vin după-avere.
Hrană din insule cară, mult binevenită,

Către oștenii ahei ce demult n-au provizii,
Fructe uscate și vin și mugindele turme.
Cred că, ajunse, li-e rostul să sature lumea,
Pînă nu-i mînă iar lupta pe cei plini de vlagă".

„Drept e! răspunse zeița albastră-n privire,
N-ar greși, cred, un bărbat să-și înalțe aicea
Loc bun de pază, pe-ai săi să-i stîrnească, să-i cheme,
Zarea s-o caute de viitoare corăbii,
Focuri s-aprindă, noptatec semn celor la pîndă.
Spațiul, de-aici, cel mai larg se deschide privirii,
Gol niciodată: corăbii urmează corăbii
Sau le-ntîlnesc. De pe fluvii ce curg din Okeanos[41]
Dac-un bărbat cu grăunțe de aur în cală
Vine din Phasis[42], de schimburi maritime dornic,
Fi-va văzut, unde-ar merge. De trece prin
Fluxul sărat Hellespontul cel amplu,
Către-al Cronidului leagăn, spre fluviul Egiptului,
Către tritonice-adîncuri de mare sau poate
Către-al pămîntului capăt să vadă-armăsarii
Descinzători ai lui Helios, și-apoi spre casă,
Mărfuri-povară ducînd, de pe fiece țărmuri,
Fi-va și-acesta văzut, și la dus și la-ntoarceri.
Chiar și acèl cu lăcaș depărtat, unde noaptea
Nu-i de pămînt despărțită, prin cețuri eterne,
Brav hotărît, doritor de-aventură, pornit spre
Marea deschisă, să caute ziua senină,
Cum va ajunge la cîrmă încoace, zărind de departe
Culmea,-ntreba-va ortacii ce-i semnul acela."

Vesel, cu ochi luminoși, îi răspunse Pelidul:
„Spui înțelept, o, tu, fiu de-nțeleptu-nțelepților[43].
Nu doar gîndind la aceea ce-acum ochii-ți vede,
Ci pătrunzînd viitorul, asemeni profeților sacri.
Vorba cu drag îți ascult, căci extaz nou în pieptu-mi
Pune, și vreme-ndelungă simțitu-i-am lipsa.
Mulți vor mai trece încoace prin valul albastru,
Spune-vor despre măreața zidire vîslașilor:
«Zace aici dintre-ahei nu vreun orice nevrednic
Dintre de Moire[44] opriții la-ntoarcere-acasă;

Fiindcă au fost nu puţini ce clădiră-acest tumul».“

„Nu! Nu va spune astfèl“, zise aprigă zeea;
«Iată!» striga-va uimit, vîrf văzînd de departe,
«E monumentul măreţ al Pelidului unic,
Cel ce răpit fu de Mòire degrabă din lume.»
Fiindcă ţi-o spun, ca profetul ce-adoră-adevărul,
Căruia zeii-i dezvăluie-acum ce-o să fie:
Pînă departe de-Okeanos, pe unde-ai lui Helios
Cai sînt mînaţi peste culme, coboară spre seară,
Da, pînă unde doar ziua şi noaptea ajunse-s,
Gloria-ţi fi-va ştiută şi toate popoarele
Slavă-nălţa-vor c-ales-ai ani scurţi, dar de fală,
Tot ce-i mai bun ai ales. Cine pleacă de tînăr,
Lumea lăsînd, şi-n imperiul Persèphonei june-i,
Veşnic astfèl pentru cei viitori va rămîne.
Tatăl de-mi moare, vînosul de Nestor, căruntul,
Cine-l va plînge? Şi chiar de pe geana feciorului
Lacrimi ce-alină-abia cad. Întru totu-mplinit e
Moşul ce trece-n odihnă, model muritorilor.
Însă un tînăr căzînd, nesfîrşit dor stîrneşte
Celor ce vin şi de fiece dată iar moare
Pentru acéi ce-i vor slava-ntr-a slavei cunună.“

Spuse atunci, dîndu-i iute dreptate, Ahile:
„Da, doar atît e la preţ giuvaerul sfînt, viaţa,
Că lăudat e acel ce-nciudat îl aruncă.
Multe virtuţi sapienţei înalte i-s date,
Ori datoriei, credinţei, iubirii ce totul cuprinde;
Însă nici una de oamenii toţi nu-i cinstită
Ca sufletească tărie ne-nfrîntă de moarte,
Gata chiar Kerele-n luptă, vitează, să cheme.
Demn de cinstire mai pare apoi viitorilor
Cel ce, de rău şi ruşine silit, hotărăşte
Singur să-ntoarcă-ascuţitul tăiş către pieptu-i.
Chiar fără voie urmat e de faimă; îi pune o mînă,
A disperării, cununa eternei victorii.“

Astfel grăi, dar răspunse iar Pallas Athena:
„Zis-ai preabine, aşa se întîmplă la oameni.

Chiar cel mărunt, dacă-şi rîde de moarte, slăvit e.
Falnic se-arată în luptă şi-un serv lîngă rege.
Chiar al femeilor casei renume se-aude.
Soaţa tăcută, Alcesta,-i mereu pomenită
Printre eroi, fiindcă viaţa şi-a dat pentru-Admètos[45].
Soarta nici unuia însă nu-i scrisă mai mîndră
Ca pentru cel care-n lupta atîtora-i primul
Fără-ndoială,-ntre cei de obîrşie-ahee
Sáu frigiană, ce-ntruna-ntre ei se înfruntă.
Mnemosyné[46] şi sublimele-i fiice mai iute
Poate-or să uite întîiele lupte divine
Ce-i întăriră imperiul Cronidului, unde
Mare şi cer şi pămînt se urniră în flăcări,
Poate mai iute bravura cea argonaútă,
Forţa lui Hercule, fi-vor uitate în lume,
Decît să nu mai vestească-acest cîmp, aste ţărmuri
Anii cei zece de lupte şi-a faptelor piscuri.
Ţie ţi-e dat în războiul cel fără de seamăn
Care stîrneşte întreaga Eladă şi bravii
Săi peste mare-i împinge şi ultimii bàrbari
Cheamă aicea în luptă,-aliaţi cu troienii,
Ţie ţi-e dat să fii primul, să-ndrumi deci popoare.
Tihna de-o strînge cîndva-iar bărbaţii-n cunună,
Gata s-asculte rapsodul, de-acum în port sigur,
După a vîslelor trudă-odihnind pe o piatră,
După cumplite-nfruntări a ne-nfrîntelor valuri;
Sau de s-or strînge, serbînd lîngă templul lui Zeus
Ori al lui Phoebus, acel de-departe-ţintaşul,
Cînd se dă premiul la cei care-nving, preafericii:
Veşnic de gura rapsozilor numele-ţi primul
Fi-va cîntat, izvorînd după-a zeului laudă.
Parcă de faţă, la toţi le dai vlagă, şi slava
Celor viteji strînsă-i toată în tine, cel únic."

Spuse aprins, dar cu gravă privire, Ahile:
„Bine grăieşti, judecat, ca un tînăr cu minte.
Fiindcă aşa cum bărbatul doreşte în viaţă
Lume în jur, adunată să-l vadă, anume,
Gîndul, la fel, îşi îndreaptă voios spre rapsodul

Ce-i împletește-n cununa cîntării-al său nume;
Dar și mai bine-i de firi înrudite de-ai parte,
Nobili bărbați să-ți stea-n preajmă, și-n viață și după.
Nu mi-a fost dată pe lume plăcere mai mare
Ca a lui Aiax, fecior Telamonului, strîngerea mîinii,
Seara, cînd lupta și truda cumplită sfîrșite-s,
Vesel cînd e de dușmanii zdrobiți, de victorii.
Bine-ar fi, drept e, ca omul în scurta lui viață
Plin de-ncîntare să șadă din zori pînă-n seară,
Hrană-n belșug degustînd, ospețind sub cupolă
Vinul ce grijile-alungă și toarnă putere,
Iar cîntărețul să spună ce-a fost, ce mai fi-va.
Însă nu àstfel de soartă-i fu dată în ziua
Cînd Iapetidul[47] isteț mînie Cronianul
Ce-i porunci lui Hephaistos s-o dea pe Pandora
Regelui; jale de neocolit fu decisă-n
Ziua aceea la toți muritor-pămîntenii
Cei înșelați că nădejdi de-a lui Helios rază,
Care tot pare c-ar da strălucirea celestă.
Fiindcă în piept are omul izvor de discordii,
Fără-ncetare curgînd, tihna casei s-o sfarme.
Pizmă și pofta domniei, dorința să aibă
Neapărat largi moșii, turme, ba și femeia
Care zeiță părînd, doar necazuri aduce.
Unde, apoi, odihnește de trudă și vrute
Omul ce marea-n corăbii străbate? Pămîntul
Trece, cu tauri puternici arînd adînci brazde?
Vin după el pretutindeni primejdii, iar Tyche[48],
Vîrstnica Mòirelor, mări răscolește, pămîntul.
Spun deci: la sfadă s-aștepte și cel mai ferice,
Gata mereu, ca războinicul care oricînd e
Gata de ochii lui Helios să se despartă."

Spuse atunci, surîzînd, zeea Pallas Atena:
„Hai să lăsăm toate astea! Oricum vreo rostire
Cît de-nțeleaptă, de om pămîntean, nu desface
Taina, ghicind viitorul, la toți neștiutul.
Alta-i pricina ce-ncoace m-aduse, mai bună,
Vreau să te-ntreb dacă nu poruncești ca provizii
Grabnic spre tine și-ai tăi să trimit să-ți aducă."

Grav dar senin îi răspunse măreț-Peleanul:
„Mai înțelept ești ca mine,-amintind ce-i nevoie.
Drept e, pe mine nici foame, nici sete, nici alte

Pofte lumești a petrece plăcut nu mă-ndeamnă:
Dar credincioșilor mei lucrători nu li-e dată
Nici ogoirea de-atîta strădalnică trudă.
Forță de vrei la ai tăi, întărește-i cu daruri
Chiar de la Ceres, zeița ce hrană împarte.
Du-te deci grabnic, prietene, jos și trimite
Pîine și vin din belșug, ca îndemn pentru muncă.
Seara mireasma de carne cea binevenită,
Proaspăt jertfită, vă iasă-aburind înainte.“
Astfel rosti cu glas 'nalt; și ai săi auzindu-l
Zîmbet iviră pe chip, sub a muncii sudoare.

Pallas atunci, cu-al ei pas care zboară, divina,
Iute descinse-ajungînd lîngă cort mirmidonii
Care păzesc cu credință la poala colinei
Tabăra,-n dreapta; așa avea-n grijă Ahile.
Zeea îndată-i urni pe bărbații ce-s gata,
Roada de aur a lumii păstrînd din belșug, s-o împartă
Celor ce luptă, mereu pregătind ce-i nevoie.
Deci, către-aceștia strigă, poruncind în cuvîntu-i:
„Sus! Ce-așteptați să trimiteți cea binevenită
Hrană de pîine și vin către greu-truditorii
Care la cort nu sînt azi, la voioase palavre,
Focu-nteținд, să gătească bucatele zilei!
Sus! Leneviților, iute purtați celor harnici
Ceea ce pîntecul cere; prea des ca răsplată
Hrana n-o duceți la vreme acelor ce luptă.
Însă, socot, cu mînie v-ajunge Stăpînul
Care oșteanul la voi nu de drag îl trimise.“
Astfel grăi, iar aceia cu inima strînsă
Grabnic catîrii-ncărcară din plin cu bucate.[49]

1 *Ilios:* una din denumirile Troiei, după numele întemeietorului

2 *Pergamos:* fortăreaţa din interiorul Troiei

3 *Pelidul:* Ahile era fiul zeiţei Thetis şi al regelui Peleus

4 *Antiloh:* cel mai bun prieten al lui Ahile după moartea lui Patrocle

5 *vîntoasele tracice:* vîntul reci din nord

6 *Ida:* munte în împrejurimile Troiei

7 *Gargaros:* vîrf de munte pe Ida

8 *cum îmi dau zeii vestea:* Ahile avea de ales între o viaţă lungă, fără glorie şi una scurtă, eroică (cf. şi versul 215 şi urm., 516 şi urm.)

9 *mirmidonii:* ostaşii lui Ahile

10 *Eos:* zeiţa vestitoare a zorilor

11 *Horele* zeităţi ale curgerii regulate a timpului

12 *neamu-Etiopiei:* după credinţa grecilor, cel mai îndepărtat popor din lume (cf. şi v. 331)

13 *Cronidului:* Zeus, născut din Cronos

14 *şchiop:* Hephaistos a rămas şchiop, fiind aruncat de Zeus din Olimp într-un moment de furie (cf. şi v. 197 şi urm.).

15 *Caritii:* zeiţele graţiei

16 *te roagă-o zeiţă:* la rugămintea lui Thetis, Hephaistos a făurit pentru Ahile o armură nouă în locul celei pierdute în luptă de Patrocle.

17 *Aegis:* scutul lui Zeus

18 *Ares:* unul din fiii Herei, zeul războiului

19 *Kypris:* Afrodita, originară din Cipru.

20 *a Nereului fiică:* Thetis era una dintre cele cincizeci de fiice ale lui Nereus, zeitate favorabilă navigatorilor.

21 *amintindu-şi... prietenul:* pe Patrocle

22 *lăcaşul... lui Ais:* Infernul

23 *fiul... că-l va întrece:* Prometeu prezisese că fiul zeiţei Thetis va fi mai puternic ca tatăl său.

24 *Paeon:* medicul zeilor

25 *spre călire:* în una din încercările ei de a-l face invincibil, deci nemuritor, pe Ahile, mama sa îl unge cu ambrozie şi-l trece prin foc, din care îl scoate, înainte de vreme, tatăl său Peleus

26 *strai femeiesc:* pentru a-l ocroti de primejdiile războiului, Thetis l-a îmbrăcat pe Ahile în haine femeieşti, ascunzîndu-l printre fiicele regelui Lycomedes; Ahile s-a dat însă de gol, alegînd de la Odiseu, deghizat în negustor, arme şi nu podoabe

27 *Admetos:* prinţ din Tesalia, soţul Alcestei (cf. v. 545)

28 *Protesileu:* unul din primii eroi greci căzuţi în faţa Troiei

29 *Asklepios:* fiul lui Apolon şi al unei muritoare, a învăţat medicina de la centaurul Chiron, ajungînd să învie pe cei morţi

30 *sirta:* golf stîncos, periculos pentru navigaţie

31 *Themis:* zeiţa dreptăţii

32 *Ossa:* zvonul care răspîndeşte renumele eroilor

33 *Memnon:* regele etiopienilor

34 *pentru o femeie:* războiul Troiei avea la origine răpirea Elenei

35 *thimbraica vale:* din împrejurimile Troiei; acolo se afla un templu al lui Apolon, unde — în poem — va fi doborît Ahile în timpul ceremoniei nupţiale cu Polixena

36 *Tritogeneia:* Pallas, Atena, născută din valurile mării

37 *Endymion:* tînăr păstor adormit în eternă frumuseţe, vizitat în fiecare noapte de zeiţa Selena

38 *Skamandrului:* rîu în împrejurimile Troiei

39 *Xanthos:* rîu în apropiere de Troia şi/sau zeitatea care-l personifică

40 *Simois:* rîu în apropierea Troiei

41 *Okeanos:* fluviu uriaş care, în credinţa grecilor, înconjoară pămîntul

42 *Phasis:* rîu în regiunea Caucazului, bogat în aur

43 *fiu de-nţeleptu-înţelepţilor:* Antiloh era fiul înţeleptului Nestor

44 *Moire:* parcele, ursitoarele, personificînd destinul

45 *Alceste:* soţia lui Admetos, s-a dus în locul soţului în Infern, de unde a salvat-o Heracle

46 *Mnemosyne:* zeiţa amintirii, mama muzelor

47 *Iapetidul:* din neamul Titanilor

48 *Tyche:* una dintre parce

49 *Ahileea* a rămas neterminată, dar planul lucrării este cunoscut din cele cîteva scheme întocmite de Goethe însuşi. Reproducem în continuare **schema principală,** din 31 martie 1798, conform Ediţiei de la Wei-

mar, I, 50 pag. 435—449. De observat că, în cadrul schemei, Goethe foloseşte mai ales forma latină a numelor zeităţilor şi ale unor personaje:

— — —

1. Dimineaţa de după incinerarea lui Hector. 2. Ahile la tumulul funerar. 3. Construcţia a avansat mult. 4. Dispoziţii privind rotonda din centru. 5. Zeii în Olimp. 6. Zeus stîrneşte îndoială în ce priveşte căderea Troiei. 7. Argumentul privind ultimul suflu. 8. Despre şarpele împărţit. Despre naufragiu, din care unul este salvat, în timp ce celălalt se scufundă. 9. Junona ripostează. 10. Soseşte Thetis. 11. Soarta fiului ei, care nu o mai invocă, 12. Propria-i stare, pentru că nu-l poate vedea. 13. Zeus despre moartea lui Ahile. 14. De îndată ce aceasta se întîmplă, Troia nu mai poate fi menţinută. 15. Pe larg despre viitorul şi soarta celor două partide şi ţări. 16. Indicaţii ca zeii din ambele tabere să facă tot ce le e cu putinţă. 17. Interzice altercaţia. 18. Marte pleacă să cheme pe Telephus, Memnon şi pe Amazoane.

— — —

19. Minerva, sub chipul lui Alkimedon, se îndreaptă spre cortul lui Ahile. 20. Automedon. 21. Briseis, Diomede, Iphis. 22. La urna lui Patrocle. 23. Minerva încurajează. 24. Automedon se duce la Ahile. 25. Venus şi Apolon se sfătuiesc. 26. Nu se învoiesc. 27. Venus pleacă la Trois. 28. Antenor. 29. Aeneas. 30. Poporul. 31. Discuţii ca acum, după moartea lui Hector, Elena să fie trimisă înapoi. 32. Învălmăşeală.

— — —

33. Cetatea lui Priam. 34. Familia. 35. Deiphobus. 36. Paris. 37. Elena, propunerea ei. 38. Soseşte Apolon, şi sfătuieşte pe bărbaţi să cedeze, pentru a cîştiga timp. 39. Polixena. 40. Casandra. 41. Se hotărăşte trimiterea unui herold. 42. Iris, trimisă de Junona, trezeşte interesul lui Agamemnon. 43. Cei doi Aiax. 44. Menelau. 45. Diomede. 46. Ulise. 47. Heroldul troienilor. 48. Consfătuire şi dublă hotărîre.

— — —

49. Ahile şi Automedon se întorc. 50. Se întîlnesc cu un herold. 51. Ahile vine la consfătuire şi este de acord. 52. Heroldul troienilor. 53. Troienii. 54. Antenor. 55. Aeneas. 56. Polixena. 57. Casandra. 58. Cuvîntare. 59. Răspuns negativ. 60. Replică. 61. Cuvîntul Casandrei. 62. Ele pleacă.

— — —

63. Antenor trimite, prin Automedon, o propunere lui Ahile. 63. Ahile, de pe acum afectat, o urmează. 65. Îl opreşte Venus, în chipul unei fete pribege. 66. Apoi Antenor. 67. Fameile vin din Troia. 68. Propunerile lui Antenor. 69. Asentimentul lui Ahile. 70. Influenţa zeilor.

— — —

71. Ahile se destăinuieşte lui Aiax. 72. Adunarea conducătorilor de oşti. 73. Cuvîntare. 74. Asentimentul uneia din părţi. 75. Împotrivirea lui Ulise 76. Susţinut de Diomede. 77. Majoritatea hotărăşte împotriva lui Ulise.

78. Un herold pleacă la Troia. 79. Diomede şi Ulise se sfătuiesc.

— — —

80. Zi festivă. 81. Pregătiri din partea troienilor. 82. Conspiraţia lui Ulise şi Diomede. 83. Măsuri de precauţie luate de Ahile, Aiax şi de mirmidoni. 84. Solemnitatea nupţială. 85. Aiax se împotriveşte lui Ulise. 86 Moartea lui Ahile în templu. 87. Troienii fug. 88. Înfrîngerea. 89. Partida poporului din oraş îşi pierde influenţa.

— — —

90. Dezbinare în oastea grecească. 91. Aiax pe de o parte. 92. Ulise pe de alta. 93. Aplanată numai în aparenţă. 94. Nevoia de a-i aduce pe Filoctet şi Neoptolem. 95. Ulise trebuie să plece. 96. Se face cunoscut testamentul lui Ahile. 97. Cearta privind armele. 98. Le cîştigă Ulise. 99. El pleacă. 100. Thetis primeşte corpul neînsufleţit al lui Ahile. 101. Veşti despre apropierea unor noi confederaţi. 102. Furia lui Aiax şi moartea sa.

CUPRINS

Studiu introductiv: *Goethe şi tradiţia epopeii antice* V
Notă asupra ediţiei XXIII

Reineke Vulpoiul 1
Traducere de Iulia Murnu
Hermann şi Dorothea 121
Traducere de Laura Dragomirescu
Ahileea 183
Traducere de Grete Tartler

Note 202

Coperta și supracoperta de
VAL MUNTEANU

Toate drepturile asupra
acestei versiuni sînt rezervate
Editurii UNIVERS

Lector : ONDINE-CRISTINA DASCĂLIȚA
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

★

Coli de tipar : 13
Bun de tipar 30.08.89

★

Comanda nr. 90 170
Combinatul poligrafic București
România

În Ahileea **Goethe merge pe urmele lui Homer, el nu mai relatează însă faptă după faptă, nici nu povestește despre vărsări de sînge sau încrucișări de spade, ci despre atmosfera calmă, desprinsă de tot ce-i pămîntesc, care urmează faptelor săvîrșite.**

Ernst Maas

Lei 24

ISBN 973-34-0062-9
ISBN 973-34-0063-7

GOETHE

POEME EPICE

Prin contemplarea calmă atribuită
de clasicul Goethe rapsodului,
el năzuieşte să depăşească faptul particular,
să descopere şi să pună în lumină
elementele tipice, general-umane
ale existenţei,
pentru a le prezenta în conexiunea lor
multidimensională şi a dezvălui,
obiectiv şi realist,
relaţiile profunde dintre oameni şi evenimente.

JEAN LIVESCU